

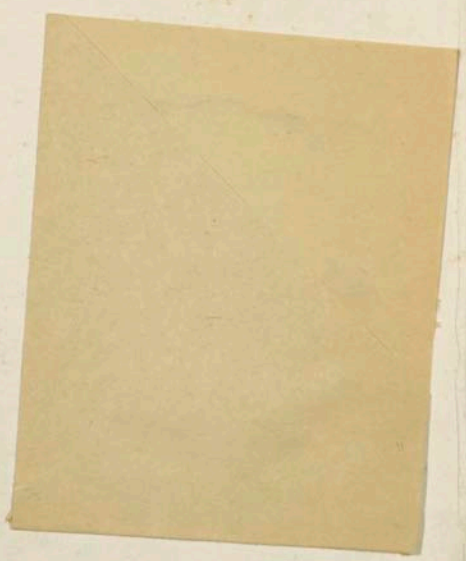

fr/5

fr/6

59

XIII of MS

N 409255

616

2004

17

5008

491-99-5

4-78

297-44

ԿՆՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳՂՏԻԱԿԱՆ

ՅՕՐԻՆԵԱԼ

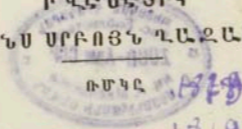
Ի Հ. ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՎԱՐԳԱՊԵՏԻ ԱՒԳԵՐԵԱՆ

ՅԱՆԱԿԵՐՏՈՒԹԵՆԻ ՄԵԾԻՆ ՄՈՒԹԱՐԱՅ
ԲԱԲՈՒՆԱՊԵՏԻ.

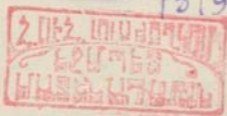
Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ.

ՌՄԿԸ

1319

(684)

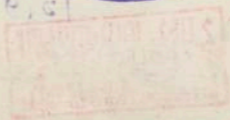
06

1268

A.

3678-112.

5435-56

A

A
GRAMMAR
ARMENIAN AND ENGLISH

BY
FATHER PASCHAL AUCHER

D. D.

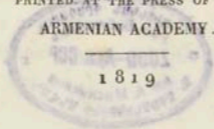
MEMBER OF THE ARMENIAN ACADEMY
OF ST. LAZARUS.

VENICE

PRINTED AT THE PRESS OF THE
ARMENIAN ACADEMY.

1819

ՀԱՅԿԱՆ

ԱՐՄԵՆԻԱՆ ԱՆԴ ԵՄԼԵԻՔ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆԱԿ

ADVERTISEMENT

Having published, in 1817, my Grammar English and Armenian for the benefit of my own Countrymen, I have composed the present Armenian and English in order to facilitate the progress of the English learner, and persons acquainted with that Language. In this Grammar, after the Eight parts of Speech, are placed as Exercises in the Armenian Language the two Apocryphal Epistles found in the Armenian Bible, as also Extracts from some Armenian Authors with an English translation. To this is adjoined without a translation a choice Collection from the best Armenian Writers.

I am not without hopes that this small Composition may meet with general approbation, and may perhaps induce some person

skilled in the two languages to publish one ^e
more copious. — Under this expectation I ^I
presume to offer it to the English Nation,
from which I have, at all times, received the
most flattering encouragement in my Lite-
rary pursuits.

Եւ նստաւ Տաղանն յեւթնէրորդո՛ւմ
ամէանն 'ի չսանեւթնն ամսոյն 'ի լէրիս Արա-
րատայ :

Տննդ. Ը. 4.

*And the Ark rested in the seventh
month, on the seventeenth day of the
month, upon the mountains of Ararat.*

Gen. VIII. 4.

ጥንቅቅ ስነ-ጥናት

GRAMMAR

Grammar teaches the art of speaking and writing correctly.

Human discourse is formed of letters, syllables and words.

Letters are the elements of a syllable.

A syllable is either one letter, or the union of letters.

A word is one or more syllables, which express some thing.

The union of words to explain our thoughts completely is called discourse.

The harmony of words with the rules of Grammar is called Syntax.

ԱԼՓ ԱԲԵՏՔ or ԱՅԲ ՈՒԲԵՆՔ

ALPHABET.

The Armenian Alphabet consists of thirty-eight letters.

Form.	Name.	Sound.	
Է	ա	ա	Ipe (as in <i>snipe</i>) A as in <i>father</i> .
Բ	բ	բ	pien (monosyllable) P soft.
Գ	գ	գ	kim K, C, Q.
Դ	դ	դ	tah T soft.
Ե	ե	ե	yetch YE as in <i>yes</i> .
Յ	չ	չ	zah Z or S soft.
Ը	է	է	a (as in <i>able</i>) A or E.
Թ	թ	թ	yet U as in <i>us</i> .
Ծ	ժ	ժ	twoh T hard.
Ժ	ժ	ժ	j (french, or as english <i>s</i> in the words <i>pleasure, measure, leisure, treasure</i> .)
Ի	ի	ի	inny I or E.
Լ	լ	լ	liune L.
Խ	խ	խ	cha CH german or as χ greek.
Ծ	ժ	ժ	dzah Dz.
Կ	կ	կ	ghien (monosyllable) G hard.
Հ	հ	հ	hoah H.
Տ	տ	տ	tzah Tz.
Թ	թ	թ	ghahd GH as γ greek.
Ճ	ճ	ճ	jay J or G soft.

Մ	մ	մ	mien (monosyllable as in french <i>mienne</i>)	M.
Ե	յ	յ	he	H soft.
Ն	ն	ն	noo	N.
Շ	շ	շ	shah	SH.
Վ	վ	վ	wo	WO (as in <i>worthy</i>)
Տ	տ	տ	tchah	TCH or CH (as in <i>charity</i>)
Բ	բ	բ	bay	B.
Չ	չ	չ	tchia	CH or TCH soft.
Ր	ր	ր	rrah	R hard as in <i>raft</i> .
Ս	ս	ս	sa	S.
Վ	վ	վ	viev (monosyllable)	V.
Մ	մ	մ	diune or dune (the <i>u</i> as in <i>june</i>)	D.
Ր	ր	ր	ray	R soft.
Գ	գ	գ	tzo	Tz hard.
Մ	մ	մ	une (as in <i>june</i>)	U.
Փ	փ	փ	pure	P.
Ք	ք	ք	ka or cha	K, CH (as in <i>arch- angel</i>)
Օ	օ	օ	o	O
Ֆ	ֆ	ֆ	pha or fa	PH or F.

The 56 Characters from Մ to Ք were formed in the fourth Century, the last two (Օ) and Ֆ were introduced into the Armenian Alphabet in the twelfth Century.

Չափանշաններ, Vowels.

ա, է, ի, լ, ռ, ս, օ.

Բաղաձայնք, Consonants.

բ, գ, դ, զ, [թ, ժ, լ, [ս, ծ, կ, չ, ճ, զ,
 ճ, մ, յ, ն, շ, չ, սյ, ջ, ու, ս, վ, փ, ք, ֆ.

ՎԱՆԿ. ՓԱՂԱՌՈՒԹԻՒՆ, or ՄԻՒՂՈՒԹԱՅ.

SYLLABLE.

A Syllable is an articulate sound, as, առ, ar. նա, nah. ար, tar. աղա, aghd. որմ, worm. բարդ, part.

A Syllable may be also composed of six letters, as, սեւամբբ, siampk. ջուրբբբ, chiurpk.

Two or three Consonants are sometimes formed before or after a Vowel.

Double Consonants at the end of a Syllable are pronounced short, as, արբբ, darr. բաղաբբբ, cahghack.

When the word ends with double ն, in the pronunciation an շ is inserted, as, մաանն (մաաննշն) madnun. ձեռնն (ձեռննշն) tziernun.

So also when in the beginning of a word the same consonant is doubled, as, շշուկ (շշուկ) shushoog. կկոյ (կկոյ) gugotz.

When the liquids ն, շ, բ, are at the end of a syllable after another consonant, they have equally in the pronunciation the letter շ, as, մուկն (մուկնշն) moogun. ասաղ (աս-

աղղ) *asdugh*. դուստր (դուստըր) *toosder*.

But not when they precede the consonant, as, դունս, *coond*. աղտ, *aghd*. կարդ, *garck*.

Likewise when the consonants are different, as, թուղթ, *tooght*. սուրբք, *soorpk*. հողմք, *hohmk*.

In the beginning of many words between two consonants the letter շ is understood in the oblique cases in stead of another vowel of the nominative case, as, ձուկն, *tzoogun*. ձկան (ձշկան) *tzugan*. միշտ, *mishd*. մշտա-կայ (մշտակայ) *mushdagah*.

ԸՆՏԵԼ ԶԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆՔ

FAMILIAR ABBREVIATIONS

ամ	ամենայն .	թք or ք	թեամք .
յք	այսինքն .	ի վր	ի վերայ .
ած	ստուած .	իք	կամ .
այ	ստուծոյ .	իս	իսուս .
ալ	ստուծով .	նր	նորա .
գամ	բազում .	նմէ	նմանէ .
դր	դորա .	նք	նքա .
եղ	եալ .	նց	նոցա .
և	եւ .	նս	նոսա .
ևս	և այլն .	որ	որպէս .
ընդ	ընդ .	որս or ր	որպէս .
ըստ	ըստ .	որ	սորա .
թի or ի	թիւն .	ամէ	ամանէ .
թե or է	թեան .	սք	սոքա .
թէ or է	թեանէ .	սց	սոցա .

սցէ	սոցանէ .	վոյ	վասն որոյ .
տբ	սուրբ .	տն	տէր .
սլոյ	սրբոյ .	տն	տեառն .
սլոց	սրբոց .	ք	քան .
վս	վասն .	Վս	Վրիստոս .

Ի Ա Ռ , WORD.

A word is an articulate sound expressive of our ideas .

Words in the Armenian language consist of eight parts of speech: Nouns, Pronouns, Verbs, Participles, Prepositions, Adverbs, Conjunctions, Interjections .

Ա Ն Ո Ւ Ն , NOUN.

A Noun signifies some substance, or quality, as, մարդ, man . երկիր, earth . լոյս, light . արքայութիւն, kingdom . հոգի, soul, spirit . անձն, person . բնութիւն, nature . միտք, mind, thought: բարի, good . գեղեցիկ, handsome . քաղցր, sweet . մեծ, great .

In Nouns six peculiarities are to be considered: Gender, Form, Species or Kind, Number, Case, Declension .

GENDER.

In the Armenian language the Genders are distinguished by their natural significations, as

MASCULINE.

Ադամ, *Adam*. Մովսէս, *Moses*. Պէտրոս, *Peter*. Գրիգոր, *Gregory*. Վարդան, *Vardan*, etc.

Հայր, *father*. Էղբայր, *brother*. ուսար, *son, a male-child*. փեսայ, *a husband, spouse*. աներ, *a father-in-law*. քեռի, *uncle, a mother's brother*. Կնքահայր, *gossip, Godfather*. այր, *man; husband*. ծառայ, *a man-servant*. Թագաւոր or արքայ, *king*. նախարար, *satrap, a peer*. ցուլ, *a bull*. Էղն, *an ox*. քաղ, *a he-goat*. խոյ, *ram, a male sheep*. զուարակ, *bullock, a young ox*. Էղջերու, *a stag*. աքաղաղ, *cock*, etc.

Մտեան, *tribunal*. զօր, *soldiers*. Հեծելադունդ, *cavalry, horse-troops*, etc.

FEMININE.

Եւայ, *Eve*. Սառա, *Sarah*. Սարիամ, *Mary*. Շուշան or Շուշանիկ, *Susanna*. Վարդուհի, *Rose*, etc.

Հանի, *grandmother*. մայր, *mother*. քոյր, *sister*. Հարսն, *spouse, bride*. կին, *woman; wife*. դուսար, *daughter*. աղջիկ, *girl; maid*. զոքանչ, *mother-in-law*. նու, *son's wife, daughter-in-law*. սկեսուր, *mother-in-law, husband's mother*. Կնքամայր, *gossip, Godmother*. դշխոյ, տիկին, Թագուհի, *queen, princess*. օրիորդ, *young girl*. նաժիշտ, աղախին, *servant-maid*. կով, *cow*. Էրինջ, *hei-*

fer, a young cow. *մաքի*, ewe, female sheep.
մարի, hen. *Էղն*, hind, etc.

COMMON.

Մարդ, man. *որդի*, զաւակ, child. *տղայ*,
infant. *Ժառանգ*, an heir. *Թոռն*, grandson,
 or grand-daughter. *Թռչուն*, bird. *առիւծ*,
lion, or lioness. *կորիւն*, a young beast. *ձագ*,
chick, chicken. *հաւ*, bird, fowl. *ոչխար*,
sheep. *արջառ*, cattle. *աղաւնի*, pigeon, do-
ve. *ձի*, horse. *չուն*, dog, bitch. *դիւթ*, char-
mer. *մարգարէ*, prophet, or prophetess, etc.

NEUTER.

Չուր, water. *օդ*, air. *հող*, earth. *մար-
 մին*, body. *Էրկինք*, heaven. *լոյս*, light.
ծառ, tree. *ձեռք*, hand. *ոտք*, foot. *հոգի*,
soul, spirit. *միտք*, mind. *տուն*, house. *ա-
 թոռ*, chair. *կեանք*, life. *մահ*, death. *համ-
 բերութիւն*, patience. *անիրաւութիւն*, in-
justice, etc.

The Genders are distinguished also in
 this manner: *Մարգարէ*, prophet, a
 male prophet. *կին մարգարէ*, prophetess, a
 female prophet. *այր մարդ*, man, male. *կին
 մարդ*, woman. *մատակ առիւծ*, lioness, fe-
 male lion, a she-lion. *արու աղաւնի*, ma-
 le pigeon. *աղջիկ տղայ*, girl, a female child.
 etc.

Some Genders are indicated also by their
 terminations, as

MASCULINE.

Յովհաննէս, *John*. Յուլիանոս, *Julian*.
 Աթանասիոս, *Athanasius*. Թէոդորոս,
Theodore, etc.

FEMININE.

Յովհաննա, *Joan*. Յուլիանէ, *Juliana*.
 Աթանասիա, *Athanasia*. Թէոդորա,
Theodora, etc.

Արդուհի, *Rose*. քրմուհի, *a priestess*
heathenish. քահանայուհի, *a priestess*. մար-
 դարէուհի, *a prophetess*. Աստուածուհի,
Goddess. արքայուհի, թագուհի, տիրուհի,
queen, princess. վկայուհի, *a she-martyr*.
 Աբբասուհի, *an Abbes*. Արկաւազուհի,
Deaconess, etc.

Արդանոյշ, *Vard's daughter*. Ահազա-
 նոյշ, *Isaac's daughter*. Խոսրովիդուխտ,
Chosroes' daughter. Արմզդուխտ, *Hormistus'*
daughter, etc.

FORM.

The Forms of the nouns are three: Sim-
 ple, as, *մարդ*, *man*: Accompanied by a
 particle before, as, *անմարդ*, *inhuman*: Com-
 posed of entire words, as, *մարդասէր*, *hu-*
man, kind.

The different modes of producing com-
 pound epithets and words, are the trea-
 sure and ornament of the Armenian lan-
 guage; a thousand varieties of compounded

words may be made in this tongue as may be perceived in the Armenian Grammar published 1815.

SPECIES, or KIND.

There are two Kinds of words: Primitive, as, *մարդ*, *man*: and Derivative or Derived having at the termination a particle, as, *մարդկային*, *human*.

The Derivatives are most abundant in the Armenian language.

NUMBER.

Numbers are two: Singular, as, *մարդ*, *man*: and Plural, as, *մարդք* or *մարդիկ*, *men*.

The plural of some nouns is formed in a particular manner, as, *կին*, *woman*, *կանայք*, *women*. *վանք*, *convent*, *վանորայք*, *վանորեայք* or *վաներայք*, *convents*. *գիր* or *գիրք*, *book*. *գրեան*, *books*. *մանուկ*, *child*, *boy*, *մանկտի*, *children*, *boys*.

The proper nouns are sometimes made plural with the particle *եանք*, as, *Գրիգոր*, *Gregory*, *Գրիգորեանք*, *Gregories*. *Յովհաննէս*, *John*, *Յովհաննիսեանք*, *Johns*.

The Cases in the Armenian language according to the modern authors are *ten* in number.

1. Nominative, *մարդ*, *the man*.
2. Genitive, *մարդոյ*, *of the man*.
3. Dative, *մարդոյ* or '*ի մարդ*, *to the man*.
4. Accusative, *զմարդ*, *the man*.
5. Ablative, '*ի մարդոյ*, *from the man*.
6. Narrative, *զմարդոյ*, *concerning the man*.
7. Instrumental, *մարդով*, *by means of man*.
8. Circumdativ, *զմարդով*, *about the man*.
9. Commorative, '*ի մարդ* or '*ի մարդում*, *in the man*.
10. Vocative, *մարդ*, *o man!*

It is to be remarked in this declension that the second case is changed in the termination. The third in the termination, and is then denominated the *dative-declined-in-the-termination*: and sometimes has before it a letter or preposition, and is then called the *dative-with-the-preposition*. The fourth case has before it the letter *չ*, which is sometimes omitted or understood. The fifth case changes in the termination, and has the letter or preposition '*ի* before it; or the letter *յ*, when followed by a vowel. The sixth case likewise changes in the termination, and has before it the letter *չ*. The seventh case changes in the termination. The eighth case also, and has before it the let-

ler 2. The ninth case has before it the letters 't or y, and when changed in the termination has always before it the same letter or preposition. The tenth case has before it the interjection ' or 't, but not always expressed.

According to the ancient authors the cases are properly only six.

1. Nominative.
2. Genitive.
3. Dative.
4. Accusative.
5. Ablative.
6. Instrumental.

And these will be followed in the present grammar.

DECLENSION.

Concerning the number of declensions of the nouns the opinions of authors are various: we will reckon *ten* dividing them into two classes according to the grammar published in 1815.

The first class contains six *simple* or *regular* declensions, and the second four *mixed* or *irregular* declensions: and they are distinguished from the second and sixth cases in this manner.

REGULAR DECLENSIONS.

SINGULAR.		PLURAL.	
<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>
1. ի,	իւ .	ից,	իւք .
2. ի,	աւ .	աց,	աւք .
3. ոյ,	ով .	ոց,	ովք .
4. ան,	ամբ .	անց,	ամբք .
5. ու,	ու .	ուց,	ուք .
6. էր,	էրբ or	էրց,	էրբք or
էղ,	էղբ .	էղց,	էղբք :

IRREGULAR DECLENSIONS.

SINGULAR.		PLURAL.	
<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>
1. ւոյ,	ւով or եաւ .	եաց,	ւովք or եաւք .
2. ին,	ամբ .	անց,	ամբք .
3. ոջ,	աւ or ամբ .	անց,	ամբք .
4. այ or եայ,	աւ or եաւ .		

FIRST DECLENSION.

SINGULAR.

1. Լ'աբայ, the king.
2. Լ'աբայի, of the king.
3. Լ'աբայի or յԼ'աբայ, ջԼ'աբայ, to the king.

4. ՉԼ՝ըբայ, the king.
5. յԼ՝ըբայէ, from the king.
6. Լ՝ըբայիւ, with or by the king.

PLURAL.

1. Լ՝ըբայք, the kings.
2. Լ՝ըբայից, of the kings.
3. Լ՝ըբայից or յԼ՝ըբայս, ըԼ՝ըբայս, to the kings.
4. ՉԼ՝ըբայս, the kings.
5. յԼ՝ըբայից, from the kings.
6. Լ՝ըբայիւք, with or by the kings.

It may be seen by this example that the letters չ, յ, ը form the plural; but are not always signs of the plural in the termination of a word, as, քաղաք, *city*. լոյս, *light*. հաց, *bread*: which in the plural form քաղաքք, *cities*. լոյսք, *the lights*. հացք, *the loaves*.

The second and fifth cases carry before them the letter յ, when the noun begins with a vowel, and the letter ՚ի, when the noun begins with a consonant.

The cases are generally formed either by the addition of a vowel to the nominative, as, բառ, *word*, բառի, *of the word*. գետ, *river*, գետոյ, *of the river*. զգետս, *coat*, զգետսու, *of the coat*. Տրդատ, *Tiridates*, Տրդատայ, *of Tiridates*: or by placing in the termination of a word the vowel of the last syllable, as, գիծ, *line*, գծի, *of the line*. դարբին, *workman*, դարբնի, *of the workman*: or by omitting a vowel of the last syl-

lable, as; *ատեան*, tribunal, *ատենի*, of the tribunal: or by exchanging one vowel for another, as; *պարտէշ*, garden, *պարտիղի*, of the garden.

Some nouns have no singular, as, *փառք*, glory. *բարք*, custom. *դժոխք*, hell. *կուռք*, idol. *կեանք*, life. *երեսք*, face. *աղօթք*, prayer, etc.

And others no plural, as, *յոյս*, hope. *սէր*, affection, love. *քուն*, sleep. *երկիր* earth. *ասր*, wool. *խաւար*, the dark, etc.

SECOND DECLENSION.

SINGULAR.

1. *կարգ*, the order.
2. *կարգի*, of the order.
3. *կարգի* or *'ի կարգ*, *առ կարգ*, to the order.
4. *զկարգ*, the order.
5. *'ի կարգէ*, from the order.
6. *կարգաւ*, with or by the order.

PLURAL.

1. *կարգք*, the orders.
2. *կարգաց*, of the orders.
3. *կարգաց* or *'ի կարգս*, to the orders.
4. *զկարգս*, the orders.
5. *'ի կարգաց*, from the orders.
6. *կարգաւք* or *կարգօք*, with or by the orders.

THIRD DECLENSION.

SINGULAR.

1. Մարդ, the man.
2. Մարդոյ, of the man.
3. Մարդոյ or Մարդում or 'ի Մարդ, to the man.
4. զՄարդ, the man.
5. 'ի Մարդոյ, from the man.
6. Մարդով, with or by the man.

PLURAL.

1. Մարդք, the men.
2. Մարդոց, of the men.
3. Մարդոց or 'ի Մարդս, to the men.
4. զՄարդս, the men.
5. 'ի Մարդոց, from the men.
6. Մարդովք, with or by the men.

FOURTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Հիմն, the foundation.
2. Հիման, of the foundation.
3. Հիման or 'ի Հիմն, to the foundation.
4. զՀիմն, the foundation.
5. 'ի Հիմանէ, from the foundation.
6. Հիմամբ, with or by the foundation.

PLURAL.

1. *Հիմունք*, the foundations.
2. *Հիմանց*, of the foundations.
3. *Հիմանց* or *'ի Հիմունս*, to the foundations.
4. *զՀիմունս*, the foundations.
5. *'ի Հիմանց*, from the foundations.
6. *Հիմամբք*, with or by the foundations.

FIFTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. *Պանծ*, the treasure.
2. *Պանծու*, of the treasure.
3. *Պանծու* or *'ի Պանծ*, to the treasure.
4. *զՊանծ*, the treasure.
5. *'ի Պանծէ*, from the treasure.
6. *Պանծու*, with or by the treasure.

PLURAL.

1. *Պանծք*, the treasures.
2. *Պանծուց*, of the treasures.
3. *Պանծուց* or *'ի Պանծս*, to the treasures.
4. *զՊանծս*, the treasures.
5. *'ի Պանծուց*, from the treasures.
6. *Պանծուք*, with or by the treasures.

SIXTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Աղբիւր, the fountain.
2. Աղբւր, of the fountain.
3. Աղբւր, or յԱղբիւր, to the fountain.
4. զԱղբիւր, the fountain.
5. յԱղբւրէն or յԱղբիւրէն, from the fountain.
6. Աղբւրք or Աղբւրաւ, with or by the fountain.

PLURAL.

1. Աղբւրք or Աղբիւրք, the fountains.
2. Աղբւրց or Աղբւրաց, of the fountains.
3. Աղբւրց, Աղբւրաց or յԱղբւրս, յԱղբիւրս, to the fountains.
4. զԱղբւրս or զԱղբիւրս, the fountains.
5. յԱղբւրց or յԱղբւրաց, from the fountains.
6. Աղբւրքք or Աղբւրաւք, with or by the fountains.

SEVENTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Տեղի, the place.
2. Տեղոյ, of the place.
3. Տեղոյ or Տեղոջ or 'ի Տեղի, to the place.

4. զՏեղի, the place.
5. 'ի Տեղւոյ or 'ի Տեղւոջէ, from the place.
6. Տեղաւ, with or by the place.

PLURAL.

1. Տեղիք, the places.
2. Տեղեաց, of the places.
3. Տեղեաց or 'ի Տեղիս, to the places.
4. զՏեղիս, the places.
5. 'ի Տեղեաց, from the places.
6. Տեղեաւք or Տեղեօք, with or by the places.

EIGHTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Բեռն, the burden.
2. Բեռին, of the burden.
3. Բեռին or 'ի Բեռն, to the burden.
4. զԲեռն, the burden.
5. 'ի Բեռանէ, from the burden.
6. Բեռամբ, with or by the burden.

PLURAL.

1. Բեռիք, the burdens.
2. Բեռանց, of the burdens.
3. Բեռանց or 'ի Բեռինս, to the burdens.
4. զԲեռինս, the burdens.
5. 'ի Բեռանց, from the burdens.
6. Բեռամբք, with or by the burdens.

NINTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Կին, the woman *or* the wife.
2. Կնոջ, of the woman.
3. Կնոջ *or* 'ի Կին, to the woman.
4. զԿին, the woman.
5. 'ի Կնոջէ, from the woman.
6. Կնաւ *or* Կանամբ, with *or* by the woman.

PLURAL.

1. Կանայք, the women *or* the wives.
2. Կանանց, of the women.
3. Կանանց *or* աւ Կանայս, to the women.
4. զԿանայս, the women.
5. 'ի Կանանց, from the women.
6. Կանամբք, with *or* by the women.

The following are declined in this manner.

SINGULAR.

1. Գիւղ *or* Գեօղ, the village.
2. Գեղջ, of the village.
3. Գեղջ *or* 'ի Գիւղ, to the village.
4. զԳիւղ, the village.
5. 'ի Գեղջէ, from the village.
6. Գիւղիւ, with *or* by the village.

PLURAL.

1. *Պիւղք*, the villages.
2. *Պիւղից*, of the villages.
3. *Պիւղից* or *'ի Պիւղս*, to the villages.
4. *զՊիւղս*, the villages.
5. *'ի Պիւղից*, from the villages.
6. *Պիւղիւք* or *Պիւղօք*, with *or* by the villages.

SINGULAR.

1. *Տէր*, the Lord, the Master.
2. *Տեանն*, of the lord.
3. *Տեանն* or *ցՏէր*, to the lord.
4. *զՏէր*, the lord.
5. *'ի Տեաննէ* or *'ի Տեանէ*, from the lord.
6. *Տերամք*, with *or* by the lord.

PLURAL.

1. *Տեարք*, the Lords, the Masters.
2. *Տեարց* or *Տերանց*, of the lords.
3. *Տեարց*, *Տերանց* or *ցՏեարս*, to the lords.
4. *զՏեարս*, the lords.
5. *'ի Տեարց* or *'ի Տերանց*, from the lords.
6. *Տերամքք*, with *or* by the lords.

SINGULAR.

1. *Ըւր* or *()ր*, the day.
2. *Ըուր*, of the day.
3. *Ըուր* or *յԸւր* or *յ()ր*, to the day.
4. *զԸւր* or *զ()ր*, the day.
5. *յԸւրէ* or *յ()րէ*, from the day.
6. *Ըուրք*, with *or* by the day.

PLURAL.

1. ԸՆՈՒՐՔ, the days.
2. ԸՆՈՒՐԳ, of the days.
3. ԸՆՈՒՐԳ or յԸՆՈՒՐՍ, to the days.
4. զԸՆՈՒՐՍ, the days.
5. յԸՆՈՒՐԳ, from the days.
6. ԸՆՈՒՐՔՔ, with or by the days.

SINGULAR.

1. Հայր, the father.
2. Հաւր or Հօր, of the father.
3. Հաւր, Հօր or ցՀայր, to the father.
4. զՀայր, the father.
5. 'ի Հաւրէ or 'ի Հօրէ, from the father.
6. Հարք, with or by the father.

PLURAL.

1. Հարք, the fathers.
2. Հարց or Հարանց, of the fathers.
3. Հարց, Հարանց or ցՀարս, to the fathers.
4. զՀարս, the fathers.
5. 'ի Հարց or 'ի Հարանց, from the fathers.
6. Հարքք, with or by the fathers.

TENTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Տիգրան, Tigranes.
2. Տիգրանայ, of Tigranes.
3. Տիգրանայ or 'ի Տիգրան, to Tigranes.

4. զՏիգրան, Tigranes.
5. 'ի Տիգրանայ, from Tigranes.
6. Տիգրանաւ, with or by Tigranes.

SINGULAR.

1. Նեղինէ, Helena.
2. Նեղինեայ, of Helena.
3. Նեղինեայ or առ Նեղինէ, to Helena.
4. զՆեղինէ, Helena.
5. 'ի Նեղինեայ, from Helena.
6. Նեղինեաւ, with or by Helena.

ԱԾԱԿԱԿՆ, ADJECTIVE.

An Adjective is a word added to a Substantive to express its quality.

Adjectives in the Armenian language admit besides the number or case the degrees of comparison.

The Comparatives are formed in three modes: 1. with the particle գոյն, as, բարի, good, բարեգոյն, better. չար, bad, չարագոյն, worse. բազում, much, many, բազմագոյն, more. 2. with the prepositions քան, ևս, առաւել, as, մեծ, great, մեծ քան, մեծ ևս, առաւել մեծ, greater. 3. with different cases of the substantive, as, մեծն մարգարէից, greater than all prophets. մեծն 'ի մարգարէսն, greater amongst the prophets.

The Superlatives are also formed in three

manners: 1. with the particles *առէն* or *առէն*, *գեր*, *մեծ*, *երէտ* or *էտ* put before them, as, *ամենաբարի*, *best*. *ամենիմաստուն*, *wisest*. *գերամաքուր*, *most clean*. *մեծալայելուչ*, *most convenient*. *եռամեծ*, *greatest*. 2. by adding to them some adverbs, as, *ևս մեծագոյն* or *մեծագոյն ևս*, *greatest*. *յոյժ վատթարագոյն*, *անհնարին չար*, *worst*. *ամենեւին գեղեցիկ*, *most handsome*. *երիցս եղկելի*, *most miserable*. 3. by redoubling the positives, as, *մեծամեծ*, *greatest*, *չարաչար* or *չար առաւել քան զչար*, *worst*.

ՄԻՋԱՆԱԿԱԿԱՆ ԱՆՈՒՄՆԵՐ,

MIDDLE NOUNS.

Those nouns are named *middle* or *mixed*, which are neither Substantives nor Pronouns, and are classed generally in English among the Adjectives.

They are of five kinds: Numeral, Partitive, General, Interrogative and Relative.

THE NOUNS NUMERAL.

The nouns numeral are of five kinds: Absolute, Cardinal, Separative, Distributive and Replicative.

ABSOLUTE.

- Մի or մէն, մեւ, եղ, *One.*
 Երկու, *two.*
 Երեք or եւ, երր, *three.*
 Չորք or Չորս, *four.*
 Հինգ, *five.*
 Վեց, *six.*
 Եւթն or Եոթն, *seven.*
 Ութ, *eight.*
 Ինն, *nine.*
 Տասն, *ten.*
 Եւտասան, *eleven.*
 Երկոտասան, *twelve.*
 Երեքտասան, *thirteen.*
 Չորեքտասան, *fourteen.*
 Հնգեւտասան, *fifteen.*
 Վեշտասան, *sixteen.*
 Եւթնեւտասան or Եւթնուտասան, *seventeen.*
 Ութեւտասան or Ութուտասան, *eighteen.*
 Իննեւտասան or Իննուտասան, *nineteen.*
 Բասն, *twenty.*
 Բասն եւ մի, *twenty one.*
 Երեսուն, *thirty.*
 Երեսուն եւ երկու, *thirty two.*
 Բաւասուն, *forty.*
 Բաւասուն եւ երեք, *forty three.*
 Հիսուն, *fifty.*
 Հիսուն եւ չորք, *fifty four.*
 Վաթսուն, *sixty.*
 Եւթանասուն, *seventy.*
 Ութսուն, *eighty.*

- Իննսուէն, ninety .
 Իննսուէն և ինն, ninety nine .
 Տարիւր, hundred .
 Երկերիւր, two hundred .
 Երեքհարիւր, three hundred .
 Չորեքհարիւր, four hundred .
 Տինգհարիւր, five hundred .
 Վեցհարիւր, six hundred .
 Եւթնհարիւր, seven hundred .
 Ութհարիւր, eight hundred .
 Իննհարիւր, nine hundred .
 Տաղար, thousand .
 Բեւր or Բիւր, ten thousand .

CARDINAL .

- Բաւջին, or առաջնորդ, առաջներորդ,
 նախկին, նախնի, First .
 Երկրորդ, second .
 Երրորդ or Երիւր, third .
 Չորրորդ or Չորիւր, քառորդ, fourth .
 Տինգերորդ, fifth .
 Վեցերորդ, sixth .
 Եւթներորդ, seventh .
 Ութերորդ, eighth .
 Իններորդ, ninth .
 Տասներորդ, tenth .
 Բասներորդ, twentieth .
 Երեսներորդ, thirtieth .
 Բառասներորդ, fortieth .
 Չիսներորդ, fiftieth .
 Վաթաներորդ, sixtieth .
 Եւթանասներորդ, seventieth .

- Ութսներորդ, *eightieth* .
 Եննսներորդ, *ninetieth* .
 Հարիւրերորդ or Հարիւրորդ, *hundredth* .
 Երկերիւրերորդ, *two hundredth* .
 Հազարերորդ, *thousandth* .

SEPARATIVE.

- Միակ, *One, sole, only* .
 Երկեակ or Երկակ, *two only, two* .
 Երրեակ, *three only, three* .
 Չորեակ or Վառեակ, *four only, four* .
 Հնգեակ, *five only, five* .
 Տասնեակ, *ten only, ten* .
 Եւթանասնեակ, *seventy only, seventy* .
 Հարիւրեակ, *hundred only, hundred* .

DISTRIBUTIVE.

- Երկոքեան or Երկոքին, *Both, the two* .
 Երեքեան or Երեքին, *the three* .
 Չորեքեան or Չորեքին, *the four* .
 Եւթանեքեան or Եւթանեքին, *the seven* .
 Երկոտասանեքեան or Երկոտասանեքին, *the twelve* .
 Երկաքանչիւր, *both, one and the other* .

REPLICATIVE.

- Երկպատիկ or Երկին, *Double, two* .
 Երեքպատիկ, Եռապատիկ or Երեքկին, *triple, treble, threefold* .
 Չորեքպատիկ, Վառապատիկ or Չորեքկին, *fourfold* .
 Հնգապատիկ, *quintuple, fivefold* .

Եւթնապատիկ, *sevenfold*.

Տասնապատիկ, *tenfold*.

Հարիւրապատիկ, *hundredfold*.

Հազարապատիկ, *thousandfold*.

THE NOUNS PARTITIVE.

Ոմն, Ոք, Իք, *Some, somebody, one, any, whosoever*.

Իմն, Ինչ, *a, one, some, certain, single, any*.

Սիմեանց, or Իրերաց, *of one, of the other*.

Իւրաքանչիւր or Ինչնիւր, *each, every, any*.

Սիւս or Սիւս, *other, another*.

Եւլ որ, Եւլ ոմն, *another*.

Եւլ իմն, Եւլ ինչ, *another, different*.

Սիւս ոմն, *another*.

Իւրաքանչիւր որ, *every one*.

Իւրաքանչիւր ինչ, *every or any thing*.

Սի մի, *every, any*.

Վանի ինչ or Վանի մի, *some, not many*.

THE NOUNS GENERAL.

Եւնայն or Եւն, *All, every, any*.

Եւնեքեան or Եւնեքին, *all, every one*.

Բոլոր, *all, whole, entire, total*.

Բոլորեքեան or Բոլորեքին, *all, every one*.

Համայն, Համակ, Համօրէն, Բնաւ, Ողջոյն, *all, whole, entire, total, complete*.

Եւնայն որ, *every one*.

Եւնայն ինչ, *every or any thing*.

Որ որ, *whoever, whosoever*.

- Որ ինչ, *whatsoever.*
 Ոչ ոք, *none, not one, not any, nobody.*
 Ոչ ինչ or Ոչ մի ինչ, *nothing, not any thing.*

THE NOUNS INTERROGATIVE.

- Ո՞ր or Ո՞վ, *Who? which person?*
 Ո՞ր, *who? which?*
 Ի՞նչ, *what? which?*
 Ի՞նչ, *how much? how many?*
 Ո՞վ ոք, Ո՞ ոք, Ո՞ր ոք, *whoever? who?*
 Ո՞ր ինչ, Օ ի՞նչ ինչ, *whatever? what?*
 Ո՞րպիսի, Օ ի՞նչպիսի, *what? which?*
 Ո՞րքան, Ո՞րչափ, *how much? how many?*

THE NOUNS RELATIVE.

- Ե՛սպիսի, Սոյնպիսի, *Such like, same, similar, as, so.*
 Ե՛ղպիսի, Գոյնպիսի, *so, as, like, similar.*
 Ե՛նպիսի, Ե՛նպիսի, *so, as, as that, like that.*
 Ե՛սքան, Սոյնքան, *so much, as many.*
 Ե՛սչափ, Սոյնչափ, *so much, as many.*
 Ե՛ղքան, Գոյնքան, *so many, so much.*
 Ե՛ղչափ, Գոյնչափ, *so many, so much.*
 Ե՛նքան, Ե՛նքան, *so many, so much.*
 Ե՛նչափ, Ե՛նչափ, *so many, so much, so much as.*

All these middle nouns are declined under one of the ten Declensions of Nouns substantive, except Ո՞ին and Ո՞ք, which are diffe-

rently declined in the singular, but similarly in the plural number, as

SINGULAR.

1. Ո՞վի, one, some.	Ո՞ք, one, any person.
2. Ո՞ւրովի, of one.	Ո՞ւրովք, of any.
3. Ո՞ւրեմի, to one.	Ո՞ւրեք, to any.
4. Չ՞վի, one.	Չ՞վք, any.
5. Չ՞ուրեմից, from one.	Չ՞ուրեքից, from any.
6. Ո՞մամբ, with or by one.	Ո՞մամբք, with or by any.

PLURAL.

1. Ո՞մանք, some.
2. Ո՞մանց, of some.
3. Ո՞մանց or Չ՞մանս, չ՞մանս, to some.
4. Չ՞մանս, some.
5. Չ՞մանց, from some.
6. Ո՞մամբք, with or by some.

ԴՆՐԸՆՈՒՆ, PRONOUN.

Pronouns stand in place of Nouns and, like them, have case, number, and particularly the first, second and third persons, as, *ես, I. դու, thou. նա, he.*

In Armenian they have no genders.

There are four kinds of Pronouns: Substantive or Personal, as, *ես I. դու, thou,*

խնքն, he, himself. *իւր*, own, himself. Definitive, as, *սա*, this (person or thing) *դա*, that (person or thing) *նա*, that, he, she, it. Possessive, as, *իմ* or *իմոյին*, my, mine. *մեր* or *մերոյին*, our, our's. *քոյ* or *քոյին*, thy, thine. *ձեր* or *ձերոյին*, your, your's. *իւր* or *իւրոյին*, his, hers, its. *իւրեանց*, their, their's. And Relative, as, *որ*, who, which, that, what.

The three letters *ա*, *դ*, *ն* are called Articles-distinctive-of-the-persons; and, joined to the terminations of words and Verbs, shew their persons or order, and are used as pronouns personal, possessive, and definitive, as, *մարդա*, I who am a man, or my man, or this man. *մարդդ*, thou who art a man, or thy man, or that man. *մարդն*, he who is a man, or his man, or that man.

DECLENSIONS OF THE PERSONAL PRONOUNS.

1. Person.

SINGULAR.

1. *Ես*, I.
2. *Իմ*, of me, mine or my.
3. *Ինձ*, *ցիս*, *առ Ես*, to me.
4. *Չիս*, me.
5. *Յիմէն*, from me.
6. *Ինչ*, with or by me.

PLURAL.

1. $\text{U}^k p$, we.
2. $\text{U}^k p$, of us, our, or our's.
3. $\text{U}^k q$, $g\text{U}^k q$, $wn \text{U}^k q$, to us.
4. $q\text{U}^k q$, us.
5. $'h \text{U}^k u q$, from us.
6. $\text{U}^k l p$ or $\text{U}^k o p$, with or by us.

2. Person.

SINGULAR.

1. U^n , thou.
2. U^n , of thee, thine, or thy.
3. $\text{U}^k q$, $wn \text{U}^k q$, $g\text{U}^k q$, to thee.
4. $q\text{U}^k q$, thee.
5. $'h \text{U}^k u$, from thee.
6. $\text{U}^k l$, with or by thee.

PLURAL.

1. $\text{U}^n p$, ye or you.
2. $\text{U}^k p$, of you, your or your's.
3. $\text{U}^k q$, $g\text{U}^k q$, $wn \text{U}^k q$, to you.
4. $q\text{U}^k q$, you.
5. $'h \text{U}^k u q$, from you.
6. $\text{U}^k l p$ or $\text{U}^k o p$, with or by you.

3. Person.

SINGULAR.

1. $\text{U}^p u$, he or himself.
2. $\text{U}^p k u$, of him, or his.
3. $\text{U}^p k u$ or $wn \text{U}^p u$, to him.

4. զ]հնքն, him :
5. յ]հնքէնէ, from him .
6.]հնքեամբ, with *or* by him .

PLURAL .

1.]հնքեանք, they *or* themselves .
2.]հնքեանց, of them, their *or* their's .
3.]հնքեանց *or* առ]հնքեանս, to them .
4. զ]հնքեանս, them .
5. յ]հնքեանց, from them .
6.]հնքեամբք, with *or* by them .

]հնքն alone signifies *he, she*, but accompanied by another pronoun signifies *self*, as, ես]հնքն, *myself*. դու]հնքն, *thyself*. նա]հնքն, *himself*.

SINGULAR .

- 1.
2.]ւր *or*]ւրեան, his .
3.]ւր,]ւրեան *or* առ]ւր, to him, to himself .
- 4.
5. յ]ւրմէ, from him, from himself .
6.]ւրե,]ւրեաւ *or*]ւրեամբ, with *or* by him *or* himself .

PLURAL .

- 1.
2.]ւրեանց, their, their's .
3.]ւրեանց, to them *or* to themselves .
- 4.
5. յ]ւրեանց, from them, from themselves .
6.]ւրեամբք, with *or* by them, *or* themselves .

*Declension of Definitive Pronouns Personal.*1. *Person.*

SINGULAR.

1. *Uw*, this (person).
2. *Uwpw*, of this.
3. *Usw* or *wa Uw*, to this.
4. *zUw*, this.
5. *'h Uswnt*, from this.
6. *Uwlt*, with or by this.

PLURAL.

1. *Uwpw*, these (persons).
2. *Uyww*, of these.
3. *Uyww* or *wa Unuw*, to these.
4. *zUnuw*, these.
5. *'h Uywnnt*, from these.
6. *Uwpwt* or *Uwpwt*, by or with these.

2. *Person.*

SINGULAR.

1. *ʔw*, that (person).
2. *ʔwpw*, of that.
3. *ʔsw* or *gʔw*, to that.
4. *zʔw*, that.
5. *'h ʔswnt*, from that.
6. *ʔwlt*, by or with that.

PLURAL.

1. ႧႰႰႰ, those (persons).
2. ႧႰႰႰ, of those.
3. ႧႰႰႰ or ႰႰ ႧႰႰႰ, to those.
4. ႧႰႰႰ, those.
5. ႰႰ ႧႰႰႰႰႰ, from those.
6. ႧႰႰႰႰ or ႧႰႰႰႰ, by or with those.

3. Person.

SINGULAR.

1. ႧႰ, that (person) he, she.
2. ႧႰႰ, of that.
3. ႧႰႰႰ or ႧႰႰ, ႰႰ ႧႰ, to that.
4. ႧႰ, that.
5. ႰႰ ႧႰႰႰႰ, from that.
6. ႧႰႰႰ, by or with that.

PLURAL.

1. ႧႰႰႰ, those.
2. ႧႰႰႰ, of those.
3. ႧႰႰႰ or ႰႰ ႧႰႰႰ, ႧႰႰႰ, to those.
4. ႧႰႰႰ, those.
5. ႰႰ ႧႰႰႰႰ, from those.
6. ႧႰႰႰႰ or ႧႰႰႰႰ, by or with those.

*Declensions of Definitive Pronouns Adjective.*1. *Person.*

SINGULAR.

1. Այս, this (person or thing).
2. Այսք or Այսքիկ, of this.
3. Այսմ; Այսմիկ or առ Այս, to this.
4. ՉԱյս, this.
5. ՉԱյսմանէ, from this.
6. Այսու or Այսուիկ, by or with this.

PLURAL.

1. Այսք or Այսքիկ, these.
2. Այսց or Այսցիկ, of these.
3. Այսց, Այսցիկ or առ Այսսուիկ, to these.
4. ՉԱյսսուիկ, these.
5. ՉԱյսց or ՉԱյսցանէ, from these.
6. Այսքիւք or Այսքիմէք, by or with these.

2. *Person.*

SINGULAR.

1. Այդ, that (person or thing).
2. Այդք or Այդքիկ, of that.
3. Այդմ; Այդմիկ or առ Այդ, to that.
4. ՉԱյդ, that.
5. ՉԱյդմանէ, from that.
6. Այդու or Այդուիկ, by or with that.

PLURAL.

1. Այդք or Այդքերիկ, those .
2. Այդց or Այդցիկ, of those .
3. Այդց, Այդցիկ or առ Այդսսիկ, to those .
4. զԱյդսսիկ, those .
5. յԱյդց or յԱյդցանէ, from those .
6. Այդքերէք or Այդքերմք, by or with those .

3. Person.

SINGULAR.

1. Այն, that (person or thing) .
2. Այնք or Այնքիկ, of that .
3. Այնմ, Այնմիկ or առ Այն, to that .
4. զԱյն, that .
5. յԱյնմանէ, from that .
6. Այնու or Այնուիկ, by or with that .

PLURAL.

1. Այնք or Այնքերիկ, those .
2. Այնց or Այնցիկ, of those .
3. Այնց, Այնցիկ or առ Այնսսիկ, յԱյնսս, to those .
4. զԱյնսսիկ or զԱյնսս, those .
5. յԱյնց or յԱյնցանէ, from those .
6. Այնքերէք or Այնքերմք, by or with those .

Other Definitive Pronouns Adjective.

1. *Person.*

SINGULAR.

1. Սոյն, this same (person or thing).
2. Սորին or Սորուն, of this same .
3. Սմին or առ Սոյն, to this same .
4. զՍոյն, this same .
5. ('ի Սոյն or 'ի Սմին) in this same .
6. Սովին or Սովիմք, by or with this same .

PLURAL.

1. Սոյնք or Սքին, these same .
2. Սոցին, Սոցուն or Սոցունց, of these same .
3. Սոցին or առ Սոսին, առ Սոյնս, to these same .
4. զՍոյնս, զՍոսին, these same .
5. 'ի Սոցունց, from these same .
6. Սովիմքք, Սքիմքք or Սքումքք, by or with these same .

2. *Person.*

SINGULAR.

1. Գոյն, that same (person or thing).
2. Գորին or Գորուն, of that same .
3. Գմին or առ Գոյն, to that same .
4. զԳոյն, that same .
5. ('ի Գոյն or 'ի Գմին) in that same .
6. Գովին or Գովիմք, by or with that same .

PLURAL.

1. Վոյնք or Վոքին, those same .
2. Վոցին, Վոցուն or Վոցունց, of those same .
3. Վոցին or առ Վոսին, առ Վոյնս, to those same .
4. ՉՎոյնս or ՉՎոսին, those same .
5. 'ի Վոցունց, from those same .
6. Վովիմք, Վոքիմք or Վոքումք, by or with those same .

3. Person.

SINGULAR.

1. Վոյն, that same (person or thing) .
2. Վոքին or Վոքուն, of that same .
3. Վովն or առ Վոյն, to that same .
4. ՉՎոյն, that same .
5. ('ի Վոյն or 'ի Վովն) in that same .
6. Վովին or Վովիմք, by or with that same .

PLURAL.

1. Վոյնք or Վոքին, those same .
2. Վոցին, Վոցուն or Վոցունց, of those same .
3. Վոցին or առ Վոսին, առ Վոյնս, to those same .
4. ՉՎոյնս or ՉՎոսին, those same .
5. 'ի Վոցունց, from those same .
6. Վովիմք, Վոքիմք or Վոքումք, by or with those same .

The Definitive Pronouns are accompanied sometimes with the pronoun *խնքն*, *self*, as, *սա խնքն*, *this self-same*. *դա խնքն*, *that self-same or himself*. *նա խնքն*, *that self-same or himself*. *այս խնքն*, *this same*. *նոյն խնքն*, *same, that same*.

Or they are joined together, as, *սոյն սա*, *this same*. *դոյն դա*, *դոյն այդ*, *that same, the same, himself*.

Declensions of Pronouns Possessive.

The possessive pronouns are formed of personal and definitive pronouns; the second case of these forms the first case of the possessive.

1. *Person.*

SINGULAR.

1. *Իմ*, my (mine).
2. *Իմոյ*, of my.
3. *Իմունմ* or *ան Իմ*, to my.
4. *զԻմ*, my.
5. *յԻմմէ* or *յԻմոյ*, from my.
6. *Իմով*, by or with my.

PLURAL.

1. *Իմք*, my.
2. *Իմոց*, of my.
3. *Իմոց*, *ան Իմս*, to my.
4. *զԻմս*, my.

5. *ʃʌʃɪŋ*, from my.
6. *ʃʌʃɪŋɹ*, by or with my.

SINGULAR.

1. *ʊʔɹ*, our.
2. *ʊʔɹɪŋ*, of our, our's.
3. *ʊʔɹɪɪɪ*, to our.
4. *ɹʊʔɹ*, our.
5. *'h ʊʔɹɪɪɪ* or *'h ʊʔɹɪŋ*, from our.
6. *ʊʔɹɪɪɪɹ*, by or with our.

PLURAL.

1. *ʊʔɹɹ*, our.
2. *ʊʔɹɪŋɹ*, of our.
3. *ʊʔɹɪŋɹ*, to our.
4. *ɹʊʔɹɹ*, our.
5. *'h ʊʔɹɪŋɹ*, from our.
6. *ʊʔɹɪɪɪɹɹ*, by or with our.

2. *Person.*

SINGULAR.

1. *ʃɹʌ*, thy (thine).
2. *ʃɹɪŋ*, of thy.
3. *ʃɹɪŋ* or *ʃɹɪɪɪɪ*, to thy.
4. *ɹʃɹʌ*, thy.
5. *'h ʃɹɪɪɪɪɪ* or *'h ʃɹɪŋ*, from thy.
6. *ʃɹɪɪɪɪɹ*, by or with thy.

PLURAL.

1. *ʃɹɪŋɹ*, thy.
2. *ʃɹɪŋɹ*, of thy.

3. *ʋ*ng or *'t* *ʋ*ng^u, to thy.
4. *q*ʋng^u, thy.
5. *'t* *ʋ*ng, from thy.
6. *ʋ*ng^l, by or with thy.

SINGULAR.

1. *Q*kr, your.
2. *Q*krng, of your, your's.
3. *Q*krng^l; to your.
4. *q*Qkr, your.
5. *'t* *Q*krng^l or *'t* *Q*krng, from your.
6. *Q*krng^l, by or with your.

PLURAL.

1. *Q*krp, your.
2. *Q*krng, of your.
3. *Q*krng, to your.
4. *q*Qkrp, your.
5. *'t* *Q*krng, from your.
6. *Q*krng^l, by or with your.

3. Person.

SINGULAR.

1. *l*kr, his or her.
2. *l*krng, of his.
3. *l*krng^l; to his.
4. *q*lkr, his.
5. *l*lkrng^l or *l*lkrng, from his.
6. *l*krng^l, by or with his.

PLURAL.

1. Իւրք, his .
2. Իւրոց, of his .
3. Իւրոց, to his .
4. շԻւրս, his .
5. յԻւրոց, from his .
6. Իւրովք, by or with his .

From the genitives of these are formed other possessives with a particle ք; they have the same signification, but are declined with Prepositions, and are these: Իմոյին, my, mine . քոյին, thy, thine . մերոյին, our . ձերոյին, your . Իւրոյին, his or her own .

The same possessives are formed also in this manner: Իմային, my, mine . մերային, our . ձերային, your . Իւրային, his . Իւրեանցային, their: and these are declined .

*Declensions of Possessives derived from
the Definitives .*

1. Person.

SINGULAR.

1. Սորա, his or her .
2. Սորայոյ, of his .
3. Սորայում; to his .
- 4.
- 5.
6. Սորայով, by or with his .

PLURAL.

1. Սորայք, his or her.
2. Սորայց or Սորայոց, of his.
3. Սորայց or Սորայոց, to his.
4. զՍորայս, his.
5. 'ի Սորայոց, from his.
6. Սորայովք, by or with his.

SINGULAR.

1. Սոցա, their.
2. Սոցայոյ, of their.
3. Սոցայում, to their.
- 4.
- 5.
6. Սոցայով, by or with their.

PLURAL.

1. Սոցայք, their.
2. Սոցայց or Սոցայոց, of their.
3. Սոցայց or Սոցայոց, to their.
4. զՍոցայս, their.
5. 'ի Սոցայոց, from their.
6. Սոցայովք, by or with their.

2. Person.

SINGULAR.

1. Գորայ, his or her.
2. Գորայոյ, of his.
3. Գորայում, to his.
- 4.
- 5.
6. Գորայով, by or with his.

PLURAL.

1. Ղորայք, his or her.
2. Ղորայց or Ղորայոց, of his.
3. Ղորայց, Ղորայոց or 'ե Ղորայս, to his.
4. զՂորայս, his.
5. 'ե Ղորայոց, from his.
6. Ղորայովք, by or with his.

SINGULAR.

1. Ղոցա, their.
2. Ղոցայոյ, of their.
3. Ղոցայում; to their.
- 4.
- 5.
6. Ղոցայով, by or with their.

PLURAL.

1. Ղոցայք, their.
2. Ղոցայց or Ղոցայոց, of their.
3. Ղոցայոց or 'ե Ղոցայս, to their.
4. զՂոցայս, their.
5. 'ե Ղոցայոց, from their.
6. Ղոցայովք, by or with their.

3. Person.

SINGULAR.

1. 'եորա, his or her.
2. 'եորայոյ, of his.
3. 'եորայում; to his.
- 4.
- 5.
6. 'եորայով, by or with his.

PLURAL.

1. 'Արայք, his or her.
2. 'Արայց or 'Արայոց, of his.
3. 'Արայց, 'Արայոց or 'ի 'Արայս, to his.
4. զ'Արայս, his.
5. 'ի 'Արայոց, from his.
6. 'Արայովք, by or with his.

SINGULAR.

1. 'Արցա, their.
2. 'Արցայոյ, of their.
3. 'Արցայում, to their.
- 4.
- 5.
6. 'Արցայով, by or with their.

PLURAL.

1. 'Արցայք, their.
2. 'Արցայց or 'Արցայոց, of their.
3. 'Արցայոց or 'ի 'Արցայս, to their.
4. զ'Արցայս, their.
5. 'ի 'Արցայոց, from their.
6. 'Արցայովք, by or with their.

Declension of the Pronoun Relative.

SINGULAR.

1. Որ or Ո, who, which, what, that.
2. Որոյ, whose, of which.
3. Որում or աւ Որ, to whom, to which.

4. *ḡḡ*, whom.
5. *ḡḡḡ* or *ḡḡḡḡ*, from whom, from which.
6. *ḡḡḡḡ*, with *or* by whom, *or* which.

P L U R A L .

1. *ḡḡḡ*, who, which, what, that.
2. *ḡḡḡḡ*, whose, of which.
3. *ḡḡḡḡ* or *ḡḡḡḡḡ*, to which.
4. *ḡḡḡḡḡ*, which.
5. *ḡḡḡḡḡḡ*, from which.
6. *ḡḡḡḡḡḡḡ*, by *or* with which.

P. U. 3. V E R B .

The Verb signifies to be, to do, or to suffer with tense, number, and person.

Five properties belong to the verb: Kind, Tense *or* Time, Number, Person and Conjugation.

f

K I N D .

There are four Kinds of Verbs: Substantive, Active, Passive, and Neutral.

The first denotes existence, as, *ḡḡ*; *I am*. *ḡḡḡ*; *I do exist*. The second action, as, *ḡḡḡḡ*; *I do, I make*. The third sufferance, as, *ḡḡḡḡḡḡ*; *I am done, or made*. The fourth the action subsisting in itself, as, *ḡḡḡḡḡḡḡḡ*; *I labour*. *ḡḡḡḡḡḡ*; *I go*.

There is also another kind called Com-

mon, which signifies the action as well as the sufferance, as, *դատիմ*, *I judge*, and *I am judged*.

T E N S E .

There are three tenses of the Verb: the Present, as, *դրեմ*, *I write*: Past, as, *դրեցի*, *I wrote*: and Future, as, *դրեցից*, *I shall write*.

The past is either Imperfect, as, *դրելի*, *I was writing*, or Perfect, as, *դրեցի*, *I wrote*.

The ancient grammarians add two other perfect tenses—the Preter-perfect, as, *դրեալեմ*, *I have written*, and the Preter-plu-perfect, as, *դրեալելի*, *I had written*: but these tenses do not necessarily belong to the Armenian language.

N U M B E R .

The Verb has two numbers: Singular, as, *դրեմ*, *I write*, and Plural, as, *դրեմք*, *we write*.

P E R S O N .

The Persons are three: First, as, *դրեմ*, *I write*. Second, as, *դրես*, *thou writest*. and Third, as, *դրի*, *he writes*.

C O N J U G A T I O N .

The variation of a Verb in it's tenses, numbers, and persons is called Conjugation. Conjugation is either Regular or Irregular.

Regular Conjugation changes regularly in the termination of the Verb without any omission.

The irregular Conjugation wants some tense or mood, and is called *Defective*; or in some tense or mood deviates from the rule, and is called *Devious*; or wants the first and second person, and is called *Impersonal*.

MOODS OF THE VERB.

The manner of signifying some action is called the Mood. There are four in the regular Verbs: Indicative, Imperative, Subjunctive and Infinitive.

When the Verb indicates some action, affirming it simply, it is called the Indicative, as, *ἔγραψα*, I write. *ἔγραψα*, I wrote. *ἔγραψω*, I shall write.

When it commands or prohibits, it is called Imperative, as, *ἔγραψον*, write thou or do thou write. *μὴ ἔγραψον*, do thou write not.

When it expresses a suspended action, or dependent upon another verb to complete the sense, it is called Subjunctive, as, *ἔγραψεν*, if I write.

When one action is denoted without tense, number or person, the mood is called Infinitive, as, *γράφειν*, to write.

The Indicative has three Tenses, with Persons and Numbers. The Imperative has two tenses-Present, and Future; it has two Num-

bers, but in the singular has no first person, because he who speaks does not command himself. However in the plural there is a first person, because other persons are addressed and commanded.

The Subjunctive has the numbers, and persons perfect; but in the tenses has only the present, and the future, because the Armenian language has not properly the past tense.

The Infinitive has neither tense, number, nor person: whence it is used as a Noun, and declined in the singular, and is then called the Gerund.

Example.

S I N G U L A R .

1. Պրեւլ, to write.
2. Պրեւլոյ, of writing.
3. Պրեւլոյ or 'ի Պրեւլ, to writing.
4. զՊրեւլ, the writing.
5. 'ի Պրեւլոյ, from writing.
6. Պրեւլով, with or by writing, writing.

The Conjugations of the Verbs are four, and are distinguished by the last vowels of their Indicatives, which are է, ւ, ւս, է.

The Indicative of the first Conjugation ends with the vowel է, as, շարժեմ; I move. Of the second with ւ, as, լուսնամ; I wash. Of the third with ս, as, հեղամ; I pour

out. Of the fourth with *t*, as, *ուսանիմ*; *I learn*.

Every Conjugation although different in its moods, tenses, numbers and persons, preserves the first syllable of it's Indicative, excepting such verbs as are Devious.

Every Person and Tense of the verb ending in *ս* or *ի*, is plural. *ս* is the sign of the first and second person, and *ի* of the third; provided only that *ի* be not the Article distinctive of the person, because it then would be singular.

Every Verb which terminates in *մ*, is in the first person; in *ս*, is in the second person; verbs ending in *ի* or *ց*, are in the first or second person; verbs ending in *է*, *ան*, *ան*, *այ*, or *անի*, in the third person; and those terminating in *ր*, are in the second and third person.

In every Conjugation the future of the Indicative is formed by adding the letter *ց* to the perfect, as, *շարժեցի*, *I moved*, *շարժեցից*, *I shall move*. *լուացի*, *I washed*, *լուացից*, *I shall wash*. *հեղի*, *I poured out*, *հեղից*, *I shall pour out*. *ուսայ*, *I learned*, *ուսայց*, *I shall learn*.

ՔՆԳՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

PARTICIPLE.

The Participle is formed by adding to the termination of the Verb the particles ոչ or օչ (sign of the present), եւլ (sign of the past), լոյ or լի (sign of the future).

As a Verb it has tense, and as a Noun, cases and numbers.

Example.

P R E S E N T .

Singular.

1. Գրող or Գրօղ, he who writes, or is writing.
2. Գրողի, of him who writes.
3. Գրողի or աւ Գրողն, to him who writes.
4. զԳրող, him who writes.
5. Ի Գրողէ, from him who writes.
6. Գրողաւ, by or with him who writes.

Plural.

1. Գրողք, those who write, or who are writing.
2. Գրողաց, of those who write.
3. Գրողաց or աւ Գրողս, to those who write.

4. շՊրողս, those who write.
5. 'ի Պրողաց, from those who write.
6. Պրողաւք or Պրողօք, by or with those who write.

PAST.

Singular.

1. Պրեալ, written, or wrote.
2. Պրեւոյ, of written.
3. Պրեւոյ or առ Պրեալն, to written.
4. շՊրեալն, written.
5. 'ի Պրեւոյ, from written.
6. Պրեւով, by or with written.

Plural.

1. Պրեալք, written, or wrote.
2. Պրեւոց, of written.
3. Պրեւոց or առ Պրեալս, to written.
4. շՊրեալս, written.
5. 'ի Պրեւոց, from written.
6. Պրեւովք, by or with written.

FUTURE.

The future ending in լոյ, is declined only with prepositions, as

Singular.

1. Պրեւոյ, to be written.
3. 'ի Պրեւոյ, to that to be written.
4. շՊրեւոյ, to be written.

Plural.

1. *ႉႃႏႏႏႏ*, to be written.
3. *'ႏ ႉႃႏႏႏႏ*, to that to be written.
4. *ႏႉႃႏႏႏႏ*, to be written.

The future terminated in *ႏႏ*, is declined thus,

Singular.

1. *ႉႃႏႏႏ*, to be written.
2. *ႉႃႏႏႏ*, of that to be written.
3. *ႉႃႏႏႏ* or *ႏႏ ႉႃႏႏႏႏ*, to that to be written.
4. *ႏႉႃႏႏႏႏ*, to be written.
5. *'ႏ ႉႃႏႏႏႏ*, from that to be written.
6. *ႉႃႏႏႏႏႏႏ*, by or with that to be written.

Plural.

1. *ႉႃႏႏႏႏ*, to be written.
2. *ႉႃႏႏႏႏႏႏ*, of that to be written.
3. *ႉႃႏႏႏႏႏႏ* or *'ႏ ႉႃႏႏႏႏႏႏ*, to that to be written.
4. *ႏႉႃႏႏႏႏႏႏ*, to be written.
5. *'ႏ ႉႃႏႏႏႏႏႏႏ*, from that to be written.
6. *ႉႃႏႏႏႏႏႏႏ* or *ႉႃႏႏႏႏႏႏႏ*, by or with that to be written.

Specimen of the four Conjugations of the Verbs Regular with their Moods, Tenses, Numbers and Persons.

INDICATIVE.

Present.

<i>Sing. Pers.</i>	<i>Plur. Pers.</i>
1. Շարժ-եմ-եմ-է .	եմք-եք-են .
2. Լուսն-ամ-աս-այ .	ամք-այք-ան .
3. Հեղ-ում-ու-ու .	ումք-ոյք-ուն .
4. Ուսան-իմ-իս-ի .	իմք-եք-ին .

Imperfect.

1. Շարժ-էի-էիր-էր .	էաք-էիք-էին .
2. Լուսն-այի-այիր-այր .	այսք-այիք-ային .
3. Հեղ-ուի-ուիր-ոյր .	ուսաք-ուիք-ուին .
4. Ուսան-էի-էիր-էր .	էսք-էիք-էին .

Perfect.

1. Շարժ-եցի-եցեր-եաց .	եցաք-եցիք-եցին .
2. Լուս-ցի-ցեր-լուաց .	ցաք-ցիք-ցին .
3. Հեղ-իւ-իւր-հեղ .	աք-իք-ին .
4. Ուս-այար-ար-աւ .	ար-այք-ան .

Future.

1. Շարժ-եցից-եացես-եսցես .	եսցուք-եսցիք-եսցեն .
2. Լուս-ցից-սցես-սցես .	սցուք-սցիք-սցեն .
3. Հեղ-ից-ցես-ցես .	ցուք-ջիք-ցեն .
4. Ուս-այց-ցիս-ցիս .	ցուք-ջիք-ցին .

IMPERATIVE.

Present.

1. Շարժեա՛, մի՛ շարժեր. Շարժեցե՛ք, մի՛ շարժէք.
Շարժեսցե՛, մի՛ շարժեսցէ. Շարժեսցեն՛, մի՛ շարժեսցեն.
2. Լուա՛, մի՛ լուանար. Լուացե՛ք, մի՛ լուանայք.
Լուացե՛, մի՛ լուացէ. Լուացեն՛, մի՛ լուացեն.
3. Հեղ՛, մի՛ հեղուր. Հեղե՛ք, մի՛ հեղուք.
Հեղցե՛, մի՛ հեղցէ. Հեղցեն՛, մի՛ հեղցեն.
4. Ուսի՛ր, մի՛ ուսանիր. Ուսարո՛ւք, մի՛ ուսանիք.
Ուսցի՛, մի՛ ուսցի. Ուսցին՛, մի՛ ուսցին.

Future.

1. Շարժեսցի՛ր or Շարժ. Շարժեսցո՛ւք, Շարժեսցի՛ք,
ժեսցես, Շարժեսցէ. Շարժեսցեն՛.
2. Լուասցի՛ր or Լուասցես, Լուասցո՛ւք, Լուասցի՛ք,
Լուասցէ. Լուասցեն՛.
3. Հեղցի՛ր or Հեղցես, Հեղցո՛ւք, Հեղցի՛ք,
Հեղցէ. Հեղցեն՛.
4. Ուսցի՛ր or Ուսանիցի՛ր, Ուսցո՛ւք, Ուսցի՛ք or Ու-
սանիցի՛ք, Ուսցին՛.

SUBJUNCTIVE.

The Present is formed like that of Indicative.

Future.

1. Շարժ-իցեմ-իցես-իցէ. իցեմք-իցեք-իցեն.
2. Լուան-այցեմ-այցես-այցէ. այցեմք-այցեք-այցեն.
3. Հեղ-ուցում-ուցուս-ուցու. ուցումք-ուցուք-ուցուն.
4. Ուսան-իցիմ-իցիս-իցի. իցիմք-իցիք-իցին.

INFINITIVE.

1. Շարժ-ել.
2. Լուան-ալ.
3. Հեղ-ուլ.
4. Ուսան-իլ or ել.

PARTICIPLE.

Present.

Շարժող or Շարժեցող • Լուսցող • Հեղող • Ուսանող •

Past.

Շարժեալ • Լուսցեալ • Հեղեալ • Ուսեալ •

Future.

Շարժելոց or Շարժելի • Լուսնալոց or Լուսնալի •
Հեղոց or Հեղի • Ուսանելոց or Ուսանելի :

CONJUGATION OF SUBSTANTIVE VERBS.

Defective Verb Եմ, *I am.*

INDICATIVE.

Present.

Եմ, I am. Ես, thou art. Է, he is.
Եմք, we are. Էք, ye are. Էն, they are.

Imperfect.

Եի, I was. Էիր, thou wast. Էր, he was.
Եաք, we were. Էիրք, ye were. Էին, they
were.

IMPERATIVE.

Ե՛ր, be thou or do thou be.
Ե՛ք or Ե՛րո՛ւք, be ye or do ye be.

SUBJUNCTIVE.

Իցեմ, I be . Իցես, thou be . Իցէ, he be .
 Իցեմք, we be . Իցէք, ye be . Իցեն, they be .

INFINITIVE.

Ել, to be .

PARTICIPLE.

Past.

Եալ, been, or having been .

Future.

Ելոց, which is to be, or about to be .

Comparing this verb with the verb շար-
 Ժեմ, to move of the first Conjugation, it is
 clearly seen, that its conjugation is the basis
 of the latter .

Defective Verb Պմմ, I am or I exist .

INDICATIVE.

Present.

Պմմ, I am . Պես, thou art . Պայ, he is .
 Պմմք, we are . Պայք, ye are . Պան, they are .

Imperfect.

Պայիր, thou wast . Պիր, he was .
 Պային, they were .

SUBJUNCTIVE.

Future .

Պակցեմ, he be, it may be, it would be .

Պակցեն, they be, they may be .

INFINITIVE .

Պակ, to be, to exist .

PARTICIPLE .

Present .

Պոյող or Պոյօղ, being .

The deficiencies of this verb are supplied by the means of the other substantive verbs .

The word չք is used sometimes as a substantive verb, as, չք իմ այր, *I have no husband*, or *I am without a husband*, or *I am not married* . ուսեալ բնաւ չք, *he has never learned* .

Substantive Verb Եղանիմ, *I am made*, or *done* .

INDICATIVE .

Present .

Եղանիմ, *I am made* . Եղանիս, *thou art made* . Եղանի, *he is made* .

Եղանիմք, *we are made* . Եղանիք, *ye are made* . Եղանին, *they are made* .

Imperfect.

Եղանելի, I was made. Եղանելիք, thou wast made. Եղանելր, he was made.

Եղանէաք, we were made. Եղանելիք, ye were made. Եղանելին, they were made.

Perfect.

Եղէ or Եղայ, I have been. Եղեր, thou hast been. Եղև, he has been.

Եղաք or Եղեաք, we have been. Եղէք or Եղայք, ye have been. Եղեն, they have been.

Future.

Եղէց, I shall be. Եղիցիս, thou shalt be. Եղիցի, he shall be.

IMPERATIVE.

Present.

Մի Եղանիր, be thou not. Եղիցի՛ն, let him be.

Եղերո՛ւք, be ye. Մի Եղանիք, be ye not. Եղիցին՛, let them be.

SUBJUNCTIVE.

The present is formed like that of the Indicative.

Future.

Եղիցիմ՛ or Եղանիցիմ՛, I shall be made. Եղիցիս, thou shalt be made. Եղիցի, he shall be made.

Եղեցիմք¹ or եղանեցիմք, we shall be made.
 եղեցիք, ye shall be made. եղեցին, they
 shall be made.

INFINITIVE.

Եղանիլ, to be, to be made, to be done.

PARTICIPLE.

Past.

Եղեալ, been, made, done, having been.

Future.

Եղանելոց or եղանելի, which is to be.

Substantive Verb Եմ, I am, I am made,
 or done.

INDICATIVE.

Present.

Եմ, I am. Ես, thou art, Են, he is.
 Եմք, we are. Եք, ye are. Ենն,
 they are.

Imperfect.

Եի, I was. Եիր, thou wast. Եր,
 he was.
 Եաք, we were. Եք, ye were. Ենն,
 they were.

Future .

- | *իցիմ*, I shall be . *լիցիս*, thou shalt be, *լիցի*, he shall be .
 | *իցուք*, we shall be . *լիցիք* or *լիջիք*, ye shall be . *լիցին*, they shall be .

IMPERATIVE .

Present .

- | *Էր*, be thou . *Մի լինիր*, be thou not . *լիցի*, let him be .
 | *իք* or *լերուք*, be ye . *Մի լինիք*, be ye not . *լիցին*, let them be .

Future .

- | *իջիր* or *լնիջիր* or *լիցիս*, be thou . *լիցի*, let him be .
 | *իցուք*, let us be . *լիջիք* or *լնիջիք*, be ye . *լիցին*, let them be .

SUBJUNCTIVE .

Present is like that of the Indicative .

Future .

- | *լնիցիմ*, I be or may be . *լնիցիս*, thou be . *լնիցի*, he be .
 | *լնիցիմք*, we be . *լնիցիք*, ye be . *լնիցին*, they be .

INFINITIVE .

- | *լնել*, to be .

PARTICIPLE.

Present.

Ի հնօղ, being.

Past.

Ի կալ or Ի հալ, been, having been.

Future.

Ի հնեւոց or Ի հնեւի, which is to be.

FIRST CONJUGATION.

Active Շարժեալ, *To move.*

INDICATIVE.

Present.

Շարժեմ, I move. շարժես, thou movest.
 շարժի, he moves.

Շարժեմք, We move. շարժեք, ye move.
 շարժեն, they move.

Imperfect.

Շարժելի, I moved, or was moving. շարժելիք, thou movedst, or wast moving. շարժէր, he moved, or was moving.

Շարժեաք, We moved, or were moving.
 շարժէիք, ye moved, or were moving. շարժէին, they moved, or were moving.

Perfect.

Ծարժեցի, I moved. շարժեցեր, thou movedst. շարժեաց, he moved.

Ծարժեցաք, We moved. շարժեցիք, ye moved. շարժեցին, they moved.

As we have remarked above, the Preter-perfect, and Preter-plu-perfect are not properly formed in the Armenian language, because when the necessity occurs, they are accustomed to join the Participle to the other tenses of the verb Substantive.

Future.

Ծարժեցից, I shall move. շարժեցես, thou shalt move, շարժեցէ, he shall move.

Ծարժեցուք, We shall move. շարժեցիք, ye shall move. շարժեցին, they shall move.

IMPERATIVE.

Present.

Ծարժեա՛, move thou. մի՛ շարժեր, move thou not. շարժեցէ՛, let him move.

Ծարժեցի՛ք, move ye. մի՛ շարժիք, move ye not. շարժեցին՛, let them move.

The negative particle մի՛, *not*, is also placed with the third person of the present, and before all the persons of the future in every Conjugation.

Future .

- (*արժեսցի՛ր* or *չարժեացէ՛ս*, move thou.
չարժեացէ՛, let him move .
 (*արժեացու՛ք*, let us move . *չարժեացի՛ք*,
 move ye . *չարժեացն՛*, let them move .

SUBJUNCTIVE .

The present is like that of the Indicative .

Future .

- (*արժիցեմ՛*, I move, I may, might, could,
 should, would move . *չարժիցես*, thou mo-
 ve, *etc.* *չարժիցէ*, he move, *etc.*
 (*արժիցեմք՛*, we move, *etc.* *չարժիցէք*, ye
 move, *etc.* *չարժիցեն*, they move, *etc.*

The future of the Indicative, of the Imperative, and of the Subjunctive from their affinity are adopted by turns in all the four Conjugations .

INFINITIVE .

- (*արժեալ*, to move .

PARTICIPLE .

Present .

- (*արժող* or (*արժեցող*, moving .

Past .

- (*արժեալ* or (*արժեցեալ*, moved, having moved .

Ծ արժեւոյ, which has to move .

All the verbs Active and Neuter-active, which in the first person of the Perfect end in եցի or ացի, are thus conjugated; and also the verbs Transitive ending in ացի .

Passive Ծ արժեւ, *To be moved .*

The Passive of the first Conjugation is formed by changing the է in the last syllable of the Active into ի; the ցի into ցայ; the էց into աց: besides a few other variations .

INDICATIVE .

Present .

Ծ արժիմ, I am moved . շարժիս, thou art moved . շարժի, he is moved .

Ծ արժիմք, we are moved . շարժիք, ye are moved . շարժին, they are moved .

Imperfect .

Ծ արժեի, I was moved . շարժեիր, thou wast moved . շարժեր or շարժիր, he was moved .

Ծ արժեաք, we were moved . շարժեք, ye were moved . շարժին, they were moved .

Perfect.

Ծարժեցայ, I have been moved, շարժեցար, thou hast been moved. շարժեցաւ, he has been moved.

Ծարժեցաք, we have been moved. շարժեցայք, ye have been moved. շարժեցան, they have been moved.

Future.

Ծարժեցայց, I shall be moved. շարժեսցիս, thou shalt be moved. շարժեսցի, he shall be moved.

Ծարժեսցուք, we shall be moved. շարժիջիք, ye shall be moved. շարժեսցին, they shall be moved.

IMPERATIVE.

Present.

Ծարժեաց or շարժեցի՛ր, be thou moved. Ընի շարժի՛ր, be thou not moved. շարժեսցի՛, let him be moved.

Ծարժեցար՛ուք, be ye moved. Ընի շարժի՛ք, be ye not moved. շարժեսցին՛, let them be moved.

Future.

Ծարժեսցի՛ր or շարժիջի՛ր, be thou moved. շարժեսցի՛, let him be moved.

Ծարժեսցու՛ք, let us be moved. շարժիջի՛ք, be ye moved. շարժեսցին՛, let them be moved.

Present is like that of the Indicative.

Future.

Ծարժիցիմ, I shall be moved. շարժիցիս, thou shalt be moved. շարժիցի, he shall be moved.

Ծարժիցիմք, we shall be moved. շարժիցիք, ye shall be moved. շարժիցին, they shall be moved.

INFINITIVE.

Ծարժիլ or շարժեալ, to be moved.

PARTICIPLE.

Past.

Ծարժեալ or շարժեցեալ, moved, being moved.

Future.

Ծարժելոց or Ծարժելի, which is to be moved.

In this manner many Neuter-passive and Common verbs are conjugated.

SECOND CONJUGATION.

Active | լվանալ, *To wash.*

INDICATIVE.

Present.

- | լվանամ, I wash. լվանաս, thou wastest.
 լվանայ, he washeth.
 | լվանա՞մք, we wash. լվանայք, ye wash.
 լվանան, they wash.

Imperfect.

- | լվանայի, I washed, or was washing. լվանայիր, thou washedst, or wast washing.
 լվանայր, he washed, or was washing.
 | լվանայաք, we washed, or were washing.
 լվանայիք, ye washed, or were washing.
 լվանային, they washed, or were washing.

Perfect.

- | լվացի, I washed. լվացե՞ր, thou washedst.
 լվաց, he washed.

Future.

- | լվացից, I shall wash. լվացե՞ս, thou shalt wash. լվացե՞ր, he shall wash.
 | լվացուք, we shall wash. լվացի՞ք, ye shall wash. լվացե՞ն, they shall wash.

IMPERATIVE.

Present and Future.

- | լու՛, լու՛սաջի՛ր or լու՛սացե՛ս, wash thou. մի՛
 լու՛նար, wash thou not. լու՛սացե՛, let him
 wash.
 | լու՛սացո՛ւք, let us wash. լու՛ացե՛ք or լու՛սա-
 ջի՛ք, wash ye. լու՛սացե՛ն, let them wash.

SUBJUNCTIVE.

Future.

- | լու՛նայցե՛մ, I wash, may wash, might wash,
 I could, should, would wash. լու՛նայցե՛ս,
 thou wash, etc. լու՛նայցե՛, he wash, etc.
 | լու՛նայցե՛մք, we wash. լու՛նայցե՛ք, ye
 wash. լու՛նայցե՛ն, they wash.

INFINITIVE.

- | լու՛նալ, to wash.

PARTICIPLE.

Present.

- | լու՛ացող, washing.

Past.

- | լու՛ացեալ, washed; having washed.

Future.

- | լու՛նալոց, who has to wash.

Thus also are conjugated the verbs, which
 in the first person of the Perfect terminate
 in յայ.

Passive | *ուանիլ*, *To be washed.*

INDICATIVE

Present.

| *ուանիմ*, I am washed. | *ուանիս*, thou art washed. | *ուանի*, he is washed.

| *ուանիմք*, we are washed. | *ուանիք*, ye are washed. | *ուանին*, they are washed.

Perfect.

| *ուացայ*, I have been washed. | *ուացար*, thou hast been washed. | *ուացաւ*, he has been washed.

| *ուացաք*, we have been washed. | *ուացայք*, ye have been washed. | *ուացան*, they have been washed.

Future.

| *ուացայց*, I shall be washed. | *ուացիս*, thou shalt be washed. | *ուացի*, he shall be washed.

| *ուացուք*, we shall be washed. | *ուացիք*, ye shall be washed. | *ուացին*, they shall be washed.

IMPERATIVE.

Present and Future.

| *ուա՛*, | *ուացի՛ր* or | *ուացի՛ր*, be thou washed. | *ուացի՛*, let him be washed.

1 *ուսացուք*, let us be washed. *լուսաջիք*, be ye washed. *լուսացին*, let them be washed.

SUBJUNCTIVE.

1 *ուանայցիմ*, I may be washed. *լուանայցիս*, thou mayst be washed. *լուանայցի*, he may be washed.

1 *ուանայցիմք*, we may be washed. *լուանայցիք*, ye may be washed. *լուանայցին*, they may be washed.

INFINITIVE.

1 *ուանիլ*, to be washed.

PARTICIPLE.

Past.

1 *ուացեալ*, washed.

Future.

1 *ուանալի*, which is to be washed.

The Passives of the second Conjugation are not so harmonious to the ear, whence they are sometimes formed by means of the verbs Substantive, or the Actives are adopted with a passive sense.

THIRD CONJUGATION.

Active **Ներդուլ**, *To pour out.*

INDICATIVE.

Present.

Ներդուլմ, I pour out. **Ներդուլս**, thou pourest out. **Ներդուլ**, he pours out.

Ներդուլմք, we pour out. **Ներդուլք**, ye pour out. **Ներդուլն**, they pour out.

Imperfect.

Ներդուլի, I poured out, *or* was pouring out. **Ներդուլիր**, thou pour'dst out, *or* wast pouring out. **Ներդուլր**, he poured out, *or* was pouring out.

Ներդուլաք, we poured out, *or* were pouring out. **Ներդուլիք**, ye poured out, *or* were pouring out. **Ներդուլին**, they poured out, *or* were pouring out.

Perfect.

Ներդի, I poured out. **Ներդիր**, thou pour'dst out. **ԵՆերդ** *or* **Ներդ**, he poured out.

Ներդաք, we poured out. **Ներդիք**, ye poured out. **Ներդին**, they poured out.

Future.

Ներդից, I shall pour out. **Ներդցես**, thou shalt pour out. **Ներդցի**, he shall pour out.

74
Ներդնուք, we shall pour out. Տերըջիք, ye shall pour out. Տերըցեն, they shall pour out.

IMPERATIVE.

Present and Future.

Ներդ, Տերըջի՛ր or Տերըցե՛ս, do thou pour out.
Մի՛ Տերդու՛ր, do thou not pour out. Տեր-
ցե՛, let him pour out.

Ներդնու՛ք, let us pour out. Տերը՛ք or Տեր-
ըջի՛ք, do ye pour out. Մի՛ Տերդու՛ք, do ye not
pour out. Տերըցե՛ն, let them pour out.

SUBJUNCTIVE.

Future.

Ներդուցու՛մ, I pour out, I may, might,
could, should, would pour out. Տերդու-
ցու՛ս, thou pour out, etc. Տերդուցու՛, he
pour out.

Ներդուցու՛մք, we pour out, etc. Տերդուցու՛ք,
ye pour out. Տերդուցու՛ն, they pour out.

INFINITIVE.

Ներդու՛լ, to pour out.

PARTICIPLE.

Present.

Ներդող, pouring out.

Past.

Ներդեալ, poured out.

Future.

Հեղաց, who has to pour out.

In this manner also are conjugated the verbs which in the first person of the Perfect terminate in այ or եայ.

Passive Հեղանիլ, *To be poured out.*

INDICATIVE.

Present.

Հեղանիմ, I am poured out. Հեղանիս, thou art poured out. Հեղանի, he is poured out.

Հեղանիմք, we are poured out. Հեղանիք, ye are poured out. Հեղանին, they are poured out.

Perfect.

Հեղայ, I have been poured out. Հեղար, thou hast been poured out. Հեղաւ, he has been poured out.

Հեղաք, we have been poured out. Հեղայք, ye have been poured out. Հեղան, they have been poured out.

Future.

Հեղայց, I shall be poured out. Հեղցիս, thou shalt be poured out. Հեղցի, he shall be poured out.

Հեղցուք, we shall be poured out. Հեղցիք, ye shall be poured out. Հեղցին, they shall be poured out.

IMPERATIVE.

- ձեղեր or Տեղցիս, be thou poured out.
 Տեղցի, let him be poured out.
 ձեղարուք or Տեղջիք, be ye poured out.
 Տեղցին, let them be poured out.

INFINITIVE.

- ձեղանիլ, to be poured out.

PARTICIPLE.

Past.

- ձեղեալ, poured out.

Future.

- ձեղլի, which is to be poured out.

The deficiencies of the third Conjugation Passive are supplied from it's Active.

FOURTH CONJUGATION.

Common Verb Ուսանիլ, *To learn.*

INDICATIVE.

Present.

- Ուսանիմ, I learn. ուսանիս, thou learnest.
 ուսանի, he learns.
 Ուսանիմք, we learn. ուսանիք, ye learn. ուսանին, they learn.

Imperfect.

- ԲԼՍԱՆԷԻ, I learned, or was learning. *ՈԼՍԱԼ*
ՆԷԻ, thou learnedst, or wast learning. *ՈԼՍԱՆԷՐ*, he learned, or was learning.
 ԲԼՍԱՆԷՍԲ, we learned, or were learning.
ՈԼՍԱՆԷԻՔ, ye learned, or were learning.
ՈԼՍԱՆԷԻՆ, they learned, or were learning.

Perfect.

- ԲԼՍԱՅ, I have learned. *ՈԼՍԱՐ*, thou hast learned. *ՈԼՍԱԼ*, he has learned.
 ԲԼՍԱՔ, we have learned. *ՈԼՍԱՅՔ*, ye have learned. *ՈԼՍԱՆ*, they have learned.

Future.

- ԲԼՍԱՅԵ, I shall learn. *ՈԼՍԵԻՍ*, thou shalt learn. *ՈԼՍԵԻ*, he shall learn.
 ԲԼՍԵՐՔ, we shall learn. *ՈԼՍԵԻՔ*, ye shall learn. *ՈԼՍԵԻՆ*, they shall learn.

IMPERATIVE.

Present.

- ԲԼՍԻՐ, learn thou. *ՄԻՆՈԼՍԱՆԻՐ*, learn thou not. *ՈԼՍԵԻ*, let him learn.
 ԲԼՍԱՐՆՔ, do ye learn. *ՄԻՆՈԼՍԱՆԻՔ*, do ye not learn. *ՈԼՍԵԻՆ*, let them learn.

Future.

- ԲԼՍԵՐ or *ՈԼՍԱՆԻՑԻՐ*, learn thou. *ՈԼՍԵԻ*, let him learn.

Ուսցնէք, let us learn. ուսջիք or ուսանիջիք,
do ye learn. ուսցին, let them learn.

SUBJUNCTIVE.

The Present is like that of the Indicative.

Future.

Ուսանիցիմ, I learn, may, might, could,
should, would learn. ուսանիցիս, thou
learn, etc. ուսանիցի, he learn.

Ուսանիցիմք, we learn. ուսանիցիք, ye learn.
ուսանիցին, they learn.

INFINITIVE.

Ուսանիլ or ուսանել, to learn.

PARTICIPLE.

Present.

Ուսանող or ուսանող, learning.

Past.

Ուսեալ, learned.

Future.

Ուսանելոց or Ուսանելի, who has to learn.

Thus are also conjugated the Common
verbs which in the first person of the Per-
fect terminate in ցայ.

They are at the same time Active and
Passive.

Conjugations of the Irregular Verbs.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Անեմ, I make. անես, thou makest. անէ, he makes.

Անեմք, we make. անէք, ye make. անեն, they make.

Perfect.

Արարի, I have made. արարեր, thou hast made. արար, he has made.

INFINITIVE.

Անել, to make, to do.

PARTICIPLE.

Present.

Արարող or Անող, making.

Past.

Արարեալ, made; making.

Future.

Անելոց, who has to make.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Լ. *ունիմ*; I am made. *առնիս*, thou art made.
առնի, he is made.

Perfect.

Լ. *ըարայ*, I have been made. *արարար*, thou
 hast been made. *արարաւ*, he has been
 made.

Լ. *ըարաք*, we have been made. *արարայք*, ye
 have been made. *արարան*, they have been
 made.

INFINITIVE.

Լ. *ունիլ*, to be made.

PARTICIPLE.

Past.

Լ. *ըարեալ* (not *արարեցեալ*) made.

Future.

Լ. *ունելի* or Լ. *ունելոց*, which is to be made.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

ἄνωκεν, I put. ἄνωκεσ, thou putst. ἄνωκε, he puts.

ἄνωκεμεν, we put. ἄνωκετε, ye put. ἄνωκεν, they put.

Perfect.

ἔνωκεν, I have put. ἔνωκεσ or ἔνωκερ, thou hast put. ἔνωκε, he has put.

ἔνωκεμεν, we have put. ἔνωκετε, ye have put. ἔνωκεν, they have put.

INFINITIVE.

ἄνωκεν, to put, to place.

PARTICIPLE.

Present.

ἄνωκεν or ἄνωκεν, putting.

Past.

ἔνωκεν, put.

Future.

ἄνωκεν, who has to put.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

ἄνωκεν, I am put. ἄνωκεσ, thou art put. ἄνωκεν, he is put.

ገኝኩልኝ, we are put. ገኝኩኛ, ye are put. ገኝኩህ,
they are put.

Perfect.

ገኝኩህ, I have been put. ገኝኩህ, thou hast
been put. ገኝኩህ, he has been put.

ገኝኩህ, we have been put. ገኝኩህ, ye have
been put. ገኝኩህ, they have been put.

INFINITIVE.

ገኝኩህ, to be put.

PARTICIPLE.

Past.

ገኝኩህ (not ገኝኩህ) put.

Future.

ገኝኩህ or ገኝኩህ, which is to be put.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

ገኝኩህ, I hear. ገኝኩህ, thou hearest. ገኝኩህ, he
hears.

ገኝኩህ, we hear. ገኝኩህ, ye hear. ገኝኩህ, they
hear.

Perfect.

ገኝኩህ, I heard. ገኝኩህ, thou heard. ገኝኩህ,
he heard.

ἰ *νωυφ*, we heard. ἰ *νωυφ*, ye heard. ἰ *νωυ*,
they heard.

INFINITIVE.

ἰ *υκλ*, to hear.

PARTICIPLE.

Present.

ἰ *υνη* or ἰ *υοη*, hearing.

Past.

ἰ *νωκωλ*, heard; hearing.

Future.

ἰ *υκλῶγ*, who has to hear.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

ἰ *υημ*, I am heard. ἰ *υησ*, thou art heard. ἰ *υη*,
he or it is heard.

ἰ *υημφ*, we are heard. ἰ *υηφ*, ye are heard.
ἰ *υην*, they are heard.

Perfect.

Is formed by means of the Substantive
verb, as

ἰ *νωκωλ*, or ἰ *υκλῆ*, or ἰ *νωρ*, or ἰ *νωκῆ*, I
have been heard. ἰ *νωκωλῆ*, thou hast

been heard. լուեալ եղև, he has been heard.

Լուեալ, լսելի, լուր or լու եղաք, we have been heard. լուեալ եղէք, ye have been heard. լուեալ եղեն, they have been heard.

INFINITIVE.

Լսիլ, to be heard.

PARTICIPLE.

Past.

Լուեալ, heard.

Future.

Լսելի, which is to be heard.

This verb is also regular.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ղանաչեմ, I know. Ղանաչես, thou knowest. Ղանաչէ, he knows.

Ղանաչեմք, we know. Ղանաչէք, ye know. Ղանաչեն, they know.

Perfect.

Չանեայ, I have known. Ճանեար, thou hast known. Ճանեաւ, he has known.

Չանեաք, we have known. Ճանեայք, ye have known. Ճանեան, they have known.

INFINITIVE.

Դանալել, to know.

PARTICIPLE.

Present.

Դանալող, knowing.

Past.

Դանուցեալ, known.

Future.

Դանալեաց, who has to know.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Դանալիմ, I am known. Դանալիս, thou art known. Դանալի, he is known.

Դանալիմք, we are known. Դանալիք, ye are known. Դանալին, they are known.

Perfect.

Դանուցեալ եղէ, I have been known. Ծանուցեալ եղէք, thou hast been known. Ծանուցեալ եղև, he has been known.

Դանուցեալ եղաք, we have been known. Ծանուցեալ եղէք, ye have been known. Ծանուցեալ եղևն, they have been known.

INFINITIVE.

Ղանաչիլ, to be known.

PARTICIPLE.

Past.

Ղանուցեալ, known.

This verb is also regular.

NEUTER.

INDICATIVE.

Present.

Մեղանչեմ, I sin. մեղանչես, thou sinnest.
մեղանչէ, he sins.

Մեղանչեմք, we sin. մեղանչեք, ye sin. մեղանչեն, they sin.

Perfect.

Մեղայ, I have sinned. մեղար, thou hast sinned. մեղաւ, he has sinned.

Մեղաք, we have sinned. մեղայք, ye have sinned. մեղան, they have sinned.

INFINITIVE.

Մեղանչել, to sin.

PARTICIPLE.

Present.

Մեղանչօղ, sinning.

Past.

Սեղուցեալ, sinned.

Future.

Սեղանչելոց, who has to sin.

This verb is also regular.

NEUTER.

INDICATIVE.

*Present.*Յաննեմ, I raise. յաննես, thou raisest.
յաննէ, he raises.

Յաննեմք, we raise. յաննէք, ye raise. յաննեն, they raise.

Perfect.

Յարեայ, I have been raised. յարեար, thou hast been raised. յարեաւ, he has been raised.

Յարեաք, we have been raised. յարեայք, ye have been raised. յարեան, they have been raised.

IMPERATIVE.

Արի, raise thou. մի յաններ, raise thou not.

Արիք, raise ye. մի յաննէք, raise ye not.

INFINITIVE.

Յաննել, to raise.

PARTICIPLE .

Past .

Ἐπαυγέτω, raised ; raising .

Future .

Ἐπιθήσει, who is to raise .

ACTIVE .

INDICATIVE .

Present .

Ἐπιδοῦ, I give . ἐπιδοῦς, thou givest . ἐπιδοῖ, he gives .

Ἐπιδομεν, we give . ἐπιδοτε, ye give . ἐπιδοῦσιν, they give .

Perfect .

Ἐπιδόν, I have given . ἐπιδόντις, thou hast given . ἐπιδόντι, he has given .

Ἐπιδομεν, we have given . ἐπιδοτε, ye have given . ἐπιδοῦσιν, they have given .

INFINITIVE .

Ἐπιδοῦν, to give .

PARTICIPLE .

Present .

Ἐπιδόντων or ἐπιδοῦντων, giving .

Past .

Ἐπιδοῦντος, given .

Future.

Տալոց, who has to give.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Տուեալ լինիմ, I am given. տուեալ լինիս, thou art given. տուեալ լինի, he is given.

Տուեալ լինիմք, we are given. տուեալ լինիք, ye are given. տուեալ լինին, they are given.

Perfect.

Տուայ, I have been given. տուար, thou hast been given. տուաւ, he has been given.

Տուաք, we have been given. տուայք, ye have been given. տուան, they have been given.

INFINITIVE.

Տուեալ լինել, to be given.

PARTICIPLE.

Past.

Տուեալ or տուեցեալ, given.

Future.

Տալի, which is to be given.

NEUTER.

INDICATIVE.

Present.

ገመተ, I come . ገመህ, thou comest . ገመው, he cometh .

ገመና, we come . ገመኑ, ye come . ገመኑ, they come .

Perfect.

ገመተ, I was come . ገመህ, thou wast come . ገመው, he was come .

ገመና, we were come . ገመኑ, ye were come . ገመኑ, they were come .

INFINITIVE.

ገመላ, to come .

PARTICIPLE.

Past.

ገመላ, come .

Future.

ገመላ, who is to come .

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

ገመተ, I eat . ገመህ, thou eatest . ገመው, he eats .

||ւտեմք, we eat. ուտեք, ye eat. ուտեն, they eat.

Perfect.

Կերի or կերայ, I have eaten. կերեր or կերար, thou hast eaten. եկեր or կերաւ, he has eaten.

Կերաք, we have eaten. կերայք or կերիք, ye have eaten. կերին or կերան, they have eaten.

INFINITIVE.

||ւտել, to eat.

PARTICIPLE.

Present.

Կերող or կերող, eating.

Past.

Կրեալ, eaten; eating.

Future.

||ւտելոց, who has to eat.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

||ւտիմ, I am eaten. ուտիս, thou art eaten.
 ուտի, he is eaten.

||ւտիմք, we are eaten. ուտիք, ye are eaten.
 ուտին, they are eaten.

Perfect.

Աերեալ եղէ, I have been eaten. Կերեալ
եղեր, thou hast been eaten. Կերեալ եղև,
he has been eaten.

Աերեալ եղաք, we have been eaten. Կերեալ
եղէք, ye have been eaten. Կերեալ եղին,
they have been eaten.

INFINITIVE.

Ուտիլ, to be eaten.

PARTICIPLE.

Past.

Աերեալ, eaten.

Future.

Ուտելի or Աերլի, which is to be eaten.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Բնուկմ, I drink. Ընուկես, thou drinkest. Ըն
ուկ, he drinks.

Բնուկմք, we drink. Ընուկէք, ye drink. Ըն
ուկն, they drink.

Perfect.

Արբի, I drank. արբեր, thou drankest. արբ
or էարբ, he drank.

Արբաք, we drank. արբիք, ye drank. ար
բին, they drank.

INFINITIVE.

Բ՛մսլեԼ, to drink.

PARTICIPLE.

Բ՛մսլող or Բ՛մսլօղ, drinking.

Past.

Բ՛մսլեաԼ or Ա՛րբեաԼ, drunk or drunken.

Future.

Բ՛մսլեԼոց, who is to drink.

The passive is formed with a Substantive verb.

COMMON.

INDICATIVE.

Present.

Բ՛ւնիմ, I take. ունիս, thou takest. ունի, he takes.

Բ՛ւնիք, we take. ունիք, ye take. ունին, they take.

Perfect.

Կալայ, I have taken. կալար, thou hast taken. կալաւ, he has taken.

Կալաք, we have taken. կալայք, ye have taken. կալան, they have taken.

INFINITIVE.

||*λὺκλ* or *κλὺλ*, to take, to have.

PARTICIPLE.

Present.

||*λὺκλ* or *κλὺκλ*, taking, having.

Past.

||*κλκλ*, taken, had; taking, having.

Future.

||*λὺκλκλ* or *κλκλκλ*, who has to take, or to have.

NEUTER.

INDICATIVE.

Present.

||*κλκλ*, I go. *κλκλκλ*, thou goest. *κλκλκλκλ*, he goes.

||*κλκλκλκλ*, we go. *κλκλκλκλκλ*, ye go. *κλκλκλκλκλκλ*, they go.

Perfect.

||*κλκλκλ* or *κλκλκλκλ*, I went or I am gone. *κλκλκλκλκλ*, thou wentest or art gone. *κλκλκλκλκλκλ*, he went or is gone.

||*κλκλκλκλκλ*, we went, etc. *κλκλκλκλκλκλκλ*, ye went. *κλκλκλκλκλκλκλκλ*, they went, or they are gone.

INFINITIVE.

Երթալ, to go.

PARTICIPLE.

Present.

Երթող or երթօղ, going.

Past.

Երթեալ, gone; going.

Future.

Երթալոց or երթալի, who is to go.

VERBS IMPERSONAL.

Those verbs are called Impersonal which are used only in the third person, as

Ընկէ, it begins to cloud.

Ընծրէ, it rains.

Յօղէ, it rains little.

Նեղեղատէ, it comes pouring, it runs over.

Չիւնէ, it snows.

Ղառազայթէ, it shines.

Ընաւօտէ, it begins to be day-light.

Սրբիէ, it blows very hard.

Փայլատակէ, it lightens.

Պտղաբերէ, it produces fruit.

Սնչէ, it bellows, it roars.

Կողկանձէ, it howls.

Ֆառաջէ, it bellows, it roars.

- Լ յդանայ, it clears up .
 Լ ռաւօտանայ, it dawns .
 Լ ըրեկոյանայ, it darkens .
 Պ իշերանայ, it is become night .
 Լ ռսանայ, it brightens .
 Լ յաւարանայ, it grows dusky .
 Տ ըրանայ, it kindles .
 Ռ ըրտայ, it thunders .
 Լ սի, it is reported, they say .
 Լ ըրեի, it appears, it seems .
 Թ սուի, it seems .
 Կարծի, 'tis believed, it is thought .
 Լ սի, it is noised abroad .
 Տասանէ or Տասանի, it happens, it falls out .
 Պատահէ, it happens .
 Տանդիպի, it happens .
 Պիտի, it must, it behoves .
 Յաւէ or ցաւի, it pains .
 Լ նի է, it becomes, it is fit .
 Լ ըրժան է, it is convenient, it becomes .
 Լ նհնար է, it is impossible .
 Բարւոյն է, it is good, it is well .
 Խիստ է, it is hard .
 Կամ է or Կամք էն, it is wished, it wills .
 Տարկ է, it must, it is necessary .
 Սարժ է, it may be .
 Յայտ է, it is clear .
 Ը աւ է, it is enough, it suffices .
 Պարտ է, it must .
 Սայէլ է, it is fit, it is proper .
 Պարտ էն, it must, it is necessary .
 () ըն է or օրէնք էն, 'tis lawful, it allows .

ᐅᐅᐅᐅ ᐅ, it is cared for .

() ᐅᐅᐅᐅ ᐅ, it is expedient .

'ᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅ, it is suitable, it is convenient, it becomes, it is fit ,

ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ

PREPOSITION.

A Preposition is an indeclinable word or particle which placed before a Noun changes either it's case, or it's signification .

The Prepositions which change the cases of Nouns are called *Formers of cases* .

The Prepositions which change the meaning of Nouns by governing their cases, are called *Rulers of cases* .

Prepositions 'ᐅ, ᐅ, 'ᐅ, and ᐅᐅᐅ ᐅ form the Dative and the Ablative .

ᐅ, 'ᐅ, are placed before the vowels .

ᐅᐅᐅ forms the Dative .

ᐅ forms the Dative . Before a Consonant it is pronounced ᐅᐅ, as, ᐅᐅᐅᐅ .

ᐅ forms the Accusative . Before a Consonant it was formerly pronounced ᐅᐅ, but at present it is pronounced ᐅᐅ .

ᐅᐅᐅ forms the Dative and the Ablative .

According to the modern usage the Prepositions forming the cases ᐅ, ᐅ and ᐅ are written prefixed and joined to Nouns, and the others detached from them.

A COLLECTION OF PREPOSITIONS.

ἵ, *or* ἵ, *To, unto, towards, at: by, near, nigh: for, for the sake, on account: on, upon: under: against: amongst.* Governs the Dative, the Genitive, and the Instrumental cases.

ἵ, *With: by: instead: for: under: between: to, unto, towards: on, upon: amongst.* Governs the Genitive, the Dative, the Ablative, and sometimes the Instrumental.

ἵ, *According: for: out, without: after.* Governs the Genitive, the Dative, and the Ablative.

ὡ, *or* ὡ, *As, like.* Governs the Accusative.

ὡ, ὡ, *or* ὡ, *As, like, about.* Govern generally the Accusative.

ἄ, *or* ἄ, *Without, out, unless.* Governs the Genitive.

ἄ, *For, in order to, concerning.* Governs the Genitive.

ἄ, *Than, much.* Governs the Accusative.

ἄ, See ἵ.

ἄ, *or* ἄ, *Till, untill, to, unto.* Governs the Dative with a Preposition.

ἄ, *With, by.* Governs the Instrumental.

ἄ, *Over, above, upon, more, before, past.* Governs generally the Accusative, and sometimes the Dative.

- Գէս, *As, like*. Governs the Genitive and the Dative.
- Գունակ, *As, like*. Governs the Genitive and the Dative.
- Գէմ, *Towards*. Governs the Dative.
- Կոյս or Կողմն, *Towards*. Govern the Dative-with-preposition.
- Զափ, *Till, untill, unto*. Governs the Instrumental.
- Ըմբջ or Ըմբջանակի, *About, around*. Govern the Circumdativ.
- Ըրտաքս or Ըրտաքոյ, *Out*. Govern the Genitive, or the Accusative with քան.
- Փոխան or Փոխանակ, *Instead, in behalf*. Govern the Genitive.
- Կերքոյ or 'ի Կերքոյ, *Under*. Govern the Genitive.
- 'ի վերայ, *On, upon*. Governs the Genitive.
- 'ի վեր, Վերայ or 'ի Վերայ, *Over, above*. Govern the Dative, or the Accusative with քան.
- 'ի մէջ or 'ի Միջի, *In, into, in the middle, within, between, amongst*. Govern the Genitive.
- 'ի միջոյ, *From the middle*. Governs the Genitive.
- 'ի ձեռն, *By*. Governs the Genitive.
- Օօրէն, *As, like*. Governs the Genitive.
- Օջեա, չեաի or Օկնի, *After, behind*. Govern the Genitive.
- Զաղադս or Ըղաղաւ, *For, for the sake, because of*. Govern the Genitive.

- ἵ ὑπαιτιώδην or ἵ ὑπαιτιώδην, *For, for the sake, because of.* Govern the Genitive.
- ἵ ζῶσιν, *On account, for.* Governs the Genitive.
- ὕπαιτιον or ἵ ὕπαιτιον, *Because of, for, on account.* Govern the Genitive.
- ἵ ὑπὲρ, *For.* Governs the Genitive.
- ὀρθῶς or ῥῆθ. ὀρθῶς, *On the right side.* Govern the Genitive.
- ἵ ἀριστερῶς or ῥῆθ. ἀριστερῶς, ἵ ἄριστερῶς or ῥῆθ. ἄριστερῶς, *On the left side.* Govern the Genitive.
- ἄνω or ἄνωγ, *Out, without, besides, except.* Govern the Ablative.
- ὀπίω, *Aside.* Governs the Ablative.
- ἄνευ, *Far, far off.* Governs the Ablative.
- ἄκρυτον, *Secretly.* Governs the Ablative.
- ἄρρηκτον, *Apart, aside.* Governs the Ablative.
- ἄνω, *God forbid.* Governs the Ablative.
- ἄνω, ὕπερ or ὕπω, *Near, nigh, by.* Govern the Dative.
- ὕπαιτιον, *Conjoint, connected, with.* Governs the Dative.
- ὀπίω, *Joint, with.* Governs the Dative.
- ὕπαιτιον, *Like.* Governs the Dative.
- ἄνωθεν, *Against.* Governs the Dative.
- ὀπίωθεν, *Instead of.* Governs the Dative.
- ἄνωθεν, *without, out, besides, unless.* Govern the Genitive.
- ἄνωθεν, *In front, before.* Governs the Genitive.
- ὀπίωθεν, *Before, from before.* Governs the Genitive.

Բնդ առաջ, *Against*. Governs the Genitive.

Բնթեր or Ընթեր, *Near, nigh, by*. Govern the Genitive and the Dative.

Բնդդէմ, *Against*. Governs the Genitive and the Dative.

Գէմ ընդդէմ, Գէպ յանդիման or Հանդէպ, *In front, against, opposite*. Govern the Genitive and the Dative.

Յանդիման, *Before, in front*. Governs the Genitive and the Dative.

Ըն յանդիման, or Յայտ յանդիման, *Before, in front, evidently, publicly*. Govern the Genitive and the Dative.

Խեղուտի, *Apart, aside*. Governs the Ablative.

Յայսկոյս, *On this side*. Governs the Genitive.

Յայդ կոյս or Յայնկոյս, *On that side, beyond, behind*. Govern the Genitive.

Յառաջ կոյս, *Forwards*. Governs the Genitive.

Յետ կոյս, *Back, backward, behind*. Governs the Genitive.

Ն վեր կոյս, *Onward*. Governs the Genitive.

Ն վայր կոյս, *Downward, downwards*. Governs the Genitive.

Գէպ վերոյ or Գեր ՚ի վերոյ, *Above, higher, over than*. Govern the Dative and the Ablative.

Որպէս, *As, like*. Governs generally the Accusative.

Գեր քան, Ն վերոյ քան, Գեր ՚ի վերոյ քան, *Above, higher, over than*.

Առաւելքան, *Over, above, more than*. Governs the Accusative.

Անդրքան, *Beyond, further*. Governs the Accusative.

Յառաջքան or **Նախքան**, *Before, first than*. Govern the Accusative.

Արտաքոյքան, or **Արտաքսքան**, *Out than*. Govern the Accusative.

Յետոյքան, *After than*. Governs the Accusative.

Some prepositions are rarely placed after the Nouns.

ՄԱԿԻՆՅ, ADVERB.

An Adverb denotes the circumstances of a Verb, or of an action.

A COLLECTION OF ADVERBS.

Այժմ, **Այժմն** or **Արդ**, **Օտրդիս**, *Now, at present, actually, newly, recently*.

Այժմէն, *Already, hence, from this time*.

Այսօր or **Ի Սերկեանս**, **Ի Սերկեան առուր**, *To-day, in this day*.

Սաղիւ, *To-morrow*.

Երեկ or **Յերեկն**, *Yesterday*.

Երանդ or **Յերանդն**, *The day before yesterday*.

Ինդ երեկս, *In the evening, towards the evening*.

Գիշերի, Գիշերայն or զԳիշերայն, By night, in the night, in the night time.

Օմիջաւուրբ, At noon-day.

Սաղքաջ, Early, betimes.

Լյդուն or Լյդուց, In the morning.

Սաղուրեմն, Սաղու ևս, 'ի Սաղուց, Already.

Յայսմհետէ or Լյսուհետև, Henceforth, henceforward, hereafter.

Յորմէհետէ, Since.

Յետոյ, Օկնի, or Լյա, After, afterwards.

Երբեմն or Սերթ, Sometimes, now and then, from time to time.

Երբև, Երբ, Յորժամ, Սինչ, When, while, whilst.

Սիշտ, Յար, Յարժամ, Տանապաղ, Յանկ, Յաւէժ, Յաւէտ, Always, ever, continually, every moment, evermore, for ever, eternally.

Գեռ, Գեռևս, Տակաւին, Yet, still.

Սինչդեռ, Լյն ինչ, When, while, whilst, as long as.

Սինչև, Till, untill.

Չև, Չև ևս, Սինչև, Not, not yet, not as yet.

Յայսժամ, Then.

Յայսժամ, Till then.

Լնժամայն, Նոյսժամայն, Նոյնհետայն, Forthwith, very soon, in a moment, immediately, incontinently.

Յանկարծ, Յանկարծուստ, Յեղակարծ, Suddenly, on a sudden, all of a sudden,

unawares, in an unexpected manner.

Արագ, Լրագապէս, Փոյթ, Soon, as soon as, quickly, speedily, readily.

Չեպուլ, Շտապաւ, Hastily, in haste.

Նուպ, Նուպրնդհուպ, Presently, shortly, by and by, forthwith.

Նազիւ, Նազիւ իմն, Scarce, scarcely.

Իսկոյն, Իսկէ իսկ, Immediatily, incontinently, forthwith, instantly.

Անագան, Անագան ուրեմն, Late, unseasonably.

Ուր ուրեմն, Scarcely, rarely.

Տակաւ, Տակաւ տակաւ, Աւսակաւ սակաւ, By little and little, by degrees.

Աստ or Աստանօր, Here.

Աստէն, Hence; here; in this world.

Աստի, Աստուստ, Hence, from hence.

Այսր, Here.

Այսրէն, Here, hitherward; by this way.

Այտի, Thence, from thence.

Այդր, Այդանօր, There.

Անդ, Անդր, Անդանօր or Անտանօր, There.

Անդէն, Thence, there: forthwith.

Անտի, Անդուստ, Thence, therefrom.

Անդստին, Thence, from, since.

Յայս կոյս, On this side.

Յայնկոյս, On that side.

Արտաքս, 'ի Գուրս, Out, abroad.

Ի ներքս, 'եւերքոյ, Within, inwardly.

Նեւի, 'ի Ռայ, 'ի Ռացեայ, Far, a far, far off.

Ի Ռացուստ, 'ի Նեւաստանէ, From afar, from a great distance.

Սօտ, 'ի Սօտոյ, Near, nearly, at hand, closely.

Ստորեւ, 'ի Ստորեւ, 'ի Սայր, Below, under, hereunder, beneath.

'ի Սեր, 'ի Սեր անդր, Up, upon, above, hereupon.

'ի վերուստ, From above.

Ուր, Ուրանօր, Where.

Ուր ուրեք, Where.

Ուտեք, From some place.

Ըմենայն ուտեք, From every places.

Յառաջոյ, Յառաջ կուսէ, From before.

Յետոյ, After, back, backward, behind.

Յետուստ, Յետ կուսէ, 'ի թիկանց, From behind.

Յ՛, Յոր կոյս, Ի՛նչ որ, Where, which way.

Ըյուր, Somewhere else, elsewhere, in another place.

Ըյուստ, From elsewhere, from another place.

Սիանգամ, Ը. անգամ մի, Ը. մի նուազ, once, at one time.

Երկիցս, Twice.

Երեցս, Thrice.

Չորեցս, Four times over.

Նիգիցս, Five times over.

Սեցիցս, Six times over.

Եախ, Եախ առաջին, Օ առաջինն, First, at first, the first time, in the first place, at the beginning, before.

Երկրորդ, Ը. պա, Secondly, after, then.

Մի — Միւս, One — another, first — on the second place.

Քանիցս, Քանիցս անգամ, How often, how much time, how many times.

Բազում անգամ, Յաճախակի, Յաճախակի, Յոքնակի, Oft, often, mostly, many, several times, frequently.

Մի ըստ միջէ, One after another, orderly.

Մի քան զմի, One more than another.

Փոխանակաւ, Փոփոխ, By turns, reciprocally, interchangeably, mutually.

Հետ զհետէ, Successively, one after another.

Արկին, Արկնակի, Doubly, twice.

Կարձեալ, Ա երստին, Միւսանգամ, Կրկնէն, Again, moreover, once more.

Ի վերջէ or Ի Ա երջոյ, Last, lastly, at last.

Ի՞ր, Օ՞ր, Օ՞ մէ, Հի՞մ, Ի՞նչմէ, Ի՞նչէր,

Ի՞ր վասն, Ա՞սն էր, Յո՞ր սակն, Ի՞ր ո՞ւմ, Ի՞նչնչ, Why? wherefore? for why? for what reason?

Օ՞րնչ, What? which?

Օ՞րա՞րդ, Ի՞բր, Ո՞րպէս, How? in what manner? why?

Ո՞չ, Ո՞չ ապաքէն, Is it not?

Քանիո՞ն, How much?

Ի՞նչ, Ի՞նչ իւրիք, By which? how?

Մի՞, Մի՞ թէ — է՞թէ, Or — either?

Ո՞ւտ, From whence?

Ե՞րբ, Յո՞րժամ, When?

Ա՞յո, Yes.

Արդարեւ, Յերաւի, Հաւաստեալ, Իսկա.

սկէս , Լինչուշտ , Truly , verily , certainly ,
surely , indeed , in truth , assuredly , infal-
libly , undoubtedly , justly , really .

Կարիքաջ , Very well .

Լստաբէն , Լրդեօք , Truly , verily .

Գրեթէ , Գնդ , Գողցէս , Almost , nearly ,
as it were , pretty near .

Օն և օն , So , thus .

Գուցէ , Գուցէ թէ , Գուցէ երբէք , (ժե-
րևս , Լրդեօք , Իցէ թէ , Իցէ զի , Per-
haps , lest , it may be .

Միթէ , Մի արդեօք , May it be .

Չ , Ո՛չ , No , not .

Եւ ո՛չ , Nor , neither .

Ո՛չ ևս , No more .

Ո՛չ բնաւ , Լմենեին ո՛չ , Never , by no
means .

Ոչ ինչ , Nothing .

Լսլ ո՛չ ևս , No more .

Մի , Մի բնաւ , Մի երբէք , Մի լիցի ,
Մի իւիք , No , not , never , by no means .

Օն անդր , Forbear .

Քաւ , God forbid , forbear .

Միայն , Եւեթ , Լող , Սոսի , Only , but .

Միայնակ , Միայն ընդ միայն , Singly , so-
lely .

Մի մի , One by one .

Մեկուսի , Ուրոյն , Լանձինն , Լանձնաւ
կի , Apart , aside , asunder , separately ,
singly , particularly .

Լհաւ , Behold , lo , see , there .

Լհաւասիկ or Լւասիկ , Behold , here .

- Ահաւարիկ or Աւարիկ, Behold, there .
 Ահաւանիկ or Աւանիկ, There, behold .
 Ան՝, Մանաւանդ, Ան՝ մանաւանդ, Այնչի,
 Յաւէտ, Առաւել, Տէ՛, Տէ՛նա, Rather,
 more, than, nay, chiefly .
 Ինձէն, By my-self .
 Կեզէն, By thy-self .
 Մեզէն, By our-selves .
 Ձեզէն, By your-selves .
 Այժմէն, From since, from this time .
 Ինքնին, By himself .
 Գլխովին, Almost, quite, totally .
 Բոլորովին or Բոլորովմբ, Wholly, totally,
 entirely .
 Կամու or Կամովին, Voluntarily, willingly .
 Երբէք, Ever, at any time .
 Բերեք, In some place .
 Բտտի, Whence, from whence .
 Կարի, Too, much, most, too much .
 Իւրովի, By himself .
 Չրի, Freely, for nothing, gratis .
 Բւժգնակի, Violently, vehemently .
 Կողմնակի, Side-ways, obliquely .
 Բւղղակի, Directly, perpendicularly, in a
 straight line .
 Չեռամբացի, With or by hand .
 Աննացի, With a sign .
 Աքացի, By or with kicking .
 Հայերէն or Հայեցի, In Armenian .
 Եբրայեցերէն, In Hebrew .
 Հրէարէն, In the Jewish language .
 Յունարէն, In Greek .

Կենդանւոյն, Alive.

Լռելեայն, Tacitly, silently.

Ըղգովմբ, Nationally, with whole family.

Ըմենեիմբ, Wholly, totally.

Գիւրաւ or Հեշտեաւ, Easily, readily, without trouble, at leisure.

Բնաւ, Totally, almost, ever.

Խստիւ, Severely, cruelly, rudely, hardly.

Կանխաւ, Before, beforetime, formerly.

Ճշգիւ, Exactly, sparingly.

Ճմարտիւ, Truly, indeed, really, certainly.

Սեղմով, Softly, gently, slowly, mildly, quietly, peaceably.

Բարւոք or Բարւոքապէս, Well, rightly.

Դքնէ, Naturally, by nature, radically, originally.

Յառաջնմէ or Յառաջուց, Before, already; primitively, formerly.

Դմանէ, Partly, in part.

Յոյժ, Too, much, too much, very much, most.

Յարժանի, Worthily, justly.

Ըռաւօտու or Ըռաւօտուց, In the morning.

Յանչափս, Exceedingly, excessively, immoderately, extremely.

Սարդկօրէն, Սարդկաբար, Սարդկապէս, Humanly, as a man.

Ըրտաքուստ, From without, outwardly.

Յայնմհետէ, Thenceforth, thenceforward.

Եոյնչափ, So much, so many.

Սիւնդամայն, At once, together.

Դհարեանցի, Superficially, carelessly.

Արագ արագ, Fast, hastily, quickly, speedily, soon.

Որպէս, As, how.

Որչան, Որբար, Որդոն, As.

Համօրէն, Totally, wholly, altogether.

Բնդ վայր, In vain, needless, to no purpose.

Այլնդայլոյ, Diversly, otherwise, contrarily.

Բնդ ամենայն, Altogether, totally, wholly.

Եւս քան զէս, More and more.

Այսպէս, Սոյնպէս, So, in this manner.

Այդպէս, Վոյնպէս, So, thus, in that manner.

Այնպէս, Վոյնպէս, Thus, in that manner.

Վմանապէս, In like manner, so, thus.

Վոյնօրինակ, Alike, so, thus.

Ս'իօրինակ, Alike, equally, in the same manner.

Օ իարդ, Որպէս զիարդ, As, like, how.

Օ որօրինակ, As, for example.

Զարաւար, Badly, sadly, ill, miserably, cruelly.

Այլապէս, Այլազգաբար, Diversly, otherwise.

Յայտնի, Յայտնապէս, Evidently, clearly, openly, publicly.

Սեկին, Սեկնօրէն, Explicitly, plainly, openly, clearly.

Ի ու 'ի լու, Publicly, openly.

Օւստուկ, 'ի Օւստուկ, Օւստուկաբար, Օւստուկաբար, Secretly, in secret, under hand.

Ի ուկէայն, Ի ուկիմն, Silently, tacitly, quietly.

Գիւրաբար, Easily.

Բռնի, Բռնաբար, Forcibly, by force, violently.

Գժուարաւ, Hardly, not easily, scarcely.

Ի հարկէ, Հարկաւ, Necessarily, inevitably.

Յակամայս, Unwillingly, forcibly, with regret.

Կամակար, 'ի Կամակարուց, Willingly, voluntarily, readily.

Օռւր, 'ի Օռւր, Տարապարտուց, Վայրապար, ընդ Վայր, 'ի Կանիւր, In vain, vainly, to no purpose, without any reason.

Յանդէտս, Unfitly, improperly, amiss, absurdly.

Յանդէտս, Ignorantly, unknowingly.

Վեհաւ, By fraud, fraudulently, deceitfully.

Ի մերկուց, Nakedly.

Հետի, Հետիոտս, On foot.

Նորոգ, Newly, recently, freshly, lately, just now.

Ըսչափ, Ըսքան, So much, so many.

Ըսչչափ, Ըսքքան, So much, so many.

Որչափ, Որքան, As much, how much, how many, as far.

Համանդամայն, Միանդամայն, 'ի Միասին, առ Հասարակ, Together, altogether, all at once, wholly, totally, completely, entirely, in the mean while.

Ըատ, Much, many, greatly, a great deal, very, enough.

Յաւէտ, Ըռաւէլ, More, at most, too much, very much.

Աւաւել իւ, More than .

Սակաւ, Սակաւ մի, Սակաւիկ ինչ, Սուքն մի, Սուքն ինչ, Փոքր մի, Փոքր ինչ, Փոքր ՚ի շատէ, Little, but little, some, somewhat, something, less, in a small quantity .

Բաւականապէս, Sufficiently, well enough, duly, tolerably .

ՇՆԳԿԻՆԳ, CONJUNCTION.

A Conjunction is an indeclinable word which connects the parts of speech *together*, or one sense with another .

A COLLECTION OF CONJUNCTIONS.

Եւ, և or ու, And, or .

Եւս, Եւս և, Եւ իւս, Եւյլ, Եւյլև, Եւակ, Եւակս, Իսկ, Գարձեալ, Also, too, still, yet, more, even .

Կամ, Եւ կամ, Կամ թէ, Թէ, Եւ թէ, Or, either .

Եւյլ, Բայց, Սակայն, չամայն, Եւյլ սակայն, Բայց սակայն, Բայց միայն, Բայց էթէ, Սիայն, Սիայն թէ, Բան թէ, Եւ թէ ոչ, But, only, unless, except, save, nevertheless, notwithstanding, however, yet, provided, upon condition that, if not .

Թէ և, Թէսլէս, Թէսլէսև, Though, although, however .

Թ՛ւ է ո՛չ, Though not.

Ո՛չ եթէ, Իբր ո՛չ եթէ, No, not.

Ո՛չ միայն, Not only.

Ե՛ս է, Ե՛ն է, Ե՛ւ է, Ե՛սինքն, Ե՛ս-
ինքն է, It is, that is to say, to wit.

Որպէս, Իբր, Իբրեւ թէ, Որպէս այն թէ,
Իբր այն թէ, As, as if it were.

Բոս որում, As, how.

Օրինակ իմն, Օ որորինակ, As, for example.

Ե՛րդ, Ե՛ւ արդ, Ե՛լ արդ, Ե՛այց արդ, Իսկ
արդ, Ե՛ւպաքէն, Then, therefore, in conse-
quence, now.

Ե՛ն զի, Rather.

Օ ի, Ե՛ւանզի, Ս՛անն զի, Որպէս զի, Փո-
խանակ զի, Ե՛նու զի, Ե՛ն զի, Ե՛ւ զի,
Որովհետեւ, Ս՛ինչ, For, because, that,
whereas, forasmuchas, in order to, to the
end that, since.

Ի՛ւր, Where.

Ո՛ր, That.

Ե՛ւա, Ուրեմն, Ե՛ւպաքէն, Ե՛ւա ուրեմն, Ե՛ւ
ուրեմն, Ուստի, Ս՛անն որոյ, Ե՛սը աղա-
գաւ, Ս՛ին իրի, Ե՛մին իրի, Ե՛ւմին իրի,
Ե՛սուհետեւ, Then, therefore, wherefore,
in or by consequence, for this reason.

Ե՛ւն, Ե՛ւն թէ, Ե՛ւաւել, Ս՛անաւանդ,
Յաւէտ, Ե՛ւ, Թ՛ող թէ, Than, rather,
at most, on the contrary.

Ս՛ինչ, Ս՛ինչեւ, Ս՛ինչզի, Ե՛նդամ, Օ ի,
Օ ի է, So that, till, untill.

Թ՛ւ է, Եթէ, Իսկ թէ, Ե՛ւա թէ, Ե՛ւա է թէ
or Ե՛ւեթէ, If.

Այլ թէ ոչ, Otherwise.

Գէթ, Գոնե՛ք, Գոնե՛այ, At least.

Թէ, Եթէ, Եւ թէ, Օ՛ի, Բայ, Բամ, Որ,
That.

Մ Ի Ջ Ա Ր Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ե Ն

INTERJECTION.

An Interjection expresses the passions of the soul.

A COLLECTION OF INTERJECTIONS.

Արանի, Արանի թէ, Յանկարծ, Իցէ թէ,
Իցե՛ւ, Ո՛վ, ()՛չ, Would to God, may it be!
Ո՞ր, Ո՞վ, Ո՞վ թէ, Բա՛բէ, Ա՛հ, Oh! oh!
wonderful! see! o God!

Ո՛ն, Ո՛վ, Ո՛հ, Ո՛հ ո՛հ, Ի՛հ, Բ՛հ, Ա՛յ, Ա՛յ
վայ, Ա՛հ, Ա՛հսոս, Ա՛ղէտ, Ա՛հա՛ղ, Ա՛-
ղու՛ղ, Բա՛բէ, Oh! alas! woe be to! poor!
wretch that!

Ա՛յ, Ա՛յ վայ, Ո՛հ ո՛հ, Oh joy!
Ա՛հ, Ա՛հ, Ո՛հ, Յէ՛հ, Ե՛հ, Ն՛հ Ն՛հ,
Ա՛հ, Ա՛հ, A! ah!

Ա՛հ, Ո՛վ, Ի՛շտ, Ա՛յի, O! fie! pish!
Ա՛ղէ, Նա՛պա, ()՛ն, Նա՛, Come, come on,
cheer, well well.

Թա՛ղ, Forbear.

Ա՛հ, Բե՛ր, Bring, come.

Ե՛հ, Ե՛հ բե՛ր, Come, come bring.

ԲԱԳ ԳՆԱՍՈՒԹԻՒՆ

SYNTAX.

Syntax is the due conjunction or connexion of the parts of speech.

Substantives agree with each other in three ways.

1. When another substantive is added to express and explain the former more fully, as, Աղէոպարա Դսպէրէն Տանդերձ. With *Cleopatra his daughter*. (1. Mac. x. 57.) Այա զԱղէոպարա զԴսսար իւր. He has given *Cleopatra his daughter*. (Ibid. 58.) Երջէլ զէրէսբէրն իւրովք, զԴԴ-ունիս Իսրայէլի. To visit his *brethren the children* of Israel. (Acts. vii. 25.)

2. When one thing is said to belong to another, as, Գիրք ծննդեան Յէսուսի Վրիստոսի՝ որդւոյ Գաւելի՝ որդւոյ Լէււոյան. The book of the *generation of Jesus Christ, the son of David, the son of Abraham*. (Matth. i. 1.) Տային վկայութիւն առաքեալքն յարութեանն Տէառն. Gave the apostles witness of the *resurrection of the Lord*. (Acts. iv. 33.)

3. When a substantive or Gerund like a Verb governs another substantive, as, Յէա ընդունելու-նեան գիտութեան ճշմարտութեանն. After that we have received the *knowledge* of

the truth. (Hebr. x. 26.) **Լ**ստեղանէս 'ի Սոփիսէ՛ որոց 'ի չեթանոսս ամենայն չըէայք էն. Thou teachest all the Jews which are among the Gentiles to forsake Moses. (Acts. xxi. 21.) **Բայց** զՉոգոյն հայհոյութեան մի թողցի. But the blasphemy against the (Holy) Ghost shall not be forgiven. (Matth. xii. 31.)

Substantives agree with Adjectives when governed by the same, as, **Սէզ** Տարախարար լինէին հոյն՝ որք այժմ պատմեցան. Unto us they did minister the things, which are now reported. (1. Petr. i. 12.) **Օճնօղս** անարգութ. Disobedient to parents. (Rom. i. 30.) **Լզէզն** շարժուան 'ի հողմոյ. A reed shaken with the wind. (Luke. vii. 24.) **Վեղեցիկ** 'ի տեսանէլ, և քաղցր 'ի կերակուր. That is pleasant to the sight, and good for food. (Gen. ii. 9.) **Եւ** 'ի հանանց գլխաւորաց ոչ սահաւ. And of the chief women not a few. (Acts. xvii. 4.) **Ետես** հոյր մի 'ի ծնէ. He saw a man which was blind from his birth. (John. ix. 1.) **Եւ** **Լքրամէր** Ռեծապոսան յոյժանանո՛ւ, և արծաթնո՛ւ, և ոսկնո՛ւ. And Abram was very rich in cattle, in silver, and in gold. (Gen. xiii. 2.) **Բայց** **Ռաբէլ** Բարի էր արեւելեամբ, և գեղեցիկ էրեւօք. But Rachel was beautiful and well-favored. (Ibid. xxix. 17.) **Ողջամիտս** 'ի հաւատս, 'ի սէր, 'ի համբերութեան. Sound in faith, in charity, in patience. (Tit. ii. 2.) **Եւ** Ռեծն 'ի Յէնջ՝ Եղիցի

ձեր սպասաւոր . But he that is *greatest among you* shall be your servant . (Matth . xxiii . 11 .)

Արատերագոյն յորդէս նորա . *The youngest of his sons* . (2 . Chron . xxi . 17 .)

The Comparatives govern generally the Accusative with the preposition *քան* , as, Օհ հարի՛ զօրանորագոյն քան զնշ եղեր . For thou art much *mightier than we* . (Gen . xxvi . 16 .)

Սէծ քան զՅոնան է աստ . *A greater than Jonas* is here . (Matth . xii . 41 .)

Also the Middle nouns govern different cases, as, Լ՛հա՛ Լ՛դամեղև իբրև զնի՛ն զնշ . Behold, the man is become as *one of us* .

(Gen . iii . 22 .) Ո՞չ սրբեցցէ զանձն իւր ՚ի կանանցածնաց . How can he be clean *that is born of a woman* ? (Job . xxv . 4 .)

Եւ ոչ հեռի իսկ է յերաքանչիւր ոմէքէ ՚ի զնշ . Though he be not far *from every one of us* . (Acts . xvii . 27 .)

Օչյլ ոչ յԱռաքելոց անորի ոչ տեսի . But *other of the Apostles* saw I none . (Galat . i . 19 .)

CONCORDANCE OF ADJECTIVES WITH SUBSTANTIVES .

The Adjective may be placed before or after the Substantive ; joined, or divided from it .

The Adjective may or may not be of the same Case or Number with the Substantive .

The governing Preposition may be placed either before the Substantive or Adjective, or before both being repeated .

The example of the antients is the better and more certain guide.

Examples.

Ալեհրանի և Տշրնջենախան բանիւն Աստուծոյ .
By the word of God, which liveth and abideth of ever (1. Pet. 1. 23.) Աւեծասն և հարարելոն և անձեռագործ խորանասն . *By a greater and more perfect tabernacle, not made with hands* (Hebr. ix. 11.) Մի վերայ Տերէոյ պարանոցի նորա . *Upon the smooth of his neck* (Gen. xxvii. 16.) Ափեւցէս զմիս նորա 'ի սրբոս հեղառջ . *Seethe his flesh in the holy place* (Exod. xxix. 31.) Այ ասն ամենայն եղելոց զօրութեանցն . *For all the mighty works* (Luke. xix. 37.) Վարձան յԱրուսաղէմ յանուանեալ լեռնէն Չիթե նեաց . *Returned they unto Jerusalem from the mount called Olivet.* (Acts. i. 12.) Աւ Տեճամեծս ևս քան զսոյնս ցուցանէ նմա զգործս . *And he will shew him greater works than these* (John. v. 20.) Աւ պատժեաց Աստուած զՓարաւոնն պարծօք Տեճամեծօք և շարօք և ըզտուն նորա . *And the Lord plagued Pharaoh and his house with great plagues* (Gen. xii. 17.) Ալեւոլ թեղիւն աւելորդսս քնացելով ծածկեացես զապարումս փեղկից խորանին յետոյ կողմանէ . *The half-curtain that remaineth, shall hang over the backside of the tabernacle* (Exod. xxvi. 12.) Ուր և լսիցէ յանուանէ քոսնէ Տեճէ, և յյեռանէ քոսնէ հլօրէ, և զբաղիէ քոսնէ ձգելոյ . *For they shall hear of thy*

great name, and of thy strong hand, and of thy stretched-out arm (Ibid. VIII. 42.) Լին հին մի որ ունէր շիշ իւր, նարդեան՝ աշխարհի մեծագնաց. There came a woman having an alabaster-box of ointment of spikenard, very precious (Mark. XIV. 3.) Տեսի զՏէր նրա տեալ յաթոս բարձրութեան և վերայելոյ. I saw also the Lord sitting upon a throne, high and lifted up (Isai. VI. 1.) Տէր, զարդ մի զանգեպ և զարդար կորուսանիցէս. Lord, wilt thou slay also a righteous nation? (Gen. XX. 4.) Ի՛նչարդ, մեղաւորէ նենգաւորէ փրկեա՛լ զիս. O deliver me from the deceitful and unjust man. (Psal. XLII. 1.) Բայց զվեղու մարդկան ոչ որ կարէ հնազանդել՝ զլարն և զանկարճ և զվճ թուևօք միահարկին. But the tongue can no man tame; it is an unruly evil, full of deadly poison (Jam. III. 8.) Գլուսմունսս սէսս և յօտարաձայնս. With divers and strange doctrines (Hebr. XIII. 9.) Ի՛նչ հարսն եղելոյ աւետան. Of the promise made unto our fathers (Acts. XXVI. 6.) Ի՛նչ բերանոյ երկուց և երեց վկայից հաստատեցի ամենայն բան. In the mouth of two or three witnesses every word may be established (Matth. XVIII. 16.) Ի՛նչ էր ամաց վեցհարիւրոց. Noah was six hundred years old (Gen. VII. 6.) Ի՛նչ բեր ասպարհուս հնգեպասան. About fifteen furlongs off (John. XI. 18.) Ի՛նչ վեցհարիւրորդի և ՚ի միում ամի, յամեկանն առաջնում. In the six hundredth and first year, in the first month (Gen. VIII. 13.) Ի՛նչ նշագ գնաց զգեօղն վաճառեցիք.

և նա ասէ, այո՛ ասնչա՛ք : Whether ye sold the
 land for so much? And she said, yea, for so
 much (Acts. v. 8.) Ը՛յր այնպիսի. Such a
 one as this is. (Gen. xli. 38.) Օ՛ր զօրո-
 թեանք այսպիսիք՝ ի ձեռաց սորա լինիցին . That
 even such mighty works are wrought by his
 hands (Mark. vi. 2.) Յ՛որն աշխարհէ ես,
 կամ յորն ժողովորեանէ . What is thy country?
 and of what people art thou? (Jonah. i. 8.)
 Ո՛րով դատասարանս դատիք . With what judge-
 ment ye judge. (Matth. vii. 2.) Օ՛քնչ զես
 է իմ, կամ զի՞նչ յանցանք եմ իմ . What is my
 trespass, what is my sin? (Gen. xxxi. 56.)
 Նանդերձ ծերովք ոմամբ, և Տարբարախուսա
 Տերրի-ղէսա ոմամբ . With the elders, and with
 a certain orator named Tertulus (Acts. xxiv.
 1.) Եւ զիտ նրէայ զոն անուն Ը՛կիւղաս .
 And found a certain Jew named Aquila (Ibid.
 xviii. 2.) Ի՛ նոյսէ միոջէ . From one shep-
 herd (Eccl. xii. 12.) Օ՛քան ինչ թծ առ քեզ
 հասուցանիցեն, և զի՛որ ինչ դատասարան ին-
 քեանք դատեցեն . Every great matter they
 shall bring unto thee; but every small matter
 they shall judge (Exod. xviii. 22.) Ե՛րա՛ ա-
 ւանիկ անուանիանի ինչ ցանկացեալ են, այս
 ինքն է՛ երկնաորին . But now they desire a
 better country, that is, an heavenly. (Hebr.
 xi. 16.) Ը՛նանց իրիք խղճեւոյ . Doubting
 nothing (Acts. x. 20.) Ի՛ գալ Տեսոյ շաբա-
 թուն . The next sabbath (or sabbath-day)
 (Ibid. xiii. 42-44.) Ը՛յլովք բանիւք բազ-
 մօք . With many other words. (Ibid. ii. 40.)

Ին այլ երնջովք . By the other kind (Gen. xli. 3.) Ի դառնալ չեղ երեսնելիս ՚ի չարեաց ձերոց . In turning away every one of you from his iniquities (Acts. iii. 26.) Ի վերայ միոյ ուրուք ՚ի լերանց . Upon some mountain (2. King. ii. 16.)

Notwithstanding the great licence in the use of Adjectives, the following rules must be generally observed.

1. The Adjective placed after the Substantive must agree with it in number and case, as, քարամբք մեծամեծօք . with great stones . զօրու թիւնք այսպիսիք , such mighty works .

2. The Adjective placed before a Substantive does not agree with it, excepting the monosyllable Adjectives, as, մեծամեծ քարամբք , with great stones . այսպիսի զօրու թիւնք , such mighty works . այլովք բանիւք , with other words . ՚ի սրբում տեղոջ , in the holy place .

3. When a Verb or Participle is before the Substantive and after the Adjective, the adjective agrees readily with the substantive, as, աստուածայնով զինէ զօրութեամբ , he armeth with divine force . աստուածայնով զինեալ զօրութեամբ , armed with divine force .

4. An Adjective with the article or the letter distinctive of the person, placed before a substantive agrees with it in number and in case, but not always, as, մեծաւն և կա .

տարեւոյնս և անձեռագործ խորանաւն, *by a greater and more perfect tabernacle, not made with hands.*

5. When there are many Substantives before one Adjective only, the Adjective is in the plural, and agrees with them, as, Սաւուլ և Յոնթաթան սիրելիք և գեղեցիկք և վայելուչք, *Saul and Jonathan (were) lovely and pleasant.*

6. The governing Preposition is joined to the case which precedes it, whether Substantive or Adjective, as, յանուանեալ լեռնէն, *from the mount called.* 'ի մարդոյ մեղաւորէ նենգաւորէ, *from the deceitful and unjust man.*

7. When the Adjectives or Substantives placed before are joined with the Conjunction և, *and*, the governing Preposition is applied to all, as, յանեղծ և յանարատ և յանթաւամթաւանդութիւնն, *to an inheritance incorruptible, and undefiled, and that fadeth not away.* 'ի հնազանդութիւն և 'ի հեղումն արեանն, *unto obedience and sprinkling of the blood.*

8. When the Adjective or Substantive placed before is simple, and many Substantives or Adjectives follow, the governing Preposition governs the first word, and the second and third which follow, however not always, as, 'ի չար խորհրդոց, 'ի բանից և 'ի գործոց, *from evil thoughts, words, and works.* զսոյր արիւնահեղ և զնենգաւոր, *the bloody and deceitful man.*

CONCORDANCE OF PRONOUNS.

The Personal Pronouns *Էս, I, դու, thou, ինքն, he or himself*, are substantives, and as substantives agree with adjectives, as, *Ս ասն ձեր կեղծաւորաց, Of you hypocrites.* (Mark. vii. 6.)

Ինքն signifies sometimes *self*, as, *Ես ինքն մարդ եմ. I myself also am a man.* (Acts. x. 26.)

The Definitive Pronouns *սա, դա, նա, he (she, it)* are substantives, and so agree with adjectives, as, *Ղորս յեաինքդ. These last.* (Matth. xx. 12.) *Եւ կամ ինքեանք սքսա ասսցեն. Or else let these same here say.* (Acts. xiv. 20.)

The Definitive Pronouns *սոյն, դոյն, նոյն, this, that, same*, are adjectives, and so agree with substantives, as, *՛ի սոյն or ՛ի ամին աւուր. On this day, or in the course of this day, or to day.* (Gen. xviii. 14.) *Բսա դմին օրինակի. In the like manner.* (Luke. vi. 23.) *՛ի նմին զանդուածոյ. Of the same lump.* (Rom. ix. 21.) *Յորոգայժ ՛ի նոյն անկցի. Into that very destruction let him fall.* (Psal. xxxv. 8.) *Եւ ամին այսմիկ զամենայն փոյժ ՛ի մէջ աւեալ. And besides this, giving all diligence.* (1. Pet. i. 5.)

The Definitive Pronouns *այս, this, այդ, այն, that*, are generally adjectives, but sometimes substantives, as, *Օ ինչ գործեցեր*

զայդ . *What is this that thou hast done?* (Gen. III. 13.) Ըստ են ծնունդք որդւոցն Կոյի . *These are the generations of the sons of Noah.* (Ibid. x. 1.) Յայս երկուս պատուիրանս . *On these two commandments.* (Matth. xxii. 40.) Արոց զայս ընդ միսեանս երդմունս արարեալ էր . *Which had made this conspiracy.* (Acts. xxiii. 13.) Եթէ եղեալ իցէ ըստ բանիս մեծի այսորիկ . *Whether there hath been any such thing as this great thing is?* (Deut. iv. 32.) Ի չարեացդ քոց յայդցանէ . *Of this thy wickedness.* (Acts. viii. 22.) Ի՞նչ թովդ այդուիկ . *By this epistle.* (2. Thess. iii. 14.) Ըստ ամենայն բանիցս այսոցիկ, և ըստ ամենայն տեսլեանս այսորիկ . *According to all these words, and according to all this vision.* (2. Sam. vii. 17.) Երաւնի որ պահէ զբան մարդարէութեանս զայս . *Blessed is he that keepeth the sayings of the prophecy.* (Revel. xxii. 7.) Յազգէ յայդմունէ . *Of this generation.* (Luke. xi. 50.) Ընձինք ծառայից քոց այսոցիկ յիսնից . *The life of these fifty thy servants.* (I. King. i. 13.) Կեցցե՞մ'ի հիւանդութենէ աստի իմմէ յայսմանէ . *Shall I recover of this disease?* (Ibid. viii. 8.) Օայն Մովսէս՝ զոր ուրացանն . . . զնա ըստուած իշխան և փրկիչ առաքեաց . *This Moses, whom they refused . . . the same did God send to be a ruler and a deliverer.* (Acts. vii. 35.)

The Possessive Pronouns *իմ*, *my*, *քո*, *thy*, *մեր*, *our*, *ձեր*, *your*, *իւր*, *his*, *his own*, are

adjectives. When they are without substantives, receive either the articles *ս*, *դ*, *ն*, or the adverbs *ստորի*, *անորի*, as, *Վրո՛ւ է ամենայն ինչ, և ՚ի քոյոցդ տուաւ քեզ.* *All things come of thee, and thine own have we given thee.*

(1. Chron. xxix. 14.) *Հանդեաւ յիւրոց գործոց անտի, որպէս և Մատուծ յիւրայոցն.* *He also hath ceased from his own works, as God did from his.* (Hebr. iv. 10.)

The Pronouns Possessive derived *իմային* or *իմոյին*, *my*, *ձերային* or *ձերոյին*, *your's*, are put before the substantives.

The Pronoun Relative *որ*, *who*, *which*, *what*, *that*, is substantive, and in different manners agrees with antecedent and following nouns, as, *Մշտ՛ որովք ոչ տեսանիցեն, և ականջս՛ որովք ոչ լսիցեն,* *Eyes that they should not see, and ears that they should not hear.* (Rom. xi. 8.) *Ի ուաւ ՚ի նմանէ վասն որ ՚ի Վրիստոս Յիսուս Հաւատոցն,* *Heard him concerning the faith in Christ.* (Acts. xxiv. 24.) *Օ ՚ի մի ինչ եկեացէ ՚ի վերայ իմ յարոց դուքդ ասէք,* *That none of these things which ye have spoken come upon me* (Ibid. viii. 24.) *Որում խնդրէ ՚ի քէն՝ տուր, և որ կամի փոխ առնուլ ՚ի քէն՝ մի՛ դարձուցաներ զերեսս,* *Give to him that asketh thee, and from him that would borrow of thee turn not thou away.* *Վ լատման աւուրցս այսոցիկ խօսեցաւ ընդ մեզ որդւոյն, զոր եդ ժառանգ ամենայնի, որով և զյաւիտեանսն արար, որ է լոյս փառաց.* *Hath in these last days spo-*

ken unto us by his son, whom he hath appointed heir of all things, by whom also he made the worlds. Who being the brightness of his glory. (Hebr. i. 2-3.) Եւ պատմեաց Սուս Ըհարոնի զամենայն պատգամսն՝ զոր առաքեաց զնա Տէր, And Moses told Aaron all the words of the Lord who had sent him. (Exod. iv. 28.) Եւ ամենայն արք տան նա ընտոծինք և արծաթագինք՝ որ Էին յազգաց օտարաց, թլվատեաց զնոսա, And all the men of his house, born in the house, and bought with money of the stranger, were circumcised with him. (Gen. xvii. 27.) Յորոց դուն 'ի խնդիր երթեալ Էիր, Which thou wentest to seek. (1. Sam. x. 2.) Որոց զարիւնն Պիղատոս խառնեաց ընդ զոհսն նոցա, Whose blood Pilate had mingled with their sacrifices. (Luke. xiii. 1.) Ըն որ մատուցեալ 'ի վէմն կենդանի, To whom coming, as unto a living stone. (1. Pet. ii. 4.) Որոց սերմն իւր 'ի նմին, Whose seed is in itself. (Gen. i. 11.) Եւ ժողովեցին, որ շատ, և որ սակաւ, And gathered, some more, some less. (Exod. xvi. 17.)

The Articles-distinctive-of the persons *u* of the first, *դ* of the second, *ն* of the third, besides showing the persons joined to the terminations of words, have also the force of the English articles *a* and *the*, and give energy and ornament, as, Տէր և Սարգապետ (without any article) *Lord and Master*, but with the article *u* so, Տէրս և Սարգա-

պէս, it may have three senses: 1°. *I who am a Lord and a Master.* 2°. *This Lord and Master.* 3°. *My Lord and Master.* So Տէրդ և Սարդապետդ, 1°. *Thou who art a Lord and a Master.* 2°. *That Lord and Master.* 3°. *Thy Lord and Master.* Likewise Տէրն և Սարդապետն, 1°. *His Lord and Master.* 2°. *That Lord and Master.* 3°. *The Lord and the Master.* Օրոյն զՏէտ ելեալ էս Աբրահամ Իսրայէլի, *After whom is the King of Israel come out?* (1. Sam. xxiv. 15) Տեղիս անապատ է, և օրս տարածամեալ, *This is a desert place, and the time is now past.* (Matth. xiv. 15.) Օրոնք իրք են՝ վասն որոյ եկիքդ, *What is the cause wherefore ye are come?* (Acts. x. 21.) Եթէ ընդ փայտ դալար զայս անենք, ընդ չորն զի՞նչ լինիցի, *If they do these things in a green tree, what shall be done in the dry?* (Luke. xxiii. 51.) Ան դու զորդիդ քո սիրեկի, զոր սիրեցեր զԻսահակ, *Take now thy son, thine only son Isaac, whom thou lovest.* (Gen. xxii. 2.) Արտաքին մարդս մեր, *Our outward man.* (2. Corin. iv. 16.) Օրոնք իցէ ՚ի մեռելոցն յանել, *What the rising from the dead should mean?* (Mark. ix. 10.) Եկնեցար՛ուք ՚ի վրանաց արանց խրատաստացդ այդոցիկ, *Depart (I pray you) from the tents of these wicked men.* (Num. xvi. 26.) Զարանցս յայսցանէ եկելոցս ընդ մեզ, *Of these men which have companied with us.* (Acts. i. 21.) Ո՞վ արար զհուըն և ըզՏամբ, զահանին և զկոյր. *Who maketh the*

dumb, or deaf, or the seeing, or the blind? (Exod. iv. 11.) Եկայք 'ի հարսանիսս, Come unto the marriage. (Matth. xxii. 4.) Յոր էտդ իջանեմ, In the midst whereof I dwell. (Num. v. 5.) Յերիցուէ առ Վայիոս սիրելի, զոր էտդ սիրեմ ճմարտու թեամբ, The elder unto the well-beloved Gaius, whom I love in the truth. (3. John. 1.) Օ ի ուր եմն իցեմ, և դուք անդ իցէք, That where I am, there ye may be also. (John. xiv. 3.) Օ որ դուդ առնես, That thou doest. (Ibid. iii. 2.) Որում դուն վկայեցեր, To whom thou bearest witness. (Ibid. 26.) Մինչ առ ձեզս էմ, Being yet present with you. (Ibid. xiv. 25.) Օ որ նայն առնէ, What things soever he doeth. (Ibid. v. 19.) Օ որ սայս առնէ, Which this man hath done. (Ibid. vii. 31.) Տեսանիցէք զոր ընտրեացդ իւր Տէր, զի ոչ դոյ նման դորա յամենեսին 'ի ձեզ, See ye him whom the Lord hath chosen, that there is none like him among all the people. (1. King. x. 24.) Մի է որ ասէդ ցբեզ, Who it is that saith to thee (John. iv. 10.) Ինդ որում և համարձակեալդ խօսիմ. Before whom also I speak freely. (Acts. xxvi. 26.) Օ իշխանաց աշխարհիս այսորիկ զխափանելեացս, Of the princes of this world that come to nought. (1. Corint. ii. 6.) Օ իարդ այժմիդ տեսանէ, But by what means he now seeth. (John. ix. 21.) Որպէս և կանխաւն ասելի, As I have also told you in time past. (Galat. v. 21.) Իսկ յոր ոչն իցեն սոքա մերձ, կոյր է և զաչա-

յու, *But he that lacketh these things is blind, and cannot see afar off.* (2. Pet. I. 9.)

CONCORDANCE OF VERB.

The Verb which is not a Participle, or Infinitive, is governed by a Nominative, as, *Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին և զերկիր*, *In the beginning God created the heaven and the earth.* (Gen. I. 1.) *Եւ երկիր էր աներևոյթ և անսպարաստ*, *And the earth was without form, and void.* (Ibid. 2.) *Եւ Հոգի Աստուծոյ շրջէր ՚ի վերայ ջուրց*, *And the Spirit of God moved upon the face of the waters.* (Ibid. 2.)

The Participle and the Infinitive are often governed by a Genitive, as, *Վախ ծնանին՝ մինչև է մտեալ առ նոսա մանկաբարձաց*, *They are delivered ere the midwives come in unto them.* (Exod. I. 19.) *Բանալ երկնից, և իջանէլ Հոգւոյն սրբոյ ... և գալ ձայն յերկնից*, *The heaven was opened, and the Holy Ghost descended ... and a voice came from heaven.* (Luke. III. 21-22.)

In like manner are governed the Preter-perfect, and the Preter-plu-perfect tenses formed by a Participle, and a Substantive verb, as, *Եւ ոչ գիտէր Յակովբ թէ Ռաբէլայ կնոջ իւրոյ գողացեալ էր զնոսա*, *For Jacob knew not that Rachel had stolen them.* (Gen. XXXI. 52.) *Պարան գործեալ է նմա ՚ի նոցանէ արանց աւելի քան զբառասուն.* *There*

lie in wait for him of them more than forty men. (Acts. xxiii. 21.)

The Accusative cannot properly govern a Verb, but is subject to it, as, Եւ արդ՝ որովհետեւ ազգ եմք Լստուծոյ, ոչ պարտիմք համարիլ ոսկւոյ՝ կամ արծաթոյ՝ կամ քարի, որ ՚ի ճարտարութենէ և ՚ի մտաց մարդկան քանդակեալ իցէ՝ զաստուածականն լինել նմանող, *Forasmuch then as we are the offspring of God, we ought not to think that the Godhead is like unto gold, or silver, or stone, graven by art and man's device.* (Acts. xvii. 29.)

The Nominative of Nouns agrees generally in number with a Verb which is not a participle, or infinitive, excepting those without singular number, or collective, as, Յարեաւ այլ ազգ, որ ոչ ճանաչէին զՏէր, *There arose another generation after them, which knew not the Lord.* (Judg. ii. 10.) Եկն միաբան բազմութիւնն, և խռնեցաւ, զի լսէին յիւրաբանիւր լեզուս խօսել նոցա, *The multitude came together, and were confounded because that every man heard them speak in his own language.* (Acts. ii. 6.) Եւ ժողովուրդն ահն ունէր Օւբարիայ, և զարմանային ընդ յամէն նորա, *And the people waited for Zacharias, and marvelled that he tarried so long.* (Luke. i. 21.)

The Nouns joined with the conjunction և, *and*, sometimes agree, sometimes not, as, Եւ մեծացաւ այրն յոյժ յոյժ, և եղև նորա ոչ խար և արջառ յոյժ, ծառայք և աղախնեայք,

ուղտք և էշք, *And the man increased exceedingly, and had much cattle, and maid-servants, and men-servants, and camels, and asses.* (Gen. xxx. 43.) Եղէն իմ արջառ և ոչխար և էշք, ծառայք և աղախնեայք, *I have oxen, and asses, flocks, and men-servants, and women-servants.* (Ibid xxxii. 5.)

When the Noun, or Pronoun is only one, the Verb must be of the same person, as, Ես միայն մնացեալ էի, և սոքա ո՞ւր էին, *I was left alone; where had they been?* (Isai. xlix. 21.)

When the Persons are different, the Verb agrees with the first, as, Գալո՞ւմք դայցեմք ես և մայր քո և եղբարք քո, և երկիրպագանիցեմք քեզ, *Shall I, and thy mother, and thy brethren, indeed come to bow down ourselves to thee to the earth?* (Gen. xxxvii. 10.)

Յորժամ դու և նա միայն իցէք, *Between thee and him alone.* (Matth. xviii. 15.) Եթէ ես, և եթէ նոքա այսպէս քարոզեցաք, *Whether it were I or they, so we preach.* (1. Corint. xv. 11.)

Sometimes the Verb is supposed, as, Երբ կաւ, և դու ստեղծիչ մեր, և գործք ձեռայ քոյ ամենեքին մեք, *We are the clay, and thou our Potter; and we all are the work of thy hand.* (Isai. lxiv. 8.)

The Verb Active governs generally the Accusative, as, Եւ արար Էստուած զմարդն ՚ի պատկեր իւր. ըստ պատկերի Էստուծոյ արար զնա. արու և էգ արար զնոսա, *So God created man in his own image; in the ima-*

ge of God created he him; male and female created he them. (Gen. i. 27.) Այլ անկէաց Մատուած զգրախան յԱդէմ ընդ արևելս, և եդ անդ զմարդն զոր ստեղծ, And the Lord God planted a garden eastward in Eden; and there he put the man whom he had formed. (Ibid. ii. 8.)

Sometimes the letter շ a sign of the Accusative is supposed, as, Աս տայ ամենայնի կեանս և շունչ, և զամենայն ինչ, He giveth to all, life, and breath, and all things. (Acts. xvii. 25.) Այլ առ մի 'ի կողից նորա, և ելից ընդ այնր մարմին, And he took one of his ribs, and closed up the flesh instead thereof. (Gen. ii. 21.)

The Verb Active governs secondly another Accusative, as, Գու զո՞ առնես զքեզ, Whom makest thou thyself? (John. viii. 53.) Թա. գաւոր զոմն ասէն զՅիսուս, Saying that there is another king, one Jesus. (Acts. xvii. 7.)

The Verbs Active as well as the Neuter and Passive govern often their roots in the Accusative, as, Այր յաւիտենական սիրեցի զքեզ, I have loved thee with an everlasting love. (Jerem. xxxi. 5.) Ամաչեցին զամօթ մեծ, They shall be greatly ashamed. (Isai. xlii. 17.)

The Verb Passive governs generally the Ablative, as, Օր լցցի որ ասացան 'ի Տեառնէ, That it might be fulfilled which was spoken of the Lord. (Matth. i. 22.) Վանդի 'ի պտղոյ անտի ծառն ճանաչի, For the tree is known by his fruit. (Ibid. xii. 33.) Ղանաչեմ

դիմեն, և ճանաչիմ յիմոցն, *I know my (sheep) and am known of mine.* (John. x. 14.)

The Infinitive sometimes is Noun, and sometimes Verb.

The Preposition 'ի put before an Infinitive has often the signification of an Adverb յոր ժամ, Դիւզ, *when, as,* 'ի տեսանէլն զքեզ, բերկրեցի 'ի միտս իւր, *When he seeth thee, he will be glad in his heart.* (Exod. iv. 14.)

The Infinitive or the Gerund with its verb increases the signification of it, as, Ունէլ ունէր պարծանս, *He hath whereof to glory.* (Rom. iv. 2.) Ս'ի՞ժէ թագաւորելո՞ւմ թագաւորեացես 'ի վերայ մեր, կամ տիրելո՞ւմ տիրեացես մեզ, *Shalt thou indeed reign over us? or shalt thou indeed have dominion over us?* (Gen. xxxvii. 8.)

CONCORDANCE OF PREPOSITIONS.

Prepositions sometimes are put after the Nouns; they change their places, and are redoubled, as, Ոյք հասեալ էին յԱստուծոյ իրաւանցն վերայ, *Who knowing the judgement of God.* (Rom. i. 32.) Ս'ի՞ ինչ պատճառս տալ հակառակորդին 'ի հայհոյութեան աղաղս, *Give none occasion to the adversary to speak reproachfully.* (1. Tim. v. 14.) Օհեա երթային բազումք 'ի Հրէից անտի, և 'ի պաշտօնէիցն եկամտից զՊաւղոսի և զԲարնայ, *Many of the Jews and religious proselytes followed Paul and Barnabas.* (Acts. xiii.)

45.) *Յամենայն ժամ զբարեաց զհետ երթայք*, *But ever follow that which is good.*

(1. Thess. v. 13.) *Յորժամ 'ի պէսպէս փորձութեանց 'ի մէջ անկանիցիք*, *When ye fall into divers temptations.* (Jam. 1. 2.) *Հատուցին ինձ չար փոխանակ ընդ բարւոյ*, *That render evil for good.* (Psal. xxxviii. 20.)

Adjectives are often used as Adverbs, as, *Խեծաձայն կարգացէք*, *Cry aloud.* (1. King. xviii. 27.) *Եւրագս ընթանային, և թեթևս դառնային*, *They ran and returned.* (Ezek. i. 14.)

On the contrary sometimes Adverbs are used as Adjectives, as, *Եղև նորա ոչխար և արջառ յոյժ*, *And had much cattle.* (Gen. xxx. 45.)

Negative Adverbs ոչ, չ and չ, *no, not*, sometimes are put after Verbs, as, *Եւ խոզ՝ զի թաթասէրձ է, և կճղակս ունի, և որս ճայ ոչ՝ պիղծ իցէ նա ձեզ, և որս ճայ ոչ՝ պիղծ իցէ նա ձեզ*, *And the swine, though he divide the hoof, and be cloven-footed, yet he cheweth not the cud: he is unclean to you.* (Levit. xi. 7.)

SPECIMEN OF THE ARMENIAN COMPOSITION.

1. *Եւ տեսեալ թղենի մի 'ի վերայ ճանապարհին, եկն 'ի նա, և ոչ եղիտ 'ի նմա՝ բայց միայն տերև. և ասէ ցնա, մի այսուհետև 'ի քէն պտուղ եղիցի յաւիտեան. և առժամայն չորացաւ թղենին:*

And when he saw a fig-tree in the way, he

came to it, and found nothing thereon, but leaves only, and said unto it, Let no fruit grow on thee henceforward for ever. And presently the fig-tree withered away. (Matth. xxi. 19)

The same Composition clear in the Armenian.

Եւ տեսեալ Յիսուսի զթփփնի մի 'ի վերայ ճանապարհին, եկն առ նա, և ոչինչ եգիտ 'ի նմա՝ բայց միայն զտերև. և ասէցնա Յիսուս, մի՛ եղիցի ստուղ սյսուհետև 'ի քէն յաւիտեան. և թփնին չորացաւ առժամայն :

2. Եւ արդ վասն յուսոյն առ հարսն եղևոյ աւետեացն յ'ստուծոյ՝ դատեալ կամ յատենի. յոր երկոտասան ազգատոհմիս մերոյ անպակաս զցայդ և զցերեկ սաշտեալ, ակն ունին հասանել :

And now I stand and am judged for the hope of the promise made of God unto our fathers. Unto which promise our twelve tribes, instantly serving God day and night, hope to come. (Acts. xxvi. 6-7.)

The same composed clearly in the Armenian.

Եւ արդ վասն յուսոյ աւետեացն եղևոյ յ'ստուծոյ առ հարսն՝ դատեալ կամ յատենի. յոր ակն ունին հասանել երկոտասան

ազգատոհմ մեր՝ անպակաս պաշտելով զցայտ
և զցերեկ :

ACCENTS, OR NOTES OF PROSODY.

1°. $\overset{\prime}{\text{Ը}}$ ելտ or $\overset{\prime}{\text{Ը}}$ ելտանշան, the Acute ($\overset{\prime}{}$)
as, $\overset{\prime}{\text{Ն}}$ ան, բայց, ես, ճանաչէ՛, անդ, բայց,
նչ, մի, ով, զինչ :

2°. $\overset{\text{`}}{\text{Ը}}$ or $\overset{\text{`}}{\text{Ը}}$ անշան, the Grave ($\overset{\text{`}}{\text{}}$)
as, նախ՝, երկրորդ՝, դարձեալ՝, արդ՝, այն-
զի՛, այլ՛ :

The grave accent is used sometimes as a
Comma .

3°. $\overset{\circ}{\text{Պ}}$ արոյկ or $\overset{\circ}{\text{Պ}}$ որակ, the Circumflex ($\overset{\circ}{}$)
as, $\overset{\circ}{\text{Ո}}$ վ, զիարդ, ուր : According to modern
usage it is employed as an interrogative point,
and as a note of admiration .

4°. $\overset{\text{~}}{\text{Լ}}$ րկար, the Long ($\overset{\text{~}}{\text{}}$), as, $\overset{\text{~}}{\text{Լ}}$ արէ,
վա՛շ, $\overset{\text{~}}{\text{Լ}}$ բուսարէ՛մ $\overset{\text{~}}{\text{Լ}}$ բուսարէ՛մ :

5°. $\overset{\circ}{\text{Ս}}$ ուղ, the Short ($\overset{\circ}{}$) as, $\overset{\circ}{\text{Տ}}$ նաղանդ,
 $\overset{\circ}{\text{Բ}}$ ու $\overset{\circ}{\text{Թ}}$ իւն, $\overset{\circ}{\text{Ս}}$ րովբէ : It is put on the syl-
lable to make it short .

6°. $\overset{\text{^}}{\text{Թ}}$ աւ, the Grave or Hard ($\overset{\text{^}}{\text{}}$) as, $\overset{\text{^}}{\text{Թ}}$ իւ,
 $\overset{\text{^}}{\text{Թ}}$ ունց : It is put by some moderns upon the
letter ւ to mark its pronunciation as a վ . but
it is now growing obsolete .

7°. $\overset{\text{'}}{\text{Մ}}$ պաթարց, the Apostrophe ($\overset{\text{'}}{\text{}}$) . It is
rarely used .

8°. $\overset{\text{.}}{\text{Լ}}$ ն $\overset{\text{.}}{\text{Թ}}$ ամնայ, the mark of division of
a word ($\overset{\text{.}}{\text{}}$) .

PUNCTUATION.

There are three Points in the Armenian.

- 1° Ստորակէտ, Comma (,)
- 2° Սիջակէտ, Colon (.)
- 3° Սէրջակէտ, Period (:)

OTHER MARKS.

1° Մակակէտ, Comma ('). It is put on the head of the letter *ի*, when it forms a Preposition, as, 'ի, առ'ի :

2° Պատիւ, Mark of Abbreviation (~) as, Աճ (Աստուած). ԱՅ (Աստուծոյ). Վճ (Վրիստոս). Վճի (Վրիստոսի). Տ՛ (Տէր). Տ՛ն (Տեառն) :

3° Սիւն, Column (*) which is one of three columns of a *ա* entire; it is put sometimes to mark an entire *ա*, as, աշտրիկ (աշտարակ), պարրիկ (պարարակ) :

4° Արկորեակ, Couple (") which marks the vowels omitted, or the words shortened, as, ք"ղ"ք (քաղաք) : Յուհ" (Յուհաննէս) :

5° Փակագիծ, Parenthesis () .

6° Պատուագիր, The sign, or substitute of a word, as, Յ (աշխարհ) :

7° Փակագիր, Cypher .

The letters of the Armenian Alphabet are used as the Numbers, generally with a line on the letter, so

֊,	1.	Ճ,	100.
բ,	2.	իբ,	200.
գ,	3.	յ,	300.
դ,	4.	ւ,	400.
ե,	5.	շ,	500.
զ,	6.	ռ,	600.
է,	7.	ճ,	700.
թ,	8.	կ,	800.
ժ,	9.	լ,	900.
ի,	10.	ն,	1000.
ր,	20.	ս,	2000.
լ,	30.	տ,	3000.
ւ,	40.	մ,	4000.
ճ,	50.	ր,	5000.
դ,	60.	յ,	6000.
է,	70.	շ,	7000.
զ,	80.	ռ,	8000.
է,	90.	թ,	9000.

NB. () and Յ being recent letters, are not included in the numeration.

A COLLECTION

OF SUBSTANTIVES.

- Աստուած (ւծոյ, ւծով) God.
 Յիսուս (սի, սիւ) Jesus.
 Քրիստոս (սի, սիւ) Christ.
 Հոգի (գւոյ, գւով) Ghost.
 Սուրբ (սրբոյ, սրբով) Holy.
 Երրորդութիւն (թեան, թեամբ) Trinity.
 Հրեշտակ (կի, կաւ) Angel.
 Երկինք (կնից, կնիւք) Heaven.
 Արքայութիւն (թեան, թեամբ) Kingdom:
 Paradise.
 Գժոխք (խոց, խովք) Hell.
 Դեւ (դիւի, դիւաւ) Devil.
 Աշխարհ (հի, հաւ) World.
 Հուր (հրոյ, հրով) Fire.
 Դ (դոյ, դով) Air.
 Երկիր (կրի, կրաւ) Earth.
 Զուր (ջրոյ, ջրով or ջուրք) Water.
 Ծով (վու, վու) Sea.
 Արեգակն (կան, կամբ) Sun.
 Լուսին (սնի, սնիւ) Moon.
 Աստղ (տեղ, տեղք) Star.
 Ճառագայթ (թի, թիւ) Ray.
 Ամպ (պոյ, պով) Cloud.
 Հողմ (մոյ, մով) Wind.
 Ենձրեւ (ւոյ, ւով) Rain.
 Արտուտմն (աման, ամամբ) Thunder.
 Փայլակն (կան, կամբ) Lightning.

- Կարկուտ (կտի, կտիւ) Hail.
 Շանթ (թի, թիւ) Thunderbolt.
 Չիւն (ձեան, ձեամբ) Snow.
 Սառոյց (սուցի, սուցիւ) Frost.
 Սառնամանիք (սեաց, սեօք) Frost.
 Սառն (սին, սամբ) Ice.
 Լղեամն (եման, եմամբ) Glazed frost.
 Յօղ (ղոյ, զոյլ) Dew.
 Մէգ (միգի, միգաւ) Fog, Mist.
 Գետնաշարժութիւն (թեան, թեամբ) Earthquake.
 Վրհեղեղ (ղի, զաւ) Deluge, Flood.
 Վերմ (մի, միւ) Heat.
 Յուրտ (ցրտոյ, ցրտոյլ) Cold.

- ()ր or Լւր (ւուր, ւուրբ) Day.
 Գիշեր (րի, րաւ) Night.
 Կէս օր, Noon, Mid-day.
 Կէս գիշեր, Mid night.
 Լուաւօտ (տու, տու) Morning.
 Երեկոյ (յի, յիւ) Evening.
 Ժամ (մնւ, մնւ) Hour.
 Վաւորդ ժամնւ, Quarter of an hour.
 Կէս ժամ, Half an hour.
 Լսօր, To-day.
 Երէկ, Yesterday.
 Մաղիւ (ղի, զիւ) To-morrow.
 Ժամանակ (կի, կաւ) Time.
 Եղանակ (կի, կաւ) Season.
 Շաբաթ (թու, թու) Week.
 Եօթներեակ (եկի, եկաւ) Week.
 Լմիս (մոյ, մոյլ) Month.

Մ (մի , մաւ) Year .

Տարի (բւոյ , բւով) Year .

Սայրկեան (ենի , ենիւ) Moment .

Գարուն (ընան , ընամբ) Spring .

Մամուն (մարան , մարամբ) Summer .

Աշուն (շնան , շնամբ) Autumn .

Զմեռն (մերան , մերամբ) Winter .

() ր տօնի , Holiday .

() ր գործոյ , Working day .

Լըք or ծագումն արեւու , Sun-rising .

Մուտք արեւու , Sun-setting .

Արշալոյս (լուսոյ , լուսով) Dawn, Aurora .

Արկուշաբաթի (թու , թու) Monday .

Երեքշաբաթի (թու , թու) Tuesday .

Չորեքշաբաթի (թու , թու) Wednesday .

Հինգշաբաթի (թու , թու) Thursday .

Սրբաթ (թու , թու) Friday .

Շաբաթ (թու , թու) Saturday .

Կիրակի (էի , էիւ) Sunday .

Յունվար (ըի , ըիւ) January .

Փետրվար (ըի , ըիւ) February .

Մարտ (տի , տիւ) March .

Ապրիլ (լի , լիւ) April .

Մայիս (սի , սիւ) May .

Յունիս (սի , սիւ) June .

Յուլիս (սի , սիւ) July .

Ագոստոս or ()գոստոս (սի , սիւ) August .

Սեպտեմբեր (ըի , ըիւ) September .

Նոյտեմբեր (ըի , ըիւ) October .

Նոյեմբեր (ըի , ըիւ) November .

Դեկտեմբեր (ըի , ըիւ) December .

- Մաւասարդ (դի , դիւ) August .
 Տոսի (ոււոյ , ոււով) September .
 Սահմի , October .
 Տրէ (էի , էիւ) November .
 Քաղոց (ցի , ցիւ) December .
 Արաց (ցի , ցիւ) January .
 Սէհեկի , February .
 Արեդ (դի , դիւ) March .
 Ահեկան (նի , նաւ) April .
 Սարերի , May .
 Սարգաց (ցի , ցիւ) June .
 Տրոտից (ցի , ցիւ) July .

- Աւաջին օր տարւոյ , New-year's day .
 Յայտնութիւն (թեան , թեամբ) Epiphany .
 Քառասնորդական պահք , Lent .
 Օւաղկազարդ (դի , դիւ) Palm-sunday .
 Աւադ ուրբաթ , Good-friday .
 Օատիկ (տկի , տկաւ) Easter-day .
 Տոգեդալուստ (լստեան , լստեամբ) Whit-sunday .
 Օնունդ Քրիստոսի , Christmas-day .
 Տսկունի (կման , կմամբ) Eve .
 Պատարագ (դի , դաւ) Mass .

- Տաց (ցի , ցիւ) Bread .
 Չ ուր (ջրոյ , ջրով) Water .
 Չինի (նւոյ , նւով) Wine .
 Սիս (մսոյ , մսով) Meat, Flesh .
 Սարմին (մնոյ , մնով) Flesh .

- Չուկն (ձկան , ձկամբ) Fish .
 Սիս պահ , Boiled meat .
 Խորոված (ծոյ , ծով) Roast meat .
 Պատառ մի հացի , A mouthful of bread .
 Կարկանդակ (կի , կաւ) Pie .
 Ժան (նի , նիւ) Soup .
 Բրգանակ (կի , կաւ) Broth .
 Բղջան (նի , նաւ) Salad .
 Պտուղ (տղոյ , տղով) Fruit .
 Պանիր (նրոյ , նրով) Cheese .

- Աղան (նոյ , նով) Table .
 Բժոռ (ուոյ , ուով) Chair .
 Պատառակալ (լի , լաւ) Table cloth .
 Բնձեռոցք սեղանոյ , Napkin .
 Կանակ (կի , կաւ) Knife .
 Պատառաքաղ (ղի , ղիւ) Fork .
 Կրգալ (լի , լիւ) Spoon .
 Բիսեայ (սէի , սէիւ) Plate .
 Սկուտեղ (սկտեղ , սկտեղը) Dish .
 Բղանոց (ցի , ցաւ) Salt-cellar .
 Բնօթ քացախի , Vinegar-bottle .
 Բնօթ շաքարի , Sugar-box .
 Բշտանակ (կի , կաւ) Candlestick .
 Սոմ (մի , միւ) Candle .
 Նրագ (գի , գաւ) Candle .
 Բաղմակալ (լի , լաւ) Snuffers .
 Կնք (քի , քիւ) Bason .
 Բաժակ (կի , կաւ) Glass .
 Սրուակ (կի , կաւ) Flask .
 Բմզանակ (կի , կաւ) Cup .
 Սկահ (հի , հաւ) Cup .

- Պ Էնջակ (կի , կաւ) Towel .
 Բ Նճեռոցիկ (ցկի , ցկաւ) Towel .
 Կողով (վոյ , վով) Basket .
 Սակառի (ուոյ , ուով) Basket .
 Ստոման (նի , նաւ) Jug .
 Շ լշ (շշի , շշու) Bottle .

Սիս եղին , Beef .

- Լ զն (զին , զամբ) Beef .
 Սիս ոչխարի , Mutton .
 Խոյ մալեալ , Mutton .
 Որթ (թու , թու) Veal .
 Գառն (ոին , ոամբ) Lamb .
 Սարի (րոյ , րեաւ) Hen .
 Բքաղաղ (զի , զաւ) Cock .
 Որճաթ (տի , տաւ) Capon .
 Ս առեակ (եկի , եկաւ) Pullet .
 Բ շաւնի (նոյ , նեաւ) Pigeon .
 Կաքաւ (լու , լու) Partridge .
 Տորգիկ (դկի , դկաւ) Thrush .
 Բրտուտ (տի , տիւ) Lark .
 Լ որամարդի (գոյ , գեաւ) Quail .
 Լ որ (րի , րիւ) Quail .
 Փասիան (նի , նաւ) Pheasant .
 Ննդկահաւ (լու , լու) Cock turkey .
 Սագ (դի , դաւ) Goose .
 Բագ (դի , դաւ) Duck .
 Եսպաստակ (կի , կաւ) Hare .
 Շագար (րի , րաւ) Rabbit .
 Խոզ (զի , զիւ) Hog , Swine .
 Խոզքորակ (կի , կաւ) Roasting pig .
 Սարազ (զի , զաւ) Wild boar .

- Լ՝ղջերու (ւի , ւաւ) Stag .
 Լ՝ղ (ղի , ղիւ) Salt .
 Պղպեղ (ղի , ղաւ) Pepper .
 Չէթ (ձիթոյ , ձիթով) Oil .
 Իւղ (ղոյ , ղով) Oil .
 Վաղախ (խոյ , խով) Vinegar .
 Լ՝զոխաջուր (ջրոյ , ջրով) Verjuice .
 Ս՝անանեխ (նխոյ , նխով) Mustard .
 Ս՝եխակ (կի , կաւ) Cloves .
 Կինամոն (նի , նաւ) Cinnamon .
 Կապպար (ըի , ըաւ) Caper .
 Վաբնի (նւոյ , նեւաւ) Laurel .
 Սունկ (սնկոյ , սնկով) Mushroom .
 Վեանախնձոր (ըոյ , ըով) Potatoes .
 Սոխ (խոյ , խով) Onion .
 Խստոր (ըոյ , ըով) Garlick .
 Ն՝արայ խոզի , Bacon .
 Կարինջ (ընջոյ , ընջով) Orange .
 Լեմոն (նի , նիւ) Lemon .
 Չու (ւոյ , ւով) Egg .

- Կողի (գւոյ , գւով) Butter .
 Իւղ (ոյ , ուով) Butter .
 Կաթն (թին , թամբ) Milk .
 Չուաղեղ (ղի , ղաւ) Omelet .
 () ձաձուկն (ձկան , ձկամբ) Eel .
 Կծրիտ (ըտի , ըտաւ) Sturgeon .
 Ստորէ (էի , էիւ) Oyster .
 Սլուն (սան , սամբ) Peas .
 Բակլայ (յի , յիւ) Bean .
 Շոմին (միի , միիւ) Spinage .
 Կանգառ (ոի , ոաւ) Artichoke .

Ներքեկ (կի, կաւ) Asparagus.
 Կաղամբ (բի, բիւ) Cabbage.

Խնձոր (բոյ, բով) Apple.

Տանձ (ձի, ձիւ) Pear.

Դեղձ (ձի, ձիւ) Peach.

Նիրան (նի, նաւ) Apricot.

Կեռաս (սի, սիւ) Cherry.

Թուղ (թղոյ, թղով) Fig.

Սալոր (բոյ, բով) Plumb.

Խաղող (ղոյ, զով) Grape.

Բնկոյզ (կուզի, կուզաւ) Nut.

Կաղին (ղնոյ, զնով) Filbert.

Շաղանակ (կի, կաւ) Chesnut.

Ենձ (նչոյ, նչով) Almond.

Օղեար (բոյ, բով) Medlar.

Թուրթ (թթոյ, թթով) Blackberry.

Սերկեիլ (լի, լաւ) Quince.

Եռան (նռան, նռամբ) Pomegranate.

Չիթապտուղ (տղոյ, տղով) Olive.

Հայր (հօր, հարբ) Father.

Մայր (մօր, մարբ) Mother.

Հաւ (ւու, լու) Grandfather.

Հանի (նւոյ, նւով) Grandmother.

Որդի (դւոյ, դւով) Son.

Ուստր (տեր, տերբ) Son.

Դուստր (տեր, տերբ) Daughter.

Եղբայր (բօր, բարբ) Brother.

Բայր (բեռ, բերբ) Sister.

Երեց or անդրանիկ որդի, Eldest son.

Կրտսեր որդի, Youngest son.

- Հօրեղբայր (բօր , բարբ) Uncle .
 Խօրեղբայր (բօր , բարբ) Uncle .
 Հօրաքոյր (քեռ , քերբ) Aunt .
 Խօրաքոյր (քեռ , քերբ) Aunt .
 Եղբորորդի (զւոյ , զւով) Nephew .
 Վեռորդի (զւոյ , զւով) Nephew .
 Եղբօր դուստր , Niece .
 Վեռ դուստր , Niece .
 Երկուց եղբարց or քերց որդիք , Cousins .
 Ըներ (բոյ , բով) Father in-law .
 Զոքանչ (չի , չիւ) Mother in-law .
 Խորթ որդի , Son in-law .
 Խորթ դուստր , Daughter in-law .
 Թոռն (ոին , ոամբ) Grand-son .
 Թոռնեայ (նէի , նէիւ) Grand-daughter .
 Դնողք (զաց , զօք) The fathers and mothers, parents .
 Փեսայ (ի , իւ) Spouse, husband .
 Հարսն (սին , սամբ) Spouse, bride .
 Ըմուսին (սնոյ , սնով) Consort .
 Համահայր or Հարազատ եղբայր , Twin brother .
 Պոռնկորդի (զւոյ , զւով) Bastard .
 Ընհարազատ (տի , տաւ) Bastard .
 Ինքահայր (հօր , հարբ) He-gossip .
 Ինքամայր (մօր , մարբ) She-gossip .
 Խան (նոյ or նու , նու) God-son .
 Խանահայր (հօր , հարբ) God-father .
 Խանամայր (մօր , մարբ) God-mother .
 Կին ծննդական , Lying-in-woman .
 Դայեակ (եկի , եկաւ) Nurse .
 Խանկարարձ (ձի , ձաւ) Midwife .

- Ըղգահան (նի, նաւ) Relation.
 Բարեկամ (մի, մաւ) Friend.
 Թշնամի (մւոյ, մւով) Enemy.
 Ըյրի (ըւոյ, ըւով) Widow.
 Ետանդ (դի, դաւ) Heir.
 Ըրբ (ըոյ, ըով) Pupil.
 Ըղգահանութիւն (թեան, թեամբ) Alliance.
 Խնամութիւն (թեան, թեամբ) Alliance.
 Պսակ (կի, կաւ) Marriage.
 Ըմուսնութիւն (թեան, թեամբ) Marriage.
 Նարսնախօսութիւն (թեան, թեամբ) Wedding.

Սարդ (դոյ, դով) Man.

- Աին (կնոջ, կնաւ or կնամբ) Woman: wife.
 Ծեր (ըոյ, ըով) Old man.
 Ծերունի (նւոյ, նեաւ) Old man.
 Պատանի (նւոյ, նեաւ) Young man.
 Երիտասարդ (դի, դաւ) Young man.
 Տիկին (կնոջ, կնաւ or կնամբ) Mistress.
 Ըյր (առն, արամբ) Man: husband.
 Տայ (յոյ, յով) Infant.
 Սնուկ (նկան, նկամբ) Child, Boy.
 Ըջիկ (ջկան, ջկամբ) Girl.
 Երիտրդ (դի, դաւ) Young girl.
 Այս (կուսի, կուսիւ) Virgin.
 Տէր (տեառն, տերամբ) Master.
 Սարժապետ (տի, տաւ) Master.
 Ծառայ (յի, յիւ) Servant.

- Ըղախին (խնոյ, խնուլ) Maid-servant.
 Վաղաքացի (ցւոյ, ցւով) Citizen.
 Գիւղական (նի, նաւ) Countryman.
 ()տարական (նի, նաւ) Stranger.

- Գլխարկ (կի, կաւ) Hat.
 Գուլպայ (յի, յիւ) Stockings.
 Տողաթափք (փից, փիւք) Shoes.
 Շասիկ (սկի, սկաւ) Shirt.
 Գլուխ (կի, կաւ) Cap.
 Վսակ (կի, կաւ) Pocket.
 Զեւնոցք (ցաց, ցօք) Gloves.
 Թաշկինակ (կի, կաւ) Handkerchief.
 Ժամացոյց (ցուցի, ցուցաւ) Watch.
 Մատանի (նւոյ, նեւաւ) Ring.
 Մանար (տեր, տերք) Comb.

- Սուսեր (րի, բաւ or սուսերք) Sword.
 Սուր (սրոյ, սրով) Sword.
 Գօտի (տւոյ, տւով) Girdle.
 Ըտրձանակ (կի, կաւ) Pistol.
 Խօշիկք (կաց, կօք) Boots.
 Գինաք (գնտից, գնտօք) Bobs.
 Տովահար (րի, բաւ) Fan.
 Գնդասեղն (սղան, սղամբ) Pin.
 Մկրատ (տի, տաւ) Scissars.
 Մատանոց (ցի, ցաւ) Thimble.
 Ըսեղն (սղան, սղամբ) Needle.
 Ըսղանի (նւոյ, նեւաւ) Thread.
 Տուփ (տփոյ, տփով) Box.
 Գոհար (րի, բաւ) Jewel.
 Մարգարիտ (րտի, րտաւ) Pearl.

Կտաւ (ւոյ, ւով) Linen.
 Կետաբս (սի, սիւ) Silk.
 Կսր (րի, րիւ) Wool.
 Բուրդ (բրդոյ, բրդով) Wool.
 ()ճաւ (սի, սաւ) Soap.

Գլուխ (լիւոյ, լիւով) Head.
 Լրեսք (սաց, սօք) Face.
 Գեմք (դիմաց, դիմօք) Face.
 Ճակատ (տու, տու) Forehead.
 Ըչք (չաց, չօք) Eyes.
 Ըն (կան, կամք) Eye.
 Յօնք (նից, նիւք) Eye-brows.
 Ըրտեանունք (նանց, նամք) Eye-ball.
 Լսելիք (լեաց, լեօք) Ears.
 Ըհանջք (ջաց, ջօք) Ears.
 Ընկն (կան, կամք) Ear.
 Ներք (րաց, րօք) Hair.
 Ծաղ (զի, զիւ) Hair.
 Վունք (քնքաց, քնքօք) Temples.
 Ըյտք (տից, տիւք) Cheeks.
 Ընչք (ընչաց, ընչովք) Nose.
 Գնդունք (գանց, գամք) Nostrils.
 Ծորուք (ւաց, ւօք) Beard.
 Բերան (նոյ, նով) Mouth.
 Ըտամունք (մանց, մամք) Teeth.
 Ըղու (ւի, ւաւ) Tongue.
 Ըթունք (թանց, թամք) Lips.
 Վիմք (քմաց, քմօք) Roof of the mouth.
 Ընչացք (ցից, ցիւք) Whiskers.
 Ծնօտ (տի, տիւ) Chin.
 Գլակ (կի, կաւ) Chin.

- Պարանոց (ցի, ցաւ) Neck.
 Փող (ղի, ղիւ) Neck.
 Կոկորդ (դի, դաւ) Throat.
 Սւք (սոց, սիւք) Shoulders.
 Թիկունք (կանց, կամբք) Shoulders.
 Բազուկք (զկաց, զկօք) Arms.
 Ըմբռնիկ (մկան, մկամբ) Elbow.
 Բուռն (բռան, բռամբ) Wrist.
 Ձեռն (ռին, ռամբ) Hand.
 Խոտն (տին, տամբ) Finger.
 Թոյթ (բութի, բութաւ) Thumb.
 Եղնդունք (զանց, զամբք) Nails.
 Խամոք (քի, քաւ) Stomach.
 Խախացոց (ցի, ցաւ) Stomach.
 Ծոց (ցոյ, ցով) Bosom.
 Կուրծք (կրծոց, կրծովք) Breasts.
 Լանջք (ջաց, ջօք) Breasts.
 Արովայն (նի, նիւ) Belly.
 Խէջք (միջաց, միջօք) Belly.
 Կողք (ղաց, ղօք) Ribs.
 Պորտ (տոյ, տով) Navel.
 Ըզբ (զեր, զերբ) Thighs.
 Ծունկք (ծնկաց, ծնկօք) Knees.
 Խրունգք (սրնգաց, սրնգօք) Leg.
 Կոճ ոտից, Ankle-bone.
 Սոն (տին, տամբ) Foot.
 Կրունկն (կրնկան, կրնկամբ) Heel.
 Գարշապար (բի, բաւ) Heel.
 Գիրուծիւն (թեան, թեամբ) Fatness.
 Ստուծիւն (թեան, թեամբ) Leannes.
 Նասակ (կի, կաւ) Stature.
 Գնացք (ցից, ցիւք) Gait.

- Ծարժուած (ծոյ , ծով) Gesture .
 Ուղեղ (ուղղոյ , ուղղով) Brain .
 Լըիւն (ըեան , ըեամբ) Blood .
 Երակ (կի , կաւ) Vein .
 Եւարդ (ներդի , ներդիւ) Artery .
 Չիղ (ջղի , ջղաւ) Nerve .
 Կանուկ (նանց , նամբ) Muscles .
 Թորթ (թոյ , թով) Skin .
 Կաշի (շւոյ , շւով) Skin .
 Երտ (սրտի , սրտիւ) Heart .
 Եւարդ (լերդի , լերդաւ) Liver .
 Թոքք (քոց , քովք) Lungs .
 Փամփուշտ (փշտոյ , փշտով) Bladder .
 Եղի (դւոյ , դեաւ) Gall .
 Թուք (թքոյ , թքով) Spit .
 Քիրտն (քրտան , քրտամբ) Sweat .
 Նազ (զի , զիւ) Cough .
 Նարբուղիս (բղտոյ , բղտով) Rheum .
 Ընչ (շնոյ , շնով) Breath .
 Չայն (նի , նիւ) Voice .
 Խարբառ (ռոյ , ռով) Speech .
 Խօսք (սից , սիւք) Speech .
 Նառաչանք (նաց , նօք) Sigh .
 Նեծութիւն (թեան , թեամբ) Sigh .
 Լսելիք (լեաց , լեօք) Hearing .
 Լսողութիւն (թեան , թեամբ) Hearing .
 Նոտտակիք (լեաց , լեօք) Smell .
 Նոտառութիւն (թեան , թեամբ) Smell .
 Նաշակելիք (լեաց , լեօք) Taste .
 Նաշակ (կի , կաւ) Taste .
 Կարծիք (ծեաց , ծեօք) Opinion .
 Օգայութիւն (թեան , թեամբ) Sense .

- Գիրք (գրոց , գրուք) Book: Letters .
 Խատեան (ենի , ենիւ) Book .
 Թուղթ (թղթոյ , թղթով) Paper: Epistle,
 letter .
 Թերթ թղթոյ , Leaf .
 Երես թղթոյ , Page .
 Պատեանք գրոց , Cover of a book .
 Գրիչ (գրչի , գրչաւ) Pen .
 Թանաք (քի , քաւ) Ink .
 Ելան (նի , նաւ) Ink .
 Կաղամար (ըի , ըաւ) Ink-stand .
 Օմէլին (նի , նաւ) Pen-knife .
 Փոշի (շոյ , շով) Powder .
 Լաւազ (զոյ , զով) Powder .
 Լազանոց (ցի , ցաւ) Powder-box .
 Խոմ կնքոյ , Wax .
 Կնիք (նքոյ , նքով) Seal .
 Վարտէս (տիտի , տիտիւ) Letter .
 Տոմակ (կի , կաւ) Billet .
 Պիտակ (կի , կաւ) Billet .
 Գիր (գրոյ , գրով) Letter: Writing .
 Գրուած (ծոյ , ծով) Writing .
 Գրչութիւն (թեան , թեամբ) Writing .
 Խաղաղաթ (թի , թիւ) Parchment .
 Կապարեայ գրիչ , Pencil .
 Ինթերցուած (ծոյ , ծով) Lesson .
 Դաս (սու , սու) Lesson .
 Թարգմանութիւն (թեան , թեամբ) Trans-
 lation .
 Ինարան (նի , նիւ) Theme .

- Վոլանթաղ (կի, կաւ) Violin.
 Սրինդ (սրնդի, սրնդաւ) Flute.
 Կիթառ (ռի, ռաւ) Guitar.
 Սին (ֆինի, ֆնաւ) Lute.
 Վնար (ըի, ըաւ) Harp.
 Փող (ղոյ, զով) Trumpet.
 Թմբուկ (բկի, բկաւ) Drum.

- Տուն (տան, տամբ) House.
 Գուռն (դրան, դրամբ) Door: gate.
 Ենեակ (եկի, եկաւ) Chamber.
 Կախասենեակ (եկի, եկաւ) Anti-chamber.
 Սրահ (հի, հիւ) Hall.
 Պատուհան (նի, նաւ) Window.
 Լուսամուտք (մտից, մտիւք) Window.
 Խոհակերոց (ցի, ցաւ) Kitchen.
 Կաւիթ (ւթի, ւթաւ) Yard.
 Վրճոր (ըոյ, ըով) Well.
 Ըսոռ (ռոյ, ռով) Stable.
 Կինետուն (տան, տամբ) Cellar.
 Սանդուղք (դոց, դովք) Stair-case.
 Ըստիճանք սանդոց, Stairs.
 Պարտեզ (տիզի, տիզաւ) Garden.
 Բուրաստան (նի, նաւ) Garden.
 Ըղբիւր (բեր, բերբ. or բերաւ) Fountain.
 Շատրուան (նի, նաւ) Fountain.
 Սառան (նի, նաւ) Pantry.
 Շտեմարան (նի, նաւ) Pantry.
 Կստիկոն (նի, նաւ) Story.
 Յարկ (կի, կաւ) Roof.
 Տանիք (նեաց, նեօք) Roof.

- Լիզմինտը (բի , բաւ) Tile: brick.
 Բլբ (մոյ , մով) Wall.
 Լ առարան (նի , նաւ) Chimney.
 Լրակարան (նի , նաւ) Chimney.
 Լ աւստաղ (ղի , ղաւ) Floor.
 Չեղուն (ւան ,ւամբ) Floor.
 Փուռն (փռան , փռամբ) Oven.
 Գեբան (նի , նաւ) Beam .
 Տեծան (նի , նաւ) Beam .
 Տախտակ (կի , կաւ) Plank .
 Գաճ (ճի , ճիւ) Plastering .
 Լիբ (կրոյ , կրով) Lime .
 Լիճ (կճոյ , կճով) Marble .
 Խարմարիոն (նի , նաւ) Marble .
 Վար (բի , բիւ or բամբ) Stone .
 Լ զաւնոց (ցի , ցաւ) Pigeon-house .
 Նաւանոց (ցի , ցաւ) Hen-house .

- Նայելի (լոյ , լեաւ) Looking glass.
 Լ նկողին (ղնոյ , ղնով) Bed .
 Խաճիճ (Տճի , Տճաւ) Bed .
 Խաւան (նի , նաւ) Sheet .
 Լ նկողին բրդալից , Mattress .
 Լ նկողին փետրալից , Feather-bed .
 Բարձ գլխոյ , Bolster .
 Բարձ երեսաց , Counterpane .
 Պատկեր (բի , բաւ) Picture .
 Եկար (բու , բու) Picture .
 Լ թռ (ուոյ , ուով) Chair .
 Լեղան (նոյ , նով) Table .
 Գորգ (գոյ , գով) Carpet .
 Երկոց (ցի , ցաւ) Carpet .

- Լ՛րկղ (կեղ, կեղբ) Trunk.
 Տուփ (տփոյ, տփով) Box.
 Գ՛ւզրոց (ցի, ցաւ) Box.
 Գ՛ործած ասղնէնկար, Embroidery.
 Կ՛արչութիւն (թեան, թեամբ) Painting.
 Սկէզո՛ծք (ծաց, ծօք) Gilding.
 Վ՛անդակագործութիւն (թեան, թեամբ)
 Carving.
 Փորագրութիւն (թեան, թեամբ) Carving.
 Ա՛նդակ թռչնոյ, Cage.
 Թ՛ռչուն (չնոյ, չնով) Bird.
 Կէնդանագիր (գրի, գրաւ) Portrait.
 Յախճապակի (կւոյ, կեաւ) China ware.
 Ա՛ւաղան (նի, նաւ) Urn.
 Ա՛տփոք (րոյ, րով) Urn.
 Ա՛նօթ (թոյ, թով) Vessel.
 Ա՛ման (նոյ, նով) Vessel.
 Հ՛ուր (հրոյ, հրով or հուրբ) Fire.
 Կրակ (կի, կաւ) Fire.
 Ա՛ծուխ (ծխոյ, ծխով) Coal.
 Ա՛ոխիւր (խրոյ, խրով) Ashes.
 Փայտ (տի, տիւ) Wood.
 Խուրճ (խրճոյ, խրճով) Faggot.
 Տրցակ (կի, կաւ) Faggot.
 Փուքք (փքոց, փքովք) Bellows.
 Թիակ (կի, կաւ) Shovel.
 Ա՛նեւիք (ւեաց, ւեօք) Tongs.
 Ծ՛մլառ (ռի, ռաւ) Match.
 Հ՛րահանք (նաց, նօք) Steel.
 Գայլախաղ (ղի, զիւ) Flint.
 Ա՛րեթ (թի, թիւ) Tinder.
 Ա՛ւցկիք (կեաց, կեօք) Tinder.

Բոյ (ցոյ , ցով) Flame .
 Ծուխ (ծխոյ , ծխով) Smoke .
 Չանձախարիթ (ըթի , ըթաւ) Soot .

Շամիր (փրոյ , փրով) Spit .
 Սան (նի , նիւ) Kettle .
 Սաթսայ (յի , յիւ) Kettle .
 Սանակալ (լի , լաւ) Trivet .
 Սոտանի (նւոյ , նեաւ) Trivet .
 Սահարայ (յի , յիւ) Gridiron .
 Սփոր (ըոյ , ըով) Pitcher .
 Վոյլ (դուլի , դուլիւ) Pail .
 Պուան (նի , նաւ) Rope .
 Պնիւ (նւոյ , նուով) Pulley .
 Խեցի (ցւոյ , ցեաւ) Earthen pan, pot .
 Խաղար (ըի , ըաւ) Earthen pan .
 Կնք (քի , քիւ) Earthen pan .
 Պոյան (պուտան , պուտամք) Pot .
 Վրդալ (լի , լիւ) Spoon .
 Սահան (նի , նաւ) Fork .
 Սանդ (դի , դիւ) Mortar .
 Լնկան (նի , նիւ) Mortar .
 Սանդիտոռն (ուին , ուամք) Pestle .
 Լեւլ , Broom .
 Չնջան (նի , նաւ) Rag .
 Տակառ (ուի , ոաւ) Butt .
 Տակառակ (կի , կաւ) Barrel .
 Շրջանակ (կի , կաւ) Hoop .
 Վինի (նւոյ , նուով) Wine .
 Վարեջուր (ջրոյ , ջրով) Beer .
 Վաղցու (լոյ , լով) Sweet wine .

- Բ**անալի (լւոյ , լեաւ) Key .
 Փականք (նաց , նօք) Key , lock .
 Լղիս (խի , խիւ) Lock .
 Կիգ (նգի , նգաւ) Bolt .
 Գռնահար (րի , րաւ) Knocker .
 Օանդակ (կի , կաւ) Bell .
 Զող (զոյ , զով) Bar .
 Սեամք (սեմոց , սեմովք) Threshold .
 Օղիսի (նւոյ , նեաւ) Hinge .

- Խ**ոտ (տոյ , տով) Hay .
 Վարսակ (կի , կաւ) Oats .
 Յարգ (դի , դիւ) Straw .
 Սուր (մերոյ , մերով) Manger .
 Բեփ (փոյ , փով) Bran .
 Բեռ (ուի , ոաւ) Nail .
 Կառք (ոաց , ոօք) Coach : waggon .
 Վայլ (լի , լիւ) Waggon ; cart .

- Վ**արդ (դի , դիւ) Rose .
 Յամիկ (մկի , մկաւ) Jessamin .
 Շահոքրամ (մի , միւ) Pink .
 Շուշան (նի , նաւ) Lily .
 Խնձորենի (նւոյ , նեաւ) Apple-tree .
 Տանձենի (նւոյ , նեաւ) Pear-tree .
 Չիթենի (նւոյ , նեաւ) Olive-tree .
 Տօսախ (խի , խիւ) Box : Box-tree .
 Կաղնի (նւոյ , նեաւ) Oak .
 Որթ (թոյ , թով) Vine .

- Վ**այսր (սեր , սերք) Emperor .
 Կնքնակալ (լի , լաւ) Emperor .
 Կայսրուհի (հւոյ , հեաւ) Empress .

- Լճբայ (յի , յիւ) King .
 Թաղաւոր (ըի , ըաւ) King .
 Թաղուհի (հւոյ , հեաւ) Queen .
 Լճբայուհի (հւոյ , հեաւ) Queen .
 Գշխոյ (յի , յիւ) Queen .
 Իշխան (նի , նաւ) Prince .
 Լճբայորդի (դւոյ , դւով) Prince .
 Դեսպան (նի , նաւ) Ambassador .
 Վաղաբապեա (տի , տաւ) Governor .
 Կառավար (ըի , ըաւ) Governor .

- Տ**պաղործ (ծի , ծաւ) Printer .
 Բժիշկ (ժշկի , ժշկաւ) Physician .
 Խիրբոյժ (բուժի , բուժիւ) Surgeon .
 Դեղավաճառ (ուի , ոաւ) Apothecary .
 Դեղագործ (ծի , ծաւ) Apothecary .
 Խարսավէր (վիրի , վիրաւ) Barber .
 Խափրիչ (ըի , ըաւ) Barber .
 Նացագործ (ծի , ծաւ) Baker .
 Կարկանդակագործ (ծի , ծաւ) Pastry-cook .
 Խափաճառ (ուի , ոաւ) Butcher .
 Պանդոկապեա (տի , տաւ) Innkeeper .
 Խանտուր (տրոյ , տրով) Innkeeper .
 Խճառական (նի , նաւ) Merchant .
 Դերձակ (կի , կաւ) Taylor .
 Կարուակ (կի , կաւ) Shoemaker .
 Պայտառ (ուի , ոաւ) Farrier .
 Թամբագործ (ծի , ծաւ) Sadler .
 Վանդակագործ (ծի , ծաւ) Engraver .
 Փորագրող (ըողի , ըողաւ) Engraver .
 Պատկերահան (նի , նաւ) Painter .
 Եկարիչ (ըի , ըաւ) Painter .

- Ասղնէգործ (ծի , ծաւ) Embroiderer .
 Հիւսն (սան , սամբ) Joiner .
 Որմագիր (գրի , գրաւ) Mason .
 Աղօրէպան (նի , նաւ) Miller .
 Լուացար կին , Washer-woman .
 Ծամագործ (ծի , ծաւ) Watchmaker .
 Ոսկերիչ (րչի , րչաւ) Goldsmith .
 Չեռնոցագործ (ծի , ծաւ) Glover .
 Խաղարկու (լի , լաւ) Player .
 Դերասան (նի , նաւ) Player .
 Երաժիշտ (ժշտի , ժշտաւ) Musician .
 Բեռնակիր (կրի , կրաւ) Porter .
 Արակագործ (ծի , ծաւ) Glazier .

 Աղախին (խնոյ , խնով) Maid-servant .
 Երաժիշտ (ժշտի , ժշտաւ) Maid-servant .
 Ազնուական (նի , նաւ) Gentleman .
 Սեպուհ (հոյ , հով) Gentleman .
 Խահարար (րի , րաւ) Cook .
 Ծառայ (ի , իւ) Servant .
 Խահակեր (րի , րաւ) Cook .
 Պարտիզպան (նի , նաւ) Gardener .
 Տէր (տեառն , տերամբ) Master .
 Սարժապետ (տի , տաւ) Master .
 Տիկին (կնոջ , կնաւ) Mistress .
 Սարժապետուհի (հւոյ , հեաւ) Mistress .

 Սոյր (կուրի , կուրաւ) Blind man .
 Օւչացու (լի , լաւ) Blind man .
 Խուլ (խլի , խլիւ) Deaf man .
 Համբ (մեր , մերբ) Dumb man .
 Գահիճ (հճի , հճաւ) Hangman .

- Ասարդ (դի, դաւ) Magician.
 Գիւթ (թի, թիւ) Magician.
 Ահուկ (հի, հաւ) Magician.

- Բազդ (դի, դիւ) Fortune.
 Հիւանդ (դի, դաւ) Sick man.
 Հիւանդութիւն (թեան, թեամբ) Sickness.
 Քերմն (ման, մամբ) Fever.
 Տէնդ (դի, դիւ) Fever.
 Աբբ (վիրաց, վիրօք) Wound.
 Արտակ (կի, կաւ) Box on the ear; cuff.
 Ահ (հո or հուան, հո or հումբ) Death.

- Արծուի (ւոյ, ւով) Eagle.
 Արծիւ (ւոյ, ւով) Eagle.
 Թռչուն (չոյ, չով) Bird.
 Գեղձանիկ (նկի, նկաւ) Canary-bird.
 Արտակ (կի, կաւ) Nightingale.
 Արեակ (եկի, եկաւ) Starling: blackbird.
 Տարմ (մի, միւ) Starling.
 Շնչողիկ (ղկան, զկամբ) Sparrow.
 Թռութակ (կի, կաւ) Parrot.
 Արիկ (կի, կաւ) Blackbird.
 Աղանի (նոյ, նով or նեաւ) Dove; pigeon.
 Տարակ (կի, կաւ) Turtle dove.

- Ըուն (չան, շամբ) Dog.
 Ատու (ւի, ւաւ) Cat.
 Առկն (մկան, մկամբ) Mouse.
 Ապիկ (պկի, պկաւ) Ape.
 Ախար (րի, րաւ) Sheep.
 Խոզ (դի, դաւ) Hog, swine.

- Բղուէս (ւիսու, ւիսու) Fox.
 Գայլ (լոյ, ւոյլ) Wolf.
 Յուլ (ցլու, ցլու) Bull.
 Չորի (ըւոյ, ըւոյլ) Mule.
 Ուղտ (տու, տու) Camel.
 Լսծ (ծի, ծիւ) Goat.
 Փիղ (փղի, փղաւ) Elephant.
 Լուիծ (ծու, ծու) Lion.
 Բնձառիւծ (ծու, ծու) Leopard.
 Մագր (գեր, գերբ) Tyger.
 Չի (ծիոյ, ծիոյլ) Horse.
 Երիւար (րի, րաւ) Horse.

- Գորան (տան, տամբ) Frog.
 Մողէս (ղեսի, ղեսաւ) Lizard.
 Խխուէնջն (խխնջի, խխնջաւ) Snail.
 Կողղինջ (ղնջի, ղնջաւ) Snail.
 Կարիճ (րճի, րճաւ) Scorpion.
 Սարդ (դի, դիւ) Spider.
 ()ձ (օճի, օճիւ) Serpent.
 Թիթեռն (թռան, թռամբ) Butterfly.
 Նանձ (ճի, ճիւ) Fly.
 Սժեղ (ղի, ղաւ) Gnat.
 Որդն (դան, դամբ) Worm.
 Ոջիւ (ջլոյ, ջլոյլ) Louse.
 Լու (ւոյ, ւոյլ) Flea.
 Մլուկն (մկան, մկամբ) Bug.
 Սըջիւն (ջման, ջմամբ) Ant.
 Արիայ (յի, յիւ) Tortoise.

- Նանապարհ (հի, հաւ) Road.
 Պողոտայ (յի, յիւ) Road.

- Գաշտ (տի , տաւ) Plain .
 Գաշտավայր (ըի , ըաւ) Plain .
 Հովիտ (վտի , վտաւ) Valley .
 Զոր (ըոյ , ըով) Valley .
 Ի եռուն (լէրին , լէրամբ) Mountain .
 Իլուր (լըոյ , լըով) Hill .
 Լ՛նտառ (աի , աաւ) Wood, forest .
 Օ՛առ (ոոյ , ոով) Tree .
 Ոստ (տոյ , տով) Branch .
 Լ՛րմտիք (տեաց , տեօք) Corn .
 Յորեան (էնոյ , էնով) Wheat: corn .
 Գարի (ըւոյ , ըւով) Barley .
 Լ՛մրոց (ցի , ցաւ) Castle .
 Սարգ (գի , գաւ) Meadow .
 Լիճ (լճի , լճաւ) Lake .
 Օ՛ովակ (կի , կաւ) Lake .
 Խրամ (մոյ , մով) Ditch .
 Լ՛ռու (լի , լաւ) Brook .
 Վտակ (կի , կաւ) Brook .
 Հեղեղատ (տի , տաւ) Torrent .
 Գետ (տոյ , տով) River .
 Կամուրջ (մըջի , մըջաւ) Bridge .
 Վարքայ (յի , յիւ) Bark .
 Նաւակ (կի , կաւ) Bark, boat .
 Վաղաք (քի , քաւ) City; town .
 Փողոց (ցի , ցաւ) Street .
 Տուն (տան , տամբ) House .
 Պալատ (տի or տան , տաւ or տամբ) Palace .
 Լ՛պարանք (նից , նօք) Palace .
 Եկեղեցի (ցւոյ , ցեաւ) Church .
 Օանգակատուն (տան , տամբ) Steeple .
 Սենաստան (նի , նաւ) Convent .

- Սանք (հաց, հօք) Convent.
 Հիւանդանոց (ցի, ցաւ) Hospital.
 Ընկեւանոց (ցի, ցաւ) Hospital.
 Սաճառանոց (ցի, ցաւ) Market.
 Տօնալաճառ (ռի, ռաւ) Fair.
 Արպակ (կի, կաւ) Shop.
 Սաքսատուն (տան, տամք) Custom-house.
 Բանտ (տի, տիւ) Prison.
 Հրապարակ (կի, կաւ) Place.
 Ըղբիւր (բեր, բերք or բերաւ) Fountain.

- Ոսկի (կւոյ, կւով) Gold.
 Ըրծաթ (թոյ, թով) Silver.
 Լրկաթ (թոյ, թով) Iron.
 Ապար (րի, րաւ) Lead.
 Պղինձ (ղնձոյ, զնձով) Brass: copper.
 Պղինձ խառնեալ ընդ անագի, Cast copper.
 Պղինձ փայլուն, Yellow brass.
 Ըրոյր (րուրի, րուրիւ) Yellow brass.
 Ընագ (գի, գաւ) Tin; pewter.
 Սնդիկ (դկի, դկաւ) Quicksilver.
 Սագնիս (սի, սաւ) Loadstone.
 Ծումք (ծծմքոյ, ծծմքով) Brimstone.
 Ասակի (կւոյ, կեաւ) Glass.

- Հայ (յոյ, յով) Armenian.
 Հայկազուն (զնոյ, զնով) Armenian.
 Ըրամեանք (եանց, եամքք) Armenians.
 Իտալացի (ցւոյ, ցւով) Italian.
 Պերմանացի (ցւոյ, ցւով) German.
 Պաղղիացի (ցւոյ, ցւով) Frenchman.
 Սպանիացի (ցւոյ, ցւով) Spaniard.

- Իռւսիտանիացի (ցւոյ , ցւով) Portuguese .
 Ինգղիացի (ցւոյ , ցւով) Englishman .
 Իռլանդացի (ցւոյ , ցւով) Irishman .
 Իլլովաթիացի (ցւոյ , ցւով) Scotchman .
 Հոլանդացի (ցւոյ , ցւով) Dutchman .
 Հելվէտիացի (ցւոյ , ցւով) Switzer .
 Սուեդացի (ցւոյ , ցւով) Swede .
 Պոլոնիացի (ցւոյ , ցւով) Polander .
 Հունգարացի (ցւոյ , ցւով) Hungarian .
 Տանէցի (ցւոյ , ցւով) Dane .
 Մելիտիանացի (ցւոյ , ցւով) Maltese .
 Տաճիկ (ճիկ , ճիաւ) Turk .
 Թուրք (քաց , քօք) Turks .

- Պատրիարդ (դի , դաւ) Patriarch .
 Հայրապետ (տի , տաւ) Patriarch .
 Եպիսկոպոս (սի , սաւ) Bishop .
 Վահանայ (յի , յիւ) Priest .
 Երէց (ըիցու , ըիցու) Priest .
 Սարկաւազ (դի , դաւ) Deacon .

A COLLECTION OF VERBS.

- Իւսանիլ (իմ , սայ) To learn, to study .
 Իւսանիլ 'ի բերան , to learn by heart .
 Ինթեռնուլ (ում , երցայ) to read .
 Գրել (եմ , եցի) to write .
 Ստորագրել (եմ , եցի) to sign, to subscribe .
 Ծալել (եմ , եցի) to fold up .
 Կնքել (եմ , եցի) to seal .
 Իւղղագրել (եմ , եցի) to correct .

- Եղծանել (եմ, ծի) to blot out.
 Թարգմանել (եմ, եցի) to translate.
 Սկսանիլ (իմ, սայ) to begin.
 Շարունակել (եմ, եցի) to go on.
 Ընարտել (եմ, եցի) to make an end.
 Ընել (եմ, արարի) to do, to make.
 Գիտել (եմ, տացի) to know.
 Ճանաչել (եմ, ծանեայ) to know.
 Օրել (եմ, եցի) to be able.
 Կարել (եմ, բացի) to be able.
 Կամիլ (իմ, մեցայ) to be willing.
 Զիշել (եմ, եցի) to remember.
 Զիշատակել (եմ, եցի) to remember.
 Մոռանալ (ամ, սացայ) to forget.

- Մտասանել (եմ, եցի) To pronounce.
 Ըսել (եմ, սացի) to say.
 Խօսիլ (իմ, սեցայ) to speak.
 Բարբառիլ (իմ, սեցայ) to speak.
 Շաղակբատել (եմ, եցի) to chat.
 Ըղաղակել (եմ, եցի) to cry out.
 Գոչել (եմ, եցի) to cry out.
 Բանալ (ամ, բացի) to open.
 Փակել (եմ, եցի) to shut.
 Ինել (եմ, եցի) to be silent.
 Կոչել (եմ, եցի) to call.
 Պատասխանել (եմ, եցի) to answer.

- Պասքել (եմ, եցի) To chew.
 Կլանել (եմ, կլայ) to swallow.
 չատանել (եմ, չատի) to cut.
 Կորել (եմ, եցի) to cut.

- Ղաշակել (եմ, եցի) to taste: to eat.
 Լուանալ (ամ, ացի) to rinse.
 Բմսկել (եմ, արբի) to drink.
 Թլտել (եմ, կերի or կերայ) to eat.
 Օոմսպահել (եմ, եցի) to fast.
 Լնել զնախաճաշիկ, to breakfast.
 Ղաշել (եմ, եցի) to dine.
 Բնթրել (եմ, եցի) to sup.
 Լքքենալ (ամ, եցայ) to fuddle one's self.
 Յադենալ (ամ, եցայ) to fill one's self.
 Վաղցնուլ (ում, ցեայ) to be hungry.
 Օարաւիլ (իմ, լեցայ) to be dry.
 Ենջել (եմ, եցի) to sleep.
 Նսկել (եմ, եցի) to watch.
 Նանդչիլ (իմ, գեայ) to rest.
 Ելրհել (եմ, եցի) to fall asleep.
 Երազել (եմ, եցի) to dream.
 Խորդալ (ամ, ացի) to snore.
 Օարթնուլ (ում, թեայ) to wake.
 Յաննել (եմ, յարեայ) to rise.
 Օգենուլ (ում, եցայ) to dress one's self.
 Երկանալ (ամ, կացայ) to undress one's self.
 Լրկանել զհողաթափսիւր, to put on one's shoes.

() իծաղիլ (իմ, ղեցայ) To laugh.

- Լալ (լամ, լացի) to weep.
 Լրտասուել (եմ, եցի) to weep.
 Նառաշել (եմ, եցի) to sigh.
 Նեծել (եմ, եցի) to sigh.
 Փռնգալ (ամ, ացի) to sneeze.

- Յօրանջեւ (եմ, եցի) to gape .
 Փչեւ (եմ, եցի) to blow .
 Շնչեւ (եմ, եցի) to blow .
 Սուլեւ (եմ, եցի) to whistle .
 Լսեւ (եմ, լուայ) to hearken .
 Տոտտեւ (եմ, եցի) to smell .
 Թքանեւ (եմ, Թքի) to spit .
 Վրանուլ (ում, նեցայ) to sweat .
 Խնչեւ (եմ, եցի) to blow one's nose .
 Յամաքեցուցանեւ (եմ, ցուցի) to dry .
 Դողալ (ամ, զացայ) to tremble .
 Սարսիլ (իմ, սեցայ) to tremble .
 Ունուլ (ում, նեցայ) to swell .
 Տաղալ (ամ, ացի) to cough .
 Տայիլ (իմ, յեցայ) to look .
 Տեսանեւ (եմ, տեսի) to look .
 Վերեւ (եմ, եցի) to scratch .
 Կտեւ or կտտեւ (եմ, եցի) to pinch .
 Խտտղեւ (եմ, եցի) to tickle .

- Սիրեւ (եմ, եցի) To love .**
 Գգուեւ (եմ, եցի) to caress .
 Բնգգրկեւ (եմ, եցի) to embrace .
 Տամբուրեւ (եմ, եցի) to kiss .
 Ողջունեւ (եմ, եցի) to salute .
 Ուսուցանեւ (եմ, սուցի) to teach .
 Մնուցանեւ (եմ, ուցի) to nourish .
 Պատժեւ (եմ, եցի) to chastise , to punish .
 Պատուհասեւ (եմ, եցի) to chastise .
 Չաղկեւ (եմ, եցի) to whip .
 Գովեւ (եմ, եցի) to praise .
 Պարսաւեւ (եմ, եցի) to blame .

- Տալ (տամ; ետու) to give .
 Եխտել (եմ, եցի) to deny .
 Ըրգելու (ում, գելի) to forbid .
 Ուրանալ (ամ, ացայ) to deny .
 Չարչարել (եմ, եցի) to use ill .
 Տարկանել (եմ, հարի) to beat .
 Ըտել (եմ, եցի) to hate .
 Ի բաց վարել (եմ, եցի) to drive .
 Երել (եմ, եցի) to pardon .
 Թողու (ում, թողի) to pardon .
 Վիճել (եմ, եցի) to dispute .
 Կազել (եմ, եցի) to dispute ; to quarrel .
 Չատազույել (եմ, եցի) to plead .
 Պաշտպանել (եմ, եցի) to protect .
 Թողու (ում, թողի) to forsake .
 Ի բանել (եմ, լքի) to forsake .
 ()բհնել (եմ, եցի) to bless .
 Ընիծանել (եմ, անիծի) to curse .
 Երգել (եմ, եցի) to sing .
 Կաբաւել (եմ, եցի) to dance .
 Կայթել (եմ, եցի) to leap .
 Իսանու (ում, տեայ) to leap .
 Խաղալ (ամ, ացի) to play .
 Տարկանել զկիթաւ , to play on the guitar .
 Խաղալ սուսերաւ , to fence .
 Խաղալ զթուղթ , to play at cards .
 Զաղթել (եմ, եցի) to win .
 Կորուսանել (եմ, բուսի) to lose .
 Խառնել (եմ, եցի) to shuffle .
 Վերացուցանել (եմ, ցուցի) to lift up .
 Ինդ խաղ առնել , to joke .
 Կատակել (եմ, եցի) to laugh at .

- Կանգնիլ (իմ, նեցայ) to stand up.
 Գարձուցանել (եմ, ցուցի) to turn.
 Գառնալ (ամ, դարձայ) to turn.
 Կալ (կամ, կացի) to stop.

- Գեղ մատուցանել, To give one physic.
 Բժշկել (եմ, եցի) to cure.
 Գարմանել (եմ, եցի) to cure.
 Լքակ հատանել, to let blood.
 Գեղ առնուլ, to take physic.
 Խաբրել (եմ, եցի) to purge.
 Պատել (եմ, եցի) to bind up.
 Հատանել (եմ, հատի) to cut.
 Խսել (եմ, եցի) to probe.
 Օննել (եմ, եցի) to examine.
 Հարցանել զգինն, to ask the price.
 Սակ արկանել, to haggle.
 Չափել (եմ, եցի) to measure.
 Գնել (եմ, եցի) to buy.
 Ըարել (եմ, եցի) to pay.
 Ստուցանել (եմ, տուցի) to offer, to bid.
 Սաճառել (եմ, եցի) to sell.
 Փոխ տալ, to lend.
 Փոխ առնուլ, to borrow.
 Գնել 'ի գրառ, to pawn.
 Խաբել (եմ, եցի) to cheat.
 Կեղեղել (եմ, եցի) to cheat.

- Լղթել (եմ, եցի) To pray.
 Լղել (եմ, եցի) to pray.
 Ընդունել (նիմ, ընկալայ) to receive.
 Լսել (եմ, լուայ) to hear.

- Վարդապետել (եմ, եցի) to preach .
 Օարդարել (եմ, եցի) to adorn .
 Սկրտել (եմ, եցի) to baptize .
 Վրոշմել (եմ, եցի) to confirm .
 Նարկանել զղանդակս , to ring the bells .
 Թաղել (եմ, եցի) to bury .
 Օռնր դնել , to kneel .
 Երթալ (ամ, չքայ) to go .
 Վնալ (ամ, ացի) to go .
 Կալ (ամ, կացի) to stand , to dwell .
 Ինակիլ (իմ, կեցայ) to stand , to dwell .
 Վալ (գամ, եկի) to come .
 Վառնալ անդրէն , to return .
 Սնալ (ամ, ացի) to stop , to stay .
 Վայլել (եմ, եցի) to walk .
 Ինթանալ (ամ, ացայ) to run .
 Օհետ երթալ , to follow .
 Փախչիլ (իմ, խեայ) to fly .
 Խոյս տալ , to escape .
 Օերծանիլ (իմ, ծայ) to escape .
 Սեկնիլ (իմ, նեցայ) to depart .
 Յառաջել (եմ, եցի) to advance .
 Յետս կալ , to stand back .
 Նեռանալ (ամ, ացայ) to be distant .
 Սերձե՛նալ (ամ, եցայ) to come near .
 Ինկանիլ (իմ, կայ) to fall down .
 Կործանիլ (իմ, նեցայ) to fall down .
 Վամանել (եմ, եցի) to arrive .
 Նասանել (եմ, հասի) to arrive .
 Նանդիպել (եմ, պեցայ) to meet .
 Վնալ ընդ առաջ , to go to meet .
 Ստանել (եմ, մտի) to go in .

- Ելանել (եմ, ելի) to go out: to go up.
 Իջանել (եմ, իջի) to go down.
 Իսզմիլ (իմ, մեցայ) to sit down.
 Իստիլ (իմ, նստայ) to sit down.
 Ըրջիլ (իմ, ջեցայ) to walk.
 Ընսպարել (եմ, եցի) to make haste.
 Փուժալ (ամ, այի) to make haste.

- Պործել (եմ, եցի) To work.
 չսլիլ (իմ, սլեցայ) to touch.
 Շօտիել (եմ, եցի) to touch, to handle.
 Իսպել (եմ, եցի) to tie, to bind.
 Լուծանել (եմ, լուծի) to untie.
 Ըրձակել (եմ, եցի) to untie.
 Թուլացուցանել (եմ, ցուցի) to let loose.
 Լնուլ (ում, աւի) to take.
 Պողանալ (ամ, ացայ) to steal away.
 Նաւաքել (եմ, եցի) to gather.
 Դողովել (եմ, եցի) to gather.
 Պատառել (եմ, եցի) to tear.
 Ինծայել (եմ, եցի) to present.
 Ինել (իմ, կալայ) to have: to hold.
 Եորտակել (եմ, եցի) to break.
 Թաքուցանել (եմ, գուցի) to hide.
 Ծածկել (եմ, եցի) to cover.
 Յայտնել (եմ, եցի) to discover.
 Ըտեղել (եմ, եցի) to dirty.
 Խաքրել (եմ, եցի) to cleanse.
 Խրքել (եմ, եցի) to cleanse.
 Շփել (եմ, եցի) to rub.
 Օգալ (ամ, այի) to feel.
 Յտել (եմ, եցի) to scratch.

- Խորհիլ (իմ, հեցայ) to think.
 Արթեւ (եմ, եցի) to think; to believe.
 Հաւատալ (ամ, տացի) to believe.
 Երկմտիլ (իմ, տեցայ) to doubt.
 Տարակուսիլ (իմ, սեցայ) to doubt.
 Երկբայիլ (իմ, յեցայ) to suspect.
 Ասկածիլ (իմ, ծեցայ) to suspect.
 Դիտել (եմ, եցի) to look; to observe; to take care.
 Օգուշանալ (ամ, ացայ) to take care.
 Երևակայել (եմ, եցի) to imagine.
 Հանկալ (ամ, ացի) to wish.
 Փափաքել (եմ, եցի) to wish.
 Հուսալ (ամ, ացայ) to hope.
 Երկնչիլ (իմ, կեայ) to fear.
 Ապահովել (եմ, եցի) to assure.
 Աճուել (եմ, եցի) to adjudge.
 Համառիլ (իմ, սեցայ) to be obstinate.
 Արտամտիլ (իմ, տեցայ) to fly into a passion.
 Այաղաղիլ (իմ, ղեցայ) to be appeased.
 Հանդարտիլ (իմ, տեցայ) to be appeased.
 Ախալիլ (իմ, լեցայ) to mistake.
 Հանցանել (եմ, յանցեայ) to mistake.
 Ախանձայոյլ լինել, to be jealous.

- Լիւարել (եմ, եցի) To paint, to draw.
 Վանդակել (եմ, եցի) to engrave.
 Գծադրել (եմ, եցի) to design.
 Ատուերագրել (եմ, եցի) to draw a sketch.
 Ասղնէգործել (եմ, եցի) to embroider.
 Ախոււածել (եմ, եցի) to enamel.
 Ասկէզոծել (եմ, եցի) to gild.

Բնդեւումը զանեւ (եմ, լուզի) to inlay .

Տպեւ (եմ, եցի) to print .

Տպագրեւ (եմ, եցի) to print .

Վազմեւ զգիրս , to bind a book .

Լշխատիւ (իմ, տեցայ) to labour .

Օջրաժողով լինեւ , to raise soldiers .

Խաղալ (ամ, ացի) to march .

Բանակիւ (իմ, կեցայ) to encamp .

Տալ սրատերազմ , to give battle .

Սպանանեւ (եմ, սպանի) to kill .

Վիրաւորեւ (եմ, եցի) to wound .

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԹՅԱՆ

EXERCISES

IN THE ARMENIAN LANGUAGE.

ԹՈՒՂԹ ԿՈՐՆԹԱՑԻՈՑՆ

ԱՌՍՈՒԻԲ ԱՌԱՔԵԱԼՆ ՊԱՒՂՈՍ .

(Գրեալ ըստ սուրբ աշուհն չայոյ՝ ՚ի Էպիստոլայի ընդ Ստեփանոս Երկուսի) :

1. Ստեփաննոս և որք ընդ նմա Լըրիցուներ, Գաբնոս, Լըբուլոս, (Սկոպիլոս և Վսինոն՝ առ Պաւղոս չայր մեր և Լեւտարանիչ, և հաւատարիմ Վարդապետ ՚ի Վրիստոս Յիսուս, ողջոյն :

2. Ըրք ոմանք երկու եկին ՚ի Կորնթոս՝ Սիմոն անուն և Կղէբոս, որք կործանեցին քաջ քաջ զոմանց հաւատս, հրապուրողս, և ապականեալ բանիւք .

3. յորոց բանից վերայ դու ինքնին պարտիս հասանել .

4. զի մեք ՚ի քէն ոչ երբէք լուաք զայն պիտի բանս . և ոչ յայլոցն առաքելոց .

5. այլ այսչափ գիտեմք՝ որ ինչ ՚ի քէն

1 Some M. S. S. have the title thus. Թուղթ Ստեփանոս Երկուսի առ Պաւղոս Առաքեալն ՚ի Կորնթացոց . *Epistle of Stephen the Elder to Paul the Apostle from the Corinthians .*

2 In the M. S. S. the marginal Verses published first by the Whistons are wanting .

THE EPISTLE OF THE CORINTHIANS

TO ST. PAUL THE APOSTLE ¹.

(*Found in the Armenian Bible as an Apocryphal writing.*)

² 1. **S**tephen, and the Elders with him—Dabnus, Eubulus, Theophilus and Xinon to Paul our Father and Evangelist and faithful Master in Jesus Christ, Health ³.

2. Two men have come to Corinth, Simon by name and Clebus ⁴, who vehemently disturb the faith of some with deceitful and corrupt words;

3. of which words thou should'st inform thyself:

4. for neither have we heard such words from thee, nor from the other apostles:

5. but we know only that what we have

³ In some M. S. S. we find. Երեյանիս՝ Եստեմոս, Եստեմոս, Թեոփիլոս, և Եստեմոս, առ Պաւլոս եղբայր, աշխատիչ. *The Elders Numenus, Eubulus, Theophilus, and Nomeson to Paul their brother, Health.*

⁴ Others read. Արտաստի ելիկ . . . և Կլոբեոս, որտաստի ելիկ ասլ ասլ. *There came certain men . . . and Clobeus, who vehemently shake.*

լուաք, և որ ինչ 'ի նոցանէն լուաք, հաստատուն պահեմք :

6. Բայց յայսմիկ յոյժ ողորմեցաւ Տէր, զի մինչ դձու իսկ մարմնով ընդ մեզ ես, միւսանգամ լուիցուք :

7. Ըրդ՝ կամ գրեա՛ գու առ մեզ, և կամ ինքնին դձու առ մեզ վաղվաղակի ե. կեսջիր .

8. մեք հաւատամք 'ի Տէր՝ թէ որպէս յայտնութիւն ցուցաւ թէ ոմնայ, և թէ փրկեաց զքեզ Տէր 'ի ձեռաց անօրինին :

9. Աւ են բանք մոլորութեան պղծոցն՝ զոր ասենն և ուսուցանենն, այսպէս :

10. Չէ՛ պարտ ասեն զՄարգարէսն ընդունել .

11. և ո՛չ Մատուած ասեն ամենակալ .

12. և ո՛չ ասեն յարութիւն մարմնոց մեռելոց .

13. և ո՛չ զմարդն ասեն, բնաւ ստեղծեալ Մատուծոյ .

14. և ո՛չ 'ի Կուսէն Մարիամայ ծնեալ առնեն զՀիսուս Վրիստոս մարմնովն .

15. և ո՛չ զաշխարհս արարած առնեն Մատուծոյ, այլ Հրեշտակի ուրումն :

1 Some M. S. S. have. Հաստատե 'ի Տէր եթէ այսպէս յայտնութիւն ցուցաւ, և նովա թիւեաց զեւ Տէր 'ի մեռաց անօրինին . We believe in the Lord, that his presence was made manifest, and by this hath the Lord delivered us

heard from thee and from them, we have kept firmly.

6. But in this chiefly has our Lord had compassion, that, whilst thou art yet with us in the flesh, we are again about to hear from thee.

7. Therefore do thou write to us, or come thyself amongst us quickly:

8. we believe in the Lord, that, as it was revealed to Theonas, he hath delivered thee from the hands of the unrighteous ¹.

9. But these are the sinful words of these impure men, for thus do they say and teach.

10. that it behoves not to admit the Prophets ²:

11. neither do they affirm the omnipotence of God.

12. neither do they affirm the resurrection of the flesh:

13. neither do they affirm that man was altogether created by God:

14. neither do they affirm that Jesus Christ was born in the flesh from the Virgin Mary:

15. neither do they affirm that the world was the work of God, but of some one of the Angels.

from the hands of the unrighteous.

² Some M. S. S. read. *Ἐπιτιμωμένοι τῶν προφητῶν. To read the Prophets.*

16. Արդ՝ փոյթ յանձին կալջիր հասա-
նել առ մեզ .

17. զի առանց գայթակղութեան կայցէ
քաղաքս Կորնթացւոց .

18. և նոցա յիմարութիւնն յայտ յանդի-
մանութեամբ ամենեցուն խայտառակեալ
մերժեցին : Աղջ լեր :

19. Առին , տարան զթուղթն Սարկա-
ւազք ՚ի քաղաքն Փիլիպեցւոց՝ թերեպտոս
և Տէքոս , զի իբրև առ զայն թուղթն Պաւ-
ղոս՝ թէպէտ և ինքն ՚ի կապանս էր վասն
Ստատոնիկեայ Ապոփոլանի կնոջ , իբրև մո-
ռանալ նմա զկապանս , և սուգ առնուլ նմա
վասն բանիցն զոր լուռ : և ասէ լալով ,
իբրև թէ լաւ էր ինձ եթէ վախճանեալ
էի՝ և ընդ Տեառն էի , քան թէ աստէն նո-
վին մարմնով , և զայնպիսի բանս և զաղէտս
լեւմ՝ զսուտ վարդապետութեան , զի տրտ-
մնութիւն ՚ի տրտմնութեան վերայ հասանէ
աւաղիկ : Ալ յայդչափ տառապանաց վե-
րայ կալ ՚ի կապանս , և տեսանել զայդ ա-
ղէտ տարակոյս , առ որս ընթացեալ սատա-
նայի և մենքենայից նորա , գործել հնարի
զչարիս : Ալ այսպէս բաղում չարչարանօք
առնէր Պաւղոս թղթոյն պատասխանի :

1 Some M. S. S. have . Արդ՝ ե՛ւրբայր , գոյն , անիին իւ-
ղիք . Therefore, Brother, do thou make haste .

2 Others read . Ո՛ւղ լեր ՚ի Տէր . Fare thee well in the
Lord .

3 Some M. S. S. have . Սարկաւազանս և թերեպտոս և Տէ-
քոս . The Deacons Therepus and Techus .

4 The Whistons have . ՚ի աստի փիլիպեցւոց . To the

16. Therefore do thou make haste ¹ to come amongst us :

17. that this city of the Corinthians may remain without scandal :

18. and that the folly of these men may be made manifest by an open refutation ; Fare thee well ² .

19. The Deacons Thereptus and Tichus ³ received and conveyed the epistle to the City of the Philippians ⁴ . When Paul received the epistle although he was then in chains on account of Statonice ⁵ the wife of Apofolanus ⁶ , yet as it were forgetting his bonds, he mourned over these words, and said weeping:—It were better for me to be dead, and with the Lord. For while I am in this body, and hear the wretched words of such false doctrine; behold, grief arises upon grief, and this trouble adds a weight to my chains, when I behold this calamity, and progress of the machinations of Satan, who searcheth to do wrong. — And thus with deep affliction Paul composed his reply to the epistle ⁷ .

city of Phoenicia . but in all the M. S. S. we find . 'Ἰ + α .
 2-2 Φιλιππησίους . *To the city of the Philippians* .

5 Others read . Ὑπὸ ἰσχυροῦ . *On account of Ono-*
tice .

6 Some M. S. S. have . Ὑπὸ ἰσχυροῦ . *of Apollophanus* .

7 In the text of this epistle there are some other variations in the words, but the sense is the same .

(Պատեալ յԱստուածաշունչն Հայոց՝ ՚ի Էբրգի
Անյայտից) :

1. Պաւղոս կալանաւոր Յիսուսի Վրիստոսի առ եղբարս Կորնթացիս , ՚ի բազում վրիպակէ աստի ողջոյն :

2. Աս ոչինչ կարի զարմացեալ եմ՝ եթէ այդչափ վաղվաղակի ընթանան հրապոյրք չարին :

3. Այլ զի Տէր Յիսուս վաղվաղակի աբասցէ զգալուստն իւր վասն այնորիկ՝ որ փոփոխեն և անարդէն զհրամանս նորս :

4. Այլ ես իսկզբանէ զայն ուսուցի ձեզ , որ ես ինքնին ընկալայ յառաջնոց Առաքելոցն , որ զամենայն ժամանակս ընդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիստոսի շրջէին :

5. Այլ արդ՝ ասեմ , զի Տէր Յիսուս Վրիստոս ՚ի Սարիամայ Կուակ ծնաւ , որ էր ՚ի զաւակէն Գաւթի ,

6. ըստ աւետեաց Հոգւոյն Սրբոյ , առ ՚ի Հօրէ ՚ի յերկնից առաքելոյ ՚ի նմա .

• 1 Some M. S. S. have this title . Պաւղոսի Թուղթ ՚ի բանակ առ Կորնթացւոց ընթերցմունք . Paul's Epistle from prison for the lesson of the Corinthians .

EPISTLE OF PAUL

TO THE CORINTHIANS ¹.

¶ *Found in the Armenian Bible as an Apocryphal writing .)*

1. Paul in bonds for Jesus Christ, disturbed by so many errors, ² to his Corinthian brethren Health.

2. I nothing marvel that the preachers of evil have made this progress.

3. For because the Lord Jesus is about to fulfil his coming, verily on this account do certain men pervert and despise his words.

4. But I verily, from the beginning have taught you that only which I myself received from the former Apostles, who always remained with the Lord Jesus Christ.

5. And I now say unto you that the Lord Jesus Christ was born of the Virgin Mary, who was of the seed of David,

6. according to the annunciation of the Holy Ghost, sent to her by our Father from heaven;

² Some M. S. S. read . 'Ի բազում խոցելոյ վերստինս՝
disturbed by various compunctions.

7. զի յաշխարհս միեւցի Յիսուս , և ազա-
տեացէ զամենայն մարմին իւրով մարմնովն .
զի զմեզ 'ի մեռելոց յարուսցէ .

8. որպէս եցոյց զանձն օրինակ :

9. Եւ զի յայտ լիցի զի մարդն 'ի հօրէ
ստեղծաւ ,

10. վասն այնորիկ մարդն 'ի կորստեանն
իւրում անխնդիր ոչ մնաց ,

11. այլ խնդրեցաւ , զի 'ի ձեռն որդե-
գրութեանն կենդանասցի :

12. Վրանզի Մատուած որ ամենայնի Տէրն
է , հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիստո-
սի . որ արար զերկինս և զերկիր , առաքեաց
նախ 'ի հրէայսն զՄարգարէսն .

13. զի 'ի մեղաց անտի նոցա զնոսա կոր-
զեացէ , և հանցէ յարգարութիւն իւր :

14. Օ ի կամէր նախ փրկել զտունն Իս-
րայէլի , բաշխեաց արկ նա յողոյ անտի 'ի
վերայ Մարգարէիցն .

15. որ զանմոլարն աստուածապաշտութիւն
և զճնունդն Վրիստոսի քարոզեացեն ժա-
մանակօք բազմօք :

16. Իսկ որ անօրէն իշխանն էր իբրև
աստուածանալ կամեցաւ , ձեռն արկանէր
'ի նոսա .

17. և զամենայն մարդիկ մեղօք կապէր .

18. քանզի և դատաստանք աշխարհի մեր-
ձեալ էին :

1 Others read. Չի աշխարհս միեւթարեացի Յիսուս .
That Jesus might comfort the world .

2 In some M. S. S. are find . անխտիր ոչ մնաց . is not
remained indifferent .

7. that Jesus might be introduced in the world, ¹ and deliver our flesh by his flesh, and that he might raise us from the dead; as

8. in this also he himself became the example.

9. That it might be made manifest that man was created by the Father,

10. he has not remained in perdition unsought ²,

11. but he is sought for, that he might be revived by adoption.

12. For God who is the Lord of all, the father of our Lord Jesus Christ; who made heaven and earth, sent first the Prophets to the Jews;

15. that he would absolve them from their sins, and bring them to his justice.

14. Because he wished to save first the house of Israel, he bestowed and poured forth his Spirit upon the Prophets;

15. that they should for a long time preach the worship of God, and the Nativity of Christ.

16. But he who was the prince of evil, when he wished to make himself God, laid his hand upon them,

17. and bound all men in sin ³.

18. Because the judgement of the world was approaching.

³ Some M. S. S. have. *ձեռն արկանէր • և զնոսս և զամենայն մարմին մեղք կապէր • laid his hand, and them and all body bound in sin.*

19. Աստուած ամենակալ իբրև արդարացուցանել կամեցաւ, և ոչ կամեցաւ խոտել զիւր ստեղծուածն,

20. իբրև ետես չարչարեալ, ողորմեցաւ.

21. և առաքեաց ՚ի վախճան ժամանակաց զՆոգին Սուրբ ՚ի Աոյսն, յառաջադոյն նկատեալ Սարգարէիւք:

22. Որ իբրև սրտի մտօք հաւատաց, եղև արժանի յղանալ և ծնանել զՏէր մեր Հիսուս Վրիստոս:

23. Օ ի կորստական մարմնոջն, որով հպարտացեալ յարգի լինէր չարն, նովին մարմնոջն կշտամբեալ յանդիմանեացի,

24. Թէ չէր իսկ Աստուած: Օ ի ՚ի մարմին անդր յիւր Հիսուս Վրիստոս կոչեաց և փրկեաց զկորստական մարմինն. և ճշգեաց զնոսա ՚ի կեանսն յաւիտենից ՚ի ձեռն հաւատոցն:

25. Օ ի արդարութեան տաճար սուրբ յիւր մարմին անդր լինելոց ժամանակացն սպարաստեցէ:

26. յոր և մեքն իբրև հաւատացաք, ազատեցաք:

27. Ապա գիտասջիք եթէ ոչ են նոքա որդիք արդարութեան, այլ բարկութեան.

28. զի զողորմութիւնն Աստուծոյ կարճեն յանձանց իւրեանց,

29. և ասեն եթէ ոչ են երկինք և երկիր

1 Some M. S. S. have . իբրև սուրբ մտօք հաւատաց .

19. But almighty God, when he willed to justify, was unwilling to abandon his creature ;

20. but when he saw his affliction , he had compassion upon him : and

21. at the end of the time he sent the Holy Ghost into the Virgin foretold by the Prophets .

22. Who believing readily , was made worthy to conceive, and bring forth our Lord Jesus Christ .

23. That from this perishable body in which the evil Spirit was glorified , he should be reprov'd, and manifested,

24. that he was not God . For Jesus Christ in his flesh had recalled and saved this perishable flesh, and drawn it into eternal life by faith .

25. Because in his body he should prepare a pure temple of justice for all ages ;

26. in whom we also when we believe are saved.

27. Therefore know ye that these men are not the children of justice, but the children of wrath:

28. who turn away from themselves the compassion of God,

29. who say that neither the heavens nor

believing with a pure heart.

և ամենայն արարածք՝ ձեռագործք Հօրն
ամենայնի :

30. Այլ նոքա անիծեալքն զօձին ուսումն
ունին .

31. բայց դուք՝ զօրութեամբն Աստուծոյ
'ի բաց մերժեցարուք 'ի նոցանէ . և զխոտոր
վարդապետութիւն նոցա 'ի ձէնջ 'ի բաց
հալածեցէք :

32. Օ 'ի ոչ էք դուք որդիք անհնազան
դութեան , այլ մանկունք սիրեցելոյն Ակե-
ղեցւոյ .

33. վասն որոյ ժամանակ յարութեան քա-
րողեցաւ ընդ ամենեւեան :

34. Բայց որ ասեն՝ չիք յարութիւն մարմ-
նոյ , նոքա իսկ չեն յառնելոց 'ի կեանսն
յաւիտենից ,

35. այլ 'ի դատապարտութիւն : Օ 'ի 'ի
դատաստան յարիցեն թերահաւատք մարմ-
նոք .

36. զի զմարմինն զոր ասեն թէ չիք յա-
րութիւն , նոցա մի լիցի յարութիւն . զի
այնպիսիքն 'ի յարութենէն ուրացեալք դը-
տանին :

37. Ասալ դուք արք Արնթացիք գիտէք
զցորենոյդ սերմանէ , և զայլոց սերմանաց .

38. զի հատ լոկ մերկ անկանի յերկիր . և
անդ 'ի խոնարհ նախ մեռանի .

1 Others read. Աստուծոյ Հօր ամենայնի . of God the
Father of all things.

2 In some M. S. S. are find. անիծեալք զանձինս նո-
զին . they curse themselves in this thing .

the earth were altogether works made by the hand of the Father of all things ¹.

30. But these cursed men ² have the doctrine of the Serpent.

31. But do ye by the power of God withdraw yourselves far from these, and expel from amongst you the doctrine of the wicked.

32. Because you are not children of disobedience ³ but the sons of the beloved Church.

33. And on this account the time of the resurrection is preached to all men.

34. Therefore they who affirm that there is no resurrection of the flesh, they indeed shall not be raised up to eternal life,

35. but to judgement and condemnation shall the unbeliever arise in the flesh:

36. For to that body which denies the resurrection of the body, shall be denied the resurrection, because such are found to refuse the resurrection.

37. But you also, Corinthians! have known from the seeds of wheat, and from other seeds;

38. that one grain falls ⁴ dry into the earth, and within it first dies;

³ Some M. S. S. read. *որդէք անհնազանդիցն*. children of disobedient.

⁴ In some M. S. S. are find. *զի հաստ մի ոչ մերկ անկանի յերկիր*. that one grain falls not dry into the earth.

39. և ապա յառնէ կամօքն Տեառն՝ զնոյն մարմինն զգեցեալ .

40. և ոչ եթէ լոկ մարմինն մեկին յառնէ, այլ քաղմնապատիկ տոհմականօք կանգնեալ օրհնի :

41. Այլ մեզ պարտ էր ոչ միայն ՚ի սեր մննաց անտի առակս ՚ի մէջ բերել, այլ ՚ի պատուական մարմնոց մարդկանէ :

42. Ղուք ինքնին գիտէք զձոյնսն որդի Ամթեայ .

43. վասն զի յամառեաց նա ՚ի քարոզելն Ղինուէացոց, ընկեցաւ ՚ի պորտ ձկանն զերիս արևս և զերիս գիշերս .

44. յետ երից առուրց լուաւ աղօթիցն որս Աստուած, և ած ՚ի վեր ՚ի ներքին անգընդոց անտի .

45. և ոչինչ ապականեցաւ մարմինն նորս, և ոչ արտեան մի կորացաւ .

46. որչափ ևս առաւել վասն ձեր թերս. հաւատք :

47. Եթէ հաւատասջիք դուք ՚ի Տէր Յիսուս Քրիստոս, յարուսցէ զձեզ որպէս ինքն յարեալ :

48. Օ ի եթէ ոսկերքն Աղիշէի մարգարէի ՚ի վերայ մեռելոյն անկեալ՝ յարուցին զմեռեալն ,

49. դուք որչափ ևս առաւել, որ ՚ի մար-

1. Some M. S. S. have. Այլ մեզ միայն ՚ի սերմանց անտի բերեալ ՚ի մէջ, այլ ՚ի պատուական մարմնոց մարդկան. But we have only produced from the seeds, but from the honorable body of men .

39. and afterwards rises again by the will of the Lord indued with the same body:

40. neither indeed does it arise the same simple body, but manifold, and filled with blessing.

41. But we must produce the example not only from seed, but from the honorable bodies of men ¹.

42. Ye also have known Jonas the son of Amittai; ²

43. because he delayed to preach to the Ninevites, he was swallowed up in the belly of a fish for three days, and three nights:

44. and after three days God heard his supplication, and brought him out from the deep abyss;

45. neither was any part of his body corrupted, neither was his eyebrow bent down ³;

46. and how much more for you, oh men of little faith!

47. If you believe in our Lord Jesus Christ, he will raise you up, even as he himself hath risen.

48. If the bones of Elisha the prophet falling upon the dead, revived the dead,

49. by how much more shall ye, who are

² Others read. *amittai* *son of Amittai*, the son of *Emathius*.

³ Some M. S. S. join. *nor did a hair of his body fall therefrom*.

մին և յարիւն և 'ի հոգին Վրիստոսի յե-
ցեալ էք, յայնմ աւուր յարիջիք ողջան-
դամք մարմնով:

50. Իսկ Նշիա մարգարէ զորդի այրւոյն
զիրկս արկ և յարոյց 'ի մեռելոց .

51. Որչափ ևս առաւել Յիսուս Վրիս-
տոս և զձեզ յարուսցէ յաւուրն յայնմիկ,
որպէս և ինքն իսկ յարեաւ 'ի մեռելոց ող-
ջանդամ մարմնով:

52. Ապա թէ այլ ինչ տարապարտուց ըն-
դունիք,

53. աշխատ ոք յայսմհետէ զիս մի արաս-
ցէ. զի ես զկապանս զայս յանձին իմում
կրեմ,

54. զի զՎրիստոս շահեցայց . և կտտա-
նաց մարմնոյս այսմիկ համբերեմ, զի յարու-
թեան մեռելոցն արժանի եղէց:

55. Ալ դուք իւրաքանչիւրք որպէս ըն-
կալարուք զօրէնսն 'ի ձեռաց երանելի Սար-
գարէիցն, և սրբոյ Աւետարանին՝ հաստա-
տուն կալ ջիք .

56. և վարձս ընկալ ջիք 'ի յարութեան
մեռելոց, զկեանսն յաւիտենից ժառանգես
ջիք:

57. Ապա եթէ թերեհաւատ ոք լինիցի
և յանցանիցէ, դատաստան անձին իւրում

1 Others read. Արդ՝ մի այլ ինչ տարապարտուց ըն-
դունիցիք. Ye shall not receive other things in vain.

2 Others finished here thus. Այսուհետև աշխատ ոք
զիս մի արասցէ. զի ես զչարչարանս Վրիստոսի 'ի մարմ-
նի իմում կրեմ: Հետոք Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիս-
տոսի ընդ հոգւոյդ ձերում կղբարք. Ամէն. Henceforth

supported by the flesh and the blood and the Spirit of Christ, arise again on that day, with a perfect body?

50. Elias the prophet embracing the widow's son raised him from the dead,

51. by how much more shall Jesus Christ revive you on that day with a perfect body, even as he himself hath risen?

52. But if ye receive other things vainly¹,

53. henceforth no one shall cause me to travail: for I bear on my body these bonds²,

54. to obtain Christ; and I suffer with patience these afflictions to become worthy of the resurrection of the dead.

55. And do each of you having received the law from the hands of the blessed Prophets and the holy Gospel³, firmly maintain it;

56. to the end that you may be rewarded in the resurrection of the dead and the possession of life eternal.

57. But if any of ye not believing shall trespass, he shall be judged with the mis-

no one can trouble me farther, for I bear in my body the sufferings of Christ. The grace of our Lord Jesus Christ, be with your spirit, my Brethren, Amen.

³ Others read. Ὁ ἅγιος Ἐὐαγγελιστὴς. *Of the holy Evangelist.*

նիւթէ ընդ չարագործսն , և ընդ այնոսիկ որ զայնպիսի առաջարկութիւն մոլորութեան մարդկան ունին , պատժին :

58. Օ ի նոքա ինքնին իսկ են ծնունդք իժից և կորիւնք օձից և քարբից :

59. Մերժեցարձք և ՚ի բայց մեկնեցարուք ՚ի նոցանէ զօրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիստոսի :

60. Եւ եղիցի ընդ ձեզ խաղաղութիւն և չնորհք անդրանկին սիրելւոյ . Ամէն :

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ Ք Հ Ա Յ Ո Յ

ՈՐՔ ԲԵՐԵՆ ԶԱՆՅՈՒԹԻՒՆ Ի ՆԱԽԸՆԹԱՅ
ԹՂԹՈՅԴ :

Եւ արդ գու տէս զինչ ասէն . թիւ ճաշակէք , Աստուածք լինիք . զպատճառսն ՚ի նոսա , և ՚ի ներքս յինքն զիշխանութիւնն կորզել ջանայր . զի զնոսա վրիպեցուցեալ՝ հանել ՚ի խոստմանցն հնարեացի . թերևս հնար լիցի նմա զնորա տեղին ժառանգել . որպէս և Առաքեալն Աստուծոյ՝ որ հմուտ և տեղեակ էր աստուածաբեր խորհրդոյն , քան զի և ասէ իսկ , թէ Անորէն իշխանն իբրև ապրտածունալն կամեցաւ , յեռն արխներ , և զամենայն մարդիկ մեղօք կապեր . զի իբրև զնա հա

1 Others join. Տեր ընդ ձեզ ամենեսին . Ամէն . Our

doers, and punished with these who have false belief.

58. Because such are the generations of vipers, and the children of dragons, and basilisks.

59. Drive far from amongst ye, and fly from such, with the aid of our Lord Jesus Christ.

60. And the peace and grace of the beloved Son be with you! Amen.

THE ARMENIAN AUTHORS

WHO RECITE THE FOREGOING LETTER.

By this may be perceived why the Demon said: *If ye eat, ye shall become Gods*: he suggested to them the motive, which was in fact his own dominion; because by excluding them from the benefit of the promise, he might usurp their abode in Paradise; and thus says the Apostle who was well instructed in the divine mystery: *When the prince of evil wished to make himself God, he laid his hand upon them, and bound all men in sin*: because after depriving our first parents of

Lord be upon ye all, Amen.

նեալ յայնմ բարեաց՝ ապա հնար լիցի նմա
զխոստացեալսն ըմբռնել :

¹ ՍԷ Վրիժոր Լ ռասաորէւ յԼ Գաթնանգեղոս :

² Որթողոքսական վերնադիտող քրիստոս
սաղգեստ՝ յախահարքն գումարեալք ՚ի Վի-
կիապոլիս՝ կանոնադրեցին երկակի հնգեակ
և եղակի քառեակ թուով միայն ՚ի սրբումն
Կոչարանին ընթեռնուլ թուղթս զաստուա-
ծաքարոզ առաքելոյն Պաւղոսի . և ՚ի նորա
պատում գրու թեանն զնոյն շարագրութիւն
վերառեալ է . իսկ բարեգրուատելին Վրի-
գոր զառ ՚ի Հարցն լռեալն , և ոչ մակա-
դրեալ ՚ի նոր թարգմանութիւնս , վկայա-
բանութեամբ ճառագրեաց , թէ՛ Լ անօրէն իշ-
խանն իբրև աստուածանալն կամեցաւ (ասէ առ-
տեալն) , զամենեւին ընդ մեղօք գրաւեաց . և այս
՚ի հնապատումն տառսն վերատառեալ է ,
այլ ոչ ՚ի նորապատում շարագրութեանն :

² Թէողորոս Վրաթենասոր ՚ի ճառն ընդդէմ
Սայրաֆոմեղոյն :

³ Որ շնորհ (սպաշխարութեան) ոչ ու-
նին որդիքն լուսոյ (անկեալ հրեշտակք) .
քանզի ամբարտաւանութեամբ կան ՚ի մոլ-
րումնն . որոց սխալանացն ճշգրիտ գիտու-
թիւնն՝ Լ ստուծոյ է . սակայն ամենայն ի-
րօք սխալականք են , յասելն՝ իսկզբանէ աստու-
նայ մեղանչէ . և ՚ի նոյն անզեղջք , և ՚ի մըր-
ցումն ընդ Լ ստուծոյ անդադար . որպէս
զրէ Լ աքեալն . Որ անօրէն իշխանն էր , իբրև

this pristine innocence, he might obtain the benefit of the promise .

¹ *St. Gregory Illuminator in the third Century in his Sermons .*

² **T**he orthodox Bishops and Patriarchs in the Council of Nice established that only fourteen Epistles of S. Paul should be read in divine Service; and in the new Copies we find it thus ordained . But the most praiseworthy Gregory testifying that, which the Fathers have not mentioned in the new Version , writes thus : *When the prince of evil (says the Apostle) wished to make himself God, he bound all men in sin: and this is written in the ancient Copies, but not in the more recent .*

² *D. Theodore Chrtkenavor in the seventh Century .*

³ **T**his grace (of repentance) the children of light (the fallen Angels) have not , because with pride they persist in their fault; the exact knowledge of their sin pertains to God, however they are all sinful, as it is written: *from the beginning the Devil sinned.* And in this he has persisted without repentance, and always at war with God as writes the Apostle: *When the prince of evil wi-*

աստուածանալ համեցաւ, յետն արհաներ, և զամէ
նայն Տարրիէ մեղօք հաղէր: Տեսանէ՞ս զմրցմունս
ընդ Մատուծոյ՝ ո՛չ վայրապար, այլ զիւր
պատիւն յափշտակել:

³ Երեսէս Լամբրոնացի 'ի Ճառն Լնատակ որդ.
առն:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԻՆՉ ԲԱՆԻ

ԸՆՏԻՐ ՀԵՂԻՆԱԿԱՅՆ ՀԱՅՈՑ:

Երեսէս:

Սինչև բնաւ ինչ էր՝ ասէն (Պարսից
քէշին դատողք), ոչ երկինք, և ոչ երկիր,
և ոչ այլ ինչ արարածք՝ որ յերկինս կամ
յերկրի, Օրուան ոմն անուն՝ որ Թարգ-
մանի Բախ, կամ Ժառ, զհազար ամ յաշտ
արար. զի Թերևս որդի մի լինիցի նմա, ու
բուժ անուն Արմիզդ, որ զերկինս և զերկիր,
և զամենայն որ 'ի նոսա՝ առնիցէ:

Եւ յետ հազար ամի յաշտ առնելոյ՝
սկսաւ ածել զմտաւ, ասէ. () Գո՛ւտ ինչ իցէ
յաշտս զոր առնեմ, և լինիցի՞ ինձ որդի Ար-
միզդ, եթէ 'ի զուր ինչ ջանայցեմ:

Եւ մինչդեռ նա զայս խորհէր, Արմիզդ
և Լըհմն յղացան յարգանդի մօր իւրեանց.
Արմիզդն 'ի յաշտն առնելոյ, և Լըհմն 'ի
յերկուանալոյ անտի:

Լպա իմացեալ Օրուանայ՝ ասէ. Երկոս
որդիք են յորովայնի անդ, որ ոք 'ի նոցանէ

shed to make himself God, he laid his hand upon them, and bound all men in sin. It is seen that this war with God, is not without cause, but to usurp his glory.

³ *St. Nierses Lampronensis in his Sermons in the twelfth Century.*

SOME PIECES

OF THE BEST ARMENIAN AUTHORS.

Esnacius. ⁴

(The authors of the Persian religion) say, that before the creation of heaven and earth and their creatures Zervanus existed, which being interpreted signifies *fortune*, or *glory*. He sacrificed a thousand years that a son might be born to him (named Hormistus) who should create heaven and earth and whatever in them is.

And after this sacrifice of a thousand years, he began thus to meditate: Will this sacrifice profit me? and produce my son Hormistus, or do I labour in vain?

And during this meditation, Hormistus and Harminus were conceived in the womb of their mother; Hormistus by sacrifice, but Harminus by doubt.

Zervanus being assured of the fact, said: There are twins in the womb, to the elder

վաղ առ իս հասցէ , զնա Թագաւոր արարից :

Եւ ծանուցեալ Որմիզի զխորհուրդս
հօրն՝ յայտնեաց Լւրհմենին , ասէ . Օրու-
ուան հայր մեր խորհեցաւ՝ Թէ որ 'ի մէնջ
վաղ առ նա երթիցէ , զնա Թագաւորե-
ցուցէ :

Եւ զայն լուեալ Լւրհմենին՝ ծակեաց զո-
րովայնն , և ել եկաց առաջի հօրն :

Եւ տեսեալ զնա Օրուանայ՝ ոչ գիտաց ,
եթէ ո՞ր որ իցէ . և հարցանէր , եթէ ո՞վ ես
դու : Եւ նա ասէ . Ես եմ որդին քո : Լսէ
ցնա Օրուան . Իմ որդին անուշահոտ և
լուսաւոր է , և դու խաւարին և ժանդա-
հոտ ես :

Եւ մինչդեռ նորա զայս ընդ միմեանս
խօսէին , ծնեալ Որմիզի 'ի ժամու իւրում
լուսաւոր և անուշահոտ՝ եկն եկաց առաջի
Օրուանայ :

Եւ տեսեալ զնա Օրուանայ՝ գիտաց ,
եթէ Որմիզ որդի նորա է՝ վասն որոյ ըզ-
յաշտն առնէր : Եւ առեալ զբարսմունսն՝
զոր 'ի ձեռին ունէր , որովք զյաշտն առ-
նէր , ետ ցՈրմիզ , և ասէ . Յայժմ ես
վասն քո յաշտ առնէի , յայսմհետէ դու վասն
իմ առնիցես :

Եւ 'ի տալ Օրուանայ զբարսմունսն
ցՈրմիզ , և յօրհնել զնա , մատուցեալ
Լւրհմենի առաջի Օրուանայ՝ ասէ ցնա .
Ոչ այնպէս ուխտեցեր , Թէ ո՞ր յերկուց
որդւոցն իմոց յառաջ առ իս հասցէ , զնա
Թագաւոր արարից :

shall the sovereignty be given.

But Hormistus having divined his father's determination, betrayed it to Harminus, saying: Our father Zeruanus is disposed to give the sovereignty to the elder of us two.

But Harminus hearing these words, came forth immediately, and presented himself to his father.

Having seen him Zeruanus knew not who he was, and said: Who art thou? he replied: I am thy son. But Zeruanus said: My son is bright and of a grateful odour, but thou dark and offensive.

But while they thus discoursed, Hormistus was born at this time, shining and sweet, and presented himself to Zeruanus.

And Zeruanus knew him to be Hormistus his son for whom he had sacrificed. And he gave the instruments with which he had sacrificed into the hands of Hormistus saying: With these I sacrificed for thee, henceforward do thou the same for me.

And Zeruanus held forth the instruments to Hormistus; and blessed him. But Harminus standing up before Zeruanus, said: Hast thou not vowed the kingdom to the elder born?

Եւ Օրուանն առ 'ի չջրելոյ զուխան՝
ասէ ց՝ Երջմնն . այ սուտ և չարագործ , տու-
եալ լիցի քեզ թագաւորութիւնն ինն հա-
զար ամի . և զՈրմիզդ 'ի վերայ քո արքայ
կացուցեալ . և յետ ինն հազար ամի Որմիզդ
թագաւորեսցէ . և զինչ կամիցի առնել ,
արասցէ :

Յայնժամ սկսան Որմիզդ և Երջմնն առ-
նել արարածս : Եւ ամենայն ինչ՝ զոր Որ-
միզդն առնէր , բարի էր և ուղիղ . և զոր
ինչ Երջմնն գործէր , չար էր և թիւր :

¹ Ի Բանն ընդդէմ աղանդոյն Սանիտեցոյ :

Խորեհայի : ²

Երչակ մեծ Երքայն Պարսից և Պար-
թեաց , որ և ազգաւ իսկ Պարթեա , ասու-
տամբել ասեն 'ի Սակեդոնացւոցն , և թա-
գաւորել 'ի վերայ ամենայն Երեւելից , և
Եսորեստանեայց . և սպանանել զԵստիո-
քոս թագաւոր 'ի Վինուէ , հնազանդեցու-
ցանել զամենայն տիեզերս ընդ ձեռամբ
իւրով :

Սա թագաւորեցուցանէ զեղբայր իւր զՍա-
ղարչակ 'ի վերայ աշխարհիս հայոց . սպանէ
իմն համարեալ այսպէս անշարժ իւրոյ թա-
գաւորութեանն լինել : Եւ քաղաք թագա-
ւորութեան տայ նմա զՍոքիւն . և սահ-
մանս հատանէ նմա զմասն ինչ յարեմտեայ
Եսորեոց , և զՊաղեստին , և զԵսիա , և
զամենայն միջերկրեայս , և զԹիտալիս . 'ի

Zeruanus who could not promise in vain, said to Harminus: Hence thou deceitful and malicious! the kingdom is thine for nine thousand years. But Hormistus I appoint over thee, and after nine thousand years he shall reign alone, and do what he wisheth.

Then began Hormistus and Harminus the creation. All things made from Hormistus, were good and right, but which Harminus made, was bad and wrong.

¹ *In his Discourse against the Manichians.*

Chorenensis. ²

Arsaces the great King of the Persians and Parthians is said with the Parthians to have revolted from the Macedonians, to have reigned over all Assyria and the East; and having slain the King Antiochus at Nineveh to have reduced the world under his dominion.

He appointed his brother Valarsaces King of Armenia, rightly deeming that his dominions would thus become more secure and consolidated; he bestowed upon him the royal of Nisibin, and assigned the limits of his territory, one part from the west of Syria, and Palestine and Asia and all the inland places and Thitalia from the Pontic sea to

ծովէն Պոնտոսի մինչև 'ի տեղին՝ ուր կա-
կաս յարեմտեանն յանդի ծով. և զՆորպա-
տական. » և այլ որչափ միտք քո և քաջու-
թիւն հասանեն. զի սահմանք քաջաց՝ ասէ,
զէնն իւրեանց. որքան հատանէ, այնքան
ունի » :

Սորա կարգեալ զիշխանութիւն իւր մե-
ծապէս, և հաստատեալ զթագաւորութիւնն
իւր՝ կամ եղև գիտել սորա, թէ՛ նյք, և
նրպիսի արք տիրեալ են 'ի վերայ աշխար-
հիս հայոց մինչև ցնա. զքաջաց արդեօք,
եթէ զվատաց անցեալ ունի զտեղի :

Եւ գտեալ զոմն Մարի Սարիբաս (կամ
Սարաբաս) կատինայ, այր ուշիմ և վարժ-
քաղղէացի և յոյն գրով, զոր յղէ առ մեծ
եղբայր իւր Մըշակ արժանի ընծայիւք,
բանալ նմա զգիւննն արքունի. և գրէ առ
նա ձև բանից օրինակ զայս :

» Մըշակ՝ թագաւոր երկրի և ծովու. որոյ
անձն և պատկեր, որպէս և է իսկ, մեր
Մստուածոց. իսկ բախտ և պատահումն՝ 'ի
վեր քան զամենայն թագաւորաց. և մտաց
լայնութիւն՝ որչափ երկնի 'ի վերայ երկրի.
Վազարչակ կրտսեր եղբայր քո, և նիզակա-
կից. որ 'ի քէն կարգեալ Մըբայ հայոց.
Ս'ղջ լեր ամենայն յաղթութեամբ :

Քանչի պատուէր ընկալայ 'ի քէն՝ քա-
ջութեան և իմաստութեան հոգ տանել,
ոչ երբէք անփոյթ արարեալ զքոյոյն խրա-
տու, այլ խնամ տարեալ հոգացայ ամենայ-

the spot where Caucasus ends in the western Ocean, and Atropatane, and "whatever else thy prudence or valour may acquire. For to the brave, he says, their arms are boundaries, what they win, they wear".

He, when he had completely tranquillized his kingdom, and established his power, desired to know, who and what sort of men had reigned before him over Armenia, and whether they were valiant or indolent.

Having chosen therefore a Syrian, Maribas (or Marabas) of Catina, a learned man, and very skilful in Chaldaic and Greek literature, he sent him to his brother Arsaces, with proper presents, to entreat him to permit the inspection of the royal Archives; and furnished him with letters of which the following is a specimen.

"To Arsaces King of Earth and Sea, whose form and image are like those of our Gods, but his fortune and fate above all Monarchs, and the greatness of his mind such as is the heaven above the earth; Valarsaces his younger brother and fellow-Soldier, appointed by him King of Armenia, sends Health and Victory in all things.

Since I received thy commands to cultivate valour and wisdom, I have never neglected this thine admonition; but have administered in all things with diligent care, to

նի՝ որչափ միտք և հասողութիւն բաւեցին :

Եւ այժմ՝ ՚ի քումմէ խնամակալութենէ զետեղեալ թագաւորութիւնս՝ խորհուրդ ՚ի մտի եդի գիտել, թէ ոյք ոմանք յառաջ քան զիս իցեն տիրեալ աշխարհիս հայոց . և ուստի՝ Վախարարութիւնքս՝ որ աստ կան :
 Օ ի ոչ կարգք ինչ լեալ աստ յայտնի , և ոչ Սեհենից պաշտամունք , և ոչ գլխաւորաց աշխարհիս առաջինն յայտնի է , և ոչ վերջինն , և ոչ այլ ինչ օրինաւոր . այլ խառն ՚ի խուռն ամենայն և վայրենի :

Սասն որոյ աղաչեմ զքո Տէրութիւնդ՝ հրամայես բանալ զգիւանդ արքունի ընդդէմ առնդ եկելոյ առաջի քոյոյ հզօր Տէրութեանդ . զի գտեալ զղձալին եղբօր քոյ և որդւոյ՝ բերցէ զստոյգն փութապէս . և զմեր հեշտութիւնն որ ՚ի կամակատարութենէ լեալ՝ քաջ գիտեմ խնդութիւն քեզ լեալ : Ո՛ղջ լեր երևելիդ բնակութեամբ ՚ի մէջ Ղիկի « :

Եւ ընկալեալ Մըշակայ մեծի զգիրն ՚ի ձեռաց Սարիբասայ Վատինայ՝ մեծաւ լըջմտութեամբ հրամայէ առաջի առնել նմա զՂիւանն արքունի՝ որ ՚ի Վինուէ . միանգամայն և ուրախացեալ այսպիսի միտս ունել եղբօր իւրոյ՝ որոյ զկէս թագաւորութեան իւրոյ հաւատացեալ էր :

Եւ խուզեալ սորա զամենայն մատեանսն՝ գտանէ մատեան մի հելլեն գրով . յորոյ վերայ էր՝ սսէ , վերնագիրն այսպէս :

the extent of my capacity and power.

Being delegated by thee to this kingdom, I have resolved to enquire what order of men ruled over Armenia before me, and what was the origin of these Satrapies around me. For neither indeed appears any regularity of things here whence it may be seen, what was the worship in the temples, or what was first or last done in this region, nor are there any certain laws, but all is confused and barbarous.

For which reason I pray thee, my Lord, that to this man, who will abide in the presence of thy Majesty the ingress of the royal Library may be permitted that he may acquire the knowledge of such things as thy brother and son desires, and return to us with the truth. And the pleasure which is to arise from the fulfilment of our wishes, we well know will be a joy to thee also. Farewell, oh thou illustrious dweller among the Gods!

When Arsaces the great had received these letters from Maribas of Catina, with the greatest alacrity he permitted him to search the royal Archives of Nineveh, rejoicing that his brother to whom he had committed the government of half his kingdom, was endued with such a disposition.

When Maribas therefore inspected the Manuscripts, he found a certain book, in the greek character, of which this is said to have been the title.

” Լ.յս մատեան հրամանաւ Լ.ղեքսանդրի
 ’ի Վաղղէացոց բարբառոյ փոխեալ ’ի
 Յոյնն . որ ունի զբուն հնոց և զնախնեացն
 բանս . որոյ սկիզբն լեալ ասէ զՕրուանն,
 և զՏիտանն, և զՎալետոսթէ . յորում
 և զիւրաքանչիւր ոք ’ի ծննդոց երից նախա-
 բարականացս այսոցիկ արանցս զարս անուա-
 նիս կարգաւ շարադասեալ՝ յիւրաքանչիւր
 տեղիս մինչև ցբազում ամս ” :

Յայսմ մատենէ Մարիբաս Վատինայ զմե-
 րոյ ազգիս միայն հանեալ զպատմութիւն
 հաւաստի՝ բերէ առ Լ.բքայ Վաղարշակ ’ի
 Մծբին՝ յոյն և ասորի գրով :

Օ որ առեալ . . . Վաղարշակ . . . առաջին
 իւրոյ գանձուն համարելով՝ դնէր յարբու-
 նիսն ’ի սահեատի մեծաւ զգուշութեամբ .
 և զմասն ինչ ’ի յարձանի հրամայէ գրոյմել :

Յորմէ մեր հաւաստի ’ի վերայ հասեալ
 կարգի զբուցացս՝ երկրորդեմք այժմ քոյ
 հարցասիրութեանդ, ձգելով զմեր բնիկ նա-
 խարարութիւնս մինչև ց՝ Վաղղէացոց Մար-
 դանապալայ՝ և ևս մօտագոյն :

² Վ. Պատմութեան հայոց :

Լ. ամբրոնացի : ³

Լ. յայնժամ իբրև զփեսայ շքեղազար-
 դեալ՝ էր տեսանել զձեմեալն յառագաստ
 իւր զՎրիստոս : Չայն արձակէր քաղցր՝
 առ Վոյսն ողջախոհ . ” Բնդարձակեա՛ զտեղի

” This Volume was translated from the chaldaic language into greek, by order of Alexander , and contains the authentic history of the Antients and our Ancestors, who are said to commence with Zeruanus, Titan, and Apetosthes; in this book each of these three celebrated men and their posterity are registered in order each in his proper place for many years “ .

From this volume Maribas of Catina conveyed to king Valarsaces then in the city of Nisibin the history of our Nation faithfully compiled and written in syriac and greek .

When . . . Valarsaces had received this Manuscript ... esteeming it amongst his chief treasures, he directed the volume to be diligently preserved, and ordered a portion of it's contents to be engraven on a column .

Which narrative, we having verified the series of our facts, are now about to repeat at thy command, and to trace back our early government to the Chaldean Sardanapalus, and even beyond.

² *In his Armenian History .*

Lampronensis . ³

It was beautiful then to behold Christ as a bridegroom nobly adorned for the nuptial chamber, who spake with a soft voice to his most pure beloved: ” Enlarge the place of thy

խորանի քո և զսրահից քոց , կանդնեա՛ , մի
խնայեր . երկայնեա՛ զապաւանդակս քո , հաս-
տատեա՛ զցիցս քո . յաջ և յահեակ [Թռու-
ջիւր . և զաւակ քո զՀեթանոսս Ժառանգես .
ցէ . և զքաղաքս աւերեալս 'ի Առասպաշտիցն
շինեսցես : Ա՛ր՛ ասէ , երկնչիւր , [Թէ մինչև
ցայժմ՝ նոքօք յամօթ արարի զքեզ . զի երդ-
ուայ , և ոչ ևս զղջացայց 'ի քեզ բնակել
հաճութեամբ՝ որ ես հանդիստ իմ յաւի-
տեանս յաւիտենից » :

Յայնժամ՝ որ վարանէրն գաղտնի՝ սկզբ-
նաչարն [Թչնամին , ծանուցեալ՝ [Թէ մեքե-
նայքն իւր խայտառակեցան , տիեզերք աս-
տուածսպաշտութեամբ ծաղկեցան , պատ-
րեալքն դարձեալ փրկեցան , Ժառանգորդք
դրախտին 'ի հայրենիսն փութացան , երկ-
րաքարչ հեշտութիւնն տեղի ետ , և երկ-
նային սրբութիւնն պայծառացաւ , գործի
ատելութեանն խորտակեցաւ , և պտուղ
սիրոյն սկսաւ բազմանալ , յոյս ամենեցուն
'ի ստորնայնոցս վերացաւ , և յերկնային
կայանն հանգեաւ՝ արտաքս սողէր յորջէն
չարութեան , իբրև զառիւծ գոչելով շր-
ջէր , բացեալ զկոկորդ չարութեանն՝ ջա-
նացեալ առ 'ի կլանել զԱյկեղեցին փրկեալ
Վրիստոսիւ :

³ Յարէնաբանոս-Լեւոնն :

tent, and of thy porch; spare not, plant it, lengthen thy cords, and strengthen thy stakes; for thou shalt break forth on the right hand and on the left, and thy seed shall inherit the Gentiles, and thou shalt renew the ruined cities of the Idolaters. Fear not, though till now by means of these I have covered thee with confusion. For I swear, that I shall never repent to make my abode of pleasure with thee who art my repose for ever and ever”.

Then the first Enemy, in ambush for his prey, perceiving that his snares were discovered, and that the worship of God flourished throughout the world, observing that those who had been deceived were redeemed, and that the inheritors of Paradise returned to their country, that the celestial holiness poured forth it's glory, that the instrument of hatred being broken, the fruits of charity began to multiply themselves, and the hope of all no longer turned to the earth, ascended to the heavenly abodes, forth from the cave of his malice he issued like the lion roaring in his anger, and roamed about with open and insatiate jaws, to devour the Church recovered by Christ.

³ *In his Synodical oration.*

An Armenian Verse ;

Վհարահարահար՝ զաչացու ,
Եի հարկաներ՝ դու ազդու .
Օի ընդ ձայն քո՝ 'ի լալոյ ,
Կորեալ սիրտ իմ՝ ընդ լուսոյ :

Cease, Minstrel blind, thy mournful lay,
In silence from my door depart ;
Thy plaintive notes have stol'n away,
With tears my sight, with grief my heart.

ՏԵՏԸՆՏԻՐ ՏԵՒԵՒՈՒՄՆ

ԲԱՆԻՑ ՀԵՂԻՆԱԿԱՑՆ ՀԱՅՈՑ.

SELECT PIECES

FROM THE ARMENIAN WRITERS.

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ, GREGORY ILLUMINATOR

in the third Century.

Եւ տեսցեն մեղաւորք զփառս արդարոց,
և կորացեալ հաշեցին 'ի տխրանսն և յա-
մօթն յաւիտենական. որ յերկրի աստ մեծ
գոլ զինքեանս քան զարդարսն համարեալ՝
հպարտութիւնն ոչ թողացուցանէր տեսա-
նել զինչ արդարքն իցեն, և զինչ մեղա-
ւորքն. բայց զկնի վճարելոյն՝ երևի արդա-
րոց փառքն, և մեղաւորաց ամօթն յաւիտե-
նից: Եւ այս յայտնի է, զի ոչ տոհմից փա-
ռաւորութիւն փառաւոր առնէ զոք առ
Մատուած, այլ առաքինութեան բարետոհ-
մութիւն: Օյի 'ի հայս ոչինչ մեծագոյն և
'ի Պարսս՝ քան զՄ. ըշակունեաց տոհմն, որ
և յՄ. բրահամէ սերեցան աստ, նաև ամե-
նայն ազգք և թագաւորք երկրի՝ ըստ ան-
տուտ բանին Տեառն ամենեցուն: Եւ յԵՒԵՍԵՒՄԻՆ

նչ զգաստացին 'ի բարիս , աւելի պատու-
հաս ընկալցին 'ի Տեառնէ : Յաճախապարտմ .
Երե . . 236 .

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ , AGATHANGELUS .

in fourth Century .

Բացցուք զթանդարական վաճառս հան-
թից , վաճառեսցուք լսելեաց զգիւտս աշ-
խատութեան մերոյ՝ առնուլ զունկնդրու-
թիւն , և տալ զպատմութիւն . մանաւանդ
վասն քոյոյ հրամանիդ՝ Վաջ արանց ,
Տրդատ արքայ հայոց Սեծաց : Բերեալ
զահ վաճառին աշխարհի շինութեան՝ քեզ
'ի գանձ յաւելուցուք 'ի մերոց ծովակուտակ
նաւաստեացս : Յառաջաբան . Պարմ :

Հրաման տայր ընդ կողմանս կողմանս
դեսպանս արձակել , հրովարտակս առնել ,
յեթն բազինս մեհենիցն ուխտաւոր լի-
նել պատկերաց կռոց Վիցն պաշտաման ,
սպիտակ ցլուք և սպիտակ նոխազօք , սպի-
տակ ձիովք և սպիտակ ջորովք , սսկեղէն
և արծաթեղէն զարդուք , և վերջաւորս
փողփողեալս , նշանակապ պալարակապ մե-
տաքսիւքն , և ոսկովք պսակօք , և արծաթի
զոհարանօքն՝ յանօթս ցանկալիս , ակամբք
պատուականօք , ոսկովք և արծաթովք , 'ի
հանդերձս պայծառս , և 'ի զարդս գեղե-
ցիկս՝ զիւր ազգին Մըշակունեաց զհայրե-
նեաց տեղիսն մեծարէր : Երե . . 4 .

Եւ 'ի տեղեաց տեղեաց 'ի սահմանացն

Հայոց՝ հրամանն տայր Թագաւորն Տրդատ ,
 յիւրոց իշխանութեանցն յաշխարհաց և ՚ի
 գաւառաց՝ բազմութեան մատաղ մանկուոյ
 ածել արուեստ դպրութեան , և կարգել
 ՚ի վերայ հաւատարիմ վարդապետս . առաւել
 զազգս պղծագործ Վրմացն զմանկունս
 նոցա ՚ի նոյն ժողովեալ դումարել դասս
 դասս յարժանաւոր տեղիս , և դարման ռոճկաց
 կարգեաց : Ալ զնոսա յերկուս բաժանեալ՝
 զոմանս յԱսորի դպրութիւն կարգել ,
 և զոմանս ՚ի հելլեն . որով անդէն
 յական Թօթափել՝ վայրենամիտ և դատարկասունքն ,
 և անամնաբարոյ սշխարհաբռնակքն
 վաղվաղակի մարգարէագէտք , և առաքելաժանութք
 և աւետարանաժառանգք լինէին , և ամենայն
 աւանդելոցն Վստուծոյ ոչ իւրիք անտեղեակք : Արե՞ս . 374 .

Վպա յետ այսպիսի գործոց՝ առաւել
 պայծառագոյն վարդապետութիւն սկսեալ
 երանելոյն Վրիգորի ՚ի ձառս յաճախագոյնս ,
 գժուարապատումս , առակս խորիմացս ,
 գիւրալուրս , բազմագիրս , շնորհագիրս ,
 յարգարեալս ՚ի զօրութեանէ և ՚ի հիւթոց
 գրոց մարգարէականաց , լի ամենայն
 ձաշակօք կարգեալս և յօրինեալս աւետարանական
 հաւատոցն ճշմարտութեան . յորս բազում
 նմանութիւնս և օրինակս ՚ի յանցաւորաց
 աստի՛ առաւել վասն յարութեան յուսոյն՝
 առ ՚ի հանդերձեալն յորդորել . զի
 հեշտրնկալ և գիւրահաս տխմարագունիցն
 և մարմնաւոր իրօք զբաղելոցն լիցին՝
 առ ՚ի սԹափել , զուարթացուցանել ,

զօրացուցանել, և հաստահիմն առ խոստացեալ աւետիսն քաջալերել: Արեւ. 394.

ԶԵՆՈԲ, ZENOBIUS.

in the fourth Century.

Օարմանալի էր տեսիլ նոցա (պաշտօնէիցն Վիսանեայ և Վեմետրեայ կռօցն.) քանզի սեաւք էին, գիսաւորք, և զազրատեաք. զի ցեղով հնդիկք էին: Օի և կրօնոցն պատճառ՝ որ յայսմ վայրի էր շինեալ, այս է. Վեմետր և Վիսանէ իշխանք էին հնդկաց, և եղբարք. և զգաւ իմն գործեալ էր նոցա Վինաքսեայ արքային իւրեանց. զոր իրազեկ եղեալ՝ առաքէ զօր զհետ նոցա, կամ սպանանել, կամ յերկրէն հալածական առնել: Իսկ նոցա լուեալք՝ մագապուրծ անկան առ Թադաւորն Սաղարշակ: Աւ նա ետ նոցա զգաւառն Տարօնոյ իշխանութեամբ՝ զոր ինքեանք շինեցին, կռչելով զանուն նորա Սիշապ: Որք եկին յԱշտիշատ, և կանգնեցին զկուռսն զայնոսիկ՝ յանուն կռօցն, զոր ՚ի հնդիկս սաշտէին: Աւ յետ Ժե ամաց սպան Թադաւորն զերկոսին եղբարսն՝ ոչ գիտեմ վասն էր. և ետ զիշխանութիւնն երից որդւոց նոցա՝ Աուառայ, Սեղտեայ, և հոռենայ: Աուառս շինեաց զաւանն Աուառայ՝ յանուն իւր: Աւ Սեղտէս շինեաց ՚ի դաշտի անդ զաւան, և կռչեաց զանուն նորա Սեղտի: Իսկ հոռեան շինեաց իւր զաւան ՚ի գաւա

ւին Պալունեաց, և կոչեաց զանուն նորա
 Հոռեանս: Եւ յետ ժամանակի զխորհուրդ
 'ի մէջ առեալ երիցն՝ ելին 'ի լեառն Վար-
 քեայ, և գտին զայն տեղին բարեբախտ և
 գեղեցիկ. որոյ ընդարձակութիւն էր, և
 հովասուն, խոտոյ և փայտի առատածեռն.
 և շինեցին անդ դաստակերտ, և կանգնե-
 ցին զերկուս կուռսն. զմին յանուն Վիսա-
 նէ, և զմիւսն յանուն Վեմետրեայ. և ե-
 տուննոցա 'ի սպասաւորութիւն զազգն իւր-
 եանց: Վիսանէ զի գիպաւոր էր, վասն այ-
 նորիկ պաշտօնեայք նորա զգէս էին թու-
 ղեալք. զոր հրամայեաց իշխանն կտրել:
 Եւ ազգն այն՝ յորժամ յետոյ դարձան 'ի
 Վրիստոս, չէին կատարեալք 'ի հաւատն.
 և զհարցն իւրեանց չիշխէին յայտնի ունել.
 վասն որոյ խաբէութեամբ զայս հնարեցան,
 զճամ միայն թողուլ 'ի գլուխս իւրեանց.
 զի զայն տեսեալք՝ յիշեսցեն զպաշտօն պղծ-
 ծութեան իւրեանց: Պարմ.

ԲՈՒԶԱՆԴ, BYSANTIUS.

in the fourth Century.

Իբրև չորան տարան յերկիրն Պարսից
 զամենայն գերութիւնն Հայոց. և զՕուիթ
 Լըրէց Լըրտաշատ քաղաքի ունէին կապանօք
 առաջի թագաւորին Պարսից Շապուհ: Եւ
 նայէր թագաւորն Շապուհ, և տեսնէր
 զերէցն Օուիթ՝ այր բարձր և անճնեայ,
 և 'ի տիոց մանուկ. և հերք գլխոյն արևո.

րեալ էին . այլ մորուքն դեռ տակաւին սեաւ
 ևս կային : Ապա յորժամ զսուաջինն խօսել
 սկսաւ , ասէ . Տեսանէ՞ք զառնդ զայդր զա-
 րութիւնն . քանզի 'ի հերաց այտի երևի ,
 թէ կախարդ է . զի հերքն սպիտակ են ,
 և մորուքն սեաւ : Իսկ Արեց տուեալ պա-
 տասխանի՝ ասէ , թէ քեզ պէտ իցէ՝ այլ
 զինչ կամիս խօսել և առնել , խօսեաց . այլ
 վասն այդորիկ գիտեա՛ , զի յիրաւունս սպի-
 տակացեալ են նախ հերքս . զի բազում ա-
 ւուրբք երէց են՝ գոնեայ հնդետասան ամօք
 քան զմորուսս նախարոյս են : Պարմ . երէս .
 264 .

Ե ԶՆ Ի 4 , ESNACIUS .

in fifth Century .

Նայեցեալ (Պարսից քեշահարկատքն)
 յազգն Արիական՝ թէ իգասեր էր , ըստ
 նմին նորին մեղկ բարուցն նմա օրէնս (կցկը-
 ցեցին) . զի յորժամ զԱստուածոցն իւրեանց
 լիցեն , թէ յանարժան խառնակութիւնս
 մտաբերեցին , և նոքա նոցին նմանեալք՝
 զնոյն անառակութիւնս անխտիր դործե-
 ցեն : Արէս . 109 .

Նեթանոսութեան սկիզբն 'ի Սերուքայ
 ժամանակաց անտի եղև . զի որ լաւ ոք ե-
 կեալ յաշխարհ մեռանէր , վասն յիշատակի
 քաջութեան՝ զպատկերն երանդօք 'ի նկա-
 րու հանէին . և անտի ուսեալ տխմարաց՝
 տակաւ 'ի պաշտօն առնուին : Ալ կուոյ դրօ .

չելոց հանդամանք առ թխարայիւ հարբ Մ. Բ. րահամու : Այլ անտի իւրաքանչիւր ոք իւրով արուեստիւ զնոյն դրօշէր . դարբինն դարբնութեամբ, և հիւսնն հիւսնութեամբ, արծաթագործն և պղնձագործ, և քարակոփ և բրուտ՝ իւրաքանչիւր արուեստիւ : Այլ անտի կարգեալ հասանէր Աշգիպտացիս, և 'ի Ռաբելոնացիս, և 'ի Փոխեղացիս, և 'ի Փիւնիկեցիս գործ դրօշագործութեան և խորհուրդք նորին : Այլ ապա 'ի Հելլենս՝ առ Արոպեաւն . և ևս յետոյ առաւել աստիք առ Արոնաւն, և Ռէաւ, և Գիաւ, և Մսրոզոնիւ, և առ այլովք բազմօք՝ զորս մի ըստ միոջէ Մստուածս անուանէին : Այլ Հելլենք կոչին Յոյնք յառնէ միոջէ՝ որում Հելլինոս անուն էր Այլադացւոց աշխարհին : Բայց այլք ասեն, եթէ 'ի ձիթենւոյն՝ որ յԱթէնս բուսաւ իւրովի . վասն զի Ձիթենի Յունարէն Ալէա կոչի : Բայց Յոյնք 'ի Յաւանայ՝ որ էր մի յառաջնորդաց աշտարակագործութեանն . վասն որոյ Սեբոսս ամենեքին կոչին՝ յաղագս բարբառոյն բաժանելոյ . քանզի բաժանումն Յունարէն Սեբիսմոս կոչի : Արէ՝ 188-189.

ԿՈՐԻՒՆ, CORION.

in fifth Century.

Յետ այնորիկ ուշ եղեալ երկոցունց երանելեացն (Սահակայ և Սեսրովայ) զիւրեանց ազգին զգարութիւնն առաւել յար-

գել և գիւրացուցանել՝ ձեռն 'ի գործ ար-
 կանէր 'ի Թարգմանել և 'ի գրել Սեծն Ի-
 սահակ՝ ըստ յառաջագոյն սովորութեանն ,
 Որոց դարձեալ գէպ լինէր եղբարս երկուս
 յԱշակերտացն յուղարկել 'ի կողմանս Սոր-
 ւոց 'ի քաղաքն Եդեսացոց , զՅովսէփ՝ զոր
 'ի վերոյն յիշեցաք , և երկրորդն Եղնիկ ա-
 նուն՝ յԱյրարատեան դաւառէն 'ի Վողբ
 գեղջէ . զի Սորահան բարբառոյն զնոցին
 Հարցն սրբոց զաւանդութիւնս Հայերէն
 գրեալս դարձուցէն : Իսկ Թարգմանչացն
 հասեալ՝ ուր առաքեցանն , և կատարեալ
 զհրամանսն , և առ սլատուական Հարսն
 առաքեալ՝ անցեալ գնային 'ի կողմանս Յու-
 նաց : Ուր և ուսեալք և տեղեկացեալք՝
 Թարգմանիչս կարգէին ըստ Հելլենական
 լեզուին : Եւս յետ Ժամանակի ինչ ընդ-
 մէջ անցելոյ՝ գէպ լինէր սմանց եղբարց 'ի
 Հայաստան աշխարհէս դիմել իջանել 'ի կող-
 մանս Յունաց , որ և Վեոնդէոս առաջնոյն
 անուն էր , և երկրորդն Վորիւնս . և մա-
 տուցեալ յարէին Եղնիկն իբրև առ ընտե-
 լագոյն սննդակից 'ի Վոստանդիական քա-
 ղաքին . և անդ միաբանութեամբ հողևոր
 պիտոյիցն զխնդիրն վճարէին : Որոյ յետ այ-
 նորիկ՝ հաստատուն օրինակօք Ստուածա-
 տուր գրոցն , և բազում շնորհագիր Հարց
 յետ այնր աւանդութեամբք , և Վիկիա-
 կան , և Եփեսոսական կանոնօք գային երե-
 լելով յաշխարհին Հայոց . և առաջի գնէին
 Հարցն զբերեալ Վտակարանսն Եկեղեցոյ
 սրբոյ : Իսկ երանելոյն Սահակայ զԵկե-

ղեցական գրոց գումարութիւնն կանխաւ
 Յունական բարբառոյն 'ի Հայերէն դար-
 ձուցեալ, և բազում ևս զՀայրապետաց սրբ-
 բոց զճշմարիտ զիմաստութիւնն, գարձեալ
 յետ այնորիկ առեալ հանդերձ Ազնակաւ
 զյառաջագոյն զյանկարծագիւտ զփութա-
 նակի զԹարգմանութիւնս՝ հաստատէր ճշ-
 մարիտ օրինակօք բերելովք. և շատ ևս
 մեկնութիւն գրոց Թարգմանէին. և այն-
 պէս զամենացն ժամանակս իւրեանց յըն-
 Թերցուածս գրոց ծախէին Հարքն զտիւ և
 զգիշեր. և նովիմք ծաղկեալք և շահաւե-
 տեալք՝ օրինակ բարեաց ուսումնասէր աւ-
 ընթերակայից լինէին : Պարճ .

ԵՂԻՇԷ, ELISEUS .

in the fifth Century .

Ունիմք զանսուտ յիշատակարանսն զա-
 ուաքինի նախնեացն ձերոց . ունելով զԱւրու-
 պէ՝ անցին և տիրեցին և Մսիացւոց կող-
 մանցն, 'ի սահմանացն Մսերայ մինչև 'ի
 կողմանս Վաղերոնի . և ոչ ոք գտաւ ստամ
 բակեալ, և ելանել ըստ ձեռն նոցա : Աւ-
 յայնչափ մեծ իշխանութեան դաստակերտէ՝
 մեծ և սիրելի զՀայոց աշխարհս անուա-
 նէին : Սասն որոյ և նախնին մեր Տրդա-
 տիոս՝ յիշելով զառաջին սէրն ձեր, որ 'ի
 տղայութեան փախուցեալ 'ի հայրասպան
 մարդախողխող հօրեղբարցն իւրոց՝ ապրեալ
 սնաւ 'ի յերկրիդ Յունաց . և 'ի ձէնջ Թա-

գաւորեցուցեալ՝ տիրէր հայրենի աշխարհիս : Սոյնպէս և զհաւատսն որ 'ի Վրիստոս՝ ընկալեալ 'ի սուրբ Ապիստոսապետէն 'ի Հռոմէ՝ լուսաւորեաց զխաւարային կողմանս Հիւսիսոյ . զոր և այժմ՝ կամին 'ի մէջ կորզել և հանել խաւարասէր որդիքն Մրեւելից . . . Ալ իբրև յանդիման եղէն մեծի Թագաւորին , և ընթերցան զգիր պաղատանաց աշխարհին հայոց , և զյիշատակարանս նախնեացն , բազում մատեանք 'ի մէջ եկեալ ընթերցան . որ զնոյն ուխտ գրտանէին հաստատութեամբ Ալ մինչդեռ երանելին (Թ)էողոս . . . հոգ տանէր մեծաւ յօժարութեամբ . . . 'ի նմին ժամանակի անդրէն վաղվաղակի հասանէր վախճան կատարածի կենաց նորա . . . Ալ Թագաւորէր փոխանակ նորա Սարկիանոս կայսր . . . Մնարիս այս՝ լաւ համարէր զուխտն հեթանոսաց պահել վասն մարմնական խաղաղութեան՝ քան պատերազմակից լինել Սխտին Վրիստոնէութեան : Պատմ. երես 70-72 :

Ի ստաւաճին կարգի օրինացն արքունի արկանէր (Ա) ասակ իշխան) զպատուական հանդերձն՝ զոր ունէր 'ի Թագաւորէն . կապէր զպատվութիւնսն , և զխոյրն ոսկեղէն դնէր 'ի վերայ . և զկուանակուռ ձոյլ ոսկի կամարն ընդելուզեալ մարգարտով և ակամբք պատուականօք՝ ընդ մէջ իւր ածէր . զգինդս յականջս , և զգումարտակն 'ի պարանոցի , և զսամոյրսն զթիկամբքն . և զամենայն օրէն պատուոյն զանձամբ արկեալ՝ երթայր Մրբունիս : Պատմ. երես . 136 :

ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻ, MOSES CHORENENSIS

in fifth Century.

Մովսէսի Խորենացոյ յաղագս մերոյս սկզբան յայսմ՝ բանից՝ Սահակայ Բագրատունւոյ խնդալ։ Օ անսպառ խաղացմունս աստուածայնոցն՝ ի քեզ զչնորհացն, և զանդուլ Հոգւոյն՝ ի վերայ քո իմացուածոցդ շարժմունս՝ ծանեայ ի ձեռն գեղեցիկ խնդրոյս, յառաջ քան զմարմնոյդ՝ զհոգւոյդ ընկալեալ զծանօթութիւն. որ և սիրելի իմոցս իսկ ախորժակացս է, առաւել ևս՝ սովորութեանցս։ Ս ասն որոյ՝ և ոչ միայն գովել արժան է զքեզ, այլև ի վերայ քո աղօթել՝ առ ի լինել քեզ միշտ այսպիսի։ Օ ի եթէ վասն բանին մեք՝ որպէս ասի՝ պատկեր Մատուծոյ. և դարձեալ՝ առաքինութիւն բանականին է խոհականութիւն, և քո յայտոսիկ անհատ ցանկութիւն՝ ապա ուրեմն գեղեցիկ մտածութեամբ զխոհականութեանդ քո վառ և բորբոք պահելով զկայծակն, զարդարես զբանն. որով մնաս առ ի լինելն պատկեր. ի ձեռն որոյ և զայտորիկ զսկզբնատիպն ասիս ուրախացուցանել, գեղեցիկ և չափաւոր մոլութեամբ յայտոսիկ մոլեալ և զակատեալ։ Մ և որով տեսանեմք և զայս. զի եթէ որք յառաջ քան զմեզ, և կամ առ մեօք եղեն Հարուստք և Խխանք աշխարհիս Հայոց՝ ոչ ընդ ձեռամբ անկեւոյ իւրեանց արդեօք դտելոյ իմաստ.

նոց զայսպիսեացս հրամայեցին կարգել զյի-
 շատակս բանից, և ոչ արտաքուստ ուստեք
 այսոցիկ 'ի ներքս ածել խորհեցան օժան-
 դակութիւնս իմնատից. և քեզ այսպիսի
 այժմ եղեալ ծանեաք. ապա յայտ է ուրեմն,
 թէ ամենեցուն քան զքեզ նախագունիցն
 ճանաչիս վեհագոյն, և բարձրագունից ար-
 ժանաւոր դովութեանց, և յայսպիսիս պատ-
 կանաւոր դնիլ յարձանագրութիւնս բանից:
 Յաղազս որոյ հեշտաբար ընկալեալ զքո
 խնդիրդ՝ աշխատասիրեցայց ածել 'ի կատա-
 բումն, անմահ 'ի յիշատակ թողուլ զայս
 քեզ, և որ զկնի քոյինքն են գալոց ազգք:
 Օ ի և ազգի ևս նախնականի, և քաջ և
 արդասաւոր՝ ոչ միայն 'ի բանս, և 'ի պի-
 տանաւոր խոհականութիւնս, այլ և 'ի մե-
 ծամեծ և 'ի բազում գործս արժանափառս.
 զոր յիշատակեսցուք 'ի կարգի պատմու-
 թեանս՝ յորժամ զորդի 'ի հօրէ ծննդաբա-
 նելով ազգաբանիցեմք զբովանդակն: Իսկ
 զհայաստանեայցս Վախարարութիւնս զա-
 մենեցուն զուստն և զգլխարդն յայտնելով հա-
 մառօտ, որպէս հաւաստի 'ի Յունականս
 ոմանս կայ 'ի պատմութիւնս: Յառաջաբան.
 Պարմ:

Եւ այս յայտնի է ամենեցուն՝ զի դժուա-
 րահաւաք և տաժանելի է՝ որպէս գիւտ ժա-
 մանակացն 'ի սկզբանէ մինչև առ մեզ, և
 ռաւել ևս գիւտ որդէծնութեան Վախարա-
 րականացն ծննդոց յերից անտի որդւոցն
 Վոյի, ցորքան կամք իցեն խուզել ումեք
 ըստ իւրաքանչիւր դարուց. մանաւանդ զի

Ըստուածայնոյն գրոյ զիւրան 'ի բաց հա-
տեալ յինքն սեփհական ազգ՝ ելիք զայլոցն
իբր զարհամարհելեաց, և իւրոցն անարժան
կարգելոց բանից: Օրոց մեք սկսեալ ձա-
ւեսցուք՝ որքան է կարողութիւն, սրպէս
գտաք զհաւաստին 'ի հնոց պատմութեանց,
մերով մասամբ ամենեւիմբ անսուտ:

ՊԻՐԻ . Թ . ԳԼ . Կ:

Ըստ՝ ասէ, Հայկ գեղապատշաճ՝ և անձ-
նեայ, քաջագանգուր, խայտակն և հաստա-
բազուկ: Սա 'ի մէջ Սկայիցն քաջ և երևե-
լի լեալ՝ ընդդիմանկաց ամենեցուն, որք ամ-
բառնային զձեռն միապետել 'ի վերայ ա-
մենայն Սկայիցն, և Վիւցազանց: Սա խորոխ-
տացեալ ամբարձ զձեռն ընդդէմ բռնաւո-
րութեան Ռէլայ, 'ի տարածանելն ազգի
մարդկան ընդ լայնութիւն ամենայն երկ-
րի, 'ի մէջ բազմակոյտ Հսկայիցն անհուն
խօլաց և ուժաւորաց: Վանզի անդ մոլեղ-
նեալ այր իւրաքանչիւր սուր 'ի կող ընկերի
իւրոյ ձգելով, ջանային տիրել 'ի վերայ մի-
մեանց. ուր պատահունք 'ի դէպ ելանելին
Ռէլայ՝ բռնանալ ունել զամենայն երկիր:
Որում ոչ կամեցեալ Հայկայ հնազանդ լի-
նել Ռէլայ՝ յետ ծնանելոյ զորդի իւր զՍրա-
մենակ 'ի Ռաբելոնի, չու արարեալ զհնայ
յերկիրն Սրարադայ, որ է 'ի կողմանս Հիւ-
սիսոյ, հանդերձ որդւովք իւրովք և դըս-
տերօք, և որդւոց որդւովք, արամբք զօրա-
ւորօք՝ թուով իբրև երեք հարիւր, և այ-
լովք ընդոծնովք և եկօք յարեցելովք 'ի
նա, և բոլոր աղխիւ: Արթեալ ընակէ 'ի

լեռնոտին միում 'ի դաշտավայրի, յորում սակաւք 'ի մարդկանէ յառաջագոյն ցրուելոցն դադարեալ բնակէին: Օ որս հնազանդ իւր արարեալ հայկ' շինէ անդ տուն բնակութեան կալուածոց, և տայ 'ի ժառանգութիւն Աստուծոյ՝ որդւոյ Արմենահայ: Գ. եր. . 3. 4. 9:

Հաւաստի պատմեալ զարդար և զբուն և զառաջին Տիգրանն, և որ ինչ 'ի նմանէ գործք, սիրելի՛ որպէս ինձ պատմողիս 'ի մէջ իմոց բանից՝ որ ինչ յաղագս Արուանդեանս Տիգրանայ բանք, եղիցի և քեզ թնթերցողիդ՝ որպէս այրն և գործք, սյսպէս և զնմանէ բանք: Ասան որոյ սիրեմ՝ կոչել այսպէս ըստ քաջութեան՝ հայկ, Արամ, Տիգրան. քանզի ըստ իմ քաջաց ազգք քաջքն, իսկ միջոցք որպէս դէպ ումեք թուիցի կոչել. բայց ըստ դիւցազնութեանց կարծեաց ճշմարիտ է և ասելս մեր, ոչ Արամազդ որ, այլ 'ի կամեցողսն լինել Արամազդ, չորից և այլոց անուանեցելոց Արամազդ. յորոյ մի է և Աունտ ոմն Արամազդ: Այսպէս բազումք անուանեալ Տիգրան՝ մի է, և միայնակ ասի հայկազանցս, որ զԱ՛ժդահակ սպան, և զտուն նորա 'ի գերութիւն վարեաց, և զԱ՛նոյշ մայրն Ա՛ իշապաց. օժանդակ կամօք և յօժարութեամբ զԱ՛ իւրոս ունելով, զիշխանութիւնն Ա՛ արաց և Պարսից յինքն յափշտակեաց: Սորա որդի(ք) Աբար, Տիգրան (և) Ահազն. զորմէ ասեն Ա՛ ռասպէլք աշխարհիս. » Արկնէր երկին, երկնէր և երկիր, երկնէր և ծիրանի ծով. երկն 'ի

Տուրուն ունէր և զկարմիր եղէգնիկ . ընդ եղէգան փող ծուխ ելանէր , ընդ եղէգան փող բոց ելանէր . և ընդ բոցոյն վազէր պատանեկիկ . նա հուր հերս ունէր , ապա թէ՛ բոց ունէր մուրուս , և աչքունքն էին արեգակունք « : Աւ զայս երգելով բամբուամբ՝ լուաք խսկ մերովք ականջօք : Այտ որոյ և ընդ Ա իշապաց ասէին յերգին՝ կռուեալ նմա , և յաղթեալ . և կարի իմն նմանադոյնս զԱրակէայ նահատակութեանցն նմա երգէին : Այլ ասէին զսա և աստուածացուցեալ , և անդ ՚ի Արաց աշխարհին զսորա չափ հասակին կանգնեալ՝ պատուէին զոհիւք : Պիբ . Թ . 42 . 30 :

Բայց զի՞նչ արդեօք տարփանք քեզ և Բիւրասպի Աժդահակայ փծուն և անձոռնի առասպելքն իցեն . և կամ է՞ր սակս զմեզ Պարսից անյարմար և անոճ՝ բանից , մանաւանդ թէ՛ առաւել վասն անբանութեան առնես աշխատ . . . Օ ի՞նչ քեզ առայտքիկ կարօտութիւն առասպելք սուտք . կամ զի՞նչ պէտք անմիտ և անհանձար բանից յարմարանս . մի՞ արդեօք Յունական պերճ և ողորկ առասպելքն իցեն , հանդերձ պատճառաւ՝ որք զճշմարտութիւն իրաց այլբանաբար յինքեան ունին թաղուցեալ : Այլ ասես մեզ՝ պատճառս տալ անբանութեան նոցա , և զարդարել զանդարդսն : Այլ տացուք զայսոսիկ՝ մանդականիքոյ տիոց , և անհասութեան խակութեանդ լեալ տարփանք . վասն որոյ եղիցի և աստանօր չուլ մեզ զփափաղ կամաց քոյ : Օ պղատոնա

կանն համարձակագոյն այժմ բարբառիմ.
 » Իսկ արդ արդեօք իցէ՞ սիրելւոյ այլ ոք
 ես . քանզի և չէ՞ իսկ ոք « : Վ՛անզի և ՚ի
 վերայ այլոց անհնարիցն հնարաւոր վասն
 քո արարելոց մեր՝ կատարեմք և զայս . զի
 զորոց ատեմք զբանս և զգործս , և այնոցիկ
 մանաւանդ թէ լուրն զլսելիս մեր տաղտկա
 ցուցանէր , այսօր ձեռամբ իմով շարագրեմ
 զայնոսիկ՝ միտս անմտութեաննոցա տալով ,
 և զկարի վաղուց նոցա իրս , և նոցա անհա
 սանելիս աւասիկ յայտնեմ : Ս՛իայն թէ և
 քեզ յայսոցիկ ուրախութիւնս , կամ շահօգ
 տութեանս : Վ՛երհ . Թ . Կաւելուած :

Ղատեալ (Ղ՛րտաշիսի . Թ .) յՂ՛սիս պղնձ
 ձաճոյլ ոսկէզօծ պատկերս զՂ՛րտեմիդայ ,
 և զՂ՛երակլայ , և զՂ՛սպողոնի՝ տայ բերել
 յաշխարհս մեր , զի կանգնեցին յՂ՛րմա
 ւիր : Օ որ առեալ Վ՛րմապետացն , որ էին
 յազգէ՛ Ս՛ահունեաց , զՂ՛սպողոնին և զՂ՛ր
 տեմիդայն կանգնեցին յՂ՛րմաւիր . իսկ զՂ՛ե
 րակլայն զառնասպատկերն՝ զոր արարեալ
 էր ՚ի Ս՛իւլեայ և ՚ի Ղ՛իպինոսէ Արեւաց
 ւոյ՝ զՍ՛ահագն իւրեանց վարկանելով նախ
 նի , կանգնեցին ՚ի Տարօն , յիւրեանց սեպ
 հական գեօղն յՂ՛շտիշատ , յետ մահուանն
 Ղ՛րտաշիսի . . . Ի՛այց և յԱ՛լլադայ առեալ
 պատկերս զՂ՛իոսի , զՂ՛րտեմիդայ , զՂ՛թե
 նայ , զՂ՛փեստու , զՂ՛փրոդիտայ՝ տայ բե
 րել ՚ի հայս : Վ՛երհ . Թ . ԳԼ . 11 :

Ս՛երտին շինեաց (Սանատրուկ զՍ՛ծբին
 զխախտեալն ՚ի շարժմանէ) պայծառագոյն ,
 և սարսպեաց կրկին սարսպով և պատուա

բաւ . և զինքն անդրի 'ի միջին հաստատեաց ,
 գրամ մի 'ի ձեռին ունելով . որ նշանակէ
 այսպիսի ինչ , եթէ 'ի շինել քաղաքիս ամե-
 նայն գանձք ծախեցան , և այս միայն մնաց :
 Բայց թէ ընդէր Սանատրուկ կոչեցաւ՝ ա-
 սելի է . քանզի յաւուրս ձմերայնոյ ճանա-
 պարհորդեալ 'ի հայս քոյր Աբգարու ()դէ ,
 պատահէ բքոց 'ի լերինն Կորդուաց . ցրու-
 եաց զամենեսեան մրրիկն , մինչ ոչ գիտել
 այր զընկեր իւր՝ ընդ որ վարեցաւ : Իսկ
 գայեկին նորա Սանոտայ՝ քեռ Բիւրատայ
 Բաղրատունւոյ , կնոջ Խոսրովայ Արծրուն-
 ւոյ , առեալ զմանուկն՝ քանզի տղայ էր , եդ 'ի
 մէջ ստեանցն իւրոց , մնալով 'ի ներքոյ ձեանն
 զերիս տիւս և զերիս գիշերս . զորմէ առաս-
 պելաբանեն , եթէ կենդանի ոմն նորահրաշ
 սպիտակ յԱստուածոցն առաքեալ՝ պահէր
 զմանուկն : Բայց որչափ մեք եղաք հասու-
 'ի վերայ , այսպէս է . Շուն սպիտակ ընդ
 խնդրակնն լեալ՝ պատահեաց մանկանն և
 գայեկին . արդ՝ զի կոչեցաւ Սանատրուկ ,
 'ի գայեկէն զանուանակոչութիւնն առեալ ,
 որպէս թէ՝ Տուրք Սանոտայ . . . Վերուբ-
 նայ որդի Ափշադարայ դարի գրեաց զամե-
 նայն գործս որ ինչ յաւուրս Աբգարու և
 Սանատրկոյ , և եդ 'ի Վիւանին յԱդեսիա :
 Վեր . Բ . 4Լ . 33 :

Վանզի բազում ինչ գործք յաւուրս Աբ-
 տաշիսի գործեցան , վասն այնորիկ 'ի բա-
 զում ճառս կոտորեցաք՝ զի մի երկայնու-
 թիւն բանիցն տաղտկութիւն ընթերցո-
 շացն լինիցի . որ է վերջին ճառս այսպիսի

ինչ . յիշատակեալ և զայլնն ևս որ ինչ 'ի
 ժամանակս Մարտաշիսի : Օյ թէպէտ և
 այլն ամենայն՝ զոր յիշատակեցաք յառաջա
 գոյնս ճառիցն , կարգք և սովորութիւնք գե
 ղեցիկք հաստատեցան 'ի Սաղարշակայ և
 յայլոց առաջնոց (Սաղաւորացն , այլ 'ի մե
 ծամեծ արուեստից և գիտութեանց ունայ
 նացեալք էին , որպէս հինից և ասպատա
 կաց պարապեալք . և այսպիսի գիտութեանց
 կամ անիոյթ արարեալ , և կամ ոչ հա
 սեալք . զՇարեաց բոլորմանց . քանզի ոչ այսպիսի
 ինչ ճանաչիւր առ նոսա , այլոց ազգաց վա
 րելով . և ոչ 'ի ծովակս աշխարհիս նաւա
 գնացութիւնք , և ոչ 'ի վերայ գետոց ճանա
 պարհորդութիւնք , այսինքն՝ կամուրջք , և
 ոչ գործիք ձկանց որսոց , այլ և ոչ յամե
 նայն տեղիս երկրագործութիւն , բայց գոյն
 ուրեք . այլ ըստ օրինակի Հիւսիսականաց
 կողմանց՝ շաղղակերութեամբ , և այլովք
 այսպիսեօք կեցեալ : Այլ այս ամենայն յօրի
 նի յաւուրս Մարտաշիսի : Վերք . Բ . 4 . 56 :

Վերք (Մրիստոն վեղեղացի) եթէ որչափ
 ամբոխութիւնք մեռան 'ի մահուան նորա
 (Մարտաշիսի) սիրելի կանայք , և հարձք ,
 և մտերիմ ծառայք . և որպիսի շուք բազ
 մադիմիս արարին առ 'ի սլատիւ գիոյն քա
 ղաքական կարգօք , և ոչ որպէս զբարբա
 րոսս . դագաղքն էին՝ ասէ , ոսկեղէն , գա
 հոյք և անկողինք բեհեղեայ . և պատմու
 ճանն որ զմարմնոջն՝ ոսկեթել . թագ կա
 պեալ 'ի գլուխն , և զէն ոսկեով առաջի

դնէր . և զգահոյիւքն շուրջ որդիքն և բազմութիւն ազգականացն . և առ այսոքիւք պաշտօնէիցն զինուորութիւնք , և Վահապետքն և Վախարարութեանցն գունդք , և միանգամայն զօրականացն վաշտք . ամենեքեան կազմեալ զինու հանդերձ՝ իբր թէ ՚ի պատերազմ ճակատիցին . և առաջի սղընձիս հարկանելով փողս . և զկնիսն ձայնարկու գուսանս սևազգեստ և աշխարող կանայք . և զհետ բազմութիւն ռամկին : Այսպէս տարեալ թաղեցին . և շուրջ զգերեզմանաւն լինէին կամաւոր մահունք , որպէս վերագոյնն ասացաք : Ասորա այսպէս սիրելի եղեալ աշխարհիս մերոյ : Վեր . Բ . Գ . Գլ . 57 :

Օրուցէ մեզ զայս Ռարդաժան որ յադեսիայ . քանզի նա յաւուրս վերջնոյ Մնտոնի նոսի երևեցաւ Պատմագրող . որ յառաջն աշակերտեալ էր աղանդին Սաղէնտիանոսի . զոր յետոյ անարդեալ՝ յանդիմանեաց , ոչ գալով ՚ի Ճմարտութիւն , այլ՝ միայն ՚ի նմանէ զատուցեալ՝ այլ հերձուած յարդարեաց յինքենէ : Սակայն զպատմութիւնս ոչ ստէ , զի էր այր կորովի բանիւք . որ և առ Մնտոնիոս համարձակեցաւ գրել թուղթ , և բազում ասացուած արար ընդդէմ՝ աղանդին Սարկիոնացւոց , և Ռաշխից , և Սուոց պաշտաման՝ որ ՚ի մերում աշխարհիս : Սասն զի եկն նա այսր՝ որպէս զի աշակերտել զոք կարացէ ՚ի խուժ հեթանոսացս . և իբրև ոչ ընկալեալ եղև՝ եմուտ նա յամուրն յԱնի , և ընթերցաւ զմե

Տենական պատմութիւնն , յորում և զգործս
 Թագաւորացն՝ յաւելլով իւր , և որ ինչ առ
 իւրեաւն էին . և փոխեաց զամենայն ՚ի լե-
 զու Մսորի . և ապա անտի յեղաւ ՚ի Յոյն
 բան : Յորում պատմէ ՚ի Սէնտիցն պաշ-
 տամանց՝ վերջին Տիգրանայ արքայի Հայոց
 պատուեալ զգերեզման եղբօրն իւրոյ Սա-
 ժանայ Վրմնպետի ՚ի Քաղնացն աւանի ,
 որ ՚ի Քաղրեւանդ գաւառ : Քաղին ՚ի վե-
 րայ գերեզմանին շինեալ՝ զի ՚ի զոհիցն ա-
 մենայն անցաւորք վայելէսցեն , և ընդունի-
 ցին Տիւրք երեկօթիւք : Յորում և զինի
 Սաղարշ տօն աշխարհախումբ կարդեաց
 յսկզբան Մինն նորոյ , ՚ի մուտս Սաւասար-
 գի : Յայսմ պատմութենէ առեալ մեր՝ երկ-
 րորդեցաք քեզ ՚ի Թագաւորութենէն Մր-
 տաւազդայ մինչև յարձանն Սոսրովայ : Վեր-
 ք . 41 . 63 :

Այ կարեմ ասել զերագութիւն ձեռինն ,
 որպէս անբաւք ՚ի մարդկանէ յերկիր ան-
 կեալ՝ դի Թաւալգլոր խաղային . օրինակ իմն՝
 գեղեցիկ ցանցորդի լի ձկամբք յերկիր Թա-
 փեալ ցանցոյն՝ կայտուէին յերեսս երկրին :
 Օրր տեսեալ Թագաւորին Քասլաց՝ մօտ
 Հասանէ յարքայն Հայոց , և Հանեալ յառ-
 պազինէն զներդեայ քէմխտապատ սարանն՝
 և կորովութեամբ ձգէ յետուստ կողմանէն
 ձահ , դիպեցուցանէ յուս ձախոյ կողմանն ,
 և յանութ աջակողմանն . զի էր վերացու-
 ցեալ զձեռն՝ ածել ումեք սուսերաւ . և
 ինքն վառեալ վերտ պահպանակօք՝ ուր ոչ
 գծէին նետք . և քանզի ոչ կարաց ձեռամբ

շարժել զՏսկայն, զլանջիւք երիվարին առեալ՝ և ոչ այնչափ ինչ շութափեաց մտրա կել զերիվարն, քան թէ ասէակ ձեռամբն՝ ի ներդեայն աճապարեալ Տսկային, և սաստկութեամբ ուժոյն զիւրեաւ ցանցեալ՝ ՚ի ճահ գիպեցուցանէր զերկսայրին, և ընդ մէջ կտրէր զայրն, և զոյգ ընդ պարանոցին՝ զգլուխ երիվարին: Գ. Ի. Բ. Գ. 42. 82:

Յետո՞ք և ՚ի տասներորդ ամի թագաւորութեանն Տրդատայ գտաք նստեալ յԼ. թու սրբոյ Լ. ռաքելոյն (Թադէի զՆայրն մեր, և ըստ Լ. ւետարանին ծնող: Յետ լուսաւորելոյն զամենայն Նայս լուսով Լ. ստուածգիտութեանն, և ջնջելոյ զխաւար կռապաշտութեանն, և ընլոյ զամենայն կողմանս Եպիսկոպոսօք, և Սարդապետօք՝ սիրեաց զէրինս, և զամայութիւն, և զՏանդարտութեամբ մտաց յինքեան կալ, որպէս զի խօսեսցի ընդ Լ. ստուծոյ անզբաղապէս Եւ ծածկեալ (գերեզման նորա) ամս բազումս՝ Լ. ստուածային իմն գողցես տեսչութեամբ՝ որպէս զՍոլսէսն զայն ՚ի Տնումն, զի մի ՚ի պաշտօն դեռահաւատ Բարբարոսացս առցի ազգաց: Իսկ յորժամ սերտեալք Տիմեոսն հաւատք կողմանցս այսոցիկ զինի, յետ բազում ժամանակաց յայտնեցաւ ձգնաւորի ումեմն Գաւնիկ անուն կոչեցելոյ, և բերեալ եղաւ ՚ի գիւղն (Թորդան նշխարք սրբոյն Գրիգորի: Սա՞ որպէս ամենեցուն յայտնի է՝ աշխարհաւ Պարթև, դաւառաւ Պահլաւ, յազգէ թագաւորեալ զատուցելոյ՝ Լ. ըրչակունի, ՚ի ցեղէ Սուրենական, ՚ի Տօ.

րէ՛ Մնակ կոչեցելոյ, յարևելից կողմանէ՛
 Մշխարհիս մերոյ Մրևելք մեզ ծագեալ,
 և իմանալի Մրեգահան հողևոր ճառագայթ,
 'ի խորին չարութենէ՛ Վրասպաշտութեանն
 ելք: Վեր* . Բ. 4Լ. 88:

Ո՛չ հնախօսութիւնք եղեալ մերոյ աշխար-
 հիս, և ո՛չ ընդ ամենայն Յունականն ան-
 ցանել ատակեալ սակս կարճութեան ժա-
 մանակին. նաև ո՛չ մատենագրութիւնք՝ Վիո-
 դորու հուպ էին առ մեզ, զի 'ի նմա սա-
 հելով զակն՝ անմուռաց ընդ բնաւն անցա-
 նէաք. զի մի ինչ 'ի մէնջ մնասցէ 'ի գլխա-
 ւորացն և 'ի պիտանեաց, և արժանի յիշա-
 տակի մերոց Շարագրութեանց: Մյլ որ-
 չափ ջան և յիշողութիւնք բաւեցին, պատ-
 մեցաք ստուգապէս 'ի Սեծէն Մղեքսանդ-
 րէ՛ մինչև 'ի վախճան սրբոյն Տրդատայ՝ յոյժ
 կանուխ և հեռի ժամանակօք: Սանն որոյ
 մի զմեզ այսպանեալ պարսաւիցես, զի ահա՛
 որ ինչ առ մերովք ժամանակօքս եղեալ,
 կամ դոյզն ինչ հեռի՝ զբուցեցից քեզ ան-
 սխալ. Արրորդ առնելով գիրս՝ որ ինչ յետ
 սրբոյն Տրդատայ մինչև 'ի սպառ Մըշակու-
 նեաց ազգին 'ի թաղաւորութենէն, և զա-
 ւակի սրբոյն Վրիգորի 'ի Վահանայապե-
 տութենէ. հասարակաց խօսիւք անցանե-
 լով ընդ պատմութիւնս, որպէս զի մի երե-
 ւեսցի որ 'ի պերճաբանութիւնս գրաւեալ
 առ փափազ, այլ ճշմարտութեան բանիցս
 մերոց կարօտեալ՝ ստէպ ստէպ, և անյագ-
 առնիցեն զընթերցումն սկստմութեանց մե-
 րոց հայրենեացս: Վեր* . Գ. 4Լ. 1:

Ինքնակալ Յուլիանոս ծնունդ 'ի 'Աբբայ' Լ'րամազդայ որդի, և ջանմահոլթիւն ճակատագրեալ Տիրանայ մերում Գործակալի խնդալ: Օջորս՝ զոր արձակեցեր ընդ մեզ՝ առեալ զօրագլխի նոցին՝ դարձաւ. և մեք բաւական էաք յանթիւ դնդաց մերոց զհետ առաքել ունել զնա. այլ թոյլ տուաք վասն երկուց սատճառաց. առաջին՝ զի մի ասիցեն զմէնջ Պարսիկք՝ եթէ բռնութեամբ, և ոչ կամօք ածէր զզօրսն. երկրորդ՝ փորձել զքո միամտութիւն: Լ'րդ՝ եթէ ոչ 'ի քումմէ կամաց արար նա զայն, սատակեսցես զնա ազգովիմբ, առ 'ի չմնալոյ նմա մնացորդ. ասպա թէ ոչ՝ երդուեալ 'ի Ռաս՝ որ զթագաւորութիւնս շնորհեաց մեզ, և յ'թենաս՝ որ զյաղթութիւնն, զի 'ի դառնալն մերում անպարտելի զօրութեանս՝ վանեսցուք զքեզ, և զաշխարհդ: Վերս. 7. 41. 15:

Վազդեզանց քաջ և բարձակից Լ'րեգահան՝ Շապուհ արքայից արքայ՝ 'ի բարւոջ մերում յիշեալ եղբայր սիրելի Տիրան՝ Հայոց արքայ, սղջոյն: Վաջ Ճշմարտիւ 'ի վերայ հասաք, եթէ զսերն մեր հաստատուն սահեցեր, ոչ գալով ընդ Վայսեր յաշխարհս Պարսից. այլ և զգունդն զօր էառ 'ի քէն՝ զհետ յղեալ կոչեցեր 'ի բաց: Եւ զառաջինն զոր արարեր՝ գիտեմք, զի մի ընդ աշխարհ քո անցցէ՝ արարեր, զոր ինքն իսկ առնելոց էր. ուստի և մեր պահապանք դնդին վատասրտեալ՝ 'ի բաց եկին, զքեզ սատճառելով. վասն որոյ մեր ջասուցեալ սալա.

րի նոցա՝ զլու արբուցաք արիւն . և քում
 թագաւորութեանդ սչինչ վիասեսցուք , եր-
 դուեալ 'ի Ս'իհր մեծ Ղստուած . միայն
 փութա՛ տեսանել զմեզ՝ զի խորհել ինչ մար-
 թասցուք վասն հասարակաց օգտի : Վիբ .
 7 . 4 . 17 :

Եւ դարձաւ 'ի Ռիւզանդիոյ 'ի Աեսարիա
 (Ս'եծն 'Աերսէս) , և եկեալ 'ի Հայս՝ զա-
 մենայն կարգս ուղղութեանց իւրոց Հարցն
 նորոգեաց . այլ և առաւել ևս . քանզի զբա-
 րեկարգութիւն Յունաց աշխարհին՝ մանա-
 լանդ 'ի թագաւորեալ Վաղաքին , 'ի սմա
 կարգէ : Եւ որով արարեալ Ապիսկոպոսաց
 և համօրէն Ղշխարհականօք՝ Աանոնական
 Սահմանադրութեամբ հաստատեաց զողոր-
 մածութիւն , խլելով զանգութեանն ար-
 մատս՝ որ բնաբար սովորութեամբ էր յաշ-
 խարհիս մերում : Վանզի բորոտք հալա-
 ծեալ լինէին , իբր պիղծ յօրինացն համա-
 րեալ . զուրուկս փախստեայս առնէին , զի
 մի 'ի նոցանէ յայլս փոխեսցի ախտն . որոց
 դադարք՝ անապատք և ամայիք , և ծած-
 կոյթ՝ վէմք և մացառք . ոչ յումեքէ գտա-
 նելով միսիթարութիւն թշուառութեանցն :
 Աս այսօրիւք և հաշմք անդամովք՝ ոչ խը-
 նամեալ լինէին . և հիւրք անծանօթք՝ ոչ
 ընդունէին . և օտարք ոչ ժողովէին : Իսկ
 նորա հրամայեալ ըստ գաւառաց գաւառաց
 շինել աղքատանոցս 'ի խորշ և 'ի զերծ տե-
 ղիս . զի փոխանակ հիւանդանոցացն Յու-
 նաց՝ լիցին միսիթարութիւն մարմնոց վշտա-
 ցելոցն . բաժանեալ 'ի նոսա զաւանս և զա-

գարակս՝ ստղաբերել յարդեանց անդաս-
տանաց, և ՚ի կթելոց արօտականաց և ՚ի
գեղմանց, զի սաշտեսցեն զնոսա հարկաւ
բացեայ ՚ի բաց, և նոքա մի ելցեն ըստ իւ-
րեանցն բնակութիւն: Աւ յանձն արար Ասա-
դայ՝ որ էր ՚ի Սարադաց Արնոյ, սարկա-
ւադ իւր: Հրամայեաց յամենայն գիւղս
վանս շինել, զի լինիցի ()տարանոցք, և
տեղի սննդեան որբոց, և ծերոց, և անու-
նողաց տաժումն: Շինէ և յանապատ և
յանմարդ տեղիս Աղբայրանոցս, և Սե-
նաստանս, և առանձնակեաց խրճիթս: Աւ
հայր և տեսուչ նոցա կացոյց զՇ աղիտա և
զԱպիփան, և զԱփրեմ, և զՎինդ՝ որ յազ-
գէն Սղկունեաց, և զայլս բազումս: Աւ
զերկուս զայսոսիկ ՚ի Վախարարութեանցն
բառնայ ազգաց. մի՛ զմերձաւորաց խնամու-
թիւն՝ զոր վասն ագահելոյ սեպհական ա-
զատութեան առնէին. և միւս՝ որ ՚ի վերայ
մեռելոց գործէին օձիրս ըստ հեթանոսա-
կան սովորութեանց: Աւ էր այնուհետեւ
տեսանել զաշխարհս մեր ոչ որպէս զբար-
բարոսս այլանդակեալս, այլ իբրև զբաղա-
քացիս համեստացեալս: Գիրք. 7. 41. 20:

Ար երբեմն զհետ երամակաց ցուց
յանդգնագոյնս արշաւել ընդ խորտաբորտս,
և ընդ վիմուտ տեղիս. յորմէ կասել սկսաւ
(Շ ապուհ արքայորդին Պարսից.) իսկ Ա-
տոմայ Սոկացւոյ եպերեալ զնա՝ ասէ. Գնա՛
գնա՛ Աստուածորդիդ Պարսից, եթէ սյր ի-
ցես: Աւ նա ասէ. Գնու երթիցես, զի ՚ի քա-
րինս Վիւաց է շահատակել: Գարձեալ յայ-

լում ժամուհ զիպեցաւ 'ի շամբս կիննս որսալ
 հրով . և Շ ապհոյ ոչ համարձակեալ 'ի թու
 ւուն քաջարշու լինել' մինչև շրջապատեալ
 հրոյն . և նորա զհայեցուածսն յերկուս բա
 ժանեալ՝ այսր անդր բերեալ լինէր երիվա
 բաւն : Ս իւսանդամասէ Մ տում . Մ ստուած
 որդիդ Պարսից՝ ահա հայր քո , և Մ ստ
 ուած , ընդէր զանգիտես : Իսկ Շ ապուհ
 ասէ . Սողեալ 'ի բաց զկատակելդ՝ յանցա
 նել ընդ հուրդ դարձո՞ զքեզ՝ որ և ես զկնի
 քո . քանզի յառաջելն ձիս իմ խրատչի : Յայն
 ժամ այսպանեաց զնա Մ տում՝ ասելով . Ս ի
 թէ և այդ քարի՞նք իցեն , զի ես յառաջե
 ցից : Եւ արդ եթէ դու զՍ ոկացիս կոչես
 դիւազգիս , ես զՍ սանսդ կոչեմ կնամար
 դիս . և մտրակեալ զերիվարն՝ իբրև ընդ
 հովիտ ծաղկանց անցանէր ընդ հուրն , զեր
 ծուցանելով զՇ ապուհ : Եւ յետ այսր զե
 տացեալ՝ թէ նմա լուռ ոչ լինի , անցեալ 'ի
 Ս ոկացն դնայր աշխարհ : Եւ երբեմն 'ի
 մականական խաղուն երկիթս պատահեաց
 Շ աւասպայ Մ ըծրունւոյ զգնդակն հանեալ
 'ի Շ ապհոյ . և նորա ածեալ նմա մակա
 նաւն՝ ասէ . Ս անիր զքեզ : Իսկ նորա պա
 տասխանեալ՝ թէ այն ճանաչեմ ես զիս Մ ը
 քայորդի 'ի սերմանէ Ս սանայ , և ունիմ
 իշխանութիւն ընդ եղբարս քո՝ զբարձն Մ ը
 քայի համբուրել , որպէս և անուանակո
 չեալս եմ : Եւ զայս ասացեալ քամահաբար՝
 'ի ձիարձակարանէն արփայադնաց լինէր :
 Վարձեալ՝ ուրեմն 'ի խնձոյս ուրախութեան
 Խոսրով Վարդամանացի 'ի դինւոջ զեղխեալ

առաջի Շ ապհոյ զօրէն սիղեխի տօփեցե-
լոյ՝ զհետ ջնարահար քաջամատն կնոջ կըր-
թէր : Ինչ որ ցասուցեալ Շ ապհոյ՝ հրա-
մայէ ունել զնա , և 'ի դահլձին պահել :
Լսլ նա 'ի վաղակաւորն հաստատեալ զաջն՝
պէս գունակ Տրդատայ Բազրատունոյ՝ յիւր
տունն անցեալ գնայր , ոչ ուրուք 'ի սպա-
սաւորացն Լըքունի համարձակեալ արկա-
նել 'ի նա ձեռն , յառաջագոյն գիտելով
զփորձ առնն : Եւ զայս պատմել քեզ՝ քոյդ
հարկաւորեաց ընդ վայր խնդիր : Վերս . 7 .
ԳԼ . 55 :

Յարահետեողք Լմաստասիրացն , և վե-
րահայեցողք չափաբերապէս մակադրու-
թեանց՝ զաստեղս 'ի լուսոյ ասէն ընծուիլ ,
և զլուսինն արեգակամբ ուռձացեալ , և
զբոլոր արեգակն յարփայլինն երկնէ . և հի-
կէն՝ արփւոյն հեղեալ զծագումն յերկաքան-
չիւր գօտխն , և զանցնիւր գօտխն 'ի ձեռն
արեգականն ընծուիլ ըստ գասի , ըստ բեր-
ման , ըստ օրինակի : () րինակ իմն այսպէս
և մեք յաւէտախաղաց շնորհիւ ցոլացեալ յի-
մանալի ճառագայթից հոգեւորաց՝ ըստ հա-
րաւային մասանէաք քաղաք . Թեթեակի ընդ
խորս Վիւանին նաւեալ՝ անցաք 'ի սուրբ
Տեղինն երկրպագել , և մնալ վայրկեան 'ի
Վաղեստինացւոց հրահանգս , և այնպիսով
սաղապաձեմիւ մտաք յազիպտոս յաշխարհն
համբաւատենչ՝ յանչափից հրաժարեալ 'ի
ցրտոյ , և 'ի տօթոյ , 'ի հեղեղաց և յերաշ-
տից՝ 'ի գեղեցիում մասին երկրի զգիրն ու-

նելով, ամենազան ստղովք առլցեալ, և
 անձեռագործ պարսպեալ՝ Աեղոսիւ . որ ոչ
 պահպանուածիւն միայն, այլ և կերակուր
 նմա բաւական մատուցանել բնաւորեաց յին
 քենէ, և ուղղմամբ տէր գոլ պատահեաց
 չորուծեան և խոնաւուց՝ առ երկրին գոր
 ծաւորուծիւն, և զանեղսն ՚ի նմա դիւրա
 ծել. և գետոյն բերիւք հանգիտակ կղզոյ
 առատագիւտս առնէ շուրջ պարունակելով,
 և ընդ ամենայն հոսելով՝ տրոհմամբ երկու
 տասանից վտակաց : Յորում բարեյարմար
 մեծն Վղեքսանդրիա է շինեալ քաղաք, բա
 բեժամանակ ՚ի մէջ ծովուն, և ձեռագործ
 լճի կառուցեալ : Յորոց օդոցն քաղցրախառ
 նուծիւն փչեցեալ՝ որ ՚ի լճէն բերանք ար
 ձակին ՚ի ծովն, և որք ՚ի ծովէն մտի ելոյ,
 որ ելանէն ստէպ ստէպ սղոխք օդոյ, անսու
 բունք այն որ ՚ի ծովէն, և թանձունք այն
 որ ՚ի լճէն, որոց խառնուածն առողջագոյն
 զհաստատուծիւն կենաց գործէ : Սորա ա
 ռաջի այժմ ոչ անցեալ նստի Պղոտենիոս
 հնգակատար գագաթամբն զանսպառ աշ
 խարհ պատելով, այլ՝ Սարկոս աւետարա
 նական քարոզուծեամբն . և ոչ Սիշապին
 դիւցազնացս գերեզման, այլ՝ Սրբոցն վայել
 չական վկայարանք . և ոչ ՚ի քսանեհինգն
 Տուբիղ տօնի աղձատանք՝ զբեռնաբարձս պը
 սակելով դրաստս, և պաշտօն տանել Սորա
 ուաց, և աթերաց առնել բաշխումն, այլ՝
 ՚ի մետասանորին Տուբիղ՝ Յայտնուծեանն
 Տեառն կատարի տօն : Օյաղթօղ նահա
 տակս գովել, և օտարաց առնել ընդունե

լուծիւն , և տուրս յաղքատս . և ո՛չ զօհեւ
 չար դիւին Սարապետ , այլ՝ զՎրիստոսի
 արիւնն մատուցանել պատարագ . և ո՛չ խնդ-
 րել Տրաման պատասխանելոյ ՚ի Սանդարա-
 մետապետէն Պրոդիւադայ , այլ ուսանել
 զօրուծիւնս պէսպէս իմաստից ՚ի նորն Պը-
 դատոնէ , յիմն ասեմ վարդապետէ . որում
 ո՛չ գտայ արժան աշակերտ , և ո՛չ անկատար
 վարժմամբ ՚ի յանդ ելեալ արուեստից՝ ինք-
 նացայ : Եւել յԱլլադա կամելով յատա-
 լիա բռնուծեամբ հողմոց անկար . և ող-
 ջունեալ ՚ի հանգիստ սրբոյն Պետրոսի և
 Պաւղոսի , և ո՛չ բազում ՚ի Հռոմայեցւոցն
 կացաք քաղաքի . անցանելով ընդ Ալլադա
 յԱտտիկէ՝ սակաւ ինչ մնացաք յԱծէնս :
 Եւ ՚ի կատարել ձմերայնոյն՝ դէմ եղեալ
 ՚ի Տիւղանդիոն ելանել , փափաքեալ մերոց
 Նայրենեաց : Վերս 7 . 42 . 62 :

Եւ է սահման՝ բան կարճառօտ՝ յայտնիչ
 բնուծեան ստորակայ իրողուծեան , այս-
 ինքն՝ որ զիւրն ՚ի ներքս փակէ , և զայլոցն
 ՚ի բաց որոշէ , և չափէ զՍասն : Եւ է Սասն
 հինգ հարիւր Մսպարէս : Եւ Մսպարէսն է
 հեռակացուծիւն , այսինքն՝ Ստաւան մի :
 Եւ է Մսպարէսն ըստ օգաչափուծեան՝
 Վայլս հարիւր յիսուն : Եւ Վայլն է վեց
 Ռան : Եւ Ռան՝ վեց Ստան : Եւ Ստանն՝
 եօթն Մսպարէզ է . որպէս զի լինել գետ
 նաչափուծեամբ Ստանն՝ հազար Վայլ : Եւ
 Խորասախն է երեք Ստան : Եւ այց է օգաչա-
 փուծեամբ երկրաչափուծեան Սասն՝ հինգ
 հարիւր Մսպարէս ՚ի լայնն , և նոյնչափ յեր-

կայնն չորեքիուսի . որպէս զի լինել Մասին
եօթանասուն և հինգ միոն , չորս եօթն ,
քսան և ութ : Արդ՝ այս չափովս չափեցին
զերկիր և զծով : Աշխարհագր. եր. 6 :

Սեծ հայք յեւրոյ կալով Կապադովկիոյ ,
և փոքր հայոց առ Եփրատ գետով մերձի
Տօրոս լեառն , որ բաժանէ զնա 'ի Սիջա
գիտաց : Բստ 'ի հարաւոյ սահմանի Աստ
րեստանիւ , և դառնայ առ Ատրպատակա
նաւ ընդ Մարս՝ մինչև 'ի մուտս Երասխայ
'ի Կասպից ծով : Իսկ ըստ հիւսիսոյ՝ առ
երի կալով Աղուանից , և Սրաց , և Եգե
րայ՝ մինչև ցնոյն դարձուածսն Եփրատայ
'ի հարաւ կոյս : Ունին հայք լերինս անուա
նիս , և գետս մեծամեծս , և մանուշնս , և ծո
վակս երեք : Եւ ունի Սեծ հայք փոքր
աշխարհս հնգետասան , որք են այսոքիկ .
Բարձր հայք , այսինքն՝ Կարնոյ կողմն , Չոր
րորդ հայք , Աղձնիք , Տարուբերան , Սոկք ,
Կորձէք , Պարսկահայք , Սասպուրականք ,
Սիւնիք , Արցախ , Փայտակարան , Ուտէա
ցիք , Գուգարք , Տայք , Այրարատ :
Աշխարհագր. եր. 32-35 :

Այրարատ 'ի մէջ կայ յառաջասացեալ
աշխարհացդ . և դաւառք են 'ի նմա՝ Բա
սէն , Գաբեղեանք , Աբեղեանք , հաւու
նիք , Արշարուէնիք , Բագրեանդ , Եւաղ
կատն , Շիրակ , Սանանդ , Արագածոտն ,
Ղախաթ , Սասեաց ոտն , Կոզովիտ , Աշոց ,
Ախ , Կոտայս , Սաղաղ , Սարաժնունիք ,
Ոստանն՝ Գլխայ քաղաք մինչև ցղաշտն Շա
րուր : Ունի Այրարատ լերինս , և դաշտս ,

և գետս պիտանիս , էրէս և հաւս , և զամենայն պարարտութիւն . և զծովակն Ղալալախոտոյ . և որդն արմատոյ առ ՚ի զարդկարմրութեան գունոյ : Լ՝ Գլխարհ . էր . 37-38 :

ՄԱՄԲՐԷ, MAMBRE .

in the fifth Century .

Յերգիոնն արուեստապետն ընդ մի բերան փչէ , և բազմութիւն փողոցն հասարակ գոչէն , ոմն սոսկ , ոմն թաւ , և ոմն ևս թանձրագոյն , և այլքն ըստ իւրաքանչիւր կարգի . թէպէտև բազումք են թուով , մի ձայն ասի , և սչ բազում . ըստ ձեռին շարժողին ընտրութիւն ձայնիցն երևին , և գործին մի է , և նոյն բաւական առ ամենեւեան : Դ՝ Ճառն յարութեան Ղալալախոտ :

ԴԱԻԹՈՒ ԱՆՅԱՂԹ, DAVID PHILOSOPHOR .

in the fifth Century .

Պարտ է գիտել , եթէ զ(մ)ուսականն Փիւնիկեցիք գտին՝ որպէս վաճառականք գողով , և թուականութեան պէտս ունելով առ ՚ի համարել : Իսկ զՂարաժշտականն (մ)րակացիք . վասն զի անտի էր Արփևս , զորմէ ասեն նախ գտանել զերաժշտականն : Իսկ զԼ՝ ստեղաբաշխականն Վրադէացիք . վասն զի անամպ , և հանապազ ջինջ ունելով օգոյն՝ գիւրաւ կարացին ըմբռնել զշարժմունս

աստեղաց : Իսկ զՆորկրաչափականն Նգիստացիք գտին 'ի հարկէ . քանզի Նեղոս գետոյ 'ի ծովանալ 'ի վերայ Նգիստոսի , և խառնակել զսահմանս արտավարացն՝ կռիք և սպանմունք լինէին Նգիստացւոցն 'ի վերայ իւրաքանչիւր սահմանի . մինչև իմացանչափ մի՝ որում անուն էր Սպանակ . զայն դնելով՝ գտանէին զսահմանս իւրաքանչիւր արտավարացն . ուստի ասլա և Նորկրաչափութիւն գտաւ : Գիրք Սահմանաց . երես . 170-171 .

ՅՈՎՀԱՆ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ, JOHN MANDACUNENSIS .

in the fifth Century .

Ո՛չ է հրաման Վրիստոնէից զհերս փետել , և ո՛չ զայտս ցտել , և ո՛չ 'ի կոծս մտանել , ո՛չ ուսովք մերկանալ , ո՛չ զճակատն հարկանել , ո՛չ թուխ համակ զգէնուլ , ո՛չ ազանիլ , և ո՛չ մոխիր ցանել . զի այս ամենայն՝ սատանայական է , և հեթանոսական օրէն . զոր անմիտ կանայք բարբառին 'ի ցոյց կեղծաւորութեան . և զՎրասալաշտից գործս գործեն 'ի վերայ Վրիստոնէից . զողբս ողբալով , և զճակատս բանալով , և զճչիւն աշխարանաց բարձրացուցանելով , անյուսաբար և չարաչար զմարմինս կոծելով 'ի վերայ Վրիստոնէին՝ որ վախճանեցաւ : Օ՞ր սլարտ էր սաղմոսիւք և օրհնութեամբք , և պատուական երգովք հոգևորօք յուղարկել 'ի կեանս յաւիտենականս : Բնդէ՞ր խայտա

նականօք և անարդանօք սգոյ թշնամանէք
զմարմինս հողեկիրս և աստուածաղզեաց :
Ղ'սու Է :

Արք վաշխ և տոկոսիս առնուն՝ դիմա-
դարձ լինին պատուիրանացն Մատուծոյ , և
հողւոյն սրբոյ հակառակ : Այլ այնչափ ա-
նօրէնութիւն է փոխոցն շնորհքն , որպէս
յամուլ արգանդէ խնդրէն որդիս բռնու-
թեամբ , և կամ յապառափ վիմէ պտուղ
որոնեն , և 'ի յարուաց ծնունդ պահանջեն ,
'ի քարէ կաթն կթել , և 'ի վիմաց բուրդ
ստանալ : Ղ'սու . ԺԷ :

ԴԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՑԻ, LAZARUS BARPENSI .

in the sixth Century .

Ի քեալ մերժեալ թողոյր (Մըշակի . թա-
գաւորն) զբարի և զբնիկ ժառանգութիւն
'Եփեսոսաց իւրոց՝ զգաւառն Մարարատու ,
զհոյակասն , և զհռչակաւորն , և զականաւորն ,
զամենաբոյսն , զամենաբուղին , զամենալին ,
զամենագիւտն 'ի շահս և 'ի դարմանս մարդ-
կային պիտոյիցս կենաց , և վայելչութեան ,
և սթափութեան , զգաշտս մեծատարածս
և որսալիցս , զլերինս շուրջանակի գեղեց-
կանիստս և պարարտարօտս , զհոժեալս է-
րէովքն կճղակաբաժնիւք , և որոճայնովքն ,
և այլովք և ս բազմօք ընդ նոսին . յորոց 'ի
վերուստ 'ի կատարածն ջրոյ հոսմունք ան-
կարօտ ուղղման՝ արբուցանելով զգաշտս՝
մատակարարէ անբաւ բազմութիւն յԱս .

տանն կանամբք, արամբք, և ընտանեօք՝
 զանպակասուածիւն հացի և դինւոյ, զանու-
 շահոտ զմեղրահամ քաղցրութիւն բանջա-
 րացն, և զզանազանուամն իւղաբուղի սեր-
 մանցն: Իսկ ՚ի լանջակողմանսն, կամ ՚ի սա-
 րահարթ տեղիս՝ յոր դիպեցուցեալ զհայե-
 ցած նորոգատեսիլ մարդոց՝ հանդերձս ինչ,
 և ոչ ծաղկաբոյս գոյնս կարծեցուցանեն
 սիւեալքս՝ պարարտաբոյսք, և պարարտա-
 րօտք, պարարտահամք. որոց թանձրախիտ
 աճմունք խոտոցն զանթիւ արօտականս ըն-
 դանի իշանց, և զանհամբոյր բոյլս վայրենի
 էրէնցն յագեցուցեալ՝ թանձրածաղանթս,
 առողագաւակս, սոնքացեալս գիրութեամբ
 զընաւ մարմինն ցուցանեն: Իսկ սաստիկա-
 բուրումն անուշահոտ ծաղկանցն՝ որ զա-
 րանցն քաջաց որոասէր նետողացն, և զհօ-
 տարած բացօթեգացն ընձեռելով առող-
 ջութիւն՝ զօրացուցանեն զզգայութիւն խե-
 լացն, և նորոգեն: Ինչ գտանին և ազգի
 ազգի արմատք բուսոց՝ ՚ի պէտս օգտակա-
 րութեան դեղոց ըստ ճարտարագէտ ճանա-
 չողութեան ստուգահամուտ բժշկացն յօրին-
 ուածոց՝ երագահաս ախտահարած սպե-
 ղանիք, և կամ արբամամբ յերկարելոցն ՚ի
 ցաւս՝ պատահացուցանեն առողջութիւն:
 Իսկ դաշտացն ամենալրութիւն զկամս աշ-
 խատասիրացն կորդելով յինքեանց իբրև բա-
 նիւ, և առլցեալ որ զինչ և է բարով՝ ևս
 առաւել փութանակի զգարձն առ ինքեանս
 հրաւիրեն միանգամայն. որք ոչ միայն երե-
 ւելութեամբն ցուցանեն վերաբերեալ զաւ-

Հաւորութիւնն օգտից՝ մարդկան , այլ և առաւել յորդորախոյզ աշխատողացն զառ ընդերկրաւ ծածկեալ օգուտս ուսուցանեն՝ դանձել անձանց զշահս , և զվայելս այսր աշխարհիս՝ ՚ի մեծութիւնն թագաւորաց , և ՚ի հաստատութիւնն հարկահանաց՝ զոսկի , և զպղղինձ , և զերկաթ , և զպատուական քարինս • զոր ընկալեալ արուեստող ձեռաց՝ զարդարեն զթագաւորս մեծատեսիլ զարդեօքն , յօրինուածովքն՝ զոր ՚ի խոյրսն , և ՚ի թագսն , և ՚ի հանդերձսն ոսկէհուռս պաճուճեալս ընդելուզանեն : Բայլ և մածմամբ ջրոց՝ համածին անուշութիւնս մատուցանեն զխորտկացն որոշութիւնս : Ալ և զարմատս եղէգնասեր բուսոցն ո՛չ ընդունայն անուցանէ յինքեան ամենաբաղձ դաշտն Բայրատոյ : Բայլ և ՚ի նմանէ ծնեալ որդունս՝ ՚ի զարդարմատեսիլ գունոց՝ ընծայէ օգտասիրացն շահս և շքեղութիւնս : Այս և գետոցն գընացք բազմակերպ ձկամբք մեծամեծովք և փոքումբք , զանաղանեալ համովք , և այլևայլ տեսովք՝ ուրախացեալ լցուցանէ զընորհս ընչից , և յագուրդ որովայնից ժրացելոցն , և անվեհեր ջանացողացն : Անուցանէ յինքեան երկիրն ջրովք արուեստիւք և զառաւելութիւնն հաւուցն , յուրախութիւնն և ՚ի սթափումն որսատենչ ազատացն , ըզկրկջաձայն , քաղցրաձայն , առապարնսեր , վիմասոյզ , սորամուտ երամս կաքաւացն , և սալամբացն , և կամ զէղէգնաբնակ , թփամուտ , մացառաղօղ , սարարտամարմին , զանուշահամ աղգ սքարացն վայրենեաց • այլև

զջրասուզակ, մամրախնդիր, խողակեր, մե-
 ծանձունք և յաղթամարմինք հաւքն՝ փորն,
 և թանձրն, և սազն. և կամ այլ բազում
 և անհամար ցամաքայնոցն, և ջրայնոցն ջուկք
 թռչնոցն: Իսկ թակարդացն շրջափակու-
 թեամբք՝ երագազիւքն և գահողովքն ե-
 լեալ ՚ի յորս գունդք՝ Վախարարացն որ-
 դուլքն Վաղտացն: Աւր ոմանք զհետ ցը-
 ուոցն և այժեմանցն արշաւելով՝ զխիզախա-
 կան և զաղեղնայինն և եթ բարբառեսցին.
 և այլք զհետ բուլից եղջերուացն և եղանց
 ձիարձակ եղեալ՝ զգործ կորովաձիգ արանցն
 ցուցանեն. և կէսք սուսերօք՝ իբրև զմենա-
 մարտիկս, զսաստկանդամ երամս վարազացն
 գլորեցուցեալ սպանանեն: Աւ շատք ՚ի մանր-
 մանկանց՝ Վախարարաց որդւոցն՝ դաս-
 տիարակօք և ծառայիւք զայլեայլ սերս ՚ի
 թռչնոցն որսացեալ բազայիւք՝ բարձեալ
 բերիցեն ՚ի յաճումն ընթրեացն ուրախու-
 թեան. և այսպէս աւլցեալք իւրաքանչիւր
 որսով՝ դնան ուրախացեալք: Արոց դէտակն
 կալեալ ըստ հանապազօրեայ սովորութեան
 ջրայոյզ ջրածուփ ձկնորսացն մանկունք՝ ըն-
 թացեալք ՚ի յառաջ նախարարագունդ: Արե-
 րոյն՝ ձկունս ՚ի յորսոյ, և բազմազան վայ-
 րենի հաւուց ձաղս, և ձուս ՚ի կղզեաց գե-
 տոյն բերեալ մատուցանեն ընծայս իշխա-
 նայն. յորոց ընկալեալ մասն ինչ՝ Վախարա-
 բացն ըստ կամի՝ պարգևեն և նոցա ՚ի յիւր-
 եանց բերոցն ըստ առաւելագոյն բաւականի
 ընծայաւորացն. և հասեալք լի ամենայն
 բարութեամբ յիւրաքանչիւր յապարանս՝ շը-

նորհէն և անպարապիցն մնացելոցն 'ի տան՝
 զամբիծսն, առաւելապէս և առ օտարսն ։
 Եւ տեսանել է յամենեցուն ընթրիս՝ սրպէս
 և շեղջակոյտս ինչ 'ի վերայ միմեանց զէ-
 րէոցն բազմութիւն, և զնոցուն գլխոց կարգ-
 մանց զառաջադրութիւն . յորոց ուրախա-
 ցեալ բերկրին ձկնակերացն և մսակերացն
 անձինք, առաւել քան զխորտկաց անուշու-
 թեամբ՝ հոգևոր ճաշակօք, սաղմնսիւք և
 մարգարէական երգօք օրհնելով զպարգևա-
 տուն Վրիստոս, և զտուիչ և զյցուցիչ ա-
 մենայն բարութեանց ։ Պատմ. երէս . 18-22 ։

Ղշուշայի տեսեալ զայն, և ընկալեալ 'ի
 թագաւորէն զմեծն պարգև, յարուցեալ 'ի
 խորանին՝ առաջի ամենեցուն յերկիր հօլը-
 վեր այսր և անդր, և ապա հարկանէր ըզ-
 գլուխ 'ի գետինն . այսպէս կատարէր զեր-
 կրրպագութիւնն ։ Եւ տեսեալ զայս թա-
 գաւորին, և ամենեցուն՝ որ 'ի խորանին էին,
 և զարմացեալք մեծապէս՝ թէ զի՞նչ արար
 այրն, հարցանէր ցնա Սաղաւորն, թէ՞
 Սրաց բռեշխ զի՞նչ է այդ նոր իմն գործ՝
 զոր ցուցեր դու մեզ այսօր ։ Եւ պատաս-
 խանի տուեալ Ղշուշայի՝ ասաց, թէ՞ բարե-
 րար Ղբբայ, դուք ինձ նոր պարգև շնոր-
 հեցէք, զոր այլ իմն ընկերաց ծառայի 'ի
 մէնջ չէր գտեալ . և ինձ արժան է նոր եր-
 կրպագութեամբ երկիրպագանել ձեզ, զոր
 ձեր յայլ ծառայէ զայնպիսի երկրպագու-
 թիւն երբէք չէր տեսեալ ։ Եւ լուեալ զայս-
 պիսի բանս թագաւորին յՂշուշայէ, և ա-
 մենայն բազմութեան աւագ անոյն՝ գովեցին

զայրն , և մեծապէս զարմացան : Եւր . 186 :

Շապհոյ տարեալ զկանայս Կամնարահա նացն յամուր բերդն Ռասեհոյ՝ զոր Ռող բերդն կոչեն , անդ Թողոյր . և յանձն արաբեալ Յըզտավէնասպայ բերդակալի զկանայս Կամնարահանացն՝ պատուիրէր նմա բազում զգուշութեամբ . պահել ըստ օրինացն Վրիտոնէից զնոսա սրբութեամբ : Վանդի կանայքն իսկ Կամնարահանացն զնոյն ասէին բազում անգամ համարձակապէս բողոքով , Թէ զարսն մեր արդարեւ կամիք նուաձել , զայդ և եթ տուք լսել նոցա՝ Թէ մեք խաղաղութեամբ եմք . ապա զոր ինչ հրամայէք նոցա՝ լսեն և կատարեն : Վանդի ամենայն հայոց գիտելով ասեմք զայս , և վկայեն՝ որ աստ առ ձեզ հայ մարդիկ են . զի քան զմեզ զայլ կին նոքա ոչ գիտեն . ապա Թէ այլ ինչ լսեն վասն մեր ՚ի նախատանաց իսկ և յամօթոց՝ Թող ՚ի մեղաց և ՚ի գարշութեանց ըստ մերոց օրինացն , առաւել գնեն զանձինս ՚ի մահ : Եւրե . 255-256 :

Ղ. յլ և յատենի ևս այսպանելով՝ ամենայն վատաց , և ՚ի կռուոյ յեանելոց զհայս ածէիք օրինակ . նախ Ղսորոց , ապա լքելոց , ապա լուծելոց , ապա անդամալուծաց . և բայց Թէ ապա և որ նոցա իսկ նման մարդէր , որ ձեր խարող հացկատակաց ջոկն էր , և ոչ կորացեալ մտանէր ընդ գեաին , վն նոցա և խնդութիւն ևս Թուէր այնպիսի լուրն . այլ որ մարդ էր , և ամօթ կայր ՚ի սրտի , և զայնպիսի բանս Ղրեաց Տեառնէն լէր՝ ոչ միայն միանգամ և երկիցս և

Եթ ՚ի դէպ էր մեռանել, այլ թէ և տասն
անգամ հեայր, և հանապազ զնոյն լսէր՝
տասն անգամ արժանի էր մեռանել: Երեւ.
292:

ԱՆԱՆԻԱ ՇԻՐԱԿԱՑԻ, ANANIA SIRACUNENSIS.

in the seventh Century.

Քանքարն 138 լիտր է: Եւ մանր բա-
ժանեալ զքանքարն՝ լինի դահեկան 9936, սի-
մէս 19872, տրմէս 29808, գրամար 39744,
սինդ 59616, հերատ 238464, փշիտ 517952,
դանդ 476928, և դարեհատ 953856. Յա-
ղագս Չափոց և Կշռոց:

Օ հաթին ծիր որ անուանեցին՝ ոչ այն-
պէս ոչ (կամ որպէս) չար փիլիսոփայքն ա-
ռասպելաբանեցին բազում բանիւք. զի ո-
մանք ասացին, ճանապարհ է դա՝ հին արե-
գականն հետք. իսկ այլք տգիտադոյնք քան
զնոսա՝ ասեն, թէ առաջաստ է Պեռսոփո-
նայ. զոր սպիտակ սուգն կոչեցին Եթեւա-
ցիք: Եւ չի նոցանէ ասեն, թէ հերակ-
լէս զանդէն Վերոնեայ ընդ այդ շաւիղ
վարեաց. նաև այլ ևս ըստ նոցին արուես-
տի ասեն, թէ տարածումն է ստեանցն
Վերեայ կնոջն Երամազայ: Վարձեալ
ոմանք յառաջնոցն հայոց ասացին, թէ ՚ի
խիտ ձմերան Սահազն նախնի հայոց գո-
ղացաւ զյարդ Վարչամայ Ետրեստանեայց
նախնոյ. զոր մեք սովորեցաք բնախօսու-
թեամբ Յարդգողի հետ անուանել: Իսկ

Վիլիստոփայքն բարիք ասացին զդմանէ, թէ խիտ աստեղք են բազումք նուաղք, և յոյժ ընդ աղօտ երևմանէն միաւոր լոյսն տեսանի : Ըստդագրոսիւնն :

Չօնեալ իսկ է Հեթանոսաց զաւուրս Շաբաթու՝ Ըրեգական, և Սուսնի, և Հնգից Սուրբակացդ, զոր հարկաւորիմ նոյն անուամբ յորջորջէլ : Ըւուրք Շաբաթու Հայոց : Սիաշաբաթ՝ Ըրեգակն, Երկուշաբաթ՝ Սուսինն . Երեքշաբաթ՝ Հրատն, մօտ 'ի Եկեղեցիին . Գորեքշաբաթ՝ Փայլածուն, հետ Սուսինն . Հինգշաբաթ՝ Սուսն թագն, Գիշերավար . Վեցշաբաթ՝ Սուսաբերն, Ըսգաստդ . Շաբաթ՝ Երևակն, Կարմիր աստղ : Յունարէն . Ելիոս, Սեկէնէ, Ըրէս, Երմէս, Օւս, Ըփրոդիտէ, Կոնոն : Պարսկերէն . Շամն, Վամար, Սարէս, ()տարիտ, Սուշթարի, Օօհայ, Ընահիտ, Օօհալ, Օրուան : Ըստդագրոսիւնն :

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ, GREGORY ARSARUNENSIS.

in the seventh Century.

Չարի բանիս՝ զոր սահանջեցեր յինէն փութապէս յաղագս Ըստուածային ին թերցուածոցն՝ ո՛վ Կամարականդ Վահան Պատրիկ, հատուցի քեզ յամրապէս . ո՛չ 'ի հարուստ մտաց ուրուք ժողովեալ, և ո՛չ 'ի բարձրագոյն բանից յառաջնոց ուսեալ, այլ յաշխատութենէ աղքատ իմոց խորհրդոցս

դտեալ նուստ իմացուածովք : Աւ վասն
 այսորիկ հեղք առ այսպիսի փոյթս դտայ
 յառաջագոյն , զի մի նուաղ զպայծառ քահ
 իմաստութեան եկեղեցւոյ երևեցուցից . և
 կամ տխուր՝ զվայելուչ զգեղեցկութի խոր
 հրդոյս . վասն զի ուժաւորաց ոմանց և հո
 գեորաց յառաքինութիւնն պատշաճ վարկայ
 զգործս զայս : Այց վասն զի այր ես մեծ ,
 և ողջախոհ մտօք , պսակեալ ծերութեամբ
 և իմաստութեամբ՝ իբրև թագաւոր յՆ.ս.
 տուծոյ՝ ի ժամանակիս ՚ի միջի մերում , և
 յորդորական հրաման Տէրութեանդ քո միշտ
 մտրակեաց զիրաւացի հեղք երկչոտութիւն
 մտաց իմոց . որ իբրև ահագին իմն խորոց
 հանդիպեալ իմաստութեան ընթերցու
 ծոցն՝ ցնորեցայ ՚ի խորհուրդս , և պակու
 ցեալ՝ ՚ի փախուստ դարձայ բազում անգամ
 ՚ի հնազանդութենէ այսպիսի հրամանաց :
 Իսկ այժմ վերստին հասելոյ հրամանիս քո
 ոչ կարացեալ ՚ի դիմի հարկանիլ՝ ուստի խու
 սափէին յառաջագոյն իբրև յալեաց ծովու ,
 այժմ ՚ի նոյն դարձեալ դիմեցի՝ վստահա
 նալով ՚ի շնորհս Հոգւոյն սրբոյ . ոչ գիտեմ ,
 հնազանդութեամբ , թէ յանդգնութեամբ :
 Սակայն դիմեցի իբրև ՚ի դրախտ ինչ գե
 ղեցկատեսակ Ն.ստուծոյ տեսչութեամբն
 առ մարդն , լի զանազան պտղովք՝ Վրիս
 տոսի փրկութեան խորհրդովք . ընդ որոյ
 անբաւութիւն մարդասիրութեանն շուրջ
 գալով ՚ի խորհուրդս՝ քաղեցի ըստ իւրա
 քանչիւր Սարգարէական գրոց զՎրիստո
 սի փրկութեանն պտուղս՝ զոր կարգեցի

սկտեղ պատմութեան բանիս՝ ընծայելով 'ի սեղան քաջախորհուրդ իմաստութեանդ քո :
 Օ որ ընկալեալ՝ զհնազանդութիւն յօժարութեանս իմոյ՝ ըստ կարի զոր ինչ ընծայեցիս՝ վայելեացես . և իբրև խոհեմ անձն , և զօրաւոր մտօք՝ տկարութեանս իմոյ , և կամ յանդգնութեանս ներբեցես : ' | ' | ' եկն .
 Ինկերցոսածոց :

ԹԷՈՒՌՈՐՈՍ ՔՌԹԵՆԱՒՈՐ ,

THEODORE CHRTHENAVOR ,

in the seventh Century .

Ո՛վ դու յօղաբան և զրուցահօր՝ իբր դերաթուեար մտացաթև հանձարով քան զերկնադուշակ՝ Վախահարսն , որք հիմունք եկեղեցւոյ , և խարխիւք ճշմարտութեան անուանեցան . որոց պահապանք՝ Հրեշտակք , և զօրավար՝ ինքն Տէրն . որք վկայեալք յազազս Վրիստոսի նահատակեալք՝ գլխափառեցան յառաքելական աստիճանին : Ամ՝ գրեթէ եօթն հարիւր (ք . յօրինակին ք .) ամ լեալ յետ չարչարանաց որդւոյն Մատուծոյ , և յայսքան ժամանակս յանդիտութեանն մնացին բոլոր մանկունք Վկեղեցւոյ . և միայն արդ ևս 'ի վախճան ժամանակաց՝ նորուք դուք , և նորածան գտայք ճշմարտութեանն , երկրորդ Վսողինարիտք՝ որ նորածայն աւանդութեամբն նորածին բուսուցէք արմատոց դառնութեան փուշ

հրաձարակ անշիջատուոր բացոյն : Աստուծո շնորհքով Սայրաֆոսեղատոյն :

ՅՈՒՆԱՆՆԷՍ ԻՓԼՍԱՍԷՐ, JOHN PHILOSOPHOR,

in the eighth Century.

Սարժապետ վեհագոյն ունէի՝ յՍտուծոյ պարգևեալ ինձ հայր, միանգամայն և հրահանգող հոգեկան վարժութեանց՝ զինն թէ ոչ որոս՝ ըստ մերումն Ստուածաշնորհ պատշաճեալ լեզուի. որ ոչ զառ ՚ի յինքենէն և եթ բաւականանայր շտեմարանել յիմումն ոգւոջ զբարին, այլ և ՚ի յոլովից զպայծառագոյնսն ծաղկաքաղ առնելով զշնորհաց՝ լիացուցանել զազահուծեանն իւրոյ ինև ջանայր զուսումնասիրութիւն : Յարեմաբան :

Սյս էն առաքինութիւնք՝ որք առ հասարակ հոգւոյ և մարմնոյ զփառացն ՚ի գլուխ յօրինեալ կապեն զպսակ : Վանզի այլք ՚ի տրամադրութեանցն ժամանակաւ տրամակայեալ՝ լուծանեն զմիմեանս, իսկ առաքինութիւն հանապազորդ ՚ի մեղ խնդրէ բռնահանալ. քանզի յայս իսկ և գոյացուցիչն զմերս հաստատեաց բնութիւն՝ զի բարեգործք և աստուածասէրք եղիցուք. և ինքն իշխանութեանն կառօք իբր ՚ի տեսարանի ումեք՝ ՚ի սոսա նահատակել հանգիսացուք, կնքելով որպէս թաղաւորական մատանեալ Ստուածայինն երկիւղիւ՝ զսիրտս և զձեռս, ընդ որս յարմարեալ պատկանի խորհուրդ և գործ. զինոքումբք իբրք՝ որովք առ մահն

սողոսկեալ անկաք, առ կեանսն դառնալ վերստին գիտիցեմք: Մնդ:

Որ առ պատուիրանադրեալն ո՛չ ձգտի հասանել կանոն, նա յահեկակողմանն դանդաջէ խոտորեալ ճանապարհի. իսկ որ յառաւելադանցն նկրտի հրամայեցելոցն հասանել, զաջակողման այնպիսին տենչացաւ գրտանել զխոտորումն: Սինն յանդգնաբար յապաշխարութեանն հոսելով վտանգս՝ յառաւել սնդութենէն յանյուսութեան ընկըղմի խորս. և միւսն անչափաբար ընդարձակեալ թողութեանն յուսով՝ զբովանդակ զերկիւղին ՚ի բաց լուծանէ զկասպ: Իսկ որ յերկաքանչիւրոցն զանգիտեալ հրաժարիցէ ծայրայեղ խոտորմանց՝ միջին իմն արդարակ, և անստերիւրող ճանապարհաւ բերիցին. յորմէ ո՛չ փոփոխեսցի Վախահարցն հաստատեալ սահմանք. այսինքն՝ ո՛չ Տէրունականն աւուր զապաշխարութեանն ՚ի վերայ ածել զնսիր, և ո՛չ նմանօրէն սմա՝ զճումականսն դատարկացուցանել, և փափկացուցանել զաւուրս. և ո՛չ դարձեալ՝ յառգերազանցադոյնսն սոցա ումեք վերանալ ելանել, որպէս թէ՛ ընդ անգործութիւն և ընդ բերանալուծութիւն խառնել և զբռնոյն խորութիւն, և զգինեճանութեանն որովայնամըլութիւն. իսկ ՚ի տրամականսն՝ ծանրաբեռնութեանն ՚ի ներքոյ դնանիլ տրկար բնութեանս, մարմնաստան լինելով յաւէտ՝ քան թէ՛ ախտաստան. և ՚ի կքել մարմնոյն գտանել հողւոյն զվհատութեանն տարակուսանս: Մնդ:

Այն ոմանք 'ի նոցանէ, որք զաչացն զՏէտ
 երթեալ՝ խաբեցան. որ ինչ միանգամ 'ի
 տարերցդ յերկնէ և յերկրէ գեղեցիկ ինչ
 առ երեսս հանդիպաւ՝ Աստուածս անուա
 նեցին, զաստեղս, զլէրինս, զըլուրս, ըզ
 ծառս, զքարինս: Աւ են դարձեալ՝ որք
 յուժգնութենէ կենդանեաց, կամ 'ի դըժ
 նեութենէն երկուցեալք և ահաբեկեալք՝
 'ի պաշտօն նոցին դարձան, և Աստուածս ան
 ուանեցին. որպէս առ Քաբէլոնացիսն Ախ
 շապն պատուեցաւ. առ Ազիպտացիսն Արո
 կոդիլոսքն: Իսկ որք անչափաբար գիջական
 ակտին հոգ տարան, զարական և զիգական
 անդամն նոյնաձևաբար ստեղծեալ՝ պաշտե
 ցին: Սովաբացիքն և Սիդոնացիքն զՔա
 մուլսն, և զԱստարտոն: Այլք դարձեալ՝
 զօգտակարս և զսլիտանիս 'ի տարերաց այ
 տի առ կենցաղական պէտս ընտրեալ՝ աստ
 ուածացուցին. որպէս Պարսիկք և Սարք՝
 զհուր, և զջուր, և զերկիր. մինչ թէ հա
 ճոյ թուեցաւ նոցա՝ 'ի մեռանէն զմարմինս
 իւրեանց գազանաց և թռչնոց ծախել տալ,
 քան թէ ընդ երկրաւ ծածկել, և նեխու
 թեամբն անպատուել զյիմարաբար պատ
 ուեալն: Այն ոմանք 'ի նոցանէ՝ որոց տե
 սեալ զարիւնարբուս, և զթարախածուծս 'ի
 կենդանեացդ՝ իբրև զախտաբոյժս և զցաւ
 ւահալածս մեծարեալ զնոսա՝ Աստուածս
 անուանեցին. որպէս Վազացիքն և Վկկա
 բոնացիք զտզրուկս, և զճանճս, և զմթիխտ
 Վէսք 'ի նոցանէ՝ զընդդիմամարտս այլոց
 կենդանեաց զկենդանիս 'ի պատիւ առեալ՝

սլաշտեցին . որոց յաղթահարելն զմիմեանս՝
 օգնականութեան սպասաւորութիւն առնել
 է իւրեանց ստացողաց . որպէս Հիւսիսայ-
 ինք՝ զձի , և զուռն . զմին վասն երագաշար-
 ժութեան՝ ոտիւքն որպէս թւովք թռչել
 հեծելոյն զկնի որոյ հասանելն բաղձայ . և
 զմիւսն՝ ՚ի գազանացն յառիշտակութենէ ըզ-
 տէր իւր յապահովացուցանելոյն սակս : Աւ-
 կամ՝ որպէս առ նոսին իսկ՝ զորոց բանս ,
 կատուասլաշտութիւն է մեծարգի եղեալ՝
 կերակուր իւրեանց զկերակրոցն ասականիչս
 առնելոյ աղագաւ : Բայց ամպարշտագոյն
 գէր զասացեալսս՝ այս էր հեթանոսակա-
 նացն . ինքն անձին իւրում՝ երկրպագու և
 սլաշտօնատար լեալ . զի որ առ ընկերսն մն-
 լորեցաւ ՚ստուածութեան կարծեօք , ինքն
 իւր ինքեան խոնարհեալ՝ երկրպագէ յիմա
 բարբար : ՚Ս համեմատութիւն գալով առ մի
 մեանս մարդիկն՝ որով իւրիք նուազեալ գտա-
 նէին առ ընկերն , նորին պատճառաւ յա-
 բարչութեան աստիճանի զգերազանցեալն
 հանեալ դնէր . և խելագարեալ՝ զինքն արա-
 բած խոստովանիւր լինել : Բստ այսմ՝ օրի-
 նակի՝ ՚Ս աղգէացւոցն տեսեալ զՏիտանեանն
 զայն վիթխարի և աշխոյժ՝ վաթսնականգ-
 նեան գոլով ըստ երկայնութեան հասա-
 կին , իսկ լայնութեամբն վեցաբանակս ու-
 նելով կանգունս . վասն որոյ զգերամբար-
 ձեալն մարմնոյն տրամադրութեամբ՝ աստ-
 ուածօրէն իմն պատուով պատուեցին : Աւ-
 սորա խաւար չարասլաշտութեանն զբոլոր
 տիեզերս ընդ իւրև կալեալ՝ կուրացոյց ,

ըստ իւրաքանչիւր լեզուաց այլաձևելով ըզ-
 նորա զանունս . Վ՛ուշացիք՝ Վեբրովթ հոջե-
 լով, Ռաբելացիք՝ Ռեւ, Փղշտացիք՝ Ռա-
 հաղ, Լըլենացիք՝ Ղիոս, Պարսիկք՝ Որմզդ,
 Տայք՝ Մարամազդ : Լը զորօրինակ սորա
 ընդ բարձրութիւն հասակին հիացեալք խա-
 բեցան, վասն այլոց այլով իւիք քաջահա-
 ճութեանցն պատահմանց ՚ի զարմացումն ե-
 կեալք՝ Մստուածս անուանեցին . զՍուոսս՝
 վասն յոխորտաբար առ կռուարարութիւնս
 յարձակելոյ, զԱրէս՝ վասն արին գոլոյ,
 զՏերմէս՝ վասն քաջախօսնակ ճուռմաբա-
 նութեանն, զՕւս՝ վասն անրնդդիմամարտ
 ներհակացն զուգախառնութե : Օ այլս վասն
 այլ իրիք քաջաբաստիկ զննականն ունելոյ
 որակութիւնս . յորոց անուն և զկուռս պատ-
 կերակերպս քանդակեալս՝ Մստուածս ան-
 ուանեցին : Լը վասն զի յաղծապղծից անուն
 և ՚ի վատթարագործաց կուռքն կանգնեալ
 լինէին՝ դեն չարասէր և ճմարտատեաց՝ ՚ի
 ներքս մտեալ դարանէր, և զկուռապաշտիցն
 ընդ ձեռն երևելի անդրեացն առ ինքն ձը-
 գեալ՝ ընդունէր զերկրպագութիւն : Հոր-
 մէ գտանէին՝ եղեալ դիցն երկրպագութե,
 ոչ միայն տարրապաշտք, այլև դիւսպաշտք .
 առնլով ՚ի նոցանէ՝ դիւացն պաշտօն, և տա-
 լով զինքեանս փոխարէն ընդ ծառայու-
 թեանն : Ս ասն որոյ դիւաբնակք և դիւա-
 շունչք կռոցն լինէին սպասաւորք, այլ և
 Վիւցաղունք անուանեալ՝ գեր ՚ի վերոյ
 մարդկայնոյս համբառնային ընութեան :
 Աստուծոյ զորօրինակ :

Հիացեալ եմ մեծապէս՝ զնորանշանդ ՚ի քեզ տեսանելով ձեացութիւն . զի այլք յա հեկանացն զմի մի ինչ ՚ի սատանայական ուս մանցն բարձեալ տարան շահս . իսկ դու յոյժ ազահելով՝ և ոչ զմի որ անտուստ ՚ի կողմնս նէ թողլով՝ տենչացար . մինչ թէ զնոյն զ]] արգարէին առ քեզ բարբառել՝ իրաւացի է . Մմբարձ զաչս քո յուղղութիւն , և տես՝ ո՞ւր ոչ թաթաւեցար ՚ի ճանապարհս քո , և որ ՚ի կարգին . առ ամենեսեան ա նամօթեալդ՝ և ՚ի խոստովանականս , և ՚ի կարգս , և ՚ի կրօնս . առանց ամենեցուն հռ լանեալ , և զամենեցուն ՚ի տեղի արարեալ լցեր զհայհոյութեանն չափ : Վոյ հնար թուել զխիճս հեղեղատի , և զաւաղ ծովու , և զշիթս անձրեի , և ոչ զստեղծեալն առ ՚ի քէն նորսոյիւտ բանս և իրս : Բնդ հակառակս ելանել Մստուածայնոյն խոր հեցար գրոյ . Մցցի՛ ասէ , երկիր գիտութեամբ Տեառն իբրև զջուրս բազումս՝ որ ծածկեն զծովս . սյսանակ և դու հրապուրողականդ քո բանիւք ծովացուցեր . ամենայն օր , և ժամ , և ամիս՝ քեզ նորաձեռութեան : Ղաւ ընդդէմ Լըրեոսեանաց եր . 70 :

ՉԱՔԱՐԻԱ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, ZACHARIAS PATRIARCH .

in the ninth Century .

Ս երագրէ սրբազան և երջանիկն Պուկաս ՚ի հրամանէ սուրբ Հոգւոյն . և եղև՝ ասէ , ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ՝ ել հրա

ման յԱւգոստոս կայսերէ՝ աշխարհագիր
առնել ընդ ամենայն տիեզերս : Յառաջա
գոյն քան զԾնանելն 'ի Ռեթղեհէմ՝ տայ
զերկրաւոր սէտութիւնս 'ի Հռովմայեցիս,
որ չորրորդ գազանն անուանեալ 'ի Ղա-
նիէլէ մարգարէէ . քանզի 'ի Հռովմ հան-
դերձեալ էր կարգել զաթուռն Պետրոսի և
Պաւղոսի . և զգլխաւորութիւն սրբոյ Նիկե-
ղեցոյ . և զՀռովմայեցոց թագաւորու-
թիւնն կոչելոց էր 'ի հաւատս՝ լինել զա-
ւազան Վրիստոսական դաւանութեանն 'ի
վերայ դիմամարտիցն խաչին Վրիստոսի :
Տա՛մ ծննդեան Վրիստոսի :

Նշանք և արուեստք հրաշափառ և գե-
րազանցք ներդործեալ՝ զարհուրեցուցանեն
զմարդիկ : Վանզի լինի և այլազգ նշանք՝
որպէս 'ի Վախարդաց , սուտք , և խաբե-
բայ , սլատիրք , 'ի դիւաց կեղծաւորութե-
նէ՝ ոչինչ ումեք յօգուտ դործեն . որպէս
Յանէսն և Յամրէսն յայնժամ՝ որ զհար-
ուածսն Սովսէսի երկրորդէին , այլ փարա-
տել ոչ կարէին : Նոյնպէս և ամենայն Վա-
խարդք առաջի թերահաւատիցն նշանս կա-
տարեն . նաև Սիմոն կախարդն ոչխար լի-
նէր , և գայլ . և զխիճս հեղեղատին իբրև
զշունս կերպարանեալ՝ հաջեցուցանէր . և
սլատկերաց դիցն խօսել տայր , և զլէրինս
փոփոխել երևեցուցանէր . և այն ոչ ումեք
'ի մարդկանէ օգուտ լինէր : Արար և մեծն
Սովսէս նշանս և արուեստս հրամանաւն
Աստուծոյ՝ Վարայելի 'ի փրկութիւն , և 'ի
դատապարտութիւն Նիկիտոսի : Արար և

Եղիա նշանս 'ի Արամեղոս լերինն' 'ի հաս-
տատութիւն հաւատոյ, և 'ի կործանումն
Բահաղու, և ամօթոյ Սարգարէիցն: Իսկ
Տեառն մերոյ Հիսուսի Վրիստոսի աստ-
ուածահրաշ և սքանչելի հրաշքն՝ գերահրաշ
և սքանչելափառ, և 'ի վեր քան զմարդոյ
ներգործութիւն. որ միայն աստուածային
և ամենակալ զօրութեանն վայել էր. որ
նչ ումեք 'ի մարդկանէ 'ի կորուստ, կամ 'ի
շնաս, կամ 'ի դատապարտութիւն ներգոր-
ծեցան, այլ՝ ամենայն մարդոյ յօգուտ և 'ի
փրկութիւն կատարեցան: **Ղառ Գալստիան**
Փրէլէն Երեսնասէրէ:

ՅՈՒՆՏԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, JOHN PATRIARCH.

in the tenth Century.

Ամենեքեան սոքա զբոլոր աշխարհաց
գիւտս ծննդոց՝ յերկոց որդւոց՝ Արի ասէն
սերեալք, և աճեցեալք, և գոյացեալք, և
ցան և ցիր սփռեալք ընդ երեսս երկրի. զի
թէ և զանուանս հարցն Մրտաքինքն տար-
որոշս 'ի մէնջ տան՝ որպէս Վրսիւսիւթրոս
զԱրի անուանելով, և Վսերքսէս զՍեմ,
սակայն պայազատութեան զրոյցս 'ի մի տա-
րեալ բովանդակեն. և այսպէս երկաքան-
չիւր սոքա աւանդէն մեզ կարգ բանի, թէ
'ի գալ, հանդիպել, ժամանել դարուն երկ-
րորդի՝ հեղեղեալ, ողողեալ, ներսուղեալ
ջնջեաց Տէր՝ սպառսպուռ մաքրելով զերեսս
երկրի 'ի մոլէլոցն, և յամպարշտելոցն, և

յանօրինեւոյն , և 'ի վայրագ շտեմբէալ շաղ-
 զակերաց , և 'ի կռամնլ մարդոց չարագու-
 նից . մինչ ոչ ևս մնալ 'ի բոլոր բանակա-
 նացս , կամ անբանից . բայց միայն 'ի տոհ-
 մից արդարոցն' (որք) հնազանդեալք եղեն
 'ի գործ արկղակերտի 'Այեան Տասլանին և
 Պարմաքր :

Այսեր Սօրկայ ձեռներիցութեամբ իմն
 փոփոխումն արարեալ անուան աշխարհացն
 այնոցիկ՝ որ 'ի մերոյն Արամայ կարգաւ ե-
 դեալ էր : Ալ նախ զԱրմենին զայն՝ որ
 Առաջին հայք անուանիւր , Արկրորդ հայք
 զնա Սօրիկ կոչեաց . յորում մայրաքաղաք
 է Աւաստիայ : Իսկ զԱպագոսովկիայ՝ յորում
 մայրաքաղաք է Աեօարիայ , և Արկրորդ
 հայք նախ անուանիւր՝ կոչէ զնա Արրորդ
 հայք . և առնէ զնա Ապարքի : Իսկ զԱե-
 լիտինէ՝ որ ունի զհամանուն իւր դաւառս ,
 է և Արրորդ հայք՝ կոչէ զնա Առաջին
 հայք : Իսկ զՊոնտոս՝ յորում մայրաքաղաք
 է Տրապիզոն՝ կոչէ զնա մասն Սեծ հայոց :
 Ալ զՉորրորդն կոչեալ հայք՝ յորում մայ-
 րաքաղաք Սարտիրոսացալոլիս , այսինքն՝
 'Աիրկերտ . Յուստիանու նիստ : Գարձեալ
 զաշխարհն Արնայ՝ յորում մայրաքաղաք է
 Թէոդոսուպոլիս , անուանէ զնա մեծ մասն
 մեծ հայոց : Ար և 'ի մեծն հայոց մասն
 ինչ մնացեալ էր 'ի ձեռս հռովմայեցւոց՝
 կողմանց անտի Բասենոյ մինչև 'ի սահ-
 մանս Ասորեստանի , Սեծ հայք զնա կո-
 չէ : Իսկ զկողմանս հայոց սահմանօք իւրովք
 հանդերձ՝ խորագոյն հայք անուանէ : Ալ

զկողմն Վլին քաղաքին՝ ներքսագոյն հայքս
 Լստալէս ամենեցուն սոցա փոփոխումն ա-
 րարեալ Սօրկայ՝ գրէ ՚ի Վիւանս արքու-
 նի : Լնդ :

Յաջորդէ զաթոռն սուրբ՝ Սեծ Իմաս-
 տասէրն Յոհաննէս . որ հմուտ և տեղեակ
 գոլով բոլոր քերթողական շարագծաց մա-
 սանց բանի , և մասնականաց , այլև վարժից
 սեռից , և որք ընդ գոյացութեամբ են սե-
 ռական տեսակարարութիւնք՝ մինչև ցանհատ
 վայր , և տարբերութեանցն ևս հանդամա-
 նաց , և պատահմանց անջատից և անանջա-
 տից . դարձեալ՝ և կրթական վարժից թէո-
 նականաց՝ որ զարուեստին ծառոյ պտուղս
 առողանապէս ներադրէ յարուեստասէրն .
 յաւէտ իմն հմտագոյնս գրով դրոշմեալ՝ տայ
 եկեղեցւոյ Վրիստոսի զբովանդակ կար-
 դաւորութիւնս պաշտաման ժամուց՝ գեղե-
 ցիկ իմն յօրինուածով ճոխացուցեալ , և բա-
 ցայայտեալ ևս զմիոյ միոյ կարգացն զմեկ-
 նութիւնս ՚ի միսիթարութիւն գղերց եկե-
 ղեցւոյ . այլ և ճառս ևս ինքնախօսս բանաս-
 տեղծս յարդարեալ՝ զղջացուցիչս շարագոր-
 ծաց , և յորդորականս՝ ՚ի պէտս ասպաշխա-
 րողականս սակի : Սա ամենայն առաքինի
 քաջողջութեան զանձն տուեալ աշխատա-
 սիրաբար՝ կրթական ջանիւ զինքն զինէր
 յերգս հոգևորս , պահօք և աղօթիւք , և
 ամենագիշեր տքնութեամբ : Եւ ՚ի ներքոյ՝
 ոչ յօդեաց ասր , այլ յայծեաց ցփսիս դժոխ-
 րմբերս զգեստաւորէր . իսկ զարտաբոյսն
 ՚ի պատուական երանգէ նիւթոյ զգեստաւ

ւորեալ պճնազարդէր . և ոսկի մանր խար-
 տիւ աղացեալ, և իւղովք անուշիւք յայն
 ընդխառնեալ՝ փչէր ընդ ծաղկեալ ալեօք
 մօրուսն՝ որ իջանէր մինչև ցգրասպանս ըզ-
 դեստու նորա : Աւ այնպէս ապա ատեան
 կազմեալ՝ զի տեսողացն բարեխորհաց բարի
 պատճառք խրախուժեան լիցի, և չարացն
 խակաց ընդոստուցանող պակուցումն՝ ՚ի չա-
 րէն ՚ի բարի : Աւ վասն զի ոչ այնպէս յան-
 երևութից ոմանց ահից զօրութիւն ընդոս-
 տուցանող մարդկան բերցի ՚ի վատթարէն
 առ լաւն, որպէս յերևելեացս գերաբուն
 զարդուց խտտղանք . և վասն սորին իսկ այ-
 սորիկ կալաւ սովորութիւն գեղեցիկ զար-
 դուք պճնազգեստեալ զանշունչ քարինս ե-
 կեղեցւոյ . ապա ո՞րչափ առաւել մարդ քան
 զքարինս բերէ ՚ի զարմացումն զտեսողսն :
 Ասկայն այսոքիկ ոչ ամենեցուն, այլ նոցա
 միայն՝ որոց դատողական հաւատացեալ է
 դործ : Աւ վասն զի տեսեալ էր զայրն Աս-
 տուծոյ Աստիկան ոմն հայոց Ա իլթ անուն,
 և եղև նմա գնալ առ Ա միրապետն, և պատ-
 մէր նմա զվայելութիւնն Յովհաննու : Ասկ
 նորա զնա տեսանել ըղձացեալ՝ վաղվաղա-
 կի զմի ՚ի ծառայից իւրոց սուաբէր, առ-
 ինքն զայրն Աստուծոյ ածել : Իբրև ածաւ
 բազում պատուով յարբունական քաղաքն,
 պատգամ առ նա Ա միրապետն յղէր՝ զի ըստ
 սովորականին զարդու զինքն զգեստաւո-
 րեալ՝ այնպէս զնա տեսցէ : Ասկ նորա զա-
 ւարտահասակ դիտակն իւր ևս առաւել փայ-
 լուն և պաղպաջուն զգեստիւք պճնաւո .

րեալ, և զաղէբեկ ծաղկեալ մօրուսն ոսկե-
 փունջ կազմեալ, և զոսկիանկար գաւազանն
 որ 'ի փայտից ոսկնիազից, 'ի ձեռն առեալ՝
 այնպէս ասպ գունեան սյրն և թիկնաւէտ՝
 առ Մ. միրապետն մտանէր: Օ որ տեսեալ՝
 հիացեալ զարմացեալ ընդ գեղեցկութիւն
 նորա բարեհամբոյր հասակին, շքեղաշուք
 դիտակին, ասպ եղաւ աթոռ՝ նստել նմա:
 Եւ սկսաւ հարցանել ցնա Մ. միրապետն.
 Ի՞նդէ՞ր՝ ասէ, սյդպէս պճնապաճոյճ լինիս.
 վասն զի Վ. րիստոս ձեր զպարկէշտ և ճնչին
 զգեստ պատուեաց, և զնոյն արարին աշա-
 կերտք նորա: Իսկ նորա պատասխանեալ՝
 ասէ. (Թէպէտև Վ. րիստոսի Մ. ստուծոյ մե-
 ըոյ առ 'ի մէնջ առեալ մարմնոջն զՄ. ստուա-
 ծական փառսն ծածկեալ լինէր իբրև վա-
 րագուրաւ, սակայն Մ. ստուածային զօրու-
 թեան սքանչելիք նշանացն ո՛չ ծածկեցաւ,
 այլ յամենեսին հեղաւ. զնոյն շնորհ նշա-
 նացն և արուեստից տալով 'ի ձեռս աշակեր-
 տաց իւրոց՝ որ բաւական բերէր զմիտս մարդ-
 կան զարթուցանել յերկիւղն Մ. ստուծոյ.
 և ո՛չինչ պիտոյացան զգեստուց ահացողաց:
 Իսկ արդ՝ վասն զի փակեալ է 'ի մէնջ բա-
 զում նշանաց նոցա շնորհ, վասն այսորիկ
 ահարկու զգեստիւք իմն հնարիմք զպարզա-
 միտ խակութիւն մարդկան ընդ ոստուցանել
 յերկիւղն Մ. ստուծոյ: Օ այս ասպ և 'ի
 մարմնաւոր (Թ)ազաւորսդ՝ 'ի ձեզ է տեսա-
 նել. ծիրանէփառ և ոսկեճամուկ զգեստիւք,
 և գեղեցիկ զարդուք և զինուք առ 'ի յահ-
 արկութիւն բազմաց բերիլ. զի թէ խա.

բազնազգեաց զձեզ 'ի մարդկանէ ոք տեսա-
 նիցէ, և գծուծս և խոշորս՝ ոչ ոք սակու-
 ցեալ զարհուրեացի 'ի փառացդ ձերոց, որ
 ոչն երևի: Բայց եթէ զընկանդակն զիմ
 գտանել խուզես, հրամայեացէ Տէրութիւնդ
 քո՝ արտաքս սակաւիկ մի գնալ արանցդ:
 Իսկ ասա 'ի միայնանալն՝ մերկացաւ առ 'ի
 զգեստուէն արտաքնոյ, ցուցանելով նմա
 զցփսիան այծեայս՝ ասելով. Սերկութեան
 անգամոցս այս է զգեստ, իսկ արտաքոյդ
 միայն են 'ի տեսիլ արտաքնոց: Եւ իբրև
 զձեռն 'ի ցփսիան արկեալ լինէր Սմիրա
 պետն, դժգմեալ խոժոռեալ՝ քսամնելով
 ասէր. Օ իմրդ արդեօք կարէ մարմին մար-
 դոյ տևել ժուժկալել այսպիսի դժօխըմբե-
 րելի քրձի, եթէ ոչ յՍտուծոյ տուեալ
 լինի նմա համբերութիւն: Եւ ասա բազմա-
 հարկի պատուով զնա մեծարեալ, և եօթն
 անգամ զնա պճնաւորեալ գեղեցիկ իմն և
 արքունական զգեստիւք, և գանձս ևս ոսկ-
 ւոյ և արծաթոյ նմա պարգևեալ՝ յուղարկէ
 յիւրական աշխարհն: Արոյ եկեալ, և կե-
 ցեալ ամս սակաւ՝ վախճանի, կացեալ յա-
 թու հայրապետութեան ամս մետասան,
 Ընդ:

Թագաւորք աստուածասէրք և բարեպաշ-
 տօնք, իշխանք, և պետք, և հրամանատարք
 հայոց, եղբայրք մեր, և առաքեալք եկե-
 ղեցւոյ, և փառք Վրիստոսի: Ըղերս առա-
 ջի մատուցանեմ ձեզ զպիտաութիւն զայս
 բանի, զի իբրև ցուցող հայելի 'ի միտս ան-
 բասիրս սովաւ զձեզ հրաւիրեալ, և զան-

դուզն և զանկարդ ճամարտակէլն արտա-
 հալած արարեալ՝ անսպառուհաս ես մնացից
 յահեղ միրկէ աստի, և յահագին ակեացս
 փրփրեցելոց, և դիզացելոց, և կուտակե-
 լոց, և դիմելոց՝ ի վերայ Ասքանազեանս
 գրոհի: Սարսափեալ զոփացեալ դողացաւ
 սիրտ իմ, զի տիգօք աչաց խաղաց Տէր ի
 վերայ մեր՝ սակս անօրէնութեանց մերոց:
 Աւ վասն զի ցարդ ևս յարակցեալ յուզ-
 մունքանդնդապտոյտ չարեացն յորդութիւնք
 խորութեանցն՝ և ոչ հանդարտեաց, վասն
 այսորիկ ես բռնադատեցայ դալ յայս, և
 առնել տալ տաղնապեալ զպատմութիւնս.
 նախ ի կրից աստի զիս փութացեալ՝ որ
 շուրջ պատեալ պաշարեաց զմեզ. և ապա ի
 հրամանէ թագաւորաց ի վերայ հասելոց՝
 որ զիմն ճմլեալ բախեաց զիմաստիցս գոր-
 ծարան, և հաւանեցոյց ոչ ինչ գող ինձ յայս.
 միկ դանդաղելի: Սակայն ոչ գրաւորական
 անձայն տառիւք միայն՝ որ ի վեր քան զիս
 է ձկտումն իրի՝ զմտաւ ինչ ածեալ, այլ բո-
 լորձայն հնչմամբ հագադասփիւռ ձայնիւ
 դարուց ի դարս զայս ձեզ աւանդեալ ուղ-
 զախոհ իմացուածիւ. զի մի անհասութիւն
 ծերունեացն զրուցաց՝ այլոց ոմանց վէպս
 ինչ խարեալ խղճի մտաց կարօտ ձեզ կա-
 ցուցէ. այլ զի զաչս արձակեալ յարտա-
 գրութիւն բանիս մաքրական մտօք՝ անբա-
 ղայապէս ի մասնաւոր ասացելոց աստի տես-
 ցի զկնի եկելոց իւրաքանչիւրոցն անցնու-
 րոյն զրուցաց ստուգութիւն՝ ըստ ընթեր-
 ցանութեան հանդիսի բանիս: Աւ այս՝ ցայս

վայր հերիքացի : Այլ ևս այսուհետև 'ի
 մաղթանս առաջի ձեզ ընթերցողացդ մա
 տուցից , մի բերիլ ձեզ ևս վերստին յայս
 տեղի տանջանաց , յորս և այժմ առ հասա
 րակ թմբերեցաք 'ի ծուխ մեղաւորաց . այլ
 ակորժաբար լող լինել աղերսալի իմոյս
 բանից , և բաղաձայնութեան խրատու : Ա
 նել ձեզ զաւակ լաւագունի պատարագեցե
 լոյն Աթայ , և գրիլ յորդիս Աստուծոյ .
 այլ ոչ խառն ընդ անիծեալ եղբայրազրաւն
 Այեհնի զարմից կապիլ 'ի կնատ , և 'ի մեղ
 մեխ , և 'ի վայրաքարչ դստերս մարդկան :
 Ա'ի 'ի չար ուղից Սանդարամետին զրա
 հեղեղ սատակմամբ ողողեսցիք , որպէս յայն
 ժամ երկնասահան և երկրահոսան ջրահեղ
 ձոյց մարդիկք Աոյեան դարուն . այլ աւե
 տարանական ուռկանաւ արկելոյ 'ի ծով
 զուսպ և ամիրոփ վարուք ժողովեալ կարթիւք
 յարքունական կայանսն : Ա'ի անկանոն կրօ
 նիւք ամբարձիք 'ի տան նանրութեան , և
 հրացայտ ցոլացութեան ծծմբոյ դիւաշունչ
 հողմոյ զձեզ պտուտեալ տոչորիցէ կորստեան
 կիզմամբն . այլ ելեալք 'ի Սողոմայ , այլ
 'ի Աեգովրայ՝ ևս յիմանալի բարձրութիւնն
 սքանչելապէս լերանցն յաւիտենից թեա
 կոխեսցիք . ուր պայծառապէս իսկ բորբոքի
 ջահ սրբութեան զգուշացելոցն յարթու
 թեան : Ա'ի խտորեսցիք յարքունական 'ի
 կուռ պողոտայէն յաջ կամ յահեակ՝ թողա
 ցուցեալ զկամն ձեր զկնի պատրանաց պատ
 բողին . վասն զի յերկոցունց կողմանց դա
 րանակալ է աւազակաց բաղմութիւն , և

մահէ բաժին անկելոցն 'ի ձեռս նոցա : Ս'ի մեղիցէ ձեզ կարծեցեալ արեգակն տուընջենային , և կամ լուսին գիշերոյ գիւամուլար խռովութեամբ . որ մերոյին բնութեանս կրիւք խաբեացն զմեզ , և խաբէ . այլ՝ զանց արարեալք զփաղաքչական խորհրդովք ախաից յողորդելոցն . զի ճշմարիտ արեգակն արդարութեան ծագեացի 'ի սիրտս ձեր սիրոյն Մատուածայնով : Ս'ի քրէիքուր վարուց չարութեամբք նաւաբեկեալք՝ ապա շաւեօջիք զուղիղ և զճշմարիտ զձեր վարս , և կոխան գռեհաց եղիջիք իբրև զաղն անհամեալ . այլ՝ ողջ ամբողջ և անխախուտ մնասջիք 'ի պարսաւադիտէն դժբողէ , խնդութեամբ . ժամանեալ 'ի նաւահանգիստն կենաց : Ս'ի զպարծանս Հարցն առաքինութեանց ձեզ բաւական վարկեալ , և 'ի նոյն ապաստանեալ՝ պղերգութեամբ անձանց 'ի վիհս խորափիտս ընկղմեօջիք . զի թէ հօր հմտաբար տեղեկութեամբ ղեկավարել՝ զինչ օգուտ յայնմանէ որդւոց բերցի , եթէ 'ի նաւաբեկութեան կորնչիցի . վասն զի ս'չինչ շահ զհօրն հմտութիւն կարծեմ լինել որդւոց նաւաբեկութեան : Ս'ի օտարացեալք եղիջիք 'ի Ս'օրէ՝ որ վերստին զձեզ ծնաւ նորոգատուր բանիւն կենդանականաւ 'ի կեանսն կենդանի : Ս'ի խաբիցիք յարգանդէ լուսաւոր և փրկական զգեստիւն՝ որով վայելչապէս զգեստաւորեցոյց յարգանդէ Մաղանին : Ս'ի խօսիցիք ստութիւն՝ զառեալն իբրև զչառեալ նանրապէս համարեալ , և ժխտող լինել որդւոյն սիրելոյ

Մատուածական պատգամացն լեռնացելոց ,
 այլ՝ եռանդնասէր սրտի ջերմութեամբ հե-
 ռանալ յայնմանէ՝ որ ինչ փաստակար և հա-
 կառակ է հոգւոյ . և ՚ի բաց զտխրութիւն
 տարերցս սնոտեաց մերկանալ մաքուր մտօք :
 Մ. յսպէս թերևս և Սրովբէականացն ևս
 երբեակ դասու խորին խորհուրդս թեւակո-
 խեսջիբ և դուբ , և վեցթեւեան երազաշարժ
 գործեօք իմն զօրհնաբանականսն ըստ պիտոյս
 բաժանեսջիբ . ոմանք խուճապելով զսպիլ
 ոչ ևս արժանի ըստ որումն վարկեալ . իսկ
 այլովք ոմամբք վերջարժիլ ՚ի մշտնջենական
 փառատրութիւնս՝ ըստ պատահելոցն պա-
 րագայութեանց ՚ի պաշտօն Մատուածայնոյ
 փառացն : Մ. պահանգիսսպէս արժանի գըտ-
 ջիբ յետ այսմ ժամադրութեան կենաց՝
 մտանել յամպ իմանալի Սինէական լերինն .
 ոչ ՚ի փորձ հրոյ ՚ի վայր բերեալ ըստ պայ-
 մանի խռուոյ յաւուրն ընտրութեան , այլ
 ամբաչու թեօք սլացեալ ՚ի վերին Սինն՝
 ՚ի հայցել զտեսութիւն Մատուծոյ . ոչ վի-
 մով ծերպի զեղէլ , և զյետոյսն միայն տե-
 սանել , այլ՝ զբովանդակ նկարագիրն փա-
 ռացն հօրդէմ յանդիման նկատել . և զայժ-
 մու փոքր ՚ի շատէ խելամտութեամբս զանց
 արարեալ՝ ծանօթք եղիջիբ պատրաստական
 վայելչութեանն . և յայնժամ գիտասջիբ՝
 եթէ որպէս նայն ծանեաւ զձեզ : Մ. ըդ-
 այսբան բան ձեզ խրատու բաւականասցի :
 Սերջաբան :

in the tenth Century.

Աստանօր սահաւուք բացայայտեցից զոր պիտու թիւն բնակչաց լերինն (որ կոչի Արշթ) թէ զիւրդ, կամ սրպիսի ոք են, և սրպէս հնարաւորեալ յապրուստ անձանց՝ վճարեն զկարևոր պէտս իւրեանց՝ լի աշխատութեամբ, և սաստիկ տառապանօք: Աւ բնակու թիւն նոցա ՚ի խորածորս, և ՚ի փապարս լերանց, և ՚ի պրակս մայրեաց, ՚ի դադա թունս լերանց: Աւ բնակեն առանձին ըստ տունս ազգաց. և այնչափ ՚ի բացեայ են ՚ի միմեանց, մինչ թէ ոք յարանց զօրաւորաց ՚ի բարձրաբերձ տեղեաց ուժգին խանչիցէ, հազիւ թէ ուրեք կարիցէ առնուլ զբովն թիւն ձայնին՝ իբրև ՚ի վիմաց ինչ արձագան լինելոյ կարծիս բերելով: Աւ կէսքն վրիպեալք ՚ի բնական հայրենի լեզուէն յազգս հեռաբնակն լինելոյ, և անհամբոյրք միմեանց հանդիպեալք, և խօսս միմեանց եղեալ կարկատուն մուրացածի բանիւք. և այնքան խրթնի անձանս թք սլատահեն առ միմեանս, մինչև թարդմանաց անգամ կարօտանան: Աւ զպէտս կերակրոցն վճարեն ՚ի սերմանց ինչ, առաւել ՚ի Արբեակ կոչեցեալ սերմանէն՝ զոր ոմանք ՚ի սով ժամանակի հաց անուանեն. և զնոյն ոռոգեալ ոտիւք ՚ի միջոցս պրակացն, կամ երկմատնի փայտատովք սերմանեալ: Աւ է զգեստ նո

ցա ասուիս 'ի ծածկոյթ մերկութեանն . և
 օդ ոտիցն հնարաւորեն զձև կօշկաց 'ի մոր-
 թոց այծից կազմեալ . և միով կերակրով , և
 միով հանդերձիւ բաւականան զամսուն և
 զձմեռն : Աւ են ստացեալ զէնս աշտեայս՝
 հանապաղ կրելով ընդ ինքեանս 'ի պատրաս-
 տութիւն գազանացն՝ որք 'ի լերինն բնա-
 կեն : Այլ 'ի ժամանակս հասելոց թշնա-
 մեաց յերկրին իւրեանց՝ գան միաբան լեռ-
 նայինքն յօգնութիւն իշխանացն , զի են տի-
 րասէրք : Իսկ վասն ձեանն անկայուն զօ-
 րութեանն՝ որ այն ինչ յամպոյն 'ի վերայ
 զեղեալ լինին , հնարաւորեալ իւրեանց
 փայտս իբրև զանուրս չուանօք պարունա-
 կեալ շուրջ զոտամբ՝ դիւրաւ ընթանան 'ի
 վերայ ձեանն իբրև ընդ ցամաք երկիր : Աւ
 են գազանաբարոյք , արիւնարբուք՝ առ սչ-
 ինչ համարելով զսպանումն եղբարցն հարա-
 զատաց , նաև զանձանց ևս : Աւ կոչին սո-
 քա մեկնակազէնք սուրհանդակք բնակեալք
 'ի լերինն՝ որ բաժանէ ընդ Ազձնիս , և ընդ
 Տարօն . և յաղագս խրթնի և անհետազօ-
 տելի խօսիցն , և բարուցն՝ կոչին Խութ . յո-
 րոց անուն և լեառն Խոյթ անուանի : Աւ
 գիտեն զԱղմսն զհին թարգմանեալսն
 Արդապետացն հայոց . զոր հանապաղ 'ի բե-
 րան ունին : Սքա են գռեհաք Ասորոց՝ ուր
 լուիցին , զինի Ագրամելեքայ և Սանասարոյ
 որդւոյ Անեքերիմ արքայի՝ թագաւորի Ա-
 սորեստանի և Աինուէի . յորոց անունն ին-
 քեանք Սանասեայք զինքեանս անուանեն ,
 և են հիւրասէրք , օտարընկալք , պատուա-

դիւրք • Պատճառներն :

Ի այց երանելիս այս Ղափորդ՝ մինչ կայր ընդդէմ սրոյն , և դահիճն ծեծէր իբրև զանզգայ ինչ . և ո՛չ փոքր մի գիծ կարուցեալ հարկանել ՚ի մարմին սրբոյն զխոցումն սրոյն՝ դարձաւ ՚ի դահիճն կոյս սլատձառաւ աղաչելու թեան՝ տեսանել , թէ ընդէր ո՛չ հատանիցէ սուսերն : Եւ առեալ ՚ի ձեռանէ նորա զսուսերն՝ շողացուցեալ հայեցաւ յայսկոյս յայնկոյս , և ասէ . Ո՞վ անարի վատարանց , և կանացի այր , թշուառական զինաւոր , շուն անպիտան Տեառն իւրոյ . և հարեալ զպարանոց դահիճին՝ ՚ի բաց առ զգլուխ նորա : Եւ զարմանք կալն զամենայն բազմութիւնն ՚ի վերայ սնդութեան սրտին , և զօրութեան ուժոյն , և քաջութեան նահատակութեան՝ զոր գործեաց երանելին Ղափորդ : Ընդ :

Իբրև ձմեռն փոքրացաւ , և ժամանակ դարնանային եղանակին մերձեցաւ , և օդն մառախղաձև միգախառն յստակեցաւ , և հարաւային ջերմագոյն օդն շնչեաց ՚ի խորագոյն դաշտն քաղաքին Ղափնեայ , և ընդարմացեալ արմատքն և բոյսքն զգե՛նուլ սկսան զօրութիւն , և թուչունք և գաղանք ծանեան զժամանակս գալստեան իւրեանց , և աշխատասէր մշակքն պատրաստեցան ՚ի գործ երկրասէր վաստակոցն , և որսորդքն զիւրեանց գործիսն պատրաստէին , և վաճառականքն զՏեառաւոր ձանսպարհայն խուկային պատրաստութիւն , և հովիւքն տաւաղելով զգառինսն քչէին ՚ի դալարաբեր

հովիտն , և ամենայն ոք ըստ ազգս ազգս
փութայր 'ի հնարս ինքեանց վաստակոցն՝
մի զմիով ելանելով : Անդ :

Աւարդ՝ մեր բաղձալի սիրով բուռն հա-
րեալ զգեղեցիկ պատմութեանց՝ զբազմօք
զանց արարաք զբուցատրութեամբք , մանա-
ւանդ որ անհուն շատաբանութեամբք իցեն
լի՝ անօգուտ մեզ առ 'ի պատմել , և անշահ
լսողաց առ 'ի լսել . ուստի և յայտցանէ 'ի
բաց որոշելով զմեր միտս՝ յօգտակարն մեր
փութասցուք պատմութեանցն հանդէս . և
անվրէպ յայտարարութեամբք որ ինչ 'ի սկզբ-
բանց անտի շինութեան աշխարհիս հայոց՝
'ի հայկայ աղեղնաւորէ , և 'ի նորուն զար-
մից . և ցկաթոտ և վաւաշոտ Շամիրամն տի-
կին Ասորեստանեայց , և 'ի նմանէ յայլս . և
յայլոց ևս յաւէտ ձեռակերտք և շինուածք
յիւրաբանչիւրոցն յերկրիս մերում եղեն .
մեր առ ամենայն անձամբ հասեալ , և աչօք
տեսեալ . ձկտեալ և 'ի հեռաւոր աշխարհս՝
մինչև ց՛ղարջս , և Շուշերթացիս , և առ լե-
րամբն Վաւկասայ , և յ՛հիզ մինչև 'ի մուտան
'ի Վաղայ , և ընդ Տայաստան , և ընդ ամե-
նայն հիւսիսականս , և ընդ Վրեւելս՝ 'ի
հետիոտս գնալով տեսաք զգործ քաջաց և
նախնեացն մերոց՝ զմերս գրաւեաց զմիտս
և զտեսութիւն հրաշակերտն , և քան զբա-
զումն նորանշանն և զարմանալին Վրթա-
մար : Որ թէսլէտ և յառաջ քան զայսոսիկ
'ի Վաւթայ Սահառոնոյ , և 'ի Քաղափրա-
նայ ասի առեալ շինութիւն՝ որ զՎաղես-
տինացւոյ աշխարհն հանդերձ հիւրկիա-

նեաւ քահանայիւ գերեալ ած բնակեցոյց
 յերկրիս մերում, սակայն ամենեքեան սոքա
 իբրև 'ի տաղաւարի, և կամ որպէս 'ի Տիւզս
 մրգապահաց բնակեցան յերևելի յայնմիկ
 կղզւոջ կոչեցեալն Աղթամար, մինչև յա-
 լուրս մեծի արքային Տայոց Ղազկայ: Ար-
 քաջակորով գիտութեամբնայեցեալ 'ի տեղ-
 ւոյն զբօսանս, և ծանուցեալ զնա ստրաստան
 լինել աշխարհի 'ի հինից թշնամեաց՝ ձեռ-
 նարկէ հիմնարկել զնա ահեղ իմն և զարմա-
 նալի հիացմամբ, հրաման տուեալ բաղում
 արուեստաւորաց, և անթիւ մարդկան ըզ-
 հատեալ վէմն ծանունս և դժուարակիրս
 հոսել ընկենուլ յատակս ծովուն անհնա-
 րին խորութեան, և ժամանակաւ ինչ այս-
 պէս ջան յանձին կալեալ մեծի Արքային՝ և
 յանկարծակի եկն եկաց կանգնեցաւ քա-
 ըայատակն ամբարտակ կանդունս հինգ 'ի
 վերայ բարձրացեալ միանանց ծովուն: Ար-
 մնացն աչօք իբրև 'ի ցամաքի շարայարեալ
 տողադրէ զհաստակաւոյցն վիմաց կարգս .
 յորոյ վերայ լար եղեալ՝ ձգէ զպարիսպն
 շուրջանակի իբր ձիարչաւանօք հինգ: Աւ-
 պարիսպն է հրաշակերտ, ահեղակերպ, բարձ-
 րաբերձ՝ լայնանիստ բրգամբք, և բարձրա-
 ցեալ աշտարակօք զարդարեալ, անկիւնաւոր
 խորանանման տախտակաձև յինքեան ունե-
 լով գահոյք զբօսանաց. յորում հանդերձ
 որդւովք, և ազատակոյտ զօրօք միշտ ուրա-
 խանայր Արքայ: Իսկ և զգլուխս պարսպին
 ածեալ 'ի կիրճս դժուարածս քարանձաւին՝
 'ի համբոյրս միմեանց մերձեցուցանէ: Ի շըբ

Թունս խորայատակ հիմանց ծովուն գնէ
 դրունս ահաւորտեսս, հաստահեղոյսս, բւե-
 ռապինդս. որով և զմասն ինչ ծովուն 'ի
 կղզին կոյս հատանելով՝ հրաշալիս իմն ներ-
 գործեաց. բազում նաւաց յօրինեալ խա-
 զաղ և անքոյթ նաւահանդիստ՝ բարձրա-
 գոյն հրաշակերտեաց քան Վրէքսանդրին 'ի
 Սահեգոյն քաղաքի: Աւորպէս ինձ Թուի,
 զանցոյց զարմանալեօք զՄամիրամեան փոր-
 ուածոյ սենեկօքն, և զամբարտակաւ գե-
 տոյն՝ որ առ ստորոտաւ լերին Սարագոյ:
 Օի նորայն գոնեա 'ի ցամաքի, իսկ սա 'ի
 մեծ խորոց ծովուս արուեստակեալ՝ հարս-
 տահարէ զամենայն միտս, և զգործս իմաստ-
 նօցն առ 'ի քան զինքն եղելոց: Աւ այնու-
 հետե ժողովեալ 'ի դուռնն Վրքայի՝ իշխա-
 նաց, և տերանց, ազատաց, և ռամկաց,
 Ապիսկոպոսաց, և Արօնաւորաց, զի ամե-
 նեքեան օն անդր փութապէս շինուածս և
 ձեռակերտս հաստատեսցեն. հրաման տայ-
 ցէ՝ զի լինիցի տեղի ապաստանի ամենայն
 հինից 'ի Թշնամեաց եկելոց: Աւ լծազա-
 ւորն զԹացեալ՝ ոչ արգելու զինդրեալ
 պարգևսն: Աւ զինի հնդից ամաց՝ յորմէ հե-
 տէ սկսան շինել, սոյժատացեալ բարձրա-
 ցաւ շինութիւն քաղաքին առաւել քան զա-
 ռաւել: Յայնժամ և իւր իսկ Վրքոյի ամե-
 նիմաստ հաստողութեամբն հանդերձ բա-
 ղում արուեստաւորօք զլար ճարտարութեան
 'ի ձեռն առեալ՝ գծել միանգամայն և գծաւ
 դրել նշանակել առ ստորոտաւ լերինն՝ որ
 է գաղաթն կղզւոյն, զտեղիս զքօսացուցաւ

նողս վայելչաւորս ըստ արժանի կայենից
 արքայական իւրոցն հանգստեան՝ ձգելով
 պարսպունս, յարդարելով զփողոցս, և դարս
 դարաստանաց, և դահս ըստ դահից տէրու-
 թեանց, և բուրաստանս, և պարտէզս բու-
 րաստանաց և ծաղկոցաց՝ որոշեալ հովիտս .
 զորս վաղվաղակի ածեալ՝ ի կատարումն հա-
 սուցանէ զամենայնս . և ս և ծառատունկ բա-
 զում՝ զոր ոռոգեալ արբուցանեն ՚ի բարե-
 համ անսպառ աղբերէն, որ ակնարկելովն
 խնամողին Աստուծոյ կայ ՚ի մէջ քաղաքին :
 Ալ քանզի էին ՚ի դրան արբունի դումա-
 բեալք արուեստաւորք բազումք՝ արք պատ-
 ուաւորք ժողովեալք յամենայն ազգաց երկ-
 րէ, որք ոչ վրիպէին առնել զոր խորհրդ
 Արքայ, այլ ըստ հրամանին վաղվաղա-
 կի և դործն առնոյր զկատարումն : Ամեն
 ՚ի նոցանէ ճարտարապետի առն իմաստնոյ
 և հանձարեղի՝ հրամայէ թագաւորն շինել
 տաճար մի քառանկիւն՝ քառասուն կանգնա-
 ունելով զչափ լայնութեան և երկայնու-
 թեան, նմանապէս և ՚ի բարձրութիւն :
 Արոյ որմոյն լայնութիւնն երիւք մեծաքայ-
 լութեամբ չափով ունի զպարզուածն, գունդ-
 անսպառ կրոց և քարի իբրև զհալուածս
 կասարի և պղնձոյ ընդ միմեանս խառնեալ :
 Ալ շինուած տաճարին ՚ի հիմանց անտի
 մինչև ցգլուխ նորին ՚ի թռիչս կաղմեալ,
 սուանց սեանց ունի զհաստատութիւն . և
 է որ (որ և է) արդարև արժանի զարմա-
 նալոյ ՚ի վեր քան զմիտս : Աւնի և խորանն
 կամարակիցս, և անկիւնս, և շրջապատս գե-

զապաճոյնս՝ անթիւ մտաց , և անզննելի ա-
 չաց : Աւնի և գումբէթ-ս երկնահարթ-ս , ու-
 կեզարդս , և լուսաճաճանչս . յոր թէ նայել
 որ կամիցի , իբր թագաւորի իմն պատիւ առ-
 նելով՝ նախ ՚ի բաց առցէ զխոյր գլխոյն , և
 ապա տանջեալ զպարանոցն՝ հազիւ թէ նըշ-
 մարեւ կարիցէ զզանազան գեղոցն կերպա-
 դրութիւնս : Այլ է կարգ շինուածոյ տաճա-
 րին ահեղ իմն և զարմանալի . և այնքան
 բարձրագոյն և անհաս է մտաց՝ զորօրինակ
 թէ իմաստուն որ այր ընդ մի կարգ խորա-
 նի միջոց զբազումս ժամն նայեացի , արտաքս
 ելեալ՝ ոչինչ յորոց նայեցաւն պատմել ու-
 մեք կարասցէ : Ասան զի են ՚ի նմա ոսկե-
 զարդ գահոյք՝ յորս բազմեալ երեւի Աբբայ
 նազելի ճոխութեամբ , շուրջ զիւրեաւ ու-
 նելով պատանեակս լուսատեսակս՝ սպասա-
 ւորս ուրախութեան . ընդ նմին և դասս
 կուսանաց , և խաղս աղջկանց զարմանալոյ
 արժանիս . անդէն և սուսերամերկաց հոյք ,
 և ըմբշամարտկաց պատերազմունք . անդ և
 դասք առիւծուց , և այլոց գազանաց . և
 անդ երամք հաւուց զարդարեալք ՚ի պէս
 պէս պաճուճանս : Օ որ եթէ զամենայնն՝
 որ ՚ի նմա գործք , ՚ի թիւ որ կամիցի ար-
 կանեւ , բազում աշխատութեան պէտք են
 անձինն , և լսողաց : Այլ է փառք տաճարին
 ահեղ իմն և զարմանալի . եղեալ են ՚ի նա
 դրունք հատուածոյք մանր յորինուածովք ,
 և հրաշալի գեղգեղմամբ ՚ի բանալն իւր-
 եանց . երկբացիկք են , օդաբերք , զովա-
 ցուցիւք . իսկ հուպառ միմեանս գորով էր .

և ին իբրև զմի սլատիկեր : Պատմեաց մեզ և
 հաւատարիմ Ստիկան մի 'ի գործավարաց
 քաղաքին , եթէ եմնւտ 'ի շինուած տաճա-
 րին երկաթ լտերս իբրև երկերիւր հազար .
 և հաւաստապէս ճշմարտութեամբ նուա-
 ղեաց զասելն , քան թէ առատութեամբն
 յաւելեաց 'ի բազումս : Իսկ և նիստ փա-
 ռաց տաճարին յամենայն կողմանց գաւա-
 ռին 'ի մէջ քաղաքին երևի իբրև զմեծ մի
 բլուր՝ ոչինչ նուազեալ բարձրութեամբ քան
 զքարանձաւ ծայր կղզւոյն : Պարսպէ անմեր-
 ձենալի ամրութեամբ և զծայրս ամրոցին .
 և շինեալ 'ի նմա շտեմարանս մեծամեծս ,
 և համբարանոցս , միանգամայն և տունս
 գանձուց , և ասպաղինաց անհուն բազմու-
 թեանց : Իսկ եթէ զամենայն զարդ շինուա-
 ծոյն , զոսկեզարդ փողոցան , և զգումբեթա-
 կապ խորանայարկան , և զզանազան տեղիս
 գահոյիցն՝ որք առաւել այլակերպութեամբ
 մի քան զմի գերահրաշապէս փայլեն , և ըստ
 արժանեացն մանրամասնաբար գովասանել
 ոք կամիցի , կարծեմ թէ յանհասու ձկտեալ
 տատանի , որ և հասանելոյ չէ կարողութիւն :
 Իայց մեր զգիպողսն և զպատշաճաւորսն՝
 որքան է կարողութիւն , 'ի լրումն ընծայե-
 ցաք գեղեցիկ քոյոցդ ախորժակաց՝ ո՛վ քա-
 ջազգի , և տան մեծի արգասաւոր և նախ-
 նական Սեծ : Ինք :

Իւր քանզի նախածանօթ և յառաջգիտու-
 թեամբ Իստուծոյ դիտելով զնա (զՎազիկ
 արքայ) թէ այնպէս լինելոց է՝ անդատին
 յորովայնէ մօր իւրոյ ելից զնա իմաստու .

Թեամբ հողւոյն . վասն որոյ և շնորհեաց նմա պատկեր լուսազարդ , և հասակ փառաց անհամեմատ 'ի մէջ ամենայն մեղեաց բանական ազգի . հարթ և ուղիղ հասակաւ . վայելուչ և պայծառ երեսօք . հեր գլխոյ նորա Թխակերսյ՝ գանգուրագեղ գիսաւորութեամբ , ուղեբեկ ջոկացեալ 'ի վերայ սպետափառ ճակատուն յոյժ խուսնախիտ Թանձրութեամբ . մրազարդ կամարած և կրցուածք յունիցն (յօնիցն) , և բիրք , և արտեանունք հանդերձ պաղովք վկայեալք՝ իբրև զշուշան 'ի հովիտս ծաղկեալ՝ ծաւալին հրաշազարդ յօրինմամբ . ունչք երկայնագոյնք , և վայելուչք . լսելիք դիւրալուրք , և դիւրահաւանք 'ի բարիս . և պայծառք լուսահրաշ նմանեալ գունով շրթունք նորա՝ իբրև զլար կարմիր . ատամունք նորա հուսաւ միմեանս՝ զտեալք յաղտոյ . տէգք մուրուաց նորա զօրէն մանուշակի ծաղկեալք 'ի վերայ գունագեղ այտից՝ 'ի կերպս զլարթնոց տեսողացն զնա ցուցանէր : Լ՝նդ :

ԽՈՍՐՈՎ, CHOSROES .

in the tenth Century .

Չիք ինչ շնորհ՝ զոր առանց Լ՝ուստուրուաց տայ Լ՝ստուած : Լ՝յլ՝ վերստին ծնընդեանն՝ որ 'ի հողւոյն , և կենարար մարմնոյ և արեան Տեառն բաշխումն , Թողութիւն մեղաց դարձելոցն 'ի խոստովանութիւն ասպաշխարութեան , ամուսնութիւն

զուգութեան , ընծայից , և նուիրաց , և պարզեաց մատուցումն , և հոգւոցն հանգուցելոց առ Վրիստոս յուղարկումն , և մարմնոց նոցա ընդ ամենասպահաջովն Մատուծոյ ամբանալ , և որ այլ ևս կարգք են Վրիստոնէականք , և օրհնութիւն եկեղեցեաց Մատուծոյ , և սպասուց նոցա , կամ նշանի խաչին , կամ Սիւռոնին գերագունի , կամ երկրի , կամ ջուրց , անկոց , սերմանց , պրտողոց , անասնոց , ախտից բուժելոյ աստուածային շնորհիւն , կամ այլ ինչ աստուածատուր պարգևի միջնորդք՝ Մուաջնորդք եկեղեցւոյ լինին : Սէն . Ժամադարդ . եր . 44-45 :

Եւ զինչ է կաթուղիկէն : Տիեզերական . զի ամենայն եկեղեցիք Ուղղափառաց՝ որ ընդ տիեզերս են , մի են : Սի Վրիստոս յամենայն եկեղեցիս է՝ որ ըստ Մուաքելոյն հաւատոյ շինի , զոր և Մուաքելական կոչեմք : Որ զի թէ՛ ըստ Ժողովրդոց : Օի ՚ի ծագաց մինչև ՚ի ծագս երկրի՝ ո՛ւր և հասանիցէ ճշմարիտ հաւատացեալն յեկեղեցիս Ուղղափառաց , իւր եկեղեցի է . և ո՛չ որոշէ զնա՝ ո՛չ աշխարհն , և ո՛չ լեզուոյն օտարութիւնն . այլ ընդունի որպէս մայր ՚ի գիրկս սաստիկ սիրով : Եւ այսպէս ամենայն ուրեք Տիեզերական կոչի՝ վասն տիեզերաց հաւատացելոց զգրուես բանալոյ , և զգիրկս սփռելոյ : Երե . 154 :

Ենդրեսցուք մանաւանդ զլոյս իմանալի շնորհացն ծագել ՚ի սիրտս մեր , և ճառագայթարձակ փայլմամբ զամենայն զգայա

րանս մեր լուսաւորել: Օ ի յարեւելից մտաց
 մերոց մինչև ՚ի մուտս արևու թանձրագոյն
 մարմնոյս՝ մի գտցի ինչ նսեմացեալ: Այլ
 առաջնորդութեամբ հողւոյն սրբոյ ճանա-
 պարհորդեսցուք միշտ յերկիր աւետեաց,
 ոչ ունելով զկնի խմնրեալ ինչ՝ որ է քացա-
 խուտ վարք չարութեան, և ծանրացուցիչ
 պատաղումն վայրաքարչ կենցաղոյս, և ու-
 ռուցիկ փքացումն թեթևամտութեան՝ ա-
 ճեցեալ յամենայն տեսակս չարութեան:

Այլ Սոփիսաբար զսպեալ ունելով ՚ի մա-
 խաղի մտաց մերոց զոսկերանն (Յովսէփայ) որ
 է նշխար պատուիրանաց փրկչին մերոյ (Յի-
 սուսի): Այլ մեծաւ հոգաբարձութեամբ ըն-
 թացցուք զառապար կենցաղոյս, զի մի ծա-
 րաւով տոչորման մեղացն կիզեսցուք՝ զըր-
 կեալք ՚ի կենդանի ջրոյ աստուածային պա-
 տուիրանացն. լեղի և դառն ունելով ջուր՝
 զչար ուսումն ստայօդ պատմութեանց, զոր
 ոչ կարիցէ աստուածատես միտք ըմպել:

Մանաւանդ թէ խաւարելոցն մտօք, և զըր-
 կելոցն ՚ի ճմարտութենէ՝ դառն թուի աստ-
 ուածային օրինադրութիւն, և անախորժ-
 ճաշակ: Մինչև խաչին շնորհիւ մակարդեալ
 մաքրեսցին ճաշակելիք մտացն յաղտից, և
 իմնացէ զքաղցրութիւն պատուիրանացն Աս-
 տուծոյ: Ասն որոյ կօշիօք սուաբինութեան,
 և հաւատոյ ամբութեամբ զոտս մտաց մե-
 րոց սնդեսցուք, զի մի ՚ի խարամանեաց օ-
 ձիցն փնասիցիմք: Այլ ՚ի բարձութիւն բե-
 մի ձողակերտ խաչին սեղանոյ միշտ սկնա-
 կառոյց եղեալ յառեսցուք, որով զճխուս

տեսեալ՝ փրկիմք տիրապէս, և կենդանա-
նամք զանմահ կենդանութիւնն : Արեւ .
253-254 :

Պրեալ է, թէ՛ յարտաքնոցն Իմաստասէր
ոմն տուն շինեաց, և դեղազործ ոմն ասաց
ցնա . Նեփեա զտուն քո, զի եկեալ դեղեց-
կացուցից զնա զանազան նկարուք պատկե-
րաց, և անգուածոց յօրինուածովք : Աւ-
ասէ Իմաստասէրն . Ա՛ղ, յառաջ նկարեա՛,
և ապա ՚ի վերայ ծեփեցից . զի զգարչելիսն
ծածկելն է բարուք՝ քան թէ յայտնելն :
Աւ մեծ Յուճան գրեալ է բերանն ոսկի,
թէ՛ զոմն Իմաստասէր ՚ի հացկերոյթ կոչե-
ցին . և նա իբրև եմուտ ՚ի տուն, և բազ-
մեցաւ, նայեցեալ ՚ի վեր, և ՚ի վայր, և ՚ի
չորեսին կողմունս տանն՝ ետես զանազան
գունովք զարդարեալ, և ազգի ազգի երան-
գովք պայծառացուցեալ . և լցեալ զբերանն
խխով՝ եթուք յերեսս տանուտեառն : Աւ
իբրև հարցեալ եղև, թէ՛ ընդէ՞ր արարեր
զայդ, պատասխանեալ ասէ . Աւ զի՞նչ փաս-
արարի . զոր գուք պատուեալ էիք, և ես
պատուեցի . և զոր գուք ո՛չ էիք պատուեալ,
և ես ո՛չ պատուեցի : Հայեցայ յամենայն
տունս, և տեսի զարդարեալ ամենեքումք,
և ո՛չ կարացի թքանել՝ զի պատուած էր .
և զերեսս տանուտեառն տեսի անպատիւ,
զի ո՛չ էր զարդարեալ առաքինութեամբ ըզ-
ներքին մարդն, և անդ թքի : Արեւ . 405 :

ՍԱՄՈՒԷԼ ԿԱՄԵՐՉԱԶՈՐԵՑԻ,

SAMUEL CAMERTCHATZORENSIS .

in the tenth Century .

Ոմանք ասացին , թէ Կոյսն ո՛չ էր սերմն առեալ , ո՛չ էր նմա փոյթ վասն սրբութեան առուրցն : Եւ չէ և չէ իսկ այսպէս իմանալ : Սէկնէ զայս բերանն ոսկի Յովհան . Օ ի թէպէտև ո՛չ էր՝ ասէ , սերմն առեալ կոյսն , այլ անհնար էր զօրինօքն անցանել . այլ կաց մնաց զառուրս քառասուն , և ապա դնաց յԱրուսաղէմ՝ ի տաճարն ըստ Վուկասու Եւտարանին : Օ ի որպէս թւիա տեցաւ , նոյնպէս և կուսիւ մարքն սրբութիւն պահեաց : Իսկ ի քառասուն առուր լինել սրբութեանն՝ որք զարուսն ծնանէին , և ութսուն՝ որք զէգսն , այս է պատճառ : Սանդի արուն յորովայնի մօրն ի քառասուն առուն կենդանանայր , իսկ էգն յութսուն . և արուն յառաջակողմն ըստ լերդին ջերմութեան յառաջ ի քառասուն օրն կենդանանայ , իսկ էգն ի ձախակողմն փայծաղանն կենդանանայ յութսուն առուր : Եւ օրէնքն պիւղծ համարէին զայն՝ որ ի մեռեալ մերձենայր . վասն այնորիկ՝ որչափ յորովայնի մօրն մեռեալ կայր արուն , կամ էգն , պիւղծ համարեալ լինէր մայրն : Եւ ի ծնանելն՝ ըստ չափու առուրցն զմեռեալն կրելոյ՝ սրբութիւն պարտ էր պահել : Եւ

այս է ասել աւետարանին , թէ՛ իբրև լցան
աւուրք սրբութեան նորա : } աղագոս ԳՅԻԿ
Տէրունաւանաց :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ , GREGORY NARECENSIS .

in the tenth Century .

Եւ արդ՛ զի՞նչ արժանաւոր ըստ քեզ
բամբասանս շարագրեցից ՚ի կտակ մատթա
նաց մատենի այսր ողբերգութեան՝ ո՛վ անձն
իմ թշուառ ամենապատկառ , և առ սրա
տասխանիս բանից անբարբառ . անպիտան
Լստուծոյ , և Սրբոցն մասնակցութեան :
Օ ի եթէ զլիճ մի ծովուց ՚ի յորակութիւն
գեղոյ յեղեղեցից , և զդաշտս ասպարիսօք
բազմօք սահմանեալ՝ ՚ի տարածումն լայնու
թեան քարտենի չափեցից , և զպուրակս յո
քունց անտառաց շամբից եղեգանց ՚ի հատ
ուածս գոյութեան գրչաց կազմեցից՝ և ո՛չ
զթիւ մի ՚ի բարդեւոցն անօրէնութեանց
զօրեցից ընդ դրով սահմանի գրաւել : Աս
զի՛ թէ զմայրս Սիբանանու ՚ի մի լուծ
կշուոց զօրեցից , և կամ զլեառն Լրարա
տեան ՚ի կէտ ամբարձման նժարի միոյ ար
դարութեան միջնորդ կացուցից՝ ո՛չ հաւա
սարէ այնր հարթութեամբ համալուգակ
ցել : Լսն . Թ . 1 :

Լսն զի ծով է ինձ ծփանաց կենցաղոյս
բերմունք՝ յոյժ նմանագոյն . յորում կոհա
կօք բազմօք անթիւ դիմեցմանց տատանեալ
հոգիս ՚ի յայսմ աշխարհի մարմնոյս շինուա

ծով իբր 'ի նաւակի : Օ որ Ասայիաս մար-
 գարէ զյանկարծադէս կատարածն՝ որ 'ի
 Պարսկականն Հինից , Աբուսաղէմի և Սա-
 մարիայ կործանմանն՝ նմանութեամբ այսր
 օրինակի կերպաւորեցոյց . որ և առ իմս
 հողեորական խորտակումն զուգաձայնել՝ ո՛չ
 է սխալական : Վանդի մինչդեռ չուէի ես
 յանհոգութեան անտարակոյսն վստահու-
 թեամբ՝ դոյզն կասկած արկածից 'ի միտ
 բերելով առ խտրոց փոքր միջոցին՝ որ 'ի
 մէջ հանդստեան և աշխատութեանն , իբր
 այն թէ հասեալ իցէ ձմեռն յամարայնի՝
 բքաբեր հողմով ժամանեալ երեքալեանն
 դիմակցութեամբ՝ ամբոխեաց զհանդարտու-
 թիւնն : Աւստի նաւն 'ի բախմանէ վայրենի
 ալեացն խորտակեցաւ , թւոյն ձեռնարկու-
 թիւն քայքայեցաւ , կայմն ամբարձման 'ի
 կայից իւրոց խլեցաւ , առադաստին թռչա-
 րան յանկարկատելի ծուէնս պատառեցաւ ,
 շինուածոյն շուք անդարդեցաւ , առասանք
 ձգողականացն խղեցաւ , տեսարան դիւտոյն
 դիտակի խոնարհեցաւ , սպաւանդակին սա-
 րան կտրեցաւ , սպաւինութիւն խարսխին
 լուծաւ , լուծք ստուարք ամոլիցն կցորդու-
 թեան բաժանեցան , սամիք ուղղչացն հե-
 տոց գալարեցան , լաստ հիմանն հաստարա-
 նի ընկզմեցաւ , ղեկացն կառուցմունք ան-
 դէն սուզան , չըւոյն յարմարութիւն սա-
 կասեցան , ողնափայտին պատսպարան իս-
 կոյն բեկաւ , կապարանք զըստին հաստուա-
 ծոյ յօշատեցաւ , գողք ամիոփման ծոցոյն
 կազմածոյ անարդեցան , խելք շրթանցն ե-

զերաց խախտեալ ոստեաւ , պաղպաղունք
 բաղմականացն անկեալ բարձաւ , վանդակա
 պատին վայելչութիւն յատակեցաւ , դաճա
 ւորակին հանդստարանն շիոթեցաւ , մած
 մունք տախտակաշարք 'ի միաբանութեանց
 միմեանց անջատեցան , հեղոյսք պնդման
 բեւեռացն քարշեցան : Արդասիք իրին յիշա
 տակարան ողբոց ինձ նմանեցաւ : Աւու
 ղիղն հանդէպ նաւին դեգերեալ ողբոյ ,
 ձեռն 'ի ծնօտի եղեալ՝ արտասուաց գետս
 իջուցանէ : Աշմարք սակաւ մնացուածոցն 'ի
 ծայրից ծփմանց աղղելոյ ծովուն՝ իբր խող
 խողեալ բանաւոր , ողորմազին թախծանօք
 հեծէ : Ասն զի թէ զբարի նաւապեան
 երկնաւորօքն զօրօք յաշխարհիս ծովու առ
 'ի զխորտակեալս իմ տապան իմանալի գոյ
 ութեանս՝ առցէ աշխարել բանիս յարմա
 բութիւն , ոչինչ վրիպեացէ 'ի ստուգութե
 նէ : Անզի արդարեւ ելաց բարեգութն
 Տէր՝ յառակ մարդկութեանս՝ զթաղեալ
 ազգակիցն . ելաց առ նմին և զԱշրուսաղէմ
 մոլեալ , և զՅուդաս մոլեգնեալ . յորոց եր
 կուցն կորեաւ վստահութիւն յօրինակ նմա
 նութեան աղարտեալ նաւի . իսկ միւսն հա
 սեալ յատակս անդնդոց՝ առասան յուսոյն
 ձեռամբ ունողին յանքոյթն արտաբերեաց
 խաղաղութիւն : Բան . ԻԷ . 2 :

Անզի և որպէս իմաստակի ումեմն ար
 տաքնոյ բարուք թուեցաւ , չար ասել ըզ
 մահ՝ առ չիմանալոյն պատճառի , և ես վը
 կայեմ իմովս բանիւ . քանզի իբր զանզոյ
 պաճարս անասնոց մեռանիմք՝ և ո՛չ զարհու

բիմք . կորնչիմք՝ և ո՛չ հիանամք . թաղե-
 ցեալ լինիմք՝ և ո՛չ խոնարհիմք . տարա-
 գրիմք՝ և ո՛չ տաղնապիմք . եղծանիմք՝ և
 ո՛չ զղջանամք . մաշիմք՝ և ո՛չ մտառեմք .
 պակասիմք՝ և ո՛չ պատրաստիմք . գնամք՝ և
 ո՛չ զգուշանամք . գերիմք՝ և ո՛չ ևս զգամք :
 Խսի հանգիստ ասել երջանկին (Յովբայ ըգ-
 վախճան մարդոյ , և ես խոստովանիմ զսոյն
 ընդ Սրբոյն , եթէ ո՛չ ունէի զբեռն աշ-
 խատու թեանն մահացու գործոց ըստանձ-
 նեալ : Մանաւանդ զի՝ որոգայթն գաղտնի ,
 և հնարագիրն աներևակի . տարր ժամա-
 նակիս յանէից , անցեալն անյայտ , և ասլառ-
 նին կարծողական . ես անհամբեր , և բնու-
 թիւն թերահաւատ . ոտք անհաստատք , և
 միտք ցնդեալք . կիրք հարկաւորք , և բարք
 անժուժկալք . մարմին մեղսամակարդ , և
 յօժարու թիւն երկրասէր . դիմամարտու-
 թիւն անկակից , և խառնու թիւն ներհա-
 կական . բնակու թիւն կաւեղէն , և անձ-
 րեք ուժգնակիք . կարիք անթուելիք , և
 պատահարք ամենադրաւք . միտք չարախը-
 նամք , և տենչմունք բարխատեացք . կեանք
 առօրեայք , և զմբաղք սակաւաւորք . խաբ-
 մունք յիմարու թեան , և խաղալիք տղայա-
 կանք . աշխատու թիւնք ընդունայնք , և վայ-
 ելմունք երազականք . համբարք ոչնչից , և
 պահեստ հողմոց . նմանու թիւնք ստուե-
 րաց , և կերպարանք ծիծաղելիք : Վանզի
 իբրև եկն եհաս պատուիրանն , ըստ Պաւղոսեան
 բանին , անպատրաստ գտեալ զիս ին-
 քեան , մեղքն կենդանացան յանդիմանեալ

յորդարու թեանցն , և ես մահացայ կե-
նացն , և կենդանացայ կորստեանն : Վողա-
ցան օտարք չարին գումարք՝ զստացուածս
սրտիս իմաստից , ըստ գրոյն կանխաբանու-
թեան : Մատն . ԺԷ . 3-4 :

Ըստ հոլովման ընթացից ամանակաց յա-
ռաջ շարժութեան , որ ըստ լրապատարն
նշուլագեղն արփիաճաճանչ՝ լուսակիրն օրա-
կշիւն մղտափարատն ակնապարար՝ ականն
արևու՝ ստեղծականն արուսեկի , որ համ-
բարէ հոլովէ կուտէ ամաց յոլովութիւն ՚ի
չափս դարուց՝ շնչասպառ և կենդանանո-
րոգ առուղեկան յաւիտենիս , ՚ի յաւար-
տումն կատարման իններեակ Յորեւինին ,
՚ի սկիզբն պսակելոյ մտի տասնեկին՝ Յարե-
թական տոհմիս տումարի . յետ երից ամաց
անցելոց՝ որ զկնի դալստեան ՚ի կայս և ՚ի
կոյս կողմանց հիւսիսոյ դիմաց արևելից՝
յաղթող և մեծ Այսսերն հոռումոց Մասի ,
յորժամ ընդարձակ և մակագաւթ կանո-
նաւ սփիւռ տարածէր՝ լիասահման և անխրտ-
րոց ՚ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր ար-
ձանաց՝ ՚ի ձգումն ձեռին՝ և յանխղելի լարս
պարսնաց երկարագունից՝ անթարթափ ՚ի
նոյն վերասլացեալ ՚ի յաջ և յահեակ՝ սեղ-
հականել յաւելուլ բաժինս մասանց վիճա-
կաց՝ իմբից աշխարհաց ՚ի ծոց իւր : Արդ
՚ի յայնմ անդորրութեան միջոցի , յորում
եղերեալ ընդոտնեցաւ թչնամիք Ակեղեց-
ւոյ , ստացեալ հիմնեցի , կառուցի , կարգե-
ցի , կուտեցի , արձանացուցի , դիզի , բար-
գեցի , կացուցի , ցուցի , հաստատելով ՚ի

Տրաշահերտուծիւն միազոյ իրի՝ զբազմա-
ստեղնեան նուազս գրուծեան այսմ սովերի
արդասաւորի, ես Վրիգոր կրօնաւոր քա-
հանայ, յետին Րանահիւսաց, և կրտսեր
Սարժապետաց, գործակցուծեամբ եղբօր
խմոյ ընտրելոյ՝ Յովհաննէս կոչեցելոյ՝ Վա-
րեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի
Սանահանի. որք իբրև զմի մարմին բանա-
կան՝ ՚ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ
գիմաց կենցաղավարելով, ոչ միայն հարա-
զաաք, այլ և միաշունչք միակրօնք համա-
պատիւք զուգահաւանք, ՚ի քառից տջաց՝
առ մի և նոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք։
Մտք՝ հայցեմք ՚ի ճաշակողացդ յայսմ սե-
ղանոյ յոքնօրէն և ախորժահամ հանդեր-
ձելոյ՝ յիշատակել զմեզ ՚ի մաղթանս ուղիղս
և ՚ի պատկանաւոր խնդրուածս, սեռն սի-
րով ՚ի միտս բարիս. որով և դուք եղիջիք
գրեալ ՚ի մատեանս կենաց վերին դպրու-
ծեան։ Յիշարահարան Սարէնիս գրուսեան։

Խրախացիր յաւէտ հրձուանօք բերկրեալիք
՚ի կանայս։ Ար գժուարընտել դաստիարա-
կաւ խաչին վարժեալ կրթեցար, որդւոյ քոյ
կցորդակցուծեամբ՝ միատեակն ժուժկա-
լուծեամբ՝ կրելով զերաշխէս վշտաց ծնի-
ցելոյդ ՚ի քէն Տեառն, մշտաչարչարն մե-
ռելուծեամբ անձնատոչոր տօթով խարու-
կեալ։ Իբրև զորոջ անարատ քահանայական
նուիրմամբ ՚ի վերայ սիրոյ սեղանոյդ մա-
տեար՝ ասրաբոյս և ստեաղխսակ զեղմնա-
բարձ՝ մաքուր պատարագ։ Ի ճգնաւորա-
կան վարս ողջակիզեալ, քան թէ ՚ի սրոյ

հանդէս խողխողեալ : Ասան այսօրիկ 'ի նը-
ւէր քոյ զենման՝ հրեշտակացն պարք պաշտ-
պանեալ, ընդ Առաքելոցն գումար դասակ-
ցեալ՝ զմիայն արժանիդ պատուեալ գովէին
սուրբ Աստուածածին : 'Ի ներքոյ Առաքի :
Հրամանք է աստուածասէր Թագաւորու-

Թեանդ, ո՞վ Տէր արքայ, բունն և աւելի
էր քան զկար մեր . զի այդպիսի խնդիր,
մեկնել զԱրդերգոց՝ այնօրիկ էր, որ ըստ
Սողովմունին է հոգւով : Օյ եթէ՝ Ալուա-
ցին Գրիգոր, որ կատարեալ վարդապետ
էր և հոգիաբնակ, 'ի բուն կատարմանէ
մեկնութեան այսմ՝ գրոցս վերջացեալ գտա-
նի, որչափ ևս առաւել ես, որ ամենայնիւ
տգէտ եմ, և ունայն 'ի հոգւոյն շնորհաց՝
ո՞չ կարացից հետևել մտացն ասացելոց 'ի
Սողովմունեան հոգւոյն : Սանաւանդ զի չէ
փոքր դատապարտութիւն և պատիժք՝ զբանս
սրբոց գրոց օտար մեկնութեամբք աղաւա-
ղեալ՝ վասն ո՞չ տգէտ երևելոյ, և փառա-
մով հպարտութեամբ՝ զոչէսն իբրև զձմա-
րիտ ցուցանել : Բայց զի հրաման ունիմք
հնազանդ լինել Թագաւորաց հրամանաց,
յանդգնիմ՝ ասել զիմ տկար մտացս հաս-
ղութիւնն . յուսացեալ 'ի հոգին սուրբ՝
զնորայն կատարելով հրաման, որ ասաց,
Թէ հպատակ կացէք Թագաւորաց : Արդ՝
նախ առաջին՝ խնդացի ընդ այս, որ այսպի-
սի միտս երևեցուցեր առ 'ի քննել զգիրս,
և հոգ տանել ուսմանց, որ է դուշակ եր-
կիւղի Տեառն, և օտարանալոյ 'ի պիղծ հոգ-
ւոց, և 'ի վայրասպար քննութեանց, և 'ի մեղ-

սասէր բարուց : Սէնտու-Ռիան Լըբոյ երգոյն :

Օ ի որպէս յարեգակն սլնուլն՝ սպակա
սու մն ընծեռէ աչաց հայեցողին , նոյնպէս
և աւելի քան զսպին յառել ՚ի խորս գիտու-
թեան Մատուծոյ՝ շացումն մտաց աչացն
բերէ . վասն զի որչափ էն Մատուած տե-
սութեամբ , և զօրութեամբ , և սքանչելա-
գործութեամբ , զոր ոչ կարէ որ հասանել .
որ և հրեշտակաց անհասանելի է , թող թէ
մարդկան : Լըբո . 151 :

ԱՍՈՂԻԿ , ASOLICK .

in the tenth Century .

Մյսպէս և բանիւ պատուեալ բանա-
կանքս զկնի գալստեան Տանին մարմնով յաշ-
խարհս՝ գրական տառիւք պատմագրեցին
զանուանս և զժամանակս թագաւորաց , և
զամենայն գործեալսն ՚ի ժամանակին ար-
ժանի յիշատակի : Որպէս և ճշմարիտ թուողն
ժամանակաց Լուսերի Պամիլիիա՝ սկսեալ
՚ի մարդն առաջին՝ յորժամ ելնա արտաքս
՚ի վայրէն վայելչութեան , աւարտաբանէ ՚ի
քսանեմեակն Վոստանգիւանոսի մեծի թա-
գաւորի : Լու զկնի նորա Սոկրատէս : Վա-
այլևս անթիւք են ՚ի մէջ Յունաց պատմա-
գիրք : Տայց սոքա երկուքս՝ որպէս զլուսա-
ւորքդ մեծամեծ , քան զաստեղս առաւելուն
պայծառութեամբ : Վաչ ըստ հայումն՝ նախ
առաջին քաջն Մգաթանգեղոս , որ նորաւ
քանչ հրաշից և չարչարանաց սրբոյն Վրի

դորի , և աստուածածանութուծեանս մերոյ
 է պատմիչ : Եւ զկնի մեծն Սուլսէս՝ հան-
 դոյն Եւսեբեայ , որ Վերթողացն անուանի
 հայր : Եւ ապա Եղիշէ վարդապետ՝ որ վասն
 Սարդանանց , և սուրբ Վահանայիցն չար-
 չարանաց և կատարման : Եւ զկնի Վաղա-
 բու Փարպեցոյ ճարտասանի պատմութիւն :
 Եւ Փոստոս , որ և Բիւզանդ : Եւ պատ-
 մութիւն Հերակլի՝ որ 'ի Սեբիոսէ Եպիս-
 կոպոսէ ասացեալ : Եւ պատմութիւն Վե-
 ւոնդ Երիցու՝ որ ինչ վասն Տաճկաց ելիցն ,
 և անցից հայոց 'ի նոցին բռնութենէ :
 Հուսկ յետոյ 'ի վերջին աւուրս պատմու-
 թիւն Եապհոյ Բագրատունւոյ , և Տեառն
 Յովհաննիսի հայոց կաթողիկոսի , որք առ-
 ժամանակօքն Աշոտոյ և Սմբատայ առաջին
 թագաւորաց Բագրատունեաց : Արդ՝ յա-
 մենեցունց 'ի սոցանէ՝ իբր 'ի լայնալիր մար-
 դաց , և 'ի հովտային լեռանց հաւաքեալ
 ծաղիկս հրաշալի աչաց հայելոյ՝ դեղեցկա-
 գոյն դուռովքն , և անուշահամ հոտովքն՝
 բերեալ ընծայ մատուցանեմ աստուածասեր
 անձին , և հարցասիրական խորհրդոց քոց .
 'ի հարկեցուցանող հրամանէ քո ստիպելով ,
 ամէնիմաստղ յիմաստունս՝ աստուածազարդ
 և առաքինազարդ վայելութեամբ դերա-
 սրատուեալ քան զընաւս՝ Տէր Սարգիս : Արդ
 սկիզբն արասցուք սկզբանս՝ յորում նախա-
 հայրն մեր ել արտաքս 'ի դրախտէն : Պարմ .
 41րդ . 31 :

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ, GREGORY MAGISTER.

in the eleventh Century.

Այլ լուայ, եթէ Մատուծոյ փոխանդ-
 մեր՝ տուեալ է ձեզ Մըրիստոտէլ, կամիմք
 թէ առաքէք զգա մեզ: Վրանզի նախ պարտ
 է զՎերականութիւնն հանդերձ թարգմա-
 նութեամբն ուսանել տիրապէս մակստա-
 ցականութեամբ, և զկնի այսր զհռետո-
 րականն երիւք հանդիսիւքն անսղալ տրո-
 հութեամբ, և ապա զՍահմանացն պարունա-
 կել՝ և Պղատոնական և Մըրիստոտէլական:
 Այլ դարձեալ Պիութագորական կարակնա-
 կերտութեանն բացորոշմանց և դատողու-
 թեանց: Վախուստ քան զայսոսիկ կըթե-
 ցելովք՝ ներկուռ մերձանութեամբ զհին
 և զնոր Վտակարանս: Այլ Մասպելավար-
 ժութիւնս ՚ի բազում և զանազան տեղիս
 զեղեալ, զոր քննութեամբ արտայայտել հա-
 ւանիմք: Այլ ՚ի խոյզ ելանել ջերմագոյն և
 քաջողջական խոհականութեամբ և տրամա-
 բանական հատուածոց հոմերական և Պղա-
 տոնական նախասականին, և այլոցն բոլոր
 արհեստիցն և մատենից. զի յամենայնի Վ-
 մաստասերն խոստովան լիցի զգիտութիւն,
 և ուրացեալ զանգիտութիւն. մանաւանդ-
 րստ կարողութեան քառիցն արհեստից՝
 (Վ)ուական, Արաժշտական, Արկրաչափա-
 կան, Մտեղաբաշխական: Մյտոցիկ հետե-
 ւել բաւական է այս իսկ, եթէ Մըրիստոտէ-

լի հաւարմունքդ այն է՝ որ ասացեալն է յա-
 ղազս երկնային մարմնոյն , և դնդատեսու-
 թեան երկրի, կամ յաղազս օրինադրու թեան
 կենցաղոյս . յորս յիշատակէ և զորակու-
 թեանցն քակտումն , և զախտիցն բաժան-
 մունսն՝ զոր անուանեն խորհրդական : Ը-
 ուաքեա՛ այդր զգա : Ըստ էթէ միայն Պոր-
 փիւռի առասու թիւնքն իցէ , բացորոշեալ
 ՚ի խնդրոց Վախաւորին՝ հնդից ստորոգու-
 թեանցն , որք են այսոքիկ . Սեռ , Տեսակ ,
 Տարբերութիւն , Յատուկ , և Պատահումն .
 կամ էթէ ութիցն , որք են՝ Վախաւորու-
 թեանն , Պիտանացուն , Պատճառս մակա-
 դրութեան , Կարգն , Սարգսպետական ե-
 ղանակն , Թէ առ ինչ մասն տարբերումն :
 Կամ զիւրն Ստադիրացւոյն՝ Վոյացութիւն ,
 Որակ , Վանակ , Ընդնչ , Ուր , Երբ , Կալ ,
 Ունեւ , Ընեւ , Կրեւ : Ըստքիկ ոչ են մեզ
 ըզձալի ՚ի հեռատանէ զսոսա խնդրեւ , քան
 զի տրամադրութիւնքս այս վաղ ուրեմն պա-
 տահեաց մեզ , մինչ տակաւին պատանեակ
 եղելոյ : Իսկ էթէ սրչափ ջան եդեալ՝ ոչ
 խոնջանս վարկանեւ սակս տափելոյն յաւետ
 այսպիսի ժողովմանց՝ որոց տեղեակ էք դուք
 ՚ի Պարսկականէ անտի , և յամայելացւոյն ,
 և այժմ Յունաց անդանդաղ քառիցն ար-
 հեստից հետեալար մասին ինչ տեղեակ լի-
 նեւ : Վանզի յայտոսիկ կրթեալ զմեզ՝ վե-
 հագոյն վարկանէի անկողոպտելի և անձան-
 բագոյն ըստանձնեւ քան զամենայն ինչ՝ որ
 ՚ի կենցաղումս ազնուագոյն : Իսկ էթէ զայ-
 տոսիկ խոկասցիս՝ մինչ տակաւին առոյգա .

ցեալ ես, և զներտս տրամիքս խոկաս կակղա-
ցուցանել, յարիսս այս օգտեսցիս պատուա-
սիրեալ, 'ի բարեաց զբաղեալ, հեղատեսակ
և առաքինագոյն մակացուծեամբք զերծեալ
յեռամանակ տապոյ՝ անաշխատաբար այսու-
քիկ լինին քեզ: Վանզի և յսկզբանն իսկ
ամենագերագոյն և տենչալի տեսական փաս-
տականին իւրոյ յորդորմանէ յայսոսիկ վա-
րեցելոյ գեղեցիկ իմն մոլուծիւն և ողջա-
խոհ մտածութիւն, գրէ և նախ քան զայ-
սոսիկ միով մատամբ ճաշակելոցն այսու,
պատահեալ է ամենայն կենցաղականացս
բարեաւ մնա ասացեալքն: Իսկ եթէ կըր-
ծեալ էր քո յայսմ ստադին մրցանակի, և
վերծանեալ զյոզնախումբ հոյլս հանդիսա-
ցելոցն զայսոսիկ, և զպարկեշտութիւնն նո-
ցա, և զառաքինատեսակ և զնորագոյն բա-
նաստեղծութիւնսն, և զկատարմունսն, ոչ
միայն ըղձալի լինէր քեզ, այլև զբոլորս ախ-
տական և յաճողական ինդրոյն արտաքոյ
մղեալ զքեզ՝ զկնի իւր ձգէ. զի ամենեւիմբ
անաշխատաբար ախտիցն է արտալաճիչ: Ի
Լոլիսն առ աշակերտսն իւր իւրսէղ և Լոլիսէ:

Համարձակիմք միշտ, սովորեալ յառատաւ
ձիր պարգևս՝ զկարևորսն և զպիտանացունսն
յարտևական բաշխելով քեզ՝ որ ոչք երբեք
դանդաղիս, զգիրս Մաննիայի Շիրակայն-
ւոյ, որ բազում աշխատութեամբ և յաճա-
չու խոնջմամբ հաւաքեալ 'ի բազմազան և
յոքնարեղուն մատենից: Յորում և ենթա-
կայացեալ են ոչ միայն քառիցն արհեստք,
այլ բոլոր էակացն խոկմունս. որ են այժմ

'ի տան տէրունեան . զոր նախ քան զքեզ՝
 խրթնացեալ և թագի , ընդ գրուանաւ ծած-
 կէին : Օր և ինքն իսկ որ մատենագրեաց
 զայդոսիկ , յառաջնում իւրոյ տրամաբա-
 նութեանն բազում տարակուսանս և կեղեր-
 քականս սակս մերոյ ազգին անփոյթ առնե-
 լոյ զայդպիսի գործառնութիւնս : Յորում
 մթերեալք են տողորք աստուածային , և
 ենթակայացեալ ամենայն արհեստք մակա-
 ցութեան : Աւնախադասեալ է թուականու-
 թեանն և երաժշտականութեանն՝ որք են
 'ի տարորոշ քանակէ տարակացեալք : Ասկ
 երկրաչափութեանն և աստեղաբաշխութեան՝
 որք են 'ի շարունակ քանակէ : Աւ զինի այ-
 սոցիկ յարամանեալք արհեստք , և մակա-
 ցութիւնք , մատենագրութիւնք . և գրէ թէ
 ամենայն բոլոր վարժումն հռետորական :
 Սկսելէ տե մասնաւոր զփոշետեսակսն զօ-
 րէն գործասէր մեղուի ամբարեաց 'ի մեղ-
 ուանոցի այդր 'ի բազմավէպ մատենագրաց
 Վաղդէացոց և Յունաց և ամենայն ազ-
 գաց , առ 'ի ծանօթ լինելոյ որ նախ քան
 զայսոսիկ հաւաքեալն մատեանս , մակացու-
 եղեալ իմաստասիրութեան : Վանզի որք
 ոչ նախուստ կրթեալք են բոլորովին , ոչ
 գոյ հնար թեակոխել զայնպիսի աստուա-
 ծաբանութիւնս . քանզի պարտ է նախ 'ի բը-
 նականէն յուսումնականն ամբառնալ , և ան-
 տուստ յաստուածաբանականն : Վանզի որ
 այլազգ խորհեսցի , բստ ասացելումն տրա-
 մախորհիլ 'ի վերայ Արամիոսի դնել զ]ես-
 տոս , և յայնր յարաբարդել զտերեւաշարժն

Ռիզոն , որպէս զի երկին ճեմարան լիցին ու
 ցա . քանզի յոյժ տարախորհիցն և անտիական
 մտածութեանցն է բաղձումն այս : Ասան
 որոյ և Պղատոն իսկ զգուշացուցանէ այս-
 պէս յիւրումն Վստուածաբանութեանն '
 Վներկրաչափ որ մի ներամտեսցէ . զայսու-
 սիկ ասելով՝ զի մի որ անկատար 'ի քառիցն
 էնթակայէ , մտցէ 'ի լսարանն : Վանզի բը-
 նաւորեալ էր հրաշալին այն , միայն աստ-
 ուածաբանութեանն սրբապէլ , և յայնոսիկ
 զկրթեալն հաստատել . ըստ օրէն հիւսանց՝
 որք արհեստին էն մակացուք . ոչ նախուստ
 յանտառս կամ 'ի մայրս ճեպէն հատանել
 փայտս . քանզի այլ որ էն սրբապէալ այ-
 նոցիկ , և այլ որ հարթեն և սղոցեն . և ա-
 պա ծայրագոյնքն ճախարակօք և այլով գոր-
 ծարանօք դերասանձ զնոսա յարդարեն ,
 գահաւորակս , և աթոռս , և այլ ինչ գործա-
 բանս : Վյսպէս և որք ոսկւոյն էն սրբա-
 պէալք , և երկաթոյ , և սղնձոյ : Աւ արդ՝
 քանզի սակս մատենին Վնանիայի եղև յի-
 շատակ իմաստասիրելոյս մեզ , բէր , ոչինչ
 խրթին և անյայտաբար կամիմք զհայցուածս
 մեր ծանուցանել մերոյ Աուսաւորչիդ : Վ
 բազմաց անփոյթ եղելոյ՝ այսպիսի գործառ-
 նութիւնք և հանդէսք , որք ոչ երբէք 'ի
 ստադին վարժելոց գրամարտկոսաց և քեր-
 թողաց հնացեալ՝ 'ի մուացումն այսպիսւոյ
 մատենի ոչ միայն եղև անկանել , այլև բազ-
 մաց . որպէս 'ի մերոյն Սովսիսէ ուսեալ
 գտաք , և յայդմ մատենի մակագրութեան
 վերծանեաք : Վանզի Վրամեան սերի հը-

պարտութիւն, և անամօք բնութիւն, և խրատապարանոց բարս՝ ո՛չ ստորակայի յայտոսիկ հրթութիւնս յարատեւական հաւանել: Ամբէթէ՛ ոչ փոյթ՝ որք պետականին հասին բազդի, մեծարու լինել, և խուզել զխոհեմական արհեստս ՚ի զարդ քարդոնոսական ապարանին՝ որպէս մեծն Փաղոմէոսն այն, և որք այլք այդպիսիք: Ալ զի բազում աշխատութեամբ խոնջեալ, և տաղնապեալ՝ մինչ տակաւին յիմնմն անտիականն ելով տիս, հազիւ հազ մակացու այսմ եղեալ, սուղ ինչ էակացն հասեալ՝ ըստ որում են յԱրաբացւոց, և Վաղդէացւոց, և Յունաց, ո՛չ դանդաղեցայց քննութեամբ զփորձ առնուլ: Ալ խնդրեմք ՚ի քումմէ Առսափայլութենէդ՝ զնորագոյնն մատեան շնորհէլ մեզ. զի այժմ մերձ ՚ի ծերութիւն հասեալ եմք, և դիւրին վերժանեալ՝ հասցուք ըստ կարողութեան. զի մի յերկոցունց կողմանցն ունիցիմք մարտակցութիւնս՝ տեսութեան, և մտածութեան. քանզի լուսով քով տեսանեմք զլոյս: Ապա եթէ՛ ո՛չ այսոքիկ հաճոյ թուեսցին քումմէ Աստուածպետական իշխանութեանդ՝ զոր և կամեսցիս, այն իբր յաստուածուստ պարգև համարեալ է մեզ: Ի Լոռիւն առ Տէր Պետրոս Արեւոյիկոս:

Սասն զի ոչ եմք երբէք գաղարեալ ՚ի թարգմանութենէ ևս բազում մատեանս՝ զորս ո՛չ եմք գտեալ ՚ի մեր լեզուս: Օ երկուս մատեանսն Պղատոնի՝ զՏիմէոսի տրամաբանութիւնն, և զՎեդոյիսի. յորս բոլոր ճառսն նախագիտականին այն պարփակեալ

կայ. և զայլս բազումս յիմաստասիրացն : Իւրաքանչիւր մատեանքս այս մեծագոյն է քան զտարեւոր տօնականս : Բայց և գտեալ մեր իսկ 'ի Հայ լեզու գրեալ թարգմանչացն զգիր Սղոմայիտոգորոսի՝ զոր Վաւիթ յիշատակէ . կարի յոյժ սքանչելի և հրաշալի բանաստեղծութիւնս մակաւասար բոլոր ի մաստասիրական բանից : Վտեալ եմ և զՍլաւիմաքոսի , և զԱնդրոնիկեայն 'ի Հայ լեզուս : Բայց և զերկրաչափականն զԱլեկլի գոսին սկսայ թարգմանել : Եւ եթէ տակաւին կամեսցի Տէր երկարանալ մեզ 'ի կենցաղումս , բազում հողս յանձին կալեալ՝ զմնացեալսն բոլոր Յունաց և Յասորւոց թարգմանել ո՛չ դանդաղեցայց : Եւ կարօտիմք քեզ մերձելոյ մեզ օգնականութեամբ այսպիսում իրողութեանց . ասլաթէ ո՛չ աղօթիւք օգնեսցես մեզ : Ի Բողոնստ Սարգսդեան Սարգիս :

Ի ուաք թէ եկ՞ն՝ Պապ՞ն սլաղակ ,
 Սարգանասար՝ ըն սխտակ .
 Վիշերաբուն՝ Բոլղարաց ,
 Սպիտակափառ՝ ըն գեօտրաս :
 Բյրարադեան՝ ըն գագաթն ,
 Եւ Կոնդրային՝ ըն կատար .
 Պատագըրոս՝ ըն Պրակսիս ,
 Ըէք գիշերեան՝ ըն ճեմող :
 Բւար առող՝ աւերող ,
 Սատահամբաւ՝ Վիկողայ .
 Բ՛ղէ զինեա՛ զինուորեա՛ ,
 Սպսուազինեա՛ դ՛ն վառեա :

Արիաբար՝ դու մըցեա ,
 'Ի հանդիսի՝ ըսդատին .
 Մենամարտիկ՝ ըն վառիս ,
 Որ մերկանդամ՝ մարտընչէր :
 Փիղոս արժանի՝ անկառի ,
 Վեզ 'ի դիմի՝ հարկանի .
 Արջ անտառի՝ շիկորակ ,
 Վեզ մարտընչէլ՝ հանդիպի :
 Արդ մի լարեա՝ դու սընդեա ,
 Օ լայնալիճ՝ հայրենին .
 Օ երեքթեւան՝ ըն մըխեա՝ ,
 Յառաջ մատիր՝ և քաղեա՝ :
 Ա՞հա քեզ Վելայն՝ հաս հանդէս ,
 Եւ թորգոմեան՝ ըն հայկայ .
 Ա՞նպարեա՝ և փութա՝ ,
 Օ ի ես կադմեանն՝ Արամեան :
 Ա՞հա հրոսակք՝ աճեցին ,
 Ա՞հա հասին՝ քեզ Վաղդեայք .
 Ա՞յլ դու Տերամբ՝ զօրացիր ,
 Եւ Յիսուսիւ՝ պարծեցիր :

Ա՞ղէ ան ընթերցիր զարհեստ Ոտանա
 ւորացդ : Վիւցազնական է տաղդ՝ քաջ ու
 լորեալ , և տաղ սղաղուն , օղուն , և զեղուն ,
 եռակի վանգօք շարակայեալ . զի հոյճ , կա
 տարուն , շարժուն : Ա՞յ վիժեալ գծի , էջ
 նուազեալ յօդի , ո՞չ փոփոխեալ տառին .
 կարեկցարար առ իս ձգելով զճայնակիցսն
 ստուգարանութեամբ . և շարակացուցեալ
 շորթելով՝ կամ ճողոպրելով : 'Ի Լեռնաշեն
 անոնն :

Օ ի անդ զմէնջ ոմանք կասկածեն յիմաստ

նոց ձերոց, իբրու թէ թարգմանեալք 'ի
 ձէնջ. զիարդ հզօրագոյն ելով քան զմեզ,
 Լսեմք առ այնոսիկ, թէ այսոքիկ ո՛չ իրա-
 ւացի տարակուսանս զտեղի կալցի առաջի
 մեր: Վանգի թարգմանեալք 'ի Վտղոմէս
 սէ՛ ո՛չ 'ի Յոյնս գտեալ էր զամենայն: Որ-
 պէս և Յոյնք յԱբրայեցւոց, և 'ի Վաղ-
 դէացւոց, և յԹովսպացւոց: Վանգի առ
 Յոյնս յուսումնականէն միայն յատուկ ե-
 րաժշտականն բնաւորեցաւ, և զայլնն յայլ-
 մէ թարգմանեալ և ժողովեալ: Իսկ մերոցն
 արիական արանց, և առաքինասէր իմաստ-
 նոցն՝ թուի ինձ, եթէ յոյժ յաղթողք ե-
 ղեալք ամենայն արհեստից և մակացու-
 թեանց. որ վեհ ինձ նոցա հաւանիմ ելով
 քան զյոգունցն շփոթաբանութեան ձերոյ
 Ելլենական կարծեցելոցն: Վաւ այժմ՝ ցու-
 ցանէ 'ի նոցունց դպրութենէ մերս փանա-
 քութիւն առ ձերն վեհագոյն՝ որ այժմ՝ եմ՝
 (թերևս են) կարծեցեալք: Լս. Վերահոս
 Յոյն դպիր:

Երթան 'ի հեթանոսքն, և խորտակեն զմհեանին.
 Ըզկոնոց արմատ բառնան, 'ի յարմատոյ Արտեմիդին.
 Եւ զայլս Արամիստայ, զԱփրոդիտայն և զՀերակլին.
 ԶՀերմէս և զԱպոլոն, և ըզՎուսոս կեալ զորդին.
 ԶԱմոն զԵգիպտացին, և զԻեմետր Աթենացին.
 ԶԱրէս մարդախոշոշ, և զԱքելաս Հոմերոսին.
 ԶՀեփեստոս զբտակն հրոյ, զԷւր խեղ զանգամն 'ի
 (դարբնոցին).

Եւ այլ բազումք են յանուանէ, չար սաշտօնեայք
 (կրուամովին).

Կամ զճնունդքն Սեմելայ, ըզանթօքն ցանկացողին.
 Ոմանց հուրըն բագին, աշակերտաց Զբագաշտին.

Ալլոցն աստեղանի, Սարէական Քաղղէացին .
 Եւ այլքն հմայելով, հաւականաց սև երամին .
 Մկան երկրպագեալ, զագիսն առեալ եղին բագին .
 Կաղնի ծառ պաշտէին, կաղամախի ծուներ ածէին .
 Սօսոյ նուիրէին, և կենդանի անդ զոհէին .
 Այսպիսի մոլորէին, և խաւարեալ աղջամղջին .
 Արդ զայս հանեալ քեցին, և ճշմարիտ լոյս ծագեցին :
 ☩որանաւորն :

ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԼԱՍՏԻՎԵՐՏՅԻ,

ARISTACES LASTIVERTENSIS.

in the eleventh Century.

Յայնժամ մի ոմն զօրաւոր 'ի զօրացն Հո-
 ռոմոց՝ սլատրաստեալ հուր նաւթիւ ծծլմ
 բով, և արկեալ յաման ասպակեղէն, և նըս-
 տեալ 'ի վերայ աղնիւ երիվարի՝ քաջասիրտ
 և արի գոլով, վահանաւ միայն զթիկունս
 ամրացուցեալ, և ելեալ ընդ դուռն քաղա-
 քին, մտանէ 'ի բանակն այլազգեացն՝ Սան-
 տատօր ձայնելով զինքն . և երթեալ մինչև
 'ի բաբանն, շուրջ անցեալ զնովաւ, և յան-
 կարծակի 'ի վեր առեալ զշիշն՝ եհեղ 'ի վե-
 րայ բաբանացն . և նոյնժամայն բորբոքեալ
 հրոյն՝ բոց ծիրանի 'ի դուրս ելանէր . և
 ինքն դառնայր փութապէս : Պատմ. 41. 67 :

Արդ՝ վասն զի Յարանց (Արաց) ամսոյ է
 հանդիպեցաւ դնել զգիր թուականութեան
 Հայոց ազգիս 'ի ձեռն Անանիայի Շիրա-
 կացոյ 'ի տասներորդի ամի ամսուականու-
 թեան Տեառն Յովհաննիսի Հայոց Վաթո-

դիկոսի, որ ինք. Թիւ էր Հայրապետացն 'ի սրբոյն Վրիգորէ, և 'ի ին. ամի Հուստիանոսի կայսեր 'ի հիմնարկութենէ մեծի եկեղեցւոյն սուրբ Սոփեայ, և 'ի ին. ամի Առուրովու Պարսից արքային: Արդ յայսմ տարւոջ յորում զ(ժ)ուսականն եդին իջնի ամ էր յԱրամայ մինչև 'ի Հայ (ժ)ուսականն. և 'ի ծննդենէն Վրի մինչև 'ի սրբոյն Վրիգորի եւն 'ի վերապէն ամք մհզ. որ վինի 'ի ծնընդենէն Վրի մինչև 'ի Հայ (ժ)ուսականն ամք չծք: Հովհաննէս Սարկաւազ:

ՄԱՏԹԻՈՍ ՈՒՌՀԱՅԵՑԻ,

MATTHEUS URHAENSIS.

in the twelfth Century.

Ալ յայնժամ ելեալ Վագիկ յերեսաց Թագաւորին, և մեծաւ փառաւորութեամբ զնացին յաշխարհն իւրեանց: Ալ դայր խաղայր Վագիկ շահն, և դայր հասանէր մինչև 'ի Աեսարիա քաղաք Վամրաց. և որպէս էր յառաջագոյն զայրացեալ ընդ Հունաց, և արձակեցաւ 'ի վերայ Սեփրապօլտին Աեսարու մեծաւ սրամտութեամբ. որում անուն ասէին Սարկոս. վասն զի էր յոյժ հերձուածող և հայհոյիչ՝ չար և պիղծ հերետիկոսն Սարկոս. և այնչափ լրբեալ եղև անօրէնն Սարկոս, մինչև զիւր շանն անունն Արմէն կոչէր: Ալ յառաջ ժամանակաց զայս ամենայն լուեալ էր Վագիկ արքայ Հայոց,

և էր յոյժ զայրացեալ յոյժ ցասմամբ . բայց
 'ի մէջ Հոռոմոց էր , ոչինչ կարէր առնել :
 Եւ էր Սեփրապօլիտն անուանի և մեծ և
 ահարկու ամենայն տանն Յունաց , բայց
 հայհոյիչ էր յոյժ ազգիս Հայոց , և ամենայն
 շան Մրմէն կոչէր . նաև այլ անպատմելի
 սուգ էած Հայոց՝ յորժամ լուաւ , եթէ կա-
 մի թագաւորն զորդիք թագաւորացն Հո-
 ռոմ կնքել : Եւ ընդ որ գնայր Վազիկ՝
 ամենայն իջևանսն հրամայեաց ամենայն զօ-
 րացն Հայոց խայտառակել զփառաւոր կա-
 նայսն Հոռոմոց . և այնիւ նախատեաց զնո-
 սա : Ս ան զի խորհեցաւ այլ ոչ մտանել
 քնաւ 'ի Կոստանդնուպօլիս , այլ խորհեցաւ
 գնալ առ Մրատլան Սուլտանն Պարսից , և
 տիրանալ աթոռոյ թագաւորութեան տանն
 Հայոց . զի բազում անգամ կոչէր զՎազիկ
 Սուլտանն , և նա յաղագս քրիստոսական հա-
 լատոյ արդէլեալ լինէր : Իսկ Վազիկ յոր-
 ժամ մերձ եղև առ Սեփրապօլիտն՝ կամե-
 ցաւ զիջևանս առ նա առնել : Եւ դնացին
 Կուիրապետքն , և ասէն ընդ Հերիտիկոսն
 Սարկոս , եթէ Վազիկ արքայ Հայոց առ-
 քեզ կամի իջևանել այսօր : Եւ լուեալ Կիւս
 Սարկոս՝ և եղև ուրախ . և հրամայեաց
 զարդարել զամենայն տունն իւր , և 'ի կա-
 մայ և ոչ կամայ ելանէր ընդդէմ Վազիկայ
 հանդերձ քահանայիւք , և մեծաւ փառաւո-
 ըութեամբ բերեալ իջեվանէր զնա 'ի տունն
 իւր . և արար Սարկոս ուրախութիւն մեծ :
 Իայց Վազիկ կայր յոյժ զայրացեալ ամե-
 նայն զօրօքն . և իբրև սկսաւ ուրախանալ

ընդ գինեաւն , յայնժամ սկսաւ ասել Վա
 գիկ ցԱիւռ Սարկոսն , եթէ լուեալ է իմ ,
 եթէ քո շուն զօրաւոր կայ , և կամիմք տե-
 սանել զնա : Եւ գիտացեալ Սարկոսն , թէ
 կամի ուզել զնա իւր , և զանց արար զբա-
 նիւն : Եւ յորժամ կրկնեաց զբանն Վագիկ ,
 կոչեցին զշունն . և նա ոչ գայր . քանզի զա-
 նունն ոչ համարձակեցան ձայնել զՂրմէնն :
 Եւ ասէ Վագիկ . զիւր անունն ձայնեցէք
 որ գայ : Եւ յայնժամ Սարկոս յաղթահա-
 րեալ 'ի գինոյն , և ձայն տուեալ շանն՝ ա-
 սէր . Ղրմէն Ղրմէն : Եւ եկեալ շունն
 նմանեալ առիւծու , և տեսեալ Վագիկ՝ ա-
 սէ . Ղրմէն կոչի շունս այս . և ամաչեալ
 յոյժ Սարկոս ասէ . Սանուկ է , մասն այնր
 ասեմք իւր Ղրմէն : Եւ ասէր Վագիկ ,
 այժմ տեսանեմք թէ ո՞վ է մանուկ՝ Ղրմէն
 թէ հոռոմն : Եւ մեծ քուրձ մի սլատրաս-
 տական ունէին , և ակնարկեաց Վագիկ ,
 և յայնժամ հետեակքն սլատեցին , և մե-
 ծաւ աշխատութեամբ արկանէին զնա 'ի
 քուրձն : Եւ տեսեալ Աիւռ Սարկոս , և գի-
 տացեալ՝ եթէ զշունն կամին զհետ իւրեանց
 տանիլ , սկսաւ բարկանալ և մեծամտել 'ի
 վերայ սլաշտօնէիցն : Եւ ժպտեալ Վագիկ ,
 և ձեռամբն արարեալ սպասաւորացն , և
 յայնժամ ընդ չորից կողմանցն սլատեցին
 զանօրէնն Սարկոս . և սլաշարեալ զնա , մեծ
 բռնութեամբ և չարչարանօք արկանէին զնա
 'ի քուրձն առ Ղրմէն կոչեցեալ շունն : Եւ
 յայնժամ ասէր Վագիկ . տեսանեմք թէ
 ո՞վ է զօրաւոր , մանուկն թէ հոռոմ Սեա

բապօղիտն : Ալ Տրամայեաց Վազիկ սաստկապէս ուժգին հարկանել զչունն : Ալ նորա զայրացեալ արձակէր 'ի վերայ Սարկոսի , և լափէր զնա ատամացի . և զմեծ մասն աւուրն այնպէս հարկանելն շանն . և բարկութեամբ հեղոյր զարիւնն պիղծ՝ հերեփեկոսին Սարկոսի . և ձայն ուժգին , և աղաղակ բազում ելանէր 'ի Սարկոսէն : Ալ այսպիսի օրինակաւս պատերազմ՝ ահաւոր կայր յատակ քրձին , և կրճտումն ատամանց և հառաչումն սրտին ելանէր 'ի խորոց քրքրէն : Ալ այսպէս չարեաւ սատակեցաւ չար և պիղծ հայհոյիչն , և եղև կերակուր շանց : Պարմոնիտն :

ՍԱՄՈՒԷԼ ԵՐԷՅ, SAMUEL PRIEST.

in the twelfth Century.

Յադամայ մինչև ցըրհեղեղն գումարին ամբ բնմխբ . 'ի ջրհեղեղէն յաշտարակն՝ ամբ շիե . և անտի ցԼբրահամ՝ ամբ նժէ , և 'ի ջրհեղեղէն ցԼբրահամու ծնունդն՝ ամբ ջխբ . և 'ի յԼբրահամէ մինչև 'ի Սովսէս յեւն յԱգիպտոսէ՝ ամբ չե . և յեւրոյն մինչև ցՍաղոմոն , և ցառաջին շինուածն տաճարին՝ ամբ նձ . և յառաջին շինուածոյ տաճարին յերկրորդ շինութիւնն՝ ամբ շժն . և անտի 'ի ծնունդն Վ՛սի ամբ՝ շժր : Արոց շարադրութիւնն լինի ամբ բձղը : 'ի ծննդէնէն Վ՛րիստոսի մինչև 'ի սուրբ Վրիգոր

ամբ յԺբ . և անտի 'ի թուուականն ամբ
մխն : Պատմութիան :

Բստանօր լցեալ լինին ամբ 'ի ծննդենէն
Վրտի շճդ . յորում և բովանդակեցան կանոնք
մեկին Բնդրէասայ . զորոյ զկնի կարգեցաւ
թուականս հայոց այսպիսի պատճառաւ :
Ի լրման մեկին լրումն Օտակին 'ի Մար-
տի ին էր , և յսկզբանն յԱլրիլի դ . և վասն
զի ոչ 'ի սկիզբն կարացին գնալ , զի յետ ին
ին Մարտին ժդ էր Բալրիլ , և թ լրմունք
'ի մէջ , և այնր աղադաւ սկսան շիոթիլ տօնք
ամենայն , և արհեստք իրողութեան՝ որպէս
ասացաւ : Բաւ իմաստունք ժամանակին
(Բու Սովսէս կաթողիկոսիւ) 'ի միասին
եկեալ կարգեցին թուական հայոց , որով
ուղղեցին զՕտակին Տեառն այլովքն հան-
դերձ . բայց ոչ կարացեալ 'ի ճշմարտութեան
կալ անաղալ զամս թ : Իսկ 'ի Ժերրորդ
թուականին Լաս անուն իմաստուն մտօք՝
ժողովեաց առինքն արս կորովամիտս և հան-
ձարեղս ; և կարգեցին զանտարակուսելի օ-
րինակն՝ որ չեակն կոչի : Բյս է պատճառ
թվականին հայոց . զոր 'ի կարգ կանոնացս
յարմարեցուք վասն դիւրահասութեան ժա-
մանակաց : Սինչև ցդիր թուականիս մե-
րոյ ուղղեալ էր սուրբ վարդապետին իմոյ
Վերորդայ ըստ Վրոնիկոնին զնահանջն , և
ասէ . Տեսի 'ի չեկին զգիր թուականին
առաջին ամսնահանջ . ոչ գիտելով զգիարդն ,
թողլով աստի և յառաջ ըստ գրեալսն :

Բնդ :

in the twelfth Century .

Արդ ըզբնութեամբ՝ քո հայր յերկին ,
 Օ որ մեզ ետուր՝ շնորհիւ քոյին ,
 Տուր ինձ կարդալ՝ բոլորովին ,
 Ի սուրբ սրբաէ՛ զանուն նորին :
 Աբբայութիւն՝ Տիրականին ,
 Գայցէ տիրել՝ իմումս անձին :
 Եւ յերկրաւորս՝ առ իս լըցցին ,
 Կամբք նորա՝ որպէս յերկին :
 Օ հաց առօրեայ՝ և զմիշտ էին ,
 Օ մարմնոյս դարման՝ և ըզբանին ,
 Տացէ առատ՝ կարօտս անձին ,
 Օ իմանալին՝ և զըզգալին :
 Թողցէ զյանցանս՝ իմում պարտին ,
 Որպէս և ես՝ պարտապանին :
 Կամ մանաւանդ՝ թէ գերկոսին ,
 Թողուլ տացէ՛ զի ինձ թողցին :
 Եւ մի տացէ՛ թոյլ փորձողին ,
 Փորձել ըզծոյլս՝ որպէս զարին :
 Այլ պահեսցէ՛ ՚ի սրոյ նորին ,
 Ինձ մարտիցէ՛ ընդդէմ չարին :
 Ի 3° որդէ :
 Եւ որք ՚ի բանս՝ Աստուածային ,
 Օ որ շնորհեցեր՝ յիմարս անձին ,
 Ի յնթեռնունն՝ աշխատեսցին ,
 Եւ յաղօթել՝ ըն տաժանին ,
 Շնորհեա՛ նոցա՝ զաղօթելին ,
 Հատո՛ ըզվարձս՝ աշխատողին :

Ի՞նչս տուր աչացն՝ որ նայիցին ,
 Սաքրեա՛ զլեզուս՝ որք վերծանին :
 Նաև ձեռամբ՝ մակագրողին ,
 Եւ ուղղապէս՝ փոխարկողին :
 Ըստ և գոյիւք՝ ըստացողին ,
 Սասունք բարեաց՝ ՚ի քէն տացին :
Ըստ և

Նախանձեւի՛ մարդկան լինիս ,
 Ի՞նչ զվերոգրեալսդ՝ ՚ի միտ ունիս :
 Ե՛կ բեր Սանուկ՝ զունկըն քո յիս ,
 Ի՞նչ և անսա՛ իմում բանիս .
 Բաբուն լինիմ՝ բրխմամբ սրբաիս ,
 Ուսուցանել՝ քեզ ըզբարիս :
 Սիրեա՛ զուսումն՝ որով պատուիս ,
 Ի՛ յերկնայնոցն՝ և ՚ի յերկրիս .
 Երանելի՛ և մեծ լինիս ,
 Եթէ՛ զերկեղ՝ Տեառն ուսանիս :
 Սիրոյ ՚ի բաց՝ լեր աշխարհիս ,
 Եւ յԸստուծոյ՝ սէրըն վառիս :
 Ինձ լուր որդեակ՝ հօր ՚ի խրատիս ,
 Եւ յուսմանէ՛ մի ծուլասցիս :
 Եթէ՛ ՚ի յայս՝ սէր բորբոքիս ,
 Ընանց կենաց՝ ժառանգ լինիս :
Խրատ Ուսումնակնաց :

Եւ դո՛ւ հըռում՝ Սայր քաղաքաց ,
 Գերապայծառ՝ և պատուելի .
 Մեծին աթոռ՝ ըդ Պետրոսի ,
 Ընաքելոց՝ Գրլխաւորի :
 Եկեղեցիդ՝ անշարժելի ,
 Ի՛ կեփայեան՝ շինեալ վիմի .
 Գրաց դժոխոց՝ անյաղթելի ,
 Եւ կնիք երկնից՝ ըն բացողի :

Որժ վայելուչ՝ բազմաստեղեան ,
 Եւ հաստարմատ՝ տունկ Պաւղոսի .
 Ըռողելով՝ արեամբ նորին ,
 Որպէս ըզգբախտն՝ որ յԱդէնի :
 Մասին հասեալ՝ ըզ Ղուկայի ,
 Ըստուածային՝ Մատենագրի .
 Ըհա՛ առ քեզ՝ բանըս խօսիմ ,
 Սիճակ ու աթոռ՝ ըս թաղէի :
 Ոչէ Եդէսիոյ :

Ըրդ 'ի ստորին՝ կողմ աշխարհի ,
 Օ որ խօսեցաք՝ ըս շատասցի .
 Բայց բանըս մեր՝ փոփոխեսցի ,
 Յէլս արևու՝ վերադարձցի :
 Ը մեծըն հայք՝ տուն թորգոմի ,
 Ըզգ և ծընունդ՝ ըն Յաբելթի .
 Ընդ ուր աթոռ՝ Պարթևազանց ,
 Թազաւորաց՝ Ըրշակունի :
 Յորում էի՝ 'ի սահմանի ,
 Յառաջագոյն՝ որպէս ասի .
 Դ յԱբգարէ՝ Թազաւորէ ,
 Եոցունց շինեալ՝ ես լինէի :
 Եաւ նրման՝ գոլ վիճակի ,
 Ըռաքելոյն՝ Թազէոսի .
 Յորմէ բրխեալ՝ ծաղիկ բարի ,
 Եւ շառաւիղ՝ գաւազանի :
 Ղրիգորիոս՝ Պարթևազին ,
 Ըսաւորիչն՝ այնմ աշխարհի .
 Եոստովանող՝ ըն Վրիստոսի ,
 Եւ Մարտիրոս՝ ըն կենդանի :
 Եւ արդ առքեզ՝ բանիւ բերիմ ,
 Հայաստանեայցդ՝ եկեղեցի .

Յորում կաթեաց՝ շողն երկնային ,
 Բ՛զտաղն հալեաց՝ ըզհիւսիսի :
 Լ՛ոյսն անըստուեր՝ ծաւալեցաւ ,
 Եւ ճառագայթն՝ անճառելի .
 Սաստիկ եհար՝ ուռամբն ոսկի ,
 Չայնք հնչեցին՝ ստորինս երկրի :
 Լ՛նդ հրեշտակաց՝ ըն բազմութիւնք ,
 Յերկնից հեղան՝ ըստ հիւղէի .
 Եւ մարդկային՝ ազգ երկրածին ,
 Սերասլացան՝ յեթերն երկնի :
 Որ անասպատն՝ էիր վայրի ,
 Եղեր նրման՝ փթթեալ ծաղկի .
 Եւ կուսական՝ արեամբ ներկեալ ,
 Պայծառացար՝ ՚ի գոյն վարդի :
 Որդիս ծնար՝ յաւազանի ,
 Որ քան զաւաղ՝ շատ է զծովի .
 Դիեցուցեր կաթն՝ ՚ի ստենէ ,
 Սնուցեր արեամբ՝ ըն կենդանի :
 Դաստիարակ՝ մանկանց բարի ,
 Տալով զօրէնս՝ ըն Ս՛ովսէսի .
 Եւ կերակուր՝ կատարելոց ,
 Օւռետարան՝ ըն Վ՛րիստոսի :
 Յայնժամ էիր՝ երանելի ,
 Լ՛յտու բնաւից՝ դու ցանկալի .
 Երկնաւորացն՝ և երկրայնոց ,
 Եւ կենդանեաց՝ բոլոր սեռի : — Լ՛նդ :
 Արդ որ տօնէք՝ Խաչիս հանդէս՝ Քրիստոսական ,
 Ի Գողգոթա՝ ահսէք ըզձեզ՝ ՚ի պաշտաման .
 Անդ ուր շիրիմն՝ էր Նախահօր՝ ըն հանդստեան ,
 Որ կանգնեցաւ՝ առեալ զխաչս՝ իւր գաւազան .
 Քանզի փոշտիւ՝ վիրաւորեալ՝ հինն այն Ադամ ,
 Անկեալ գնէր՝ ՚ի յայն խշտին՝ տարտամութեան :
 Ս՛ենն . Բարձր .

Իմ եղական՝ գոչով բնութիւն՝ և սկզբնական,
 Յանեղէն՝ ձգեալ կամար՝ անզուգական .
 Անջրպետեմ՝ զջուրսն վերին՝ և ներքնական,
 Որպէս պատմէ՝ զինէն Մովսէս՝ Աստուածաբան :
 Եւ եմ միջոց՝ ընդ անմարմինսն՝ և մարմնական,
 Ունիմ առիս՝ յերկուց բնութեանց՝ ըն յատկական .
 Ըստ անմարմնոց՝ զոչ ՚ի ձեռաց՝ շօշափական,
 Եւ ըստ մարմնոց՝ գոչով աչաց՝ տեսողական :
 Միտտարեր՝ եմ միտգոյն՝ համանման,
 Հինգերորդ՝ ծածկոյթ քառից՝ որոց ծնան .
 Անբանակ եմ՝ և չափից՝ անչափական,
 Այլ և թղաւ՝ միով չափիմ՝ թէ ոչ մարդկան :
 Պարունոյ եմ՝ անըզգայնոց՝ և զգայական,
 Պարունակիմ՝ յայլմէ Վէհէ անտեսական .
 Բոլորակ եմ՝ կիսագունգ՝ որպէս խորան,
 Բնութեամբ կայուն՝ անձամբ շարժուն՝ անկայական :
 Հիմն և աւարտ՝ եմ գոյութեանց՝ այս նիւթական,
 Անգունդք ՚ի խոր, բարձունք ՚ի վեր՝ մինչ վերանամ .
 Ո՛չ ոմն անգունդք՝ ոմն բարձունք՝ անփոփական,
 Չի չեմ կայուն՝ և միշտ ՚ի նոյն՝ այլ շրջական :
 Այլ որ անգունդք՝ նոյն և բարձունք՝ են վերնական,
 Եւ որ բարձունք՝ նոյն և անգունդք՝ են ստորնական .
 Շարժիմ յաւէտ՝ թռչիմ արագ՝ անսահական,
 Ի շարժմանէ՝ թարթել ախամբ՝ մի չկայանամ :

՚ի Տաշն Երբնից :

Այլ ՚ի բնութիւն՝ անտանելի,
 Եւ ո՛չ աղօտ՝ միտքք ձգտի .
 Ո՛չ մարդկային՝ մաքրագունից,
 Ո՛չ երկնայնոց՝ սեռին վէհից :
 Օ՛ր եթէ է՝ գոլ հաւատամք,
 Ի՛այց թէ զինչ է՝ անգիտանամք .
 Ի՛ յառաջինն՝ իմաստ փութամք,
 Եւ յերկրորդէն՝ յոյժ վերջանամք :

Որք յառաւել՝ ըն նկրտին ,
 Ըն 'ի նուազ՝ ըն տկարանան .
 Եւ որք չափով՝ վերաբերին ,
 Վեր քան ըզչափ՝ ըն վերանան :

Խոսքով :

Օ ի հրահանգից՝ Սարժարանի ,
 Եւ մտակաւին՝ ներկուռ բանի .
 Յաթենական՝ ըն քաղաքի ,
 Օ անձն իմաստիւք՝ սչ կրթեցի :
 Ուր Ի սարան՝ Պղատոնի ,
 Եւ չափ ոտիւք՝ հոմերոշնի .
 Ուր ստորոգողն՝ Ըրիստոտէլ ,
 Տասըն բանիւ՝ գրողն էի :
 Ուր հոյլք ամէն՝ հըռետորի ,
 Ժողովարան՝ Ղարտասանի .
 Վերհմտութիւն՝ Վերականի ,
 Ի այի քերթում՝ ըն Վերթողի :
 Օ որքս գիտել՝ նախ պատշաճի ,
 Եւ աստ ապա՝ ձեռնարկէի :

Յոռաջաբան . Սիդասան . նախնեաց :

Ըրեգական արդար՝ զհուր սիրոյ ծագեալ ,
 զանհաւատութեան՝ սառըն մեղաց հալեալ :
 Բանաւոր ծառոց՝ երևեցան ծաղիկք , երկ-
 նազարդ գունով՝ անուշահոտ բուրմամբ :
 Ղարուն հաւատոյ՝ դալարացոյց զհոգիս , գօ-
 սացեալ տնկոց՝ կանաչացան սաղարթք :
 Ղրախտին Ըդինայ՝ ծառք բազմացան յերկ-
 րի , 'ի տանն Ըստուծոյ՝ արմաւենիք թըն-
 կեալք :

Երկնից լուսաւորքն՝ իջեալ շրջին ընդ մեզ ,
 Լ աստեղք պայծառք՝ համարնակիցք
 մարդկան :

Օրք անմարմնականք՝ զուարճացեալ տօ-
նէն, մարմնաւոր զօրաց՝ համադասեալ նո-
ցունց : Տաղ ամենայն Սբէոյ :

Հանձարեղ՝ շնորհալիդ՝ ընտրեալ է ,
 Յարքայից՝ հրզօրաց՝ զարմէ է .
 Սեղ պարգև՝ ՚ի տանէն՝ Վատինէ ,
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :
 Սահահորդ՝ ուղևոր՝ երկնընթաց ,
 () րինաց՝ Երկնայնոյն՝ խորագգեաց .
 Սըրացեալ՝ զանձն և զփառս՝ Նայրենեաց ,
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :
 Իմաստուն՝ սուրբ Կուսան՝ գերյարգոյ ,
 Նրով Քանին՝ ՚ի յերկիր՝ արկելոյ ,
 Սառեցեր՝ ըզլապտեր՝ Նաւատոյ .
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :
 Փեսային՝ Քրիստոսի՝ մարմնացեալ ,
 Ընապակ՝ կուսութեամբ՝ հարսնացեալ ,
 Յառազատ՝ անմատոյց՝ բազմեցեալ .
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :
 Սիրանունդ՝ Սիրամարգ՝ սրխրալի ,
 Երբբափայլ՝ ոսկէթել՝ տարփալի ,
 Եռտոպակ՝ իւղագլուխ՝ ցանկալի .
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :
 Իսկաձեմ՝ Ըզաւնի՝ օգապար ,
 Եոր՝ Եոյեան՝ տապանն է՝ քոյդ գադար .
 () ձասպան՝ Ըրագիլ՝ դու արդար .
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :
 Ստաւոր՝ Սարտիրոս՝ մըրցական ,
 Սական՝ Քանին Նօր՝ զօրութեան ,
 Իսկոխ՝ քաջութեամբ՝ ըզհընձան .
 Նըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Նուխսիմէ :

1. Գուհեղ՝ Թաթաւեալ՝ 'ի բոսոր ,
 Սաղարթուն՝ կարմրորակ՝ իբր խընձոր ,
 Հարսն ազնիւ՝ դու արեամբ քողաւոր .
 Հըրեշտակ՝ հրաշագեղ՝ Հուխիսիմէ :

Տաղ Հոփսիմէայ :

Բանիւք գուհնաբեայ իմն խօսելով՝ 'ի լսե-
 լիս խոհեմագուհիդ և աստուածասիրի ան-
 ձին՝ յաղագս մերոյ հաւատոյ, և կարգաց եկե-
 ղեցւոյ՝ հարցմանցն որ 'ի ձէնջ, տալով պա-
 տասխանի : Այլ քանզի խօսեցեալն իմաստք
 շրթամբք՝ ոչ է բնաւորեալ 'ի շտեմարանս
 յիշողականին մնալ անծախսապէս՝ զմոռացու-
 թիւնն ունելով հակառակ, վասն որոյ խնդ-
 րէք գրով արձանացուցանել զնոյնն յա-
 ղագս անաղօտ մնալոյ առ ձեզ յիշատակ բա-
 նիցն՝ որ 'ի մէնջ : Օ որ և տացուք սիրողա-
 բար՝ սիրողիդ զիմաստութիւն՝ ըստ տխմար
 գիտութեան մերոյ, և տկարութեան, և
 ժամուս փութոյ՝ համառօտ և յայտնի բա-
 նիւ . սակայն զբովանդակն պարագրելով
 հաւատոյ մեր ճշմարտութիւն, և ղեկեղեց-
 ւոյ մեր կարգաւորութիւն՝ 'ի Հարցն սրբոց
 աւանդից ընկալեալ : (Ստուղն առ Մէքս Կայար :

Ի մօրդ իմաստութեան ստեանց ընկա-
 լաք զցօղ կաթին՝ տղայական մտաց մեր յար-
 բունն՝ փոքր բանիւ, և մեծագոյն իմաս-
 տութեամբ պարունակեալ ընդ գրով : Օ որ
 արբեալ՝ զմայլեցաք ուրախութեամբ, որ-
 պէս և գինեաւ հոգւոյն 'ի վերնատունն .
 և յիշելով գուհնաբեայ այսու ճաշակմամբ
 զերբեմն մայրենի գրկացդ գգուունն սիրոյ,
 և զփափկութեան կերակուրս իմաստից հոգ-

ւոց իւզոյ և մեղու՝ զոր բղխէր աւետեաց
 երկիրդ՝ վերին աշխարհին տիպ, խանդա-
 զատեցաւ որ 'ի մեզ տիրականիս մասն՝ յի-
 շողական զօրութիւն, զնոյն առ 'ի յագումն
 դարձեալ փափագելով ստանալ ճաշակ զը-
 ւարթութեան, և քաղցրութեան. որպէս
 երբեմն յայտոսիկ իրս լինելով 'Վաւիթ՝ ա-
 սէր առ Մատուած. Յիշեցի ես զաւուրսն
 զառաջինսն. յայտ է՝ զի զՄատուածատունկ
 'Վրախտին զվայելս, և զանտխրական ոգ-
 ւոց փափկութիւնսն: Աւ մեր ըստ նմին յի-
 շելով զտուեալն յՄատուծոյ խաղաղութիւն
 Ակեղեցւոյ յաւուրս Հարցն մերոց սրբոց՝
 քղձանամք զնոյն վերստին տեսանել և կրել-
 մինչ մի հոգի հեղեալ էր յամենեսին 'ի վե-
 բուստ, և ոչ յայլևայլս բաժանեալ յօտա-
 բոտի հոգւոց մնչորութեանց. ոմն ասելով
 Պաւղոսի, և ոմն Մարտոսի, կամ Աբիաբի,
 կամ այլ ուրուք 'ի պաշտօնեից. այլ՝ Վրիս-
 տոսի ամենեքեան: Օայտոսիկ ողջախոհու-
 թեան բոց՝ որ 'ի մեզ փոքու նշուլիւք վա-
 ռումն, բորբոքեաց աստուածային բանից
 ձեր հոգևորական հողմ՝ որպէս դարբնա-
 կան փքովք զկայծակունս արծարծանելով՝
 'ի գործ պատրաստեն ենթակային իրի լի-
 նել պիտանացու: Արում և մերս կամք և
 յօժարութիւն՝ ոչ խիստ և անգործ, և ոչ
 առ 'ի յոյժ տաժանումն հնարագիտաց ար-
 հեստին, այլ դիւրալուր և հաւանական ճրչ-
 մարտութեանն բանի 'ի ճմարտասիրաց.
 ըստ կուսին երկրորդի ունկնդրութեան բար-
 ւոյն՝ յորմէ կեանք, և ոչ ըստ կուսին ա-

և աջնոյ հաւանութեան չարին՝ որով մահ :
 Վանգի սիրելի էր մեր այս խաղաղութիւն՝ ի
 մանկութենէ . որոյ և հասանել ըզձանայաք .
 մանաւանդ՝ յորժամ տեսանէաք , ՚ի պատա-
 հել միմեանց ձեր և մերս իմաստնոց՝ ո՛չ ար-
 տաքոյ ուղղափառաց Վարդապետացն խօսե-
 լով երկաքանչիւր կողմանցն զբանսն . որոց
 պիտանացու էր միայն զօդ կատարմանն ,
 սէրն՝ մայրն խաղաղութեան . այլ ո՛չ ճար-
 տարութիւն բանից՝ ունայնացուցիչ Այսչին
 Վրիստոսի՝ ըստ Մաքեւոյ : Մ.Յ. զայս մե-
 ծագոյն իր , և Մատուածային գործ՝ ամ-
 բարեալ պահէր յառաջատեսութիւնն Մա-
 տուծոյ ձերում արժանաւոր Սրբութեանդ :
 Օ որ և ծանոյց իսկ գրաւորական ձեր բան՝
 բազմապատիկս ունելով գովեստ խաղաղու-
 թեան յաստուածայնոցն բանից : Որոց և
 բացեալ առ լսողութիւն թով չիդ ճարտարի
 զականջս սրտից՝ ընկալաք յոգիս , ՚ի նոյն
 իսկ գործարանի թագուցեալ զբանս ձեր՝
 յոր և Վաւիթ զՄատուածայինն : Վան-
 գի գիտելի է իմաստնոց՝ զի ճմարիտ խա-
 ղաղութեանն ո՛չինչ է զուգահաւասար յիցս
 բարեաց : Վասն որոյ և աւանդեալն եկե-
 ղեցոյ պատուիրան՝ զվերինն քարոզէ միշտ
 հայցել յՄատուծոյ , տալ զխաղաղութիւն
 երկնային : Օ սոյն յայտ առնէ և Տէրունա-
 կանն՝ որ յաղագս աղօթից բան , դալ Մը-
 քայութեանն Մատուծոյ ՚ի մեզ . որ է տի-
 րապէս խաղաղութիւն . և լինել հաճու-
 թեան կամաց նորա յերկրաւորքս՝ որպէս
 և յերկնայինսն . յորս է բնաւորեալ ընդ

բիւրուց բարեացն ունակութեանց՝ և սիրոյ
 և խաղաղութեան պաուղ, որ է յաւէտ և
 անփոփոխելի : (Ստուղբ առ Ս) Երայէլ Պարբերգ
 Զանայ :

ՆԵՐՍԻՍ ԼԱՄՔՐՈՆԱՅԻ, NIERSES LAMPRONENSIS.

in the twelfth Century.

Եւ զայս խանդակաթ սիրոյն ընդ մի-
 մեանս 'ի ճանապարհին՝ հասին մերձ 'ի (Լե-
 թանիա : Յայնժամ համբարձեալ զձեռս
 իւր՝ օրհնեաց զնոսա . և անդէն փութա-
 պէս մեկնեալ՝ սկսաւ վերանալ յերկինս :
 Եւ նորա սրտաթափ յուսակաուր խոնար-
 հեալ, զերկիր համբուրեալ՝ շնորհ ունելով
 օրհնութեանն, յարուցեալ փութապէս, և
 երազ պշուցեալ՝ նայէին ընդ երկինս 'ի յեր-
 թալն նորա : Եւ ձայնէին առ միմեանս .
 զինչ էր պատահունս, որպէս ընդ յայտ-
 նելն զորպիսութիւն փառաց իւրոց՝ գտաւ
 փափաքելին 'ի մէնջ վերացեալ : Իբրև զմի
 օր համարեալ է մեզ ժամանակն՝ յորս տգի-
 տութեամբ շրջեցաք ընդ նմա . ահա եկն
 օրն՝ յորս ցանկամբ տեսանել մի յաւուրց
 քոց, ո՞վ որդի Մատուծոյ և մարդոյ, և ո՞չ
 տեսանեմք թշուառական աշակերտքս : Եւ
 ապա յիշեալ ոմն զգեղոյն վայելչութիւն՝
 յոգւոց ելանէր : Եւ ոմն զբանիցն քաղց-
 րութիւն, և ինքն ընդ անձին իւրում ոգու-
 բէր : Սիւսն զչարչարանսն՝ զոր կրեաց ան-
 պարա, և 'ի յիշատակնորին հեծեծէր : Ոմն

զուեւելն ընդ երկինս՝ աղօտակնարկեալ՝ ձե-
ռամբ մատուցեալ ընկերին իւրում ցուցա-
նէր : Աւ որչափ նա բարձրացեալ՝ ՚ի բա-
ցեայ ՚ի ստորնայնոցս լինէր , սոցա յաճկիւս
եղեալ ՚ի նկատելն՝ աղէտ սիրոյն տոչորէր :
Աւ զի եւք փափաքանացն ընդ մարդկային
հնարս արտաքս ելանէր , միայն զանթար-
թափ պշնուէն աչօք՝ իւրաքանչիւր ոք ափո-
փանս անձին համարէր : Աթէ միւսն լը-
քանէր ՚ի տեսութենէն , յորժամ ընկերն
վերստին զնոյն նմա նշանակեալ ցուցանէր ,
որպէս յանմահութիւն ուրախութեամբն փո-
խէր : Թէ այլ ոք ձկտեալ կորովի բբօք ըզ-
չուեւ նորա նշմարէր , ամենեցուն աչք ընդ
նմին յուսով յուղերձէր : Վազըր էր նոցա
պշնուէն ընդ երկինս ընդ երկար ժամանակ ,
թէ ոչ ամպն ՚ի ստորեւ մնացեալ՝ զգեր ՚ի
վերոյ ելեալն ծածկէր : Ի Ղառն համ-
բարձմն :

Օ ՚ի որք երէկ և այսօր արք Վալիլեացիք
գուեհիկք և շինականք՝ ահա՛ ասեն , իբրև
զիմնատուն հեւլենացիս ճարտարաբանեն .
և այլք ՚ի Պարթևական տարաշխարհիկ
բարբառս նոցա պատասխանեն : Պետրոս՝
որ ՚ի Վափառնաում սնեալ , լսեմք՝ զի ընդ
հուովմայեցւոց լեզուն խրոխտալով արշաւէ :
Աւ Փիլիպպոս՝ որ ՚ի Բեթսայիդա Վալի-
լեացոց , Արաբացոց բարբառովն զխօսս
իւր յօդէ : Յովհաննէս՝ որ ՚ի Վազարէթ
սնեալ , զիարդ Վիլիկեցւոց ձայնիւն զմեզ
հարցանէ : Աւ Թովմասու սոքա լսեն՝ որ
Աթովպացւոց լեզու զբանս Սարգարէից

յիշեցուցանէ : (Թ)ադէոսն այն տխմար՝ տե-
սէք , սրբան վայելուչ Սեծաց Հայոց բա-
ռիւքն զբանս իւր յօդէ : Եւ Սարգողիմէոս
մանուկ՝ իբր Թէ 'ի Սարս ծնեալ , զնոցին
խօսան հնչեցուցանէ : Ս՛վ սքանչելեացս .
'ի զանազան գաւառս ծնաք , և աշխատու-
Թեամբ 'ի բարբառս նոցին վարժեցաք , և
ասան սոքին՝ որք ոչ տեսին զայն քաղաքս ,
անաշխատ զնոցին ձայնս հնչեն : Սեծ է
ասեն՝ արուեստ սքանչելեացս . և Թէ առ-
ինչ ունի աւարտել , ոչ կարեմք նկատել :
Ի Տ՛առն հոգեգալստեան :

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, SERGIUS DOCTOR.

in the twelfth Century.

Եւ այսպիսիքս ոչ միայն 'ի գրոցն զբր-
կեալ գտանին 'ի գիտութենէ , այլև այլոց
'ի նոյն պարապելոց դառն գատաւոր և հա-
ւաստի քննիչ բանից և բառից լինին , ոչ յօ-
գուտն հայելով , այլ զկարգ բանիցն դիտե-
լով : Արք եթէ սղագունիցն հանդիպիցին
բանից , զերկայնն և զբազմաբանն 'ի գո-
վութիւն առնուն , և Թէ երկայնագունիցն
լինին լսող , և որ օրինակօքն է լցեալ , ըզ-
նուազն բարւոք վարկանին և զօրաւորս :
Սմանապէս յորժամ պարզ բառից հանդի-
պին , և ճկնորսացն խօսից , զնուրբն և ըզ-
մանուածոյն և զբազմաբանդակն գովեն :
Եւ գարձեալ ընդդէմ նմին՝ զդիւրալուրն

և զառանց խոր բառիցն յարդեն և մեծա-
րեն : Դեֆնուսիան ընդնոյ Ամեուշիէայ :

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, IGNACE DOCTOR,

in the twelfth Century.

Ի նուլ զայս իմաստ Աստուածային քո
ըղձից՝ պարտ համարեցայ՝ ո՛վ Վարդորիոս,
քահանայապետական գլուխ, և սիւն հաս-
տատուութեան Արկեղեցւոյ : — Սակայն՝ ու-
նիմք առ այս և զհակառակորդացն զբանսն,
որ ոչ սակաւս տան ամբոխումն խորհրդոցն՝
որ ՚ի մեզն, շարժման : Վանդի է նոցա առ
ամենայն բան զներհակն մերձ դնել : Աթէ
երկայնագունից հանդիպին բանից, գոյլեն
փոքու հասանել և անցանել : Իսկ եթէ սուղ
իցէ բանն, իբրու ո՛չ պարունակող զիմաստս,
և ոչ բուականապէս տալ զցոյցս՝ պարսա-
ւեալ լինի : Վարձեալ առ այս՝ եթէ նրբա-
գոյնս ինչ ունիցի, զպարզն առաջի դնեն իբ-
րև դիւրահասս, վասն այնորիկ և օգտա-
կարս : Ապա եթէ պարզագոյն իցէ, գոյլե-
լի է նոցա իմաստասիրացն եղանակ բանից
իբրև զօրաւորս և արուեստականս : Արդ՝
այսչափ է նոցա դատելն . ո՛չ վասն առաջի-
կայ իրին, այլ միայն՝ զի բնտրողս և ճանա-
չողս ցուցեալ լինիցին : Իսկ մեզ զի լիցի
զանձինս անբմբունելի ունել ՚ի նոցա կար-
ծեացն, որքան ունիմք ուղղել՝ զմիջինն այ-
սոցիկ տեսուութեանց բնտրեսցուք զբանն . ո՛չ
յոյժ ամիսիել, և ոչ կարի երկայնել :

Վարձեալ՝ մի ՚ի ծածկելն փութալ, սա-
կայն ՚ի դեղջկացն հեռագոյնս դնել նուաստ
բանից : Ալ յաղագս այսոցիկ այսչափ : Վ
Բնութեան Արարանին Վախարար :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, GREGORY DOCTOR.

in the twelfth Century.

Ալ ոչ միայն յայսպիսի հրաշազան և զար-
մանագործ տեսութեանէ (արարածոց) իմաս-
տաբար հայեցողքն զԱստուած փառաւո-
րեն , այլև յայնց տեսութեանց՝ որ յուրովից
թուի թէ պատճառք չարի են . զի որ ընդ-
մարմնոյ ական՝ և զհոգւոյն աչս բաց ունին ,
յայնցանէ՝ յորոց կուրացեալքն հոգւով շնա-
սին , նորա մեծամեծ շահին : Բստ նմանու-
թեան բժշկաց , որ բազում անգամ ՚ի շնա-
սակարացն՝ զօգտակար դեղսն առնուն . որ
պէս յօճից առնուն զլուծիչս թունից նորա ,
և յայլ մահացու դեղոց՝ զսատակչական զօ-
րութիւնս : Ալ եթէ ախորժէք , յեղեւոց
՚ի գրեւոց իրաց ստուգեցից զասացեալս :
Վանզի պոռնիկ ոմն հռչակելի դեղեցկու-
թեամբ յԱնտիոք քաղաքի՝ անուն Պեղա-
գիա , որ ոչ միայն ՚ի քաղաքին , այլև յամե-
նայն աշխարհն մերձակայ՝ տարածեալ էր
համբաւ գեղոյ նորա . որ և յամենայն կող-
մանց վախշոտ երիտասարդք գային առ նա :
Աս յաւուր միում ելեալ ՚ի բաղանեաց՝ և
զգեցեալ բեհեզս և ծիրանիս , և զարդա-
բեալ ոսկւով և քարամբք պատուականօք

զգլուխն և զլանջսն և զսարանոց , և գրե-
 թէ զամենայն մասունս մարմնոյն . և սեու-
 թեամբ աչացն , և 'ի սպիտակէ և 'ի կարմ-
 րոյ զայտսն . և օծեալ անուշահոտ իւղով՝
 դայր անցանէր լիտի կերպարանօք ընդ մէջ
 քաղաքին՝ 'ի բազմաց յայնօտիկ հեշտացելոց
 սպասաւորեալ : Իսկ Ապիսկոպոս ոմն՝ Աոնոս
 անուն նստէր եկեղեցականօքն հանդերձ 'ի
 սրահ եկեղեցւոյն՝ ընդ որ անցանէր պոռ-
 նիկն . յորմէ բազումք յողջախոհ ժառան-
 դաւորացն դարձուցանէին զդէմն 'ի տեսու-
 թենէն : Իսկ սուրբ Ապիսկոպոսն՝ յար սլու-
 ցեալ հայէր ընդ նա . մինչ զի և բազումք
 'ի տեսողացն՝ 'ի միտս իւրեանց բամբասէին
 զնա , եթէ ընդ երկար նայի ընդ գեղ պոռն-
 կին : Իսկ նա յանկարծակի յարտասուս ցըն-
 դեալ՝ լայր դառնապէս . իսկ մերձակոյքն
 որք բամբասէին զհայեցուածս նորա՝ մա-
 տուցեալ հարցանէին , թէ զինչ էր պըշ-
 նուլն ընդ գեղ պոռնկին , և զինչ ողբումն :
 Իսկ նա տակաւին արտասուելով պատաս-
 խանէր : Այ ինձ որդեակք . վասն զի տեսի
 զկինն զայն՝ զի ամենայն հնարիւք , պէսպէս
 և զանազան զարդուք զարդարեալ էր զինքն՝
 որչափ և էր կարողութիւն . և այն վասն
 մոլեկան և մեղաւոր երիտասարդացն՝ զի
 նոցա հաճոյ երևեսցի , և զախտաւոր ցան-
 կութիւնն նոցա շարժեսցէ 'ի տափումն ին-
 քեան : Իսկ ես երկնաւոր փեսային եմ՝
 հարսնացեալ . որ վասն անձառ սիրոյն իւ-
 րոյ որ յիս՝ յանբաւ բարձրութենէ գերակայ
 փառայն խոնարհեցաւ յիմ դարչութիւնս ,

և խաչիւ և արեամբ զնեաց 'ի ծառայու
 թենէ մեղաց , և սրբարար աւագանաւն լու
 ւաց , և հոգւոյն շնորհօք զարդարեաց , և
 զգեղեցկացուցիչ պատուիրանս իւր ետ և
 ուսոյց , եթէ զիս'րդ նոքօք օրըստօրէ զար
 դարեցից զամենայն մատունս հոգւոյ և մարմ
 նոյ իմոյ , որով անձառելի սիրով նա յիս բը
 նակեցցէ , և ես 'ի նմա : Իսկ ես ըստ առա
 կողին՝ 'ի փոխածն անդրէն դարձայ , և ընդ
 տիղմն թաւալեցայ՝ յորմէ լուացայ . և զշնոր
 հին զարդարանսն որ 'ի նմանէ առի , մեղօք
 աղտեղացուցի . և ոչ փութացայ վերստին
 սպաշխարութեան ջրով լուանալ զանձն իմ ,
 և պատուիրանին պահպանութեամբ զար
 դարել՝ զի հաճոյ դտայց երկնաւոր փեսայ
 ին , որ սիրեացն զիս , և զանձն իւր 'ի մահ
 մատնեաց վասն իմ . և կամ՝ զի ես ոչ այն
 քան ցանկամ հաճոյանալ Մատուծոյ , որ
 քան նա աշխարհի , և կամացն սատանայի :
 Եւ լուեալ զայս՝ զարմացան ընդ արթնու
 թիւն մտաց նորա , և ընդ անախտութիւն
 հոգւոյն , և փառաւորեցին զՄատուծ :
 Տեսանէս ահա , զի փոյթքն և արթունքն՝
 և 'ի մասսահարացն շահին . բայց ծոյլքն և
 մեղիքն՝ բազում անգամ մնասին և յօգտա
 կարացն : Ըսն վասն ուղիղ հասարոյ :

in the twelfth Century.

Մի մէջ անկոց խորհուրդ եղև թէ ում արժան է թագաւորել ՚ի վերայ մեր . և ումանց ասացեալ զարմաւենի՝ թէ բարձր է հասակաւ , և քաղցր է պտղովք : Իսկ որ թոյ հակառակեալ ասէ . Ես եմ ուրախաբարն , ինձ արժան է լինել : Իսկ թղենի՝ թէ ես՝ զի քաղցրաճաշակ եմ : Իսկ դժնիկ՝ թէ ես հարկանող եմ , ինձ ՚ի դէպ է : Եւ առաւելու թեամբ իւրաքանչիւր զանձն յարգէր , և անկարօք ասէր այլոց : Իսկ արմաւենի խոկացեալ դիտաց՝ եթէ ոչ հաւանին նոցա թագաւորել , զի զայլս ընդ իւրեանց ոչ կամէին ճոխանալ , և ասաց՝ թէ յաւետ ինձ վայել է լինել արքայ . և ամենեքին վրկայեցին և ասեն . բարձր ես հասակաւ , և քաղցր պղտով . բայց երկու ինչ պակաս է քեզ , զի յաւուրս մեր ոչ տաս պտուղ , և ՚ի շինուած ոչ պաաշաճիս . մանաւանդ զի բարձրու թեամբ քո՝ անձաշակ բազմաց լինիս : Եւ նա պատասխանեաց , թէ զձեզ իշխանս կարգելով՝ այնպէս թագաւորեմ : և ՚ի կատարեալ ժամանակացն իմոց՝ և որդւոց ձերոց թագաւորեցից : Եւ յօրինեաց զկարգ թագաւորութեանն՝ յանձն առնելով նոցա զորթ՝ գինեպետ , և զթղենի՝ Տիպատոս , զդժնիկ՝ զահճապետ , և զնոսնենի՝ բժշկս :

պետ, և զայլս 'ի օտարաց 'ի դարմանս . ըզմայրս՝ 'ի շինուածս, զանտառս՝ յայրումն, զմերենի՝ 'ի բանտ, և զիւրաքանչիւր յիւրաքանչիւր գործ : - Յանդիման կացուցանէ առակս, [Թէ ոչ ոք կարէ ճօխանալ առանց անխառից, և ոչ բարձրանալ առանց անարդից : Ալ դարձեալ՝ առ ձեռն սլարդևօք ակն ունին անադան յուսոյ բազումք տերանց իւրեանց : 'Ի Ղաիբս Առաջաց . Է :

(Ը) Կազաւոր ոմն ետես տեսիլ, զի իբրև զանձրև իջանէր ազուէս . և քարոզ հրամայեաց կարդալ, ե[թէ ոք զիմս մեկնեցէ տեսիլ, հազար տաց դահեկան : Ալ լուեալ այր ոմն ազքատ, և երթեալ՝ ասէ, ե[թէ երիս աւուրս տացես ինձ ներումն, և յայտնեցից քեզ : Ալ ելեալ յանապատ՝ շրջէր խոկալով : Ալ եր անդ միշապ . և ետես զայրն տարակուսեալ . ասէ, զի՞նչ ինձ տացես, ե[թէ զտեսիլն յայտնեցից քեզ զԹազաւորին : Ալ նա ասէ . զոր ինչ խոստացաւ Թազաւորն, կէսն քեզ եղիցի : Ասէ միշապն, երթ և ասա՛, [Թէ Ժամանակ է այսուհետև, զի մարդիկ նենգաւորք եղիցին և խաբեբայք՝ իբրև զազուէս : Ալ երթեալ ասաց . և հաճոյ Թուեցաւ ասացեալն, զի նման այնմ էին և մարդիկն : Ալ ետ զհազար խոստացեալ դահեկանսն . և այրն սրտեաց միշապին, և ոչ դարձաւ անդրէն առ նա : Ալ զկնի դարձեալ՝ այլ ետես տեսիլ, զի իբրև զանձրև իջանէր ոչխար . և հրամայեաց կոչել զայրն, զի նման առաջնոյն մեկնեցէ : Ալ նորա զնոյն խնդրեալ նե-

բունն՝ և ամաչէր իբրև զպերախտ երթալ
առ վիշապն : Ալ գնաց զանձն պարտաւո-
րելով՝ ասէ , մեղայ քեզ . յայտնեա՛ զերկ-
րորդս , և տաց քեզ զառաջին և զերկրորդս :
Ալ մեկնեաց նմա , ոչ յիշելով զյանցումն .
և ասէ . երթ և ասա՛ , թէ ժամանակ դայ ,
և եկեալ է՝ զի մարդիկ իբրև զոչխարս պար-
զամիտք իցեն : Ալ երթեալ՝ մեկնեաց . և
այնմ հաւանեալ՝ ետ նմա հազար ևս դահե-
կան : Ալ առեալ առն՝ տարաւ վիշապին՝
ընդ առաջին և ընդ վերջինն՝ , հազար դա-
հեկան : Օ կնի այնորիկ՝ դարձեալ այլ ևս
ետես տեսիլ , և ահա իբրև զանձրև իջա-
նէր սուսեր . և հրամայեաց դարձեալ զայրն
կոչել , զի և զայն ևս մեկնեսցէ : Ալ առն
զնոյն խնդրեալ ժամանակ , և երթեալ առ
վիշապն . և նա առ ժամայն մեկնեալ իբրև
բարեկամի՝ ասէ . երթ և ասա՛ , թէ ժամա-
նակ է՝ զի մարդիկ յարիցեն բռնաւորք և
սուսերաւորք : Ալ եկեալ պատմեաց թա-
գաւորին , և էառ զհազար դահեկանն : Ալ
եւ զնաց առ վիշապն . և ասէ ՚ի մտի՝ թէ
ընդէր այժմ՝ թողից վիշապիս զհազար դա-
հեկանս , և կամ զհինգ հարիւր այլ ևս
բերից . այլ հարից զվիշապս , և սատակե-
ցից : Ալ ջանաց հարկանել զվիշապն , և ոչ
յաջողեցաւ նմա , զի խոյս ետ նմա վիշապն :
Ալ այրն զղջացեալ՝ և խորհէր , թէ չարիս
գործեցի . զի թէ այլ ևս հարկ հասանիցէ ,
նրպէս եկից առ սա : Ալ տեսեալ վիշապին
զայրն ստրջացեալ՝ ասաց նմա . այր դու՛ մի
արամիր , զի ոչ յանձնէ ինչ արարելը , այլ՝

'ի բերման ժամանակէ . զի ստեղն քո՝ 'ի կեղծաւորաց ժամանակն , և զղջանալն , և տալն զհազար դահեկանն՝ 'ի միամտաց ժամանակն , և հարկանելն զիս՝ 'ի բռնաւորաց ժամանակն : Աստիճ :

Հրաման ել 'ի թագաւորէն կենդանեաց ցամաքայնոց՝ գալ առ նա ամենեցուն . և անյապաղ ամենեցուն ժողովեալ՝ եկին : Ասկ քարաթաւշ և մողէզ և խլուրդ՝ եկին և նոքա առնուլ սարգևս . զի այնորիկ աղաւ գաւ կոչէր , զի ըստ իւրաքանչիւրոցն սատուիցէ : Ալ ծաղր ամենեքեան առնէին . և մեծարեաց զամենեւեան ըստ կարգի իւրեանց : Ահարց և զնոսա , եթէ զինչ սպասինձ ունիցիք , զի սպտիւ յինէն առջիք : Վարաթաւշ և մողէզ ասեն . քարամուտ եմք , 'ի բերդս թշնամեաց Տեառնդ մերոյ մտանեմք , թէ յաղթել ոչ կարեմք՝ զօրս անդ հանեմք . իսկ խլուրդ ասաց , թէ 'ի քաղաքս մտանեմք՝ ական հատանելով : Ալ այսմ հաւանեալ՝ սպտուեաց և զնոսա զքաւ մահեալսն 'ի բազմաց : Աստիճ ճճ :

Օքոյն մըջեան՝ արջ փորէր , և լեզուաւ ժողովէր և ուտէր : Ալ հնարի մըջիւն ստտակել զնա . երթեալ առ պիծակ , և գոռեխ , և մթեխ , և շանաճանձ , և բրէտ , և առ նմանք սոցին՝ և աղաչէ օգնել իբր աղգայինք : Յաւակցեն . հարկանեն զաչս և զլսելիս արջուն : Ալ հարկանէ գլուխ զքարի , և նեխի , և որդունք ևս ծնանին . և 'ի սաստիու թենէ՛ ցաւոց զբերան բացեալ՝ գոչէր : Ալ նոցա մտեալ յորովայնն՝ խոցոտեն

զաղինսն . և նեղեալ՝ գիմէ 'ի հոսանս ջրոյ .
 և անչափ 'ի ներքս մտեալ՝ հեղձանի :
 Լ. ա. Գ. ԺԺԳ :

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, VARDANUS DOCTOR .

in the thirteenth Century .

Սուրբն Ստորոպ յօրինէր դպրութիւն
 Հայերէն : Վասն և երկու գիր առ Գա-
 նիէլի Լսորոյ գտեալ 'ի հին ժամանակաց ,
 որ վասն ոչ պարզելոյն զընդարձակութիւն
 լեզուիս , անհոգացեալ եղև յառաջնոցն՝
 Յոյն , և Լսորի , և Վարսիկ գրով շատա-
 ցեալք : Եւ Ստորոպ ոչ կարէր նոքօք փո-
 խել զԼստուածաշունչ գիրս 'ի Հայ բար-
 բառն . վասն որոյ աղօթից տուեալ զանձն՝
 գործակցութեամբ սրբոյն Սահակայ , տայ
 նմա Լստուած չորեքտասան գիրս՝ աջով
 իւրով գրոշմեալ առաջի նորա , որպէս և մե-
 ծին Սովսէսի 'ի լեառն Սինայ , և սմա 'ի
 լեառն Բալուայ . որպէս տակաւին ցուցա-
 նի գրոշմն Լստուածագիծ վիմին , և նկարք
 գրերուն . և սատուի տեղին խնկովք և ջա-
 հուք միշտ 'ի Տաճկաց , և 'ի Վրխստոնէից
 բնակչաց տեղոյն : Եւ զի լեալ է գիր հին
 Վկայութեանց Հայերէն , 'ի ժամանակս
 Լևոնի արքայի զի գտաւ գրամ 'ի Վիլիկիա՝
 Հայերէն գրով գրոշմեալ զանունն կա-
 պաշտ թագաւորաց Հայկազանց : Օրոց
 զթերութիւնն ելից նորս մեր Եզրաս՝ աստ .

ուածախսառն շնորհօք լցեալ, նորոգիչ նուրոյս Իսրայէլի, և կարգաւորիչ: Պարտաւիան չայոց:

ՅՈՒՆԱՆ ԵՐԶԵՆԿԱՅԻ, JOHN ERZENGANSIS.

in the fourteenth Century.

Պերասպատիւ և դերահռչակ չայրն մեր բոստ հողւոյ, և երկրորդ Սուսաւորիչ սուրբ Եկեղեցւոյ, 'ի զարմէ և 'ի շնորհէ սրբոյն Վրիգորի փայլեալ՝ կորովամիտ և համեղաբան Վաթուղիկոսն չայոց՝ Տէր Աերսէս Արայեցի, աշխատեալ վերլուծութեամբ 'ի սկիզբն սրբոյ Մետաբանիս՝ դեղեցիկ և հանձարեղ բանիւ, և դադարեալ վարդապետութիւն նորա 'ի մուտս վարդապետութեան Փրկչին յայսմ վայրի. ոչ գիտելով՝ եթէ ո՞ր ազագաւ եղև խափանեալ: Սասնորոյ՝ յոյժ 'ի վարանս մտեալ տազնապէի: Օր թէ նա 'ի խնդրոյ եղբօր իւրոյ՝ Վրիգորի վերագիտողի չայրապետական աթոռոյն, գրեաց զմեկնութիւնն՝ որպէս պատմի 'ի սկիզբն նախերգութեան նորին, և ինքն իսկ յետոյ յաջորդեաց զաթոռ Վաթուղիկոսութեան ամն եօթն, ապա ընդէր եղև թերի մնացեալ Մստուածային գործոյս այսորիկ գործառնութիւն: Եւ յոյժ հետաքրքիր եղեալ՝ 'ի ստոյգ պատճառէ հասմանն վրիպեցի: Քանզի ոմանք զմահն աւացին խափանումն. և այլք զհող չայրապետական աթոռոյն. և կէսք թէ՛ գրեաց,

և չէ՛ր միջի: Բայց սոքա ինձ ոչ եղէն հա-
 ւանելի: Եւ թէպէտ ոմանք նախ քան զմեզ
 ձեռնարկեցին գրեալ ՚ի վերայ շարագրու-
 թեան նորին, սակայն ոչ էր կարգաւոր՝ որ-
 պէս Սրբոյն. այլ՝ հատակոտոր արարեալ
 զբանս առաջին Սեկնչաց. նաև զընաբա-
 նութիւն Ղւետարանին արտաքս մերթեալ-
 ուստի ոչ գայր դիւրաւ յիմացումն ընթեր-
 ցողացն: Յաղագս որոյ՝ ես նուաստս ՚ի
 Վրիստոս, և յեաինս յորդիս Սիոնի՝ ասի-
 կար ոգիս Յովհան Երզնկացի՝ սպասաւոր
 բանի, բնակեալ ՚ի վիճակ սուրբ Ղապե-
 լոյն թագէտոսի՝ ՚ի վանս Կործորու կոչե-
 ցեալ, ընդ հովանեաւ սուրբ Ղստուածա-
 նիս. այլև ժողովեալ առ մեզ բանասէր ան-
 ձինք ՚ի յուսումն կրթութեան Ղստուածա-
 շունչ տառից լսելութեան. յորոց յորդոր-
 մանէ, և ՚ի փափաքելի ինդորոյ՝ եղեալ ՚ի
 մտի առնել հաւաքումն մեկնութեան սրբ-
 բոյ Ղւետարանին Սատթէի՝ ընլով զթե-
 րի նորին ըստ կարողութեան իմում, շա-
 հեալ և օգտեալ յառաջին Սրբոցն: Եւ է՛
 զի՝ ՚ի ծագմանէ նշուլից շնորհաց վերոա-
 սացեալ առնն Ղստուծոյ ՚ի միտս մեր, գի-
 ցուք տեսութիւնս պիտանացուս յանցնիւր
 տեղի. խառնելով զնսեմատեսակ բանիցս
 տգեղութիւն՝ ընդ չքնաղաղիւտ և լուսա-
 տեսակ իմաստիցն սայծառութիւն: Եւ ա-
 ւանդեցաք Սօր մերոյ Սիոնի փարթամու-
 թիւն, և որդւոցն նորին անխոնջ վաստա-
 կասիրաց՝ ՚ի հրճուանս հոգւոր խրախու-
 թեան, միանգամայն և յառատութիւն մը-

տաց և բանի . յաւելուած վարկանելով ըզ-
 տաժանուամ կաթի քրտանցս մերոց՝ առ ըն-
 դարձակութիւն անդնդական խորոց լայնու-
 թեան . գիտելով՝ եթէ Պաւղոսի շնորհէ
 վարձս ըստ տնկելոյն , և Վ. պողոսի ըստ ո-
 ռոգելոյն : Վասն որոյ աղաչեմ զՎ. ստուա-
 ծաբան ընթերցողսդ , և զվայելողսդ այս
 փոքրատեսիլ և ճնչին նուիրաց ընծայի՝ որ
 'ի սուրբ Ա. կեղեցի . վստահութեանս մե-
 ղում ներողս լինել . և զսխալանս մեր՝ որ
 աստ , 'ի բառս և 'ի տեսութիւնս , հարա-
 զատ սիրով ուղղել : Վանդի բնաւորեալ է
 սեր զբազմութիւն եղբօր յանցանաց ծած-
 կել . և զաշխատանս երկանց մերոց՝ ձեր օգ-
 տելովն քաւել . և զմեզ հանդերձ մերովքն
 ծնողօք հոգեւորօք և մարմնաւորօք՝ 'ի Տէ-
 բունի բարիսն յիշատակել : Ալ արդ՝ եղև
 գրութիւն սորա 'ի թիւ Մարդեղութեան
 Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիստոսի 'ի հա-
 զար երեք հարիւր և վեշտասան . որոյ զօ-
 րութեամբն բուռն հարցուք զբանէս : Յա-
 ռաջաբան Ս. եհն . Ս. արմէի :

INDEX

	Page.
<i>Grammar</i>	1.
<i>Alphabet</i>	2.
<i>Syllable</i>	4.
<i>Familiar Abbreviations</i>	5.
<i>Word</i>	6.
<i>Noun</i>	6.
<i>Declension</i>	12.
<i>Adjective</i>	23.
<i>Middle Nouns</i>	24.
<i>Pronoun</i>	30.
<i>Verb</i>	47.
<i>Participle</i>	52.
<i>Conjugations of the Verbs</i>	57.
<i>Conjugations of the Irregular Verbs</i>	79.
<i>Verbs Impersonal</i>	95.
<i>Preposition</i>	97.
<i>Adverb</i>	102.
<i>Conjunction</i>	112.
<i>Interjection</i>	114.
<i>Syntax</i>	115.
<i>Accents</i>	156.
<i>Punctuation</i>	157.
<i>The letters used as the Numbers</i>	158.
<i>A Collection of Substantives</i>	159.
<i>A Collection of Verbs</i>	165.
<i>Exercises in the Armenian Language</i>	175.
<i>Select Pieces from the Armenian Writers</i>	213.

ERRATA,

CORRECTA.

Page. Line.

5.	9.	in stead	instead
9.	13.	an Abbes	an Abbess
10.	2.	percieved	perceived
44.	25.	ⲓⲛⲡⲣⲱⲩ	ⲓⲛⲡⲣⲱ
81.	4.	thou putst	thou put'st
203.	23.	the royal of	the royal city of

W. M.

. 1131

100n.

M. \$

